



รายงานการวิจัย

เรื่อง

ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง
ในจังหวัดลำพูน

Thainess and otherness of Tai Lue, Thai Yong, and Karen ethnic groups
in Lamphun Province

โดย

พระครูภาวนาโสภิต (บุญญวิศิษฐ์ เมืองวงศ์), ผศ.ดร.

ผศ. ภารดร สุขพันธ์

ดร.จันทร์สม์ ตาปูลิง

นางบุญญาดา ประภัทรสิริ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800766070



รายงานการวิจัย

เรื่อง

ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง
ในจังหวัดลำพูน

Thainess and otherness of Tai Lue, Thai Yong, and Karen ethnic groups
in Lamphun Province

โดย

พระครูภาวนาโสภิต (บุญญวิศิษฐ์ เมืองวงศ์)

ผศ.ภราดร สุขพันธ์

ดร.จันทร์สม์ ตาบุลิ่ง

นางบุญญาดา ประภัสร์สิริ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

พ.ศ. ๒๕๖๖

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

MCU RS 800766070

(ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย)



Research Report

Thainess and otherness of Tai Lue, Thai Yong, and Karen ethnic groups in
Lamphun Province

BY

Phrakru Pavanasopit (Bunyavisit Mueangwong), Asst. Prof. Dr.

Asst. Prof. Paradorn Sukhphan

Mr.Chantaras Tapuling

Bunyada Prapattarasiri

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College

B.E.2566

Research Project Funded

By Thailand Science Research and Innovation Fund

MCU RS 800766070

(Copyright by Mahachulalongkornrajavidyalaya University)

ชื่อรายงานการวิจัย	: ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง ในจังหวัดลำพูน
ผู้วิจัย	: พระครูภาวนาโสภิต (บุญญวิศิษฐ์ เมืองวงศ์), ผศ.ดร. ผศ.ภราดร สุขพันธ์, ดร.จันทร์สม ตาปูลิง, นางบุญญาดา ประภัสร์สิริ
ส่วนงาน	: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
ปีงบประมาณ	: ๒๕๖๖
ทุนอุดหนุนการวิจัย	: กองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่อง“ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง ในจังหวัดลำพูน” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ ๑) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ๒) เพื่อพัฒนาระบบการสร้างความรู้เข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ๓) เพื่อเผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) การวิจัยเชิงเอกสาร เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการลงพื้นที่ใน ๓ อำเภอของจังหวัดลำพูน เพื่อการสัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลจากผู้นำองค์กรภาครัฐ จำนวน ๒๐ คน สาระสำคัญประเด็นการสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analytic) สำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นการพัฒนาระบบการสร้างความรู้เข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน โดยจัดกิจกรรมผ่านความคิดของนิสิตในระดับอุดมศึกษา เผยแพร่ผ่านทางสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อออนไลน์ และหน่วยงานภาครัฐ

ผลการศึกษาพบว่า

๑) ลักษณะความเป็นไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในด้านสัญชาติ สิทธิและเสรีภาพ และความเป็นมนุษย์ ในปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๓ กลุ่มนี้ ได้รับสิทธิและได้รับการปฏิบัติตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนั้น ในการสร้างความเข้าใจบนความต่างนั้น ควรนำหลักความเป็นธรรมตามกฎหมายมา นำเสนอเป็นอันดับแรกตามความชอบธรรมที่กลุ่มชาติพันธุ์ควรจะได้รับ จากการวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยแบบพหุนิยม พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๓ กลุ่ม นับถือพระพุทธศาสนา ใช้ภาษาไทยทั้งพูด

และเขียน นิยมแต่งกายด้วยชุดสากลตามสมัยนิยม ขณะเดียวกัน บ้านเรือนที่อยู่อาศัยเปลี่ยนจากเดิมเป็นสมัยใหม่ แบบปูนครึ่งหลังหรือสร้างด้วยปูนทั้งหลัง สำหรับด้านอาหารมีการรับประทานอาหารไทยมากขึ้น ปรับตัวตามบริบทสังคมที่ตนเองดำรงอยู่ในปัจจุบัน

ลักษณะความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง และกระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน จากการวิจัยพบว่า แต่ละชาติพันธุ์ล้วนมีอัตลักษณ์เฉพาะของตนเอง ส่วนใหญ่จะมีภาษาพูด ส่วนภาษาเขียนจะมีเฉพาะไทลื้อที่ใช้อักษรธรรมล้านนาในการเขียน ด้านการแต่งกายจะที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติมารังสรรค์ให้เกิดความสวยงามและใช้วิธีการทอเป็นหลัก ส่วนอาหารจะนิยมทานผักเป็นส่วนใหญ่ และทานข้าวกับอาหารประเภทแกง ต้ม ยำ และน้ำพริก ด้านที่พักอาศัยนิยมสร้างบ้านยกพื้นสูง และมีเตาไฟบนบ้าน มีร้านน้ำดื่มไว้บนบ้าน ความเชื่อยังคงนับถือบรรพบุรุษและนับถือผีบ้านผีเรือน และผีป่า ใช้ผีเป็นภูของชุมชน และค่านิยมยังมีการนับถือผู้อาวุโสในชุมชน โดยสิ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์มีวิถีปฏิบัติที่คล้ายคลึงกันคือ การนับถือพระพุทธศาสนา นับถือผีบรรพบุรุษ และมีความเชื่อเรื่องผีในด้านต่าง ๆ มีค่านิยมนับถือผู้อาวุโส พระสงฆ์ ครูบาอาจารย์ มีการสร้างบ้านเรือนยกพื้นสูง มีเตาไฟบนบ้านและมีจุดน้ำดื่ม ส่วนอาหารแม้ว่าวิธีการปรุงที่แตกต่างกัน แต่ที่คล้ายกันคือ เน้นการทานผัก ประเภท แกง ต้ม ยำ และตำน้ำพริก ส่วนอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของแต่ละชาติพันธุ์คือ เครื่องแต่งกายที่มีลักษณะเฉพาะ แม้ว่าของไทลื้อและไทยองจะคล้ายคลึงกัน แต่ก็แตกต่างกันตรงการใส่ลวดลายที่มากกว่าในชุดไทลื้อ ส่วนชุดกระเหรี่ยงจะแตกต่างมาก มีการแบ่งประเภทเด็กสาว หญิงสาว และผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว จะสวมเสื้อผ้าที่แตกต่างกัน

๒) ผลการพัฒนากระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน พบว่าควรนำเสนอความเป็นพลเมืองไทยบนพื้นฐานของกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ สิทธิเสรีภาพและความเป็นมนุษย์ และนำเสนอความภูมิใจในชาติพันธุ์ผ่านวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ ในด้านการแต่งกายที่สวยงาม ด้านภาษา ด้านอาหาร ด้านความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ โดยนำหลักพรหมวิหารมาประยุกต์ใช้ โดยผ่านรูปภาพของชาติพันธุ์ที่แสดงถึงความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งรูปแบบการนำเสนอควรใช้สื่ออินโฟกราฟิกในการเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะผ่านช่องทางสื่อโซเชียลที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน และใช้บทกลอนที่มีความกระชับ ภาษาสวยงาม ไพเราะ และสอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการนำเสนอ การออกแบบสื่ออินโฟกราฟิกซึ่งมีขั้นตอนการออกแบบ ๕ ขั้นตอน คือ ๑) จุดประสงค์และเป้าหมายของสื่อ ๒) เน้นสาระสำคัญ ๓) การค้นหาข้อมูลเชิงลึก จากการค้นหาข้อมูลเชิงลึก ทำให้ได้หัวข้อของสื่ออินโฟกราฟิกโดยใช้หัวข้อว่า “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” ๔) สร้างการเล่าเรื่อง เป็นการใช้ข้อมูลกับรูปภาพ เพื่อนำมาเล่าเรื่อง จำนวน ๕ ชุด เรียงตามลำดับชื่อคือ ๑) ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม ๒) ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม แบบบทกลอน ๓) ธรรม-ตามกฎหมาย ๔) ธรรม-ตามธรรมเนียม และ ๕) พรหมวิหาร-

ธรรม ส่วนขั้นตอนที่ ๕ แบ่งสัดส่วนและใส่ภาพประกอบ จากนั้นนำไปประเมินความเหมาะสม ความถูกต้องของเนื้อหา และประโยชน์ในการใช้งานโดยผู้เชี่ยวชาญ ได้ผลโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน และพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความมีประโยชน์ รองลงมาคือ ด้านความถูกต้อง และด้านความเหมาะสม ตามลำดับ จากผลการวิเคราะห์จึงสรุปได้ว่า ชุดความรู้ ผ่านเกณฑ์การประเมินผล จึงสามารถนำไปใช้ได้

๓) การเผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ดำเนินการผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโซเชียล และหน่วยงานภาครัฐ การเผยแพร่ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ เป็นการเผยแพร่ใบปลิว และโปสเตอร์ ในวัดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดลำพูน การเผยแพร่ผ่านสื่อโซเชียล เป็นการเผยแพร่ผ่านเฟสบุ๊ก และเว็บไซต์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน และเครือข่ายกลุ่มนิสิตปกากะญอ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน รวมถึงเฟสบุ๊ก ของวัดบ้านเหล่าพระเจ้าตาเขียว การเผยแพร่ผ่านหน่วยงานภาครัฐ เป็นการประสานความร่วมมือกันของหน่วยงานภาครัฐในการผลักดันให้เกิดกิจกรรมขึ้นในแต่ละชาติพันธุ์ เช่น การสร้างอนุสาวรีย์พ่อหนานปัญญา กับแม่ฮ้อยขา เพื่อเป็นจุดศูนย์รวมใจของไทลื้อบ้านธิ และใช้สถานที่ดังกล่าวในการเผยแพร่ประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรมของตนให้สาธารณะชนได้รับรู้ ส่วนไทยอง และกระเหรี่ยงนอกจากมีฝีมือการทอผ้าแล้ว ยังมีภูมิปัญญาด้านการทำอาหาร ดังนั้น การจัดกิจกรรมหรรมาอาหารของชาติพันธุ์จึงเป็นกิจกรรมที่ควรนำเสนอต่อสาธารณะให้ได้มาลิ้มลองรสชาติอาหาร เป็นต้น

Research Title : Thainess and otherness of Tai Lue, Thai Yong, and Karen ethnic groups in Lamphun Province

Researchers : Phrakru Pavanasopit (Bunyavisit Mueangwong), Asst. Prof. Dr. Asst. Prof. Paradorn Sukhphan, Mr.Chantaras Tapuling, Bunyada Prapattarasiri

Department : Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College

Fiscal Year : 2566

Research Scholarship : Thailand Science Research and Innovation Fund

Sponsor

Abstract

The research study on “Thainess and otherness of Tai Lue, Thai Yong, and Karen ethnic groups in Lamphun Province”. This research aimed to: 1) To study and analyze the characteristics of Thainess and otherness of Thai Lue, Thai Yong, and Karen ethnic groups in Lamphun Province. 2) To develop a process of understanding the context of coexistence based on differences in Thainess and otherness of Tai Lue, Thai Yong, and Karen ethnic groups in Lamphun Province. 3) To disseminate the process of understanding the coexistence context on the differences of Thainess and otherness of Tai Lue, Thai Yong, and Karen ethnic groups in Lamphun Province. This research uses mixed research methods including documentary research, qualitative research, and action research. Documentary research is the study and collection of information from relevant documents and evidence. Qualitative research conducted field visits in 3 districts of Lamphun province for interviews and gathering information from leaders of government organizations 20 people. The main points of the interviews were analyzed using Inductive Analytic. The action research is to develop a process of understanding the context of coexistence based on Thainess and otherness of Tai Lue, Thai Yong, and Karen ethnic groups in Lamphun Province. The activities are organized through the ideas of students in higher education, disseminated through print media, online media, and government agencies.

The research results revealed that:

1) Characteristics of Thainess and otherness of Tai Lue, Thai Yong, and Karen ethnic groups in Lamphun Province according to the Constitution of the Kingdom of Thailand in terms of nationality rights and freedoms and humanity At present, these 3 ethnic groups receive rights and are treated according to the Constitution of the Kingdom of Thailand. Therefore, in creating an understanding based on the differences, The principle of fairness under the law should be presented first according to the legitimacy that ethnic groups should receive. From the analysis of the pluralistic nature of Thainess, it was found that all three ethnic groups practice Buddhism. Use Thai both spoken and written. People like to dress in fashionable international clothes. At the same time, houses have changed from old to modern. The second half cement type or built entirely with cement. As for food, there is more Thai food being eaten. Adapt to the social context in which you currently live.

Characteristics of otherness of Tai Lue, Thai Yong, and Karen ethnic groups in Lamphun Province from research found that Each ethnicity has its own unique identity. Most have a spoken language. As for the written language, there is only Tai. Lue uses the Dhamma Lanna script to write. In terms of clothing, natural materials are used to create beauty and weaving is the main method. As for food, it is popular to eat mostly vegetables. and eat rice with food such as curry, soup, salad, and chili paste. In terms of housing, it is popular to build houses on high stilts. And there is a stove in the house. There is a drinking water store in the house. Belief still respects ancestors and respects house ghosts, house ghosts, and forest ghosts. Ghosts are used as community rules. And the values also include respect for elders in the community. The things that ethnic groups have similar practices are Respect for Buddhism Worship the spirits of ancestors And there is belief in ghosts in various aspects. There is a value of respecting elders, monks, teachers, and houses are built on high stilts. There is a stove in the house and a drinking water point. As for the food, although the cooking method is different, But the similarity is Emphasis is placed on eating vegetables such as curry, soup, salad, and chili paste. The distinctive identity of each ethnicity is Unique costumes, although those of Tai Lue and Thai Yong are similar. But it is different in that there are more patterns in the Tai Lue dress. As for Karen's outfit, it's very different.

There are categories of young girls, young women, and married women. will wear different clothes.

2) The results of the development of the process of understanding the context of coexistence on the differences of Thainess and otherness of Tai Lue, Thai Yong, and Karen ethnic groups in Lamphun Province It was found that Thai citizenship should be presented on the basis of the law on nationality, rights and freedoms and humanity, and ethnic pride should be presented through the unique cultural traditions of the nation. In terms of beautiful dress, language, food. The presentation format should use infographics to disseminate information to the public through today's popular social media channels and use poems that are concise, beautiful, melodious and in line with the goals to be presented. Infographic design consists of 5 design steps: 1) Purpose and goals of the media. 2) Focus on the essence. 3) Search for insights From searching for insights, the topic of the infographic media was obtained with the theme "Thainess on Fairness". 4) Create a narrative It is the use of information and pictures to tell a story, 5 sets in order of name: (1) Thainess on fairness (2) Thainess on fairness Poetry style (3) Dharma-according to law, (4) Dharma-according to custom, and (5) Brahma Vihara-Dharma. and step 5: Divide the proportions and include illustrations, then evaluate them for suitability. The overall results were at a high level in all aspects, and it was found that the areas with the highest average were usefulness, followed by accuracy and appropriateness, respectively.

3) Disseminate the process of understanding the coexistence context on the differences of Thainess and otherness of Tai Lue, Thai Yong, and Karen ethnic groups in Lamphun Province . This is done through print media, Social Media and Government. Dissemination through print media is the dissemination of flyers and posters. In a temple that is a major tourist attraction of Lamphun province. ๓ Social media dissemination is through Facebook and website of MahaChulalongkorn University, Lamphun Monastic College and the network of Pakaseño students, Lamphun Monastic College, as well as Facebook of Wat Ban Lao God Green Eyes. Dissemination through government agencies is a collaboration of government agencies to drive activities in each ethnic group, such as building a monument to Father Nan Panyo and Mae Oui Kha to be the center of Tai Lue Ban Thi's heart and use such places to spread their

history and culture to the public. Thai Yong, and Karen, in addition to being skilled in weaving, also have culinary wisdom, so organizing ethnic food fairs is an activity that should be presented to the public to taste the food, etc.



กิตติกรรมประกาศ

รายงานการวิจัยนี้สำเร็จลงด้วยดี เพราะได้รับความเมตตาอนุเคราะห์จากผู้มีอุปการคุณทั้งหลายขอขอบคุณท่านเจ้าคุณ พระสุธีรัตนบัณฑิต, รศ.ดร. คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย และพระครูสุธีกิตติบัณฑิต, รศ.ดร. ผู้อำนวยการสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ และเจ้าหน้าที่สถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ทุกท่าน ที่ให้คำปรึกษาแนะนำ ให้ความเอื้อเฟื้อด้วยดีมาโดยตลอด ขอขอบคุณท่านผู้ทรงคุณวุฒิที่ได้ตรวจเครื่องมือวิจัยและที่ได้ร่วมชี้แนะแนวทางให้งานวิจัยเล่มนี้สมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

ขอขอบคุณผู้ให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัย และขอบคุณทีมวิจัยทุกท่านที่ร่วมกันขับเคลื่อนงานวิจัยนี้จนเป็นผลสำเร็จ ด้วยผลบุญและคุณความดีใด ๆ ที่จะพึงเกิดขึ้น ผู้วิจัยขอน้อมถวายบูชาพระรัตนตรัย บูชาคุณบิดาและมารดาผู้ให้กำเนิด และพระอุปฌาย์ ครูอาจารย์ทุกท่านที่เคยให้การอบรมสั่งสอนมาดีโดยตลอด

พระครูภาวนาโสภิต (บุญญวิศิษฐ์ เมืองวงศ์)

๑๙ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗

สารบัญ

เรื่อง	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ก
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	ง
กิตติกรรมประกาศ	ช
สารบัญ	ณ
สารบัญตาราง	ฐ
สารบัญภาพ	ฑ
คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ	ณ
บทที่ ๑ บทนำ	๑
๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	๑
๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย	๖
๑.๓ ปัญหาการวิจัย	๖
๑.๔ ขอบเขตการวิจัย	๖
๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย	๗
๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย	๘
บทที่ ๒ แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๑๐
๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับชาติพันธุ์	๑๐
๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม	๑๔
๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับประเพณี	๒๙
๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นไทย	๓๔
๒.๕ ประวัติความเป็นมาและอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง และกระเหรี่ยง	๔๒
๒.๖ หลักพรหมวิหาร	๖๕
๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	๗๕
๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย	๘๖

สารบัญ(ต่อ)

	เรื่อง	หน้า
บทที่ ๓	วิธีดำเนินการวิจัย	๘๘
	๓.๑ รูปแบบการวิจัย	๘๘
	๓.๒ พื้นที่วิจัย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/กลุ่มเป้าหมาย	๘๙
	๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	๙๐
	๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการศึกษาวิจัย	๙๒
	๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล	๙๔
	๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิจัย	๙๕
	๓.๗ สรุปกระบวนการวิจัย	๙๕
บทที่ ๔	ผลการวิจัย	๑๐๐
	๔.๑ ผลการวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน	๑๐๐
	๔.๑.๑ ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัด ลำพูน	๑๐๐
	๔.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย	๑๐๒
	๔.๑.๓ วิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยแบบพหุนิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน	๑๑๕
	๔.๑.๔ วิเคราะห์ลักษณะความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง และ กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน	๑๒๙
	๔.๑.๕ สังเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน	๑๔๗
	๔.๒ พัฒนาการกระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความ แตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน	๑๕๒
	๔.๒.๑ กิจกรรมการระดมความคิดเห็นในการวิเคราะห์ความแตกต่างของ กลุ่มชาติพันธุ์ ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน	๑๕๒

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๔.๒.๑ การออกแบบสื่อเพื่อสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยองกระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน	๑๖๐
๔.๓ เผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยองกระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน	๑๗๖
๔.๓.๑ การเผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยองกระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์	๑๗๗
๔.๓.๒ เผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยองกระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ผ่านสื่อโซเชียล	๑๗๘
๔.๓.๓ เผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยองกระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ผ่านหน่วยงานภาครัฐ	๑๗๙
๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย	๑๗๙
บทที่ ๕ สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ	๑๘๕
๕.๑ สรุปผลการวิจัย	๑๘๕
๕.๑.๑ การวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยองกระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน	๑๘๕
๕.๑.๒ การพัฒนากระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยองกระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน	๑๘๘
๕.๑.๓ การเผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยองกระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน	๑๙๐
๕.๒ อภิปรายผล	๑๙๑
๕.๓ ข้อเสนอแนะ	๑๙๖
๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	๑๙๖

สารบัญ(ต่อ)

เรื่อง	หน้า
๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ	๑๙๖
๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการทำวิจัยครั้งต่อไป	๑๙๖
บรรณานุกรม	๑๙๗
ภาคผนวก	๒๐๕
ภาคผนวก ก เครื่องมือวิจัย	๒๐๖
ภาคผนวก ข หนังสือขอเก็บข้อมูล	๒๑๕
ภาคผนวก ค ประมวลภาพ	๒๒๒
ภาคผนวก ง ผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบ	๒๓๑
ภาคผนวก จ เอกสารประกอบ ผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบ	๒๓๕
ประวัติผู้วิจัย	๒๖๕



สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
๓.๑ ตารางการเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัย	๙๓
๔.๑ ความเป็นไทยตามกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน	๑๔๗
๔.๒ สังเคราะห์ความเป็นไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน	๑๔๘
๔.๓ สังเคราะห์ความเป็นไทยอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน	๑๕๐
๔.๔ สร้างการเล่าเรื่องสื่อชุดความรู้ที่ ๑ ชื่อ “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม”	๑๖๔
๔.๕ สร้างการเล่าเรื่องสื่อชุดความรู้ที่ ๒ ชื่อ “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” แบบบทกลอน	๑๖๕
๔.๖ สร้างการเล่าเรื่องสื่อชุดความรู้ที่ ๓ ชื่อ “ธรรม-ตามกฎหมาย”	๑๖๖
๔.๗ สื่อชุดความรู้ที่ ๔ เรื่อง “ธรรม-ตามธรรมเนียม”	๑๖๗
๔.๘ สื่อชุดความรู้ที่ ๕ เรื่อง “พรหมวิหาร-ธรรม”	๑๖๘
๔.๙ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการประเมินความเหมาะสม ความถูกต้องของเนื้อหา และประโยชน์ในการใช้งาน โดยผู้เชี่ยวชาญ	๑๗๔

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
๒.๑	กรอบแนวคิดในการวิจัย ๘๗
๓.๑	กระบวนการวิจัย ๙๕
๔.๑	สภาพบ้านเรือนของชาวไทยองในบ้านเหล่า ต.บ้านเรือน อ.ป่าซาง จ.ลำพูน ๑๒๕
๔.๒	ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของชาติพันธุ์กระเหรี่ยง ๑๒๖
๔.๓	การแต่งกายของเยาวชนกระเหรี่ยงในปัจจุบัน ๑๒๘
๔.๔	พระราชทานลายผ้ามัดหมี่ลายขอเจ้าฟ้าสิริวัฒนวรีฯ ๑๓๓
๔.๕	ลายผ้ามัดหมี่ลายขอเจ้าฟ้าสิริวัฒนวรีฯ ที่ช่างทอบ้านอิทอ ๑๓๔
๔.๖	เครื่องแต่งกายไทลื้อหญิงและชาย ๑๓๔
๔.๗	เรือนไทลื้อในอดีต (หม่อนตูด) ๑๓๖
๔.๘	เสาไม้บ้านของชาติพันธุ์ไทยอง (ภาพจากบ้านเหล่า ต.บ้านเรือน อ.ป่าซาง จ.ลำพูน) ๑๓๘
๔.๙	ชาติพันธุ์ไทยองในขบวนสงฆ์พระธาตุ ๑๓๙
๔.๑๐	ชุดไทยองจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ผ้าโบราณเขื่อนยงวัดต้นแก้ว ๑๔๐
๔.๑๑	แม่เสาร์ วันดี ชาติพันธุ์กระเหรี่ยง ทอผ้าด้วยกี่เอน ๑๔๓
๔.๑๒	การแต่งกายของกระเหรี่ยง ๑๔๓
๔.๑๓	ศูนย์เรียนรู้ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติ ๑๔๔
๔.๑๔	คุณแม่จันทร์ คำธิยะ ผู้ผลักดันการย้อมสีผ้าธรรมชาติจนประสบความสำเร็จ ส่งจำหน่ายยังประเทศญี่ปุ่น ๑๔๔
๔.๑๕	คุณชาโตรี (ชาวญี่ปุ่นที่มีความชื่นชอบในวัฒนธรรม วิถีชีวิตของกระเหรี่ยง) ๑๔๔
๔.๑๖	ลักษณะแบบบ้านดั้งเดิมภายนอกของกระเหรี่ยง ๑๔๕
๔.๑๗	ร้านน้ำหน้าบ้านแบบดั้งเดิม ๑๔๕
๔.๑๘	เตาไฟในห้องนอนของผู้หญิงซึ่งเป็นผู้สืบทอดฝีมือของบรรพบุรุษ ๑๔๕
๔.๑๙	หลอมข้าวของกระเหรี่ยง (ยั้งฉาง) ๑๔๖
๔.๒๐	ลักษณะบ้านแบบดั้งเดิมภายในของกระเหรี่ยง ๑๔๖
๔.๒๑	ลักษณะบ้านเรือนปัจจุบันของกระเหรี่ยงในตำบลตะเคียนปม อำเภอกู่หัวช้าง จังหวัดลำพูนที่สร้างแบบผสมผสานระหว่างปูนและไม้ ๑๔๖
๔.๒๒	วิเคราะห์ตนเองและความแตกต่างของชาติพันธุ์ ๑๕๓
๔.๒๓	ตัวอย่างผลการวิเคราะห์ความภูมิใจในชาติพันธุ์ไทลื้อ ๑๕๔
๔.๒๔	ตัวอย่างผลการวิเคราะห์ความภูมิใจในชาติพันธุ์ไทยอง ๑๕๕

สารบัญภาพ(ต่อ)

แผนภาพที่	หน้า
๔.๒๕	ตัวอย่างผลการวิเคราะห์ความภูมิใจในชาติพันธุ์กระเหรี่ยง
๔.๒๖	การนำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์
๔.๒๗	ประเด็นสำคัญเพื่อการออกแบบสื่อ
๔.๒๘	ขั้นตอนการออกแบบสื่ออินโฟกราฟิก
๔.๒๙	สื่อชุดความรู้ที่ ๑ “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม”
๔.๓๐	สื่อชุดความรู้ที่ ๒ “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” บทกลอน
๔.๓๑	สื่อชุดความรู้ที่ ๓ “ธรรม-ตามกฎหมาย”
๔.๓๒	สื่อชุดความรู้ที่ ๔ “ธรรม-ตามธรรมเนียม”
๔.๓๓	สื่อชุดความรู้ที่ ๕ “พรหมวิหาร-ธรรม”
๔.๓๔	การเสริมสร้างกระบวนการโดยการเผยแพร่สื่อสิ่งพิมพ์
๔.๓๕	องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย



คำอธิบายสัญลักษณ์และคำย่อ

อักษรย่อในดัชนีฉบับนี้ ใช้ข้อมูลอ้างอิงจากพระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับ
มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ฉบับ พ.ศ. ๒๕๓๙

การอ้างอิงคัมภีร์พระไตรปิฎก จะระบุ เล่ม/ข้อ/หน้า หลังอักษรย่อชื่อคัมภีร์ เช่น ที.ม.
(ไทย) ๑๐/๑๗๙/๑๒๗ หมายถึง สุตตันตปิฎก ทีฆนิกาย มหาวรรค ภาษาไทย เล่มที่ ๑๐ ข้อที่ ๑๗๙ หน้า
๑๒๗ ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙ ตามลำดับดังนี้

๑. คำอธิบายคำย่อในภาษาไทย

ก. คำย่อชื่อคัมภีร์พระไตรปิฎก

คำย่อ

ที.ม. (ไทย)

พระสุตตันตปิฎก
ชื่อคัมภีร์
= ทีฆนิกาย มหาวรรค

ภาษา

ภาษาไทย



บทที่ ๑

บทนำ

๑.๑ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

คำว่า “ความเป็นไทย” มีมาตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (พ.ศ. ๒๔๓๕-๒๔๗๕) ยังคงมีอิทธิพลสูงมากในปัจจุบัน แม้ว่าจะมีการปรากฏตัวของคนหลากหลายชาติพันธุ์ในพื้นที่ทางสังคม แต่รัฐไทยจะยอมให้คนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่เป็นคนชายขอบสามารถคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เฉพาะในทางวัฒนธรรมและทุนทางวัฒนธรรมที่จะกลายเป็นสินค้าได้เท่านั้น จะเห็นได้ว่ายังคงมีการสืบทอดนโยบายทำให้คนทุกชาติพันธุ์มี “จิตใจแบบไทย” คือยอมรับ “ความจริง ความดี และความงามแบบไทย” ซึ่งหมายถึง การยอมรับระบบความสัมพันธ์ทางสังคมแบบแบ่งคนออกเป็นลำดับชั้นอันเป็นรากฐานของโครงสร้างการเมืองที่ผูกขาดอำนาจไว้ในกลุ่มชนชั้นนำสืบมาจนถึงปัจจุบัน ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่น่าไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคมไทยจึงได้แก่ความหมายของ “ชาติไทย” และ “ความเป็นไทย” ที่ไม่กว้างพอสำหรับคนทุกชาติพันธุ์ในรัฐไทย โดยที่คนชาติพันธุ์ต่างๆ ถูกกดดันให้ “กลายเป็นไทย” ปัญหานี้เป็นส่วนหนึ่งของปัญหาทางการเมืองซึ่งทวีความแหลมคมขึ้นเรื่อยๆ ตั้งแต่ทศวรรษ ๒๕๑๐ เป็นต้นมา เมื่อการขยายตัวของระบบทุนนิยมได้เชื่อมโยงคนทุกชาติพันธุ์ในประเทศไทยเข้ามาอยู่ในระบบเศรษฐกิจการเมืองที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่มีความได้เปรียบเสียเปรียบอย่างมากในโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองที่รวมศูนย์อำนาจในการจัดการทรัพยากร โดยที่การกระจายอำนาจหรือการปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายทศวรรษที่ผ่านมายังไม่เพิ่มอำนาจให้แก่ชาวบ้านทั่วไปเท่าที่ควร ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนชาติพันธุ์ต่างๆ กับ “คนไทย”^๑

แม้ว่าบทตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช ๒๕๖๐ ในมาตรา ๔ ได้กำหนดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลว่า บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน และในมาตรา ๗๐ รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้เท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นอันตรายต่อความ

^๑ สายชล สัตยานุรักษ์, “การต่อสู้บนพื้นที่ความทรงจำของคนหลากหลายชาติพันธุ์ในประเทศไทย”, วารสาร หน้าจั่ว, ฉบับที่ ๘ (กันยายน ๒๕๕๔ - สิงหาคม ๒๕๕๕): ๗๗.

มั่นคงของรัฐ หรือสุขภาพอนามัย^๒ แต่ด้วยสภาพของสังคมที่มีการแบ่งยศ แบ่งชั้น แบ่งศักดิ์นา จึงเกิดวาทกรรม “ความเป็นไทย” และ “ความเป็นอื่น” ความเป็นอื่นในมุมมองที่สะท้อนถึงการเป็นคนบ้านนอก ล้าสมัย โดยเฉพาะการมองความเป็นอื่นจากความเป็นชาติพันธุ์อื่นที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย มีลักษณะการดูหมิ่นเหยียดหยามทางชาติพันธุ์ และมองว่าเป็นกลุ่มคนที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติจากการนำเสนอข่าวในด้านการตัดไม้ทำลายป่า วาทกรรมดังกล่าวเป็นการตอกย้ำภาพลักษณ์ที่ไม่ดีแก่กลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้ผู้ที่ไม่เข้าใจมีอคติและเกิดการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมในสังคมกับกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งหากมองปัญหาจะพบว่า รัฐเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายควบคุมการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ อุดมการณ์ วัฒนธรรม เกิดผลเป็นอคติทางชาติพันธุ์ กล่าวคือ คนไทยถูกสอนให้มองชนกลุ่มน้อย ชาติพันธุ์อื่นๆ เป็นเสมือนชาติพันธุ์ที่อยู่ต่ำกว่าคนเชื้อชาติไทย และวัฒนธรรมความเป็นไทย^๓ จากภาพสะท้อนของการแบ่งความเป็นไทยและความเป็นอื่นที่เกิดขึ้น นำไปสู่การต่อสู้เพื่อการรักษาสิทธิอันชอบธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ จากการศึกษาวิจัยของ **เบญจวรรณ สุขวัฒน์** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน : การต่อรองเพื่อสิทธิทางการเมืองพลเมืองทางวัฒนธรรม” พบว่า ชาวไทเขินมีการสร้างความทรงจำร่วมกันทางด้านประวัติศาสตร์ และวัฒนธรรม เพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมกันและใช้ในการต่อรองสิทธิและอำนาจในการเข้ามาอยู่ในพื้นที่บ้านเหล่าพัฒนา มีการปรับตัวทั้งด้านการประกอบอาชีพ ศาสนาและความเชื่อ การแต่งกาย และวัฒนธรรม ให้สอดคล้องกับระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกของรัฐไทย ชาวไทเขินเป็นผู้นำของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ภายในหมู่บ้านในการดำเนินการด้านกิจกรรมและการจัดการในหมู่บ้าน มีโอกาสได้รับตำแหน่งผู้นำหมู่บ้าน ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ทั้งในระดับหมู่บ้านและจังหวัด และมีการรวมกลุ่มเครือข่ายชาติพันธุ์เชียงราย ทำให้สามารถใช้ต่อรองสิทธิต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองได้ แต่อย่างไรก็ดี การขับเคลื่อนเพื่อการต่อรองของชาวไทเขินยังไม่สามารถแสดงออกได้อย่างเต็มที่เนื่องด้วยการขาดการได้รับเสรีภาพที่เท่าเทียมกับพลเมืองไทย^๔

จังหวัดลำพูน เป็นจังหวัดที่มีการผสมผสานและดำรงชีพออยู่ร่วมกันของชนชาติพันธุ์ต่าง ๆ ได้แก่ ชาวไทลื้อ ไทยอง ไทเขิน ไทยวน ชาวเม็ง (มอญ) กระเหรี่ยง และลัวะ เป็นต้น จังหวัดลำพูนเป็นพื้นที่ที่ชาวไทลื้อจากเมืองยอง (รัฐฉาน ประเทศพม่าในปัจจุบัน) และแคว้นสิบสองปันนาอพยพ

^๒ “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย”, **ราชกิจจานุเบกษา** ๑๓๔, (เมษายน ๒๕๖๐): ๔, ๑๘.

^๓ วรวิทย์ ไชยทอง, **ชาตินิยมรัฐไทยในพื้นที่เมืองเศรษฐกิจชายแดนแม่สอด : ชาตินิยมไทยในฐานะกลไกการสร้างความเป็นอื่น**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://armworawit.wordpress.com>[๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๔]

^๔ เบญจวรรณ สุขวัฒน์, “การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน : การต่อรองเพื่อสิทธิทางการเมืองพลเมืองทางวัฒนธรรม”, **ดุชนิพนธ์ปริญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ไทศึกษา)**, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๘).

เข้ามาตั้งถิ่นฐานมากที่สุด ส่วนชาวลื้อเมืองยองในรัฐฉานภาคตะวันออกของประเทศพม่า เป็นส่วนหนึ่งของล้านนามายาวนานตั้งแต่สมัยพญาติโลกราชของล้านนา และสมัยเจ้าอินเมืองของไทลื้อ ทั้งนี้ ชาวลื้อที่มีถิ่นฐานมาจากหัวเมืองที่อยู่นอกเขตอำนาจ “รัฐสิบสองปันนาจาริต” มักจะเรียกตนเอง และถูกคนอื่นเรียกในชื่อที่แตกต่างจากลื้อสิบสองปันนา เช่น ไทยอง ไทชิน เป็นต้น ชาวยอง หรือ ชาวลื้อเมืองยอง จัดเป็นกลุ่มชาวไทยกลุ่มใหญ่ซึ่งถูกกวาดต้อนเข้ามาตั้งรกรากอยู่ในล้านนาหลายระลอก การถูกบังคับให้โยกย้ายสร้างถิ่นฐานใหม่มักถูกเรียกว่าการมาแบบ “เทครัว” โดยเฉพาะการอพยพของชาวยองตั้งแต่สมัยพระเจ้าตากสินมหาราชจนถึงต้นรัตนโกสินทร์^๕ ในประวัติศาสตร์การย้ายถิ่นของไทยองช่วงที่เจ้ากาวิละและญาติพี่น้องทำสงครามกวาดต้อนอพยพผู้คนจากเมืองยองและเมืองใกล้เคียงใน พ.ศ. ๒๓๔๘ และปี พ.ศ. ๒๓๕๖ เป็นการเพิ่มกำลังคนให้กับเมืองเชียงใหม่และเมืองลำพูนครั้งสำคัญ ทำให้สามารถสถาปนาและฟื้นฟูเมืองลำพูนขึ้นมาอีกครั้ง ใน พ.ศ. ๒๓๔๘ โดยผู้คนจากเมืองยอง และเมืองใกล้เคียงได้เข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองลำพูน จากนั้นขยายตัวออกไปตั้งชุมชนในที่ต่าง ๆ และได้กลายเป็นพลเมืองส่วนใหญ่ของเมืองลำพูน^๖ การอพยพของผู้คนมาจากเมืองยองเป็นการอพยพมาทั้งระบบโครงสร้างทางสังคม ประกอบด้วยพญาหมียังคุริ เจ้าเมืองยอง พร้อมกับน้องอีก ๓ คน รวมทั้งบุตร ภรรยา ญาติพี่น้องและไพร่พล^๗ การที่เจ้าเมืองยองเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองลำพูนอย่างเป็นกลุ่มก้อนเป็นจำนวนมาก มีผลทำให้เจ้าเมืองลำพูนต้องยกย่องให้เจ้าเมืองยองมีส่วนร่วมและมีบทบาทในการปกครอง ซึ่งแตกต่างกับเจ้าเมืองอื่นๆ ที่อพยพมาในคราวเดียวกัน เจ้าเมืองยองจึงมีบทบาทเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการปกครองของเมืองลำพูน^๘ ปัจจุบันกลุ่มไทยอง ไทลื้อในเมืองลำพูนยังคงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมของตนเอาไว้^๙ สำหรับชาติพันธุ์กระเหรี่ยงในลำพูน มีจำนวน ๓๘๒๐๕ คน เป็นกลุ่มกระเหรี่ยงที่ตั้งรกรากดั้งเดิม อยู่ในจังหวัดลำพูนมาประมาณ ๑๐๐ ปีมาแล้ว ยกเว้นหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม อำเภอลี้ ที่เป็นหมู่บ้านตั้งใหม่ เมื่อประมาณ พ.ศ. ๒๕๑๕ จังหวัดลำพูนมีหมู่บ้านกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยงตั้งถิ่นฐานอยู่ในพื้นที่ ๔ อำเภอ ได้แก่ อำเภอลี้ อำเภอ

^๕ รศ.ดร.วสันต์ ปัญญาแก้ว, **ข้อมูลชาติพันธุ์ไทลื้อ ประเด็น ๖๕**, (คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๖๕), หน้า ๔, ๑๙.

^๖ แสง มาละแซม, **คนยองย้ายแผ่นดิน**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๔๐), หน้า ๙๘.

^๗ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๔.

^๘ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๗.

^๙ สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, “ความเป็นมา ศิลปวัฒนธรรม ไทยอง พม่า ลำพูนไทย เอกสาร “ไทยอง ชีวิต ศรัทธา สล่าแผ่นดิน”, **เอกสารวิชาการ**, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : https://www.sac.or.th/databases/ethnicedb/research_detail.php?id=1823 [๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๔].

ทุ่งหัวช้าง อำเภอแม่ทา และอำเภอบ้านโฮ่ง ปัจจุบันกระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ดำเนินวิถีชีวิตโดยใช้สถาบันครอบครัวเป็นพื้นฐาน และยังคงใช้กฎ กติกา ข้อบังคับของประเพณีในการประพฤติปฏิบัติ^{๑๐}

จากการสืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ไทยอง พบการศึกษาของ **เจษฎา สอนบาลี** เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมพิธีกรรมทางพุทธศาสนากับการดำรงรักษาอัตลักษณ์ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยองจังหวัดลำพูน” พบว่า แนวทางในการฟื้นฟูอัตลักษณ์วัฒนธรรม คือการมีส่วนร่วมในการสร้างความตระหนักโดยการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่รุ่นสู่รุ่น การอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน และองค์กรต่างๆ ในการขับเคลื่อนและการใช้วิถีปฏิบัติให้เป็นโอกาสโดยใช้ปัจจัยที่เป็นแรงดึงดูดจากภายในและภายนอก ให้สนใจในความเป็นชาวไทยอง กลุ่มชาติพันธุ์ควรร่วมสู่วิถีถูกระบบล่มสลายของวัฒนธรรมชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมจอมปลอม หน้ากากของการแสวงหาผลกำไรบนหนทางแห่งวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ที่กลุ่มผู้แสวงหาต้องการกำไรที่ไม่มีที่สิ้นสุด ขณะเดียวกันจากการศึกษาวิจัยของ **ทักษิณา พิพิธกุล** (๒๕๕๙) เรื่อง “การอนุรักษ์และการประยุกต์ภูมิปัญญาหัตถกรรมผ้าทอของคนยองในจังหวัดลำพูน” พบว่า งานหัตถกรรมผ้าทอเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมเกษตรกรรม เมื่อสังคมอุตสาหกรรมได้แผ่ขยายเข้าสู่ส่วนภูมิภาคด้วยการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือขึ้นที่จังหวัดลำพูนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ทิศนคติของคนรุ่นใหม่ต้องการงานหัตถกรรมผ้าทอที่ต้องใช้ความชำนาญ และความวิริยะอุตสาหะเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ผู้คนส่วนใหญ่มุ่งหน้าสู่การทำงานโรงงานส่งผลให้การสืบทอดภูมิปัญญาด้านงานผ้าทอมือเริ่มสูญหาย แต่ด้วยความสำนึก และตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางปัญญาจากบรรพชนผู้นำภาคสังคมในท้องถิ่น จึงมีความเคลื่อนไหวในการสร้างแหล่งเรียนรู้ด้านชีวิตและวัฒนธรรมของคนยองในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สังคมในวงกว้าง อาทิ หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา ประชาชนและเยาวชนได้เล็งเห็นคุณค่าของมรดกทางภูมิปัญญาอันเป็นรากฐานแห่งการสร้างองค์ความรู้แห่งชีวิต การกล่อมเกลาจิตใจและนำมาซึ่งความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเองให้คงอยู่สืบไป^{๑๑} ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ **ธนวัฒน์ ปาลี** พบว่า การอธิบายความเป็นยองหรือสร้างอัตลักษณ์ยองที่หลากหลาย ไม่ได้เป็นไปเพื่อต่อต้าน ต่อสู้หรือต่อรองกับนโยบายภาครัฐ ดังเช่นที่ปรากฏในงานศึกษากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ทว่าเป็นการแสดงออกเพื่อประกาศความสำเร็จ เชิดชูอัตลักษณ์ให้โดดเด่น รวมทั้งเป็นการแสวงหาอัตลักษณ์บางอย่างเพื่อสร้างจุดเด่นให้แก่กลุ่มของตนเอง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น นอกจากนั้น กระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์โดยการหยิบยกวัฒนธรรมและความเชื่อตามวิถีเดิมมาตีความใหม่เพื่ออธิบายความเป็นยองผ่านการอนุรักษ์ การจัดแสดง และกิจกรรมทาง

^{๑๐} สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน, **กลุ่มชาติพันธุ์และมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมจังหวัดลำพูน**, (วัฒนธรรมจังหวัดลำพูน, ๒๕๖๔), หน้า ๗๗-๗๘

^{๑๑} ทักษิณา พิพิธกุล, “การอนุรักษ์และการประยุกต์ภูมิปัญญาหัตถกรรมผ้าทอของคนยองในจังหวัดลำพูน”, **วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**, ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๔๕ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๕๙): ๑๓๙.

วัฒนธรรมที่เกิดขึ้นอย่างหลากหลายไม่ได้เป็นเพียงแค่การรักษาวัฒนธรรมที่มีคุณค่า เพื่อบอกเล่าหรือยืนยันตัวตนความเป็นของเท่านั้น แต่ยังมีเรื่องของการเมือง อำนาจ และผลประโยชน์ของคนแต่ละกลุ่มอีกด้วย^{๑๒} จากงานวิจัยของ เกศศิริ วงศ์สองชั้น เรื่อง “การปรับตัวทางวัฒนธรรมในโลกสมัยใหม่ของชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร” พบว่า มีปัจจัยการปรับตัวด้านที่อยู่อาศัยโดยใช้แบบที่ทันสมัย วัสดุแข็งแรง ด้านการแต่งกาย มีความคิดที่มองว่าการแต่งกายดังกล่าวไม่ทันสมัย ในวัยรุ่นมีการแต่งกายปกติทั่วไปตามแฟชั่น ด้านภาษา ส่วนใหญ่ยังใช้ภาษากะเหรี่ยงติดต่อสื่อสารกันภายในครัวเรือน แต่สื่อสารกันภายนอกด้วยภาษาไทย^{๑๓}

จากปัญหาของวาทกรรม “ความเป็นไทย” และ “ความเป็นอื่น” ที่ตอกย้ำความไม่เท่าเทียมกันในสิทธิความเป็นมนุษย์ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติไว้ จากการศึกษาวิจัยที่เกี่ยวข้องของกลุ่มชาติพันธุ์ พบเฉพาะรูปแบบการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนด้วยทุนทางวัฒนธรรม วัฒนธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตน สู้ต่อวิกฤตระบบล่มสลายของวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ขณะเดียวกัน ยังพบวัฒนธรรมปลอมที่เกิดจากการแสวงหาผลกำไรของนายทุนเป็นสิ่งที่บั่นทอนให้วัฒนธรรมถูกบิดเบือน สร้างความเข้าใจที่ผิดต่ออนุชนรุ่นต่อไปได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า “ความเป็นไทยและความเป็นอื่น” นั้น ควรที่จะเข้าไปศึกษาเรื่องดังกล่าวให้ลึกซึ้ง เพื่อนำไปสู่แนวทางการสร้างความสมานฉันท์ ไร้ความขัดแย้งในความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี เพื่อป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงความชอบธรรม เพื่อปกป้องชุมชนให้มีที่ยืนในความเป็นมนุษย์ที่มีคุณค่าและคุณภาพในการดำรงชีวิตที่เหมาะสม ผลผลิตของงานวิจัยนี้ จะเป็นองค์ความรู้ใหม่ เป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์ใหม่ กระบวนการใหม่ที่จะส่งผลกระทบในเชิงวิชาการ เชิงชุมชน สังคม และเชิงนโยบาย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาท้าทายเร่งด่วนที่สำคัญของประเทศ คนทุกช่วงวัยได้รับการพัฒนาให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณค่า บนพื้นฐานสิทธิความเท่าเทียมในมนุษย์ คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม ประชาชนมีความรู้เท่าทันต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก

^{๑๒} ธนวัฒน์ ปาลี, “การเมืองเรื่องการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของคนยองในลำพูน”, ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๙).

^{๑๓} เกศศิริ วงศ์สองชั้น, “การปรับตัวทางวัฒนธรรมในโลกสมัยใหม่ของชาวกะเหรี่ยง หมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร”, รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔ สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, (๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๐): ๔๓.

๑.๒ วัตถุประสงค์การวิจัย

๑.๒.๑ เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

๑.๒.๒ เพื่อพัฒนากระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

๑.๒.๓ เพื่อเผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

๑.๓ ปัญหาการวิจัย

๑.๓.๑ ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน เป็นอย่างไร

๑.๓.๒ การพัฒนากระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ควรพัฒนาอย่างไร

๑.๓.๓ วิธีการเผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ควรใช้วิธีการอย่างไร

๑.๔ ขอบเขตการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ การวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยเป็นกระบวนการศึกษาวิจัยที่มุ่งพัฒนากระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ซึ่งผู้วิจัยได้กำหนดขอบเขตของการวิจัย โดยมีรายละเอียดดังนี้

๑.๔.๑ ขอบเขตด้านเนื้อหา

ผู้วิจัยมุ่งศึกษาเนื้อหาจากพระไตรปิฎก แนวคิด ทฤษฎีจากเอกสาร ตำรา และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดชาติพันธุ์ แนวคิดวัฒนธรรม แนวคิดประเพณี ประวัติความเป็นมา และอัตลักษณ์ความเป็นไทย อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง และกระเหรี่ยง รวมถึงหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้เพื่อสร้างความเข้าใจเพื่อการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างระหว่างความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์

๑.๔.๒ ขอบเขตด้านพื้นที่

พื้นที่วิจัยในการเก็บรวบรวมข้อมูล กำหนดพื้นที่การวิจัย คือ จังหวัดลำพูน ได้แก่ ๓ อำเภอของจังหวัดลำพูน คือ อำเภอบ้านธิ อำเภอป่าซาง และอำเภอทุ่งหัวช้าง โดยผ่านเครือข่ายมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดลำพูน อำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น วัฒนธรรมจังหวัด

๑.๔.๓ ขอบเขตด้านผู้ให้ข้อมูลสำคัญ

การศึกษาวิจัยนี้ แบ่งกลุ่มผู้ให้ข้อมูล ๒ กลุ่มคือ กลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญเพื่อการสัมภาษณ์ จำนวน ๒๐ รูป/คน และกลุ่มเป้าหมายเพื่อปฏิบัติการในส่วนของจัดกิจกรรมระดมความคิดเห็นในการวิเคราะห์ความแตกต่างของตนที่ต้องการนำเสนอสู่สังคม วิเคราะห์อะไรคือคุณค่าที่แตกต่าง อะไรคือเอกลักษณ์และตัวตนที่ต้องการสื่อ กับกลุ่มนิสิตระดับปริญญาตรีของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์ ที่สนใจในการเข้าร่วมกิจกรรม จำนวน ๑๐ คน

๑.๔.๔ ขอบเขตด้านระยะเวลา

ระยะเวลาในการศึกษาวิจัย คือ ๙ เดือน เริ่มตั้งแต่ เดือน พฤศจิกายน พ.ศ. ๒๕๖๕ ถึง เดือน กรกฎาคม พ.ศ. ๒๕๖๖ (ประจำปีงบประมาณ ๒๕๖๖)

๑.๕ นิยามศัพท์เฉพาะที่ใช้ในการวิจัย

กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนซึ่งสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่มีร่วมกัน และมีความเชื่อ ค่านิยม วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา และภาษาพูดที่เป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งในงานวิจัยนี้ หมายถึง ชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง และกระเหรี่ยง

ความเป็นไทย หมายถึง ความเป็นพลเมืองไทยตามสิทธิของกฎหมายว่าด้วยการมีสัญชาติไทย มีสิทธิและเสรีภาพรวมถึงการมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ และดำรงวิถีชีวิตแบบพหุวัฒนธรรมหรือพหุนิยมในยุคสมัยปัจจุบันที่มีการบริโภคนิยมแต่ยังคงรักษาความเป็นไทยไว้ ได้แก่ (๑) ศาสนา ดำเนินชีวิตตามคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนตาย (๒) ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภูต ผี ปีศาจ (๓) ค่านิยม การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโสกว่า การทักทาย การไหว้ การละเล่น การร้องรำ เป็นต้น (๔) ภาษา การสื่อสารด้วยภาษาไทยใช้อักษรไทย (๕) การแต่งกายด้วยผ้าไทย ชุดไทย หรือชุดสากลตามสมัยปัจจุบัน (๖) ที่อยู่อาศัย สร้างที่พักอาศัยแบบตะวันตก (๗) อาหาร ทานอาหารไทย เช่น ข้าวแช่ ต้มโคล้ง แกงป่า น้ำพริก หลน แกงส้ม ผัดกะเพรา ต้มข่าไก่ ต้มยำกุ้ง แกงเขียวหวาน ต้มจืดมะระ แกงเผ็ด แกงมัสมั่น แกงเทโพ เป็นต้น

ความเป็นอื่น หมายถึง ความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่เชื้อชาติไทยแท้ ไม่ใช่ความเป็นไทยแบบพหุนิยม ในงานวิจัยนี้ หมายถึง ความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง และกระเหรี่ยง

ด้านวิถีการดำเนินชีวิต สังคม วัฒนธรรม และประเพณี ประกอบด้วย (๑) ศาสนา การนับถือศาสนาอื่น ๆ เช่น คริสต์ อิสลาม บรรพบุรุษ ผี (๒) คติความเชื่อ เรื่อง ผิดผี เสียผี “เกราะหยา” หรือพิธีปิดหมู่บ้าน เป็นต้น (๓) ค่านิยม การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโสกว่า การทักทาย (๔) ภาษา ภาษาตระกูลไต ของไทยอง ไทลื้อ และภาษากระเหรี่ยงซึ่งจัดอยู่ในตระกูลภาษาทิเบต-พม่า (๕) การแต่งกายด้วยชุดไต ของไทยอง (๖) ที่อยู่อาศัย สร้างด้วยวัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ ไม้ไผ่ และมีลักษณะเรือนไม้ยกพื้นสูง หลังคาขนาดใหญ่ลาดเอียงคลุมลงมาจนถึงฝาเรือน (๗) อาหาร ทานอาหารของชาติพันธุ์ เช่น อาหารไทยอง ได้แก่ ผักกูดเตา แกงหน่อไม้ใส่ข้าวต้ม ตำเตา น้ำพริกปลาจี่ น้ำพริกอ่อน น้ำพริกปลาร้า แกงแค แกงกบ แกงหยวกกล้วย แกงอ่อม น้ำพริกผักนึ่ง เป็นต้น อาหารไทลื้อ ได้แก่ น้ำพริกปู ถั่วเน่า รด่วน จิ้นส้า (ลาบ) แกงอ่อม ส้มแห้ง แกงหน่อไม้ หลามบอน เป็นต้น อาหารกระเหรี่ยง ได้แก่ ข้าวเบือะ น้ำพริก หน่อไม้ เป็นต้น

ชุดความรู้ หมายถึง องค์ความรู้ของกระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ที่มีหลักพรหมวิหาร ๔ เป็นบาทฐาน

หลักพรหมวิหาร ๔ หมายถึง หลักธรรมอันเป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจ สร้างการเห็นคุณค่าต่อเพื่อนมนุษย์ และยอมรับในตัวตนของคนอื่น ประกอบด้วยหลัก ๔ ประการ ดังนี้

๑) เมตตา หมายถึง การให้ความรัก ปราศจากอคติ ความเป็นมิตร การมีเมตตาโอบอ้อมอารีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ โดยมองถึงคุณค่าของชีวิตในฐานะมนุษย์ที่ต้องมีเมตตาต่อกัน ไม่ทำร้ายกันทั้งกาย วาจา ใจให้กลุ่มชาติพันธุ์ต้องเดือดร้อนหรือเป็นทุกข์

๒) กรุณา หมายถึง การให้ความช่วยเหลือ แบ่งปันซึ่งกันและกันฉันเพื่อน ญาติมิตร และเกื้อหนุนด้วยใจที่บริสุทธิ์ จุนเจือกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยความเต็มใจเสมอ มีไมตรีที่ดีต่อกันด้วยเป็นคนไทยเช่นเดียวกัน

๓) มุทิตา ขึ้นชมในวิถีเอกลักษณ์ของแต่ละชาติพันธุ์ ยินดีในความสำเร็จทั้งด้านการศึกษาเล่าเรียน การประกอบอาชีพของกลุ่มชาติพันธุ์ พลอยยินดีด้วยจิตที่ดื่มองเห็นถึงความเจริญงอกงามในวิถีชาติพันธุ์ผ่านวิถีการดำเนินชีวิตที่ราบง่ายและมีความสุข

๔) อุเบกขา หมายถึง วางตนเป็นกลางด้วยใจที่มีบุญ มีความยุติธรรมให้แก่กัน ไม่รังแกชาติพันธุ์ด้วยความไม่รู้กฎหมาย หรือการเอาเปรียบ มองความเป็นคนที่เท่าเทียมกัน ไม่เหยียบย่ำให้กลุ่มชาติพันธุ์ต้องมัวหมอง

๑.๖ ประโยชน์ที่ได้รับจากการวิจัย

๑.๖.๑ ได้องค์ความรู้ของลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

๑.๖.๒ ได้พัฒนากระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง
ของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

๑.๖.๓ ได้ชุดความรู้พัฒนากระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความ
แตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

๑.๖.๔ ได้เผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง
ของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ให้เกิด
ประโยชน์ทางวิชาการและต่อสาธารณะ

๑.๖.๕ ได้องค์ความรู้ที่จะช่วยสร้างความเข้าใจของคนในสังคมที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ได้
อย่างถูกต้อง สร้างความเท่าเทียมในความเป็นมนุษย์ ให้สิทธิอันพึงมีแก่บุคคลในสังคมอย่างเท่าเทียม
สร้างสังคมที่มีคุณภาพและความมั่นคง อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์



บทที่ ๒

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน” คณะผู้วิจัยได้ศึกษาแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยมีรายละเอียดดังนี้

- ๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับชาติพันธุ์
- ๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม
- ๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับประเพณี
- ๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นไทย
- ๒.๕ ประวัติความเป็นมาและอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง และกระเหรี่ยง
- ๒.๖ หลักพรหมวิหาร
- ๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- ๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

๒.๑ แนวคิดเกี่ยวกับชาติพันธุ์

๒.๑.๑ ความหมายของชาติพันธุ์

นักวิชาการและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับการขับเคลื่อนกลุ่มชาติพันธุ์ให้คำจำกัดความของชาติพันธุ์ไว้ดังนี้

“กลุ่มชาติพันธุ์” (Ethnic Groups) หมายถึง กลุ่มคนที่มีวัฒนธรรมย่อย (subculture) ร่วมกัน คือ มีค่านิยม ความคิด อุดมการณ์ประเพณีพิธีกรรมทางศาสนา ระบบสัญลักษณ์และวัฒนธรรมด้านอื่นๆ ร่วมกัน^๑ ในขณะที่ความหมายของชาติพันธุ์ คือ การสืบทอดทางสายโลหิตเชื้อชาติภาษาความเชื่อวิถีการดำรงชีวิตวัฒนธรรมประเพณีของกลุ่มชนกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ตั้งแต่อดีตจนถึง

^๑ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์, (กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), (๒๕๕๗).

ปัจจุบันโดยทั่วไปใช้คำว่าเผ่าเพื่อแยกกลุ่มคนที่แตกต่างกันอย่างชัดเจนออกจากกัน^๒ ส่วนคำว่า “ชาติพันธุ์วิทยา” เป็นคำใหม่ในภาษาไทยการทำความเข้าใจเรื่องชาติพันธุ์จำเป็นต้องพิจารณาเปรียบเทียบกับเรื่องเชื้อชาติและสัญชาติอาจเปรียบเทียบกับเชื้อชาติสัญชาติและชาติพันธุ์ได้ดังนี้

เชื้อชาติ (race) คือ ลักษณะทางชีวภาพของคนซึ่งเห็นได้อย่างชัดเจนจากลักษณะรูปร่าง สีผิว เส้นผม และตาการแบ่งกลุ่มเชื้อชาติ (racial group) มักแบ่งออกเป็น ๓ กลุ่มคือ นิกรอยด์ (Negroid) มองโกลอยด์ (Mongoloid) และคอเคซอยด์ (Caucasoid) ในตอนหลังได้เพิ่มออสตราลอยด์ (Australoid) โพลินีเซียน (Polynesian) ฯลฯ อีกด้วย

การแบ่งแยกกลุ่มคนตามลักษณะทางชีวภาพนี้มีความสำคัญในสังคมที่สมาชิกในสังคมมาจากบรรพบุรุษที่ต่างกันและมีสีผิวและรูปร่างลักษณะที่ต่างกันอย่างเห็นได้ชัด เช่น ความแตกต่างระหว่างคนผิวขาวกับคนผิวดำในสังคมที่มีกลุ่มคนที่มีลักษณะทางชีวภาพต่างกัน และประวัติความเป็นมา ตลอดจนบทบาทในสังคมต่างกันความแตกต่างทางชีวภาพ อาจเป็นปัจจัยที่ทำให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันได้แต่ในบางสังคม เช่น สังคมไทยความแตกต่างทางชีวภาพไม่มีความหมายเท่าใดนัก

สัญชาติ (nationality) คือ การเป็นสมาชิกของประเทศใดประเทศหนึ่งตามกฎหมายโดยที่ลักษณะทางชีวภาพและวัฒนธรรมอาจแตกต่างกันได้การเป็นสมาชิกของประเทศย่อมหมายถึง การเป็นประชาชนของประเทศนั้นผู้ที่อพยพมาจากที่อื่นเพื่อมาตั้งถิ่นฐานสามารถโอนสัญชาติมาได้ผู้ที่เปลี่ยนสัญชาติคือ ผู้ที่เปลี่ยนฐานะจากการเป็นประชาชนของประเทศหนึ่งมาเป็นประชาชนของอีกประเทศหนึ่ง

ชาติพันธุ์ (ethnicity หรือ ethnos) คือ การมีวัฒนธรรมขนบธรรมเนียมประเพณีภาษาพูดเดียวกันและเชื่อว่าสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษกลุ่มเดียวกัน เช่น ไทย พม่า กะเหรี่ยง จีน ลาว เป็นต้น กลุ่มชาติพันธุ์หรือกลุ่มวัฒนธรรมมีลักษณะเด่นคือเป็นกลุ่มคนที่สืบทอดมาจากบรรพบุรุษเดียวกันบรรพบุรุษในที่นี้หมายถึงบรรพบุรุษทางสายเลือดซึ่งมีลักษณะทางชีวภาพและรูปร่าง (เชื้อชาติ) เหมือนกันรวมทั้งบรรพบุรุษทางวัฒนธรรมด้วยผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกันจะมีความรู้สึกผูกพันทางสายเลือดและทางวัฒนธรรมพร้อมๆ กันไปเป็นความรู้สึกผูกพันที่ช่วยเสริมสร้างอัตลักษณ์ของบุคคลและของชาติพันธุ์และในขณะเดียวกันก็สามารถเร้าอารมณ์ความรู้สึกให้เกิดความเป็น

^๒ กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการและองค์กรทุนสำหรับเด็กแห่งสหประชาชาติ, **ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูง ๒๐ จังหวัดในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕**, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๔๖).

อันหนึ่งอันเดียวกันได้โดยเฉพาะอย่างยิ่งถ้าผู้ที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์นับถือศาสนาเดียวกันความรู้สึกผูกพันนี้อาจเรียกว่า "สำนึก" ทางชาติพันธุ์หรือชาติลักษณะ (ethnic identity)^๓

สรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ หมายถึง กลุ่มคนที่แบ่งปันวัฒนธรรมย่อยและแง่มุมต่างๆ ของวัฒนธรรม เช่น ค่านิยม ความคิด อุดมการณ์ ประเพณี วัฒนธรรม และพิธีกรรมทางศาสนา คำว่า "ชนเผ่า" มักใช้เพื่อแยกแยะกลุ่มต่างๆ ภายในกลุ่มชาติพันธุ์ที่ใหญ่กว่า เชื้อชาติ สิ่งสำคัญคือต้องแยกแยะเชื้อชาติ จากเชื้อชาติและสัญชาติ เชื้อชาติเกี่ยวข้องกับลักษณะทางชีวภาพ เช่น ผิวหนัง ผม และสีตา ในขณะที่สัญชาติ หมายถึงการเป็นพลเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่ง ในทางกลับกัน เชื้อชาตินั้นขึ้นอยู่กับวัฒนธรรม ประเพณี ภาษา และระบบความเชื่อที่มีร่วมกัน ซึ่งสืบเชื้อสายมาจากบรรพบุรุษที่มีร่วมกัน กลุ่มชาติพันธุ์ส่งเสริมความรู้สึกถึงเครือญาติและความผูกพันทางวัฒนธรรม ซึ่งสามารถเสริมสร้างเอกลักษณ์ของแต่ละบุคคลและกลุ่มได้

๒.๑.๒ ความแตกต่างทางชาติพันธุ์

ความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์จะส่งเสริมให้เกิดความสัมพันธ์ที่ดีได้ถ้าเข้าใจว่าความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์เกิดขึ้นได้อย่างไรสาเหตุของการแบ่งแยกระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ พอจะสรุปได้ ๕ ลักษณะคือ

๑) เกิดจากการแบ่งแยกโดยวัฒนธรรมชนชั้น ในสังคมบางสังคมมีการแบ่งชนชั้น และคนที่อยู่ในชนชั้นต่ำที่สุดจะถือเป็นกลุ่มคนที่อยู่นอกระบบสังคมนั้นเช่นจัณฑาลในอินเดียเอทาหรือบูราคูในประเทศญี่ปุ่น เป็นต้น คนที่อยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่ถูกสังคมนับว่าเป็นคนชนชั้นต่ำ ถือว่าเป็นผู้ที่น่ารังเกียจและไม่ควรอยู่ร่วมสังคมกับสมาชิกส่วนใหญ่ได้กลายเป็นชนกลุ่มน้อยของสังคมนั้น เป็นผู้ที่ปราศจากศักดิ์ศรีไม่มีอำนาจและไม่มีสิทธิทางสังคมเท่าเทียมคนอื่น ปัจจุบันทั้งประเทศอินเดียและประเทศญี่ปุ่นได้ออกกฎหมายยกเลิกชนชั้นจัณฑาลและบูราคู แต่ในทางปฏิบัติก็ยังมีการกีดกันอยู่ความแตกต่างภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน นี้อาจเป็นรูปแบบความแตกต่างทางชาติพันธุ์รูปแบบหนึ่ง

๒) เกิดจากการแบ่งแยกจากลักษณะทางภูมิศาสตร์กลุ่มชนที่มีชาติพันธุ์ต่างจากคนส่วนใหญ่ และตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณที่ห่างไกล เช่น ชาวเขามักจะถูกตัดขาดจากสังคมพื้นราบโดยไม่ได้รับข่าวสารอย่างสม่ำเสมอจากคนพื้นราบในส่วนกลางการขาดการติดต่อสื่อสารที่ดีนี้ ทำให้เกิดความเข้าใจผิดและอาจทำให้มีปฏิกิริยาต่อต้านอำนาจรัฐได้ในกรณีของประเทศไทยรัฐบาลได้พยายามติดต่อสื่อสารกับชาวเขาอยู่เสมอเพื่อสร้างความเข้าใจที่ดีต่อกัน ความสัมพันธ์ระหว่างชาวเขากับรัฐบาลไทยจึงไม่ค่อยมีปัญหา

^๓ วิไลพร ไชยสิทธิ์ และคณะ, “การพัฒนาระบบสารสนเทศมัลติมีเดียออนไลน์ด้านวัฒนธรรม ประเพณีของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี”, รายงานการวิจัย, (สำนักงานคณะกรรมการการวิจัยแห่งชาติ : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๕๖), หน้า ๕-๖.

๓) เกิดจากการผนวกดินแดน การขยายอาณาเขตของประเทศใดประเทศหนึ่ง โดยการผนวกดินแดนเพิ่มอาจเกิดจากการตกลงกันตามสนธิสัญญา หรือเกิดจากการขยายดินแดน หลังจากชนะสงครามตัวอย่างของการตกลงตามสนธิสัญญา คือ กรณีสหรัฐอเมริกาซื้อดินแดนซึ่งปัจจุบันคือรัฐในภาคตะวันออกเฉียงใต้บางรัฐตามสนธิสัญญาเรียกว่า "Louisiana Purchase" ในปี ค.ศ. ๑๘๐๓ หรือการที่สหรัฐอเมริกาซื้อดินแดนซึ่งปัจจุบัน คือรัฐอลาสกาในปีค.ศ. ๑๘๖๗ ส่วน ตัวอย่างของการสู้รบระหว่างเพื่อนบ้านและฝ่ายที่ชนะสามารถผนวกดินแดนข้างเคียงเพิ่มขึ้นคือกรณี การขยายอาณาจักรต่างๆในบริเวณแหลมทองของทวีปเอเชียได้แก่ อาณาจักรสุโขทัยทวารวดีศรีวิชัย ล้านนา ล้านช้าง อโยธยา ฯลฯ ซึ่งสามารถขยายดินแดนให้กว้างใหญ่ขึ้นได้ โดยการยกทัพสู้รบกันและ ฝ่ายที่ชนะเป็นฝ่ายที่สามารถขยายอาณาจักรได้

๔) เกิดจากการย้ายถิ่น ความแตกต่างทางชาติพันธุ์อาจมีสาเหตุมาจากการที่คน จำนวนหนึ่งอพยพย้ายถิ่นเข้าไปอยู่ในสังคมอื่นโดยที่คนกลุ่มนี้มีลักษณะทางวัฒนธรรมแตกต่างจากคน ในสังคมที่ตนย้ายเข้าไปอยู่รูปแบบของการย้ายถิ่นมีได้หลายรูปแบบ

๕) เกิดจากการตกเป็นประเทศอาณานิคม ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ในประเทศ อาณานิคมมีลักษณะแตกต่างจากกรณีต่างๆ ที่กล่าวมาแล้วทั้ง ๔ กรณี ทั้งนี้ เพราะอาณานิคมเกิดจาก การที่มหาอำนาจเข้ามามีอำนาจในการเมืองการปกครองของประเทศอื่นผู้อพยพเข้ามาเป็นผู้ที่มี อำนาจมากกว่า และสามารถออกกฎหมายบังคับต่างๆ นานาทำให้เจ้าของประเทศ ซึ่งมีจำนวน ประชากรมากกว่า มีลักษณะของผู้อยู่ใต้ปกครองและต้องยอมจำนนต่อข้อเรียกร้องของประเทศ มหาอำนาจ ประเทศมหาอำนาจมักจะจับจองที่ดินขนาดใหญ่ และว่าจ้างคนพื้นเมืองไปเป็นกรรมกร ในไร่ นา มีผลทำให้คนพื้นเมืองมีลักษณะเป็นผู้อยู่ใต้การปกครองหรือลูกจ้างในอาณัติของมหาอำนาจ ทั้ง ๆ ที่มหาอำนาจเป็นผู้บุกรุกเข้ามาในดินแดนของตน โดยทั่วไปจำนวนของผู้ที่อพยพมาจาก ประเทศมหาอำนาจมีไม่มากนัก แต่คนกลุ่มนี้ก็สามารถจับจองที่ดิน และทำธุรกิจจนถึงขนาดเป็นผู้กุม อำนาจทางเศรษฐกิจการเมืองและสังคมได้อย่างกรณีประเทศซิมบับเวปรากฏว่าในปีค.ศ. ๑๙๓๑ คน ผิวดำเป็นเจ้าของที่ดินเกือบร้อยละ ๕๐ ของพื้นที่ทั้งหมด แต่ประชากรผิวดำมีประมาณร้อยละ ๕ เท่านั้น^๔

สรุปได้ว่า ความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์พิจารณาจากคุณลักษณะต่อไปนี้ คือ ๑) การแบ่งแยกตามวัฒนธรรมชนชั้น ซึ่งในบางสังคมมีการแบ่งชนชั้นที่ถือว่าบุคคลที่อยู่ในชนชั้นต่ำสุดอยู่นอกระบบสังคม เช่น จัณฑาลในอินเดียหรือบุรอกุในญี่ปุ่น แม้ว่าพวกเขาจะอยู่ในกลุ่มชาติพันธุ์ เดียวกัน แต่มักจะถูกกีดกันและเผชิญกับการเลือกปฏิบัติ แม้ว่าจะมีการผ่านกฎหมายเพื่อยกเลิกแนว ปฏิบัติดังกล่าว แต่ก็ยังมีกรณีของการกีดกันภายในกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน ๒) การแบ่งแยกทาง ภูมิศาสตร์ กลุ่มคนที่มีชาติพันธุ์ต่างกันซึ่งตั้งถิ่นฐานในพื้นที่ห่างไกลอาจถูกตัดขาดจากสังคมกระแส

^๔ เรื่องเดียวกัน, หน้า ๖-๗.

หลัก การขาดการสื่อสารอย่างสม่ำเสมออาจนำไปสู่ความเข้าใจผิดและเกิดปฏิกิริยาต่ออำนาจรัฐได้ ๓) การขยายอาณาเขต การผนวกดินแดนผ่านสนธิสัญญาหรือการพิชิตยังสามารถทำให้เกิดความแตกต่างทางชาติพันธุ์ได้ ๔) การย้ายถิ่น ความแตกต่างทางชาติพันธุ์สามารถเกิดขึ้นเมื่อผู้คนอพยพไปยังสังคมที่มีลักษณะทางวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน สิ่งนี้อาจมีรูปแบบที่หลากหลายและมีส่วนทำให้เกิดความหลากหลายทางวัฒนธรรมภายในสังคม ๕) ลัทธิล่าอาณานิคม ความแตกต่างทางชาติพันธุ์ในประเทศอาณานิคมมีพลวัตที่เป็นเอกลักษณ์ อาณานิคมเกิดขึ้นเมื่อประเทศมหาอำนาจใช้อำนาจควบคุมการเมืองและการบริหารประเทศอื่นๆ ผู้ตั้งอาณานิคมซึ่งมักมีอำนาจมากกว่าจะออกกฎเกณฑ์ต่างๆ และปฏิบัติต่อประชากรพื้นเมืองในฐานะผู้ใต้บังคับบัญชา ซึ่งอาจส่งผลให้เกิดความไม่เท่าเทียมกันทางเศรษฐกิจ การเมือง และสังคม ดังที่เห็นในกรณีของซิมบับเว ซึ่งประชากรผิวขาวกลุ่มเล็กๆ เป็นเจ้าของพื้นที่ส่วนใหญ่

๒.๒ แนวคิดเกี่ยวกับวัฒนธรรม

มนุษย์อยู่กันเป็นกลุ่มเป็นสังคมสร้างสรรค์สรรพสิ่งหลากหลายเพื่อความสามารถในการดำรงชีพอยู่ได้ซึ่งเรียกกันว่า “วัฒนธรรม” และถือว่าเป็นสิ่งจำเป็นที่สุดของมนุษย์ก็ว่าได้ การตั้งถิ่นฐานของหมู่พลมนุษย์นั้นกระจัดกระจายกันไปไกลกันบ้างห่างไกลกันบ้างตามบริบทของแต่ละกลุ่ม และแต่ละช่วงกาลเวลาความต่างของพื้นที่ที่แวดล้อมโดยธรรมชาติมีอิทธิพลต่อความต่างกันของมนุษย์ด้านวัฒนธรรม อย่างไรก็ตามทุกสังคมทุกแห่งล้วนต้องใช้วัฒนธรรมในการดำรงชีวิตตลอดไป

วัฒนธรรม (culture) เป็นองค์ประกอบพื้นฐานอันเป็นแกนสำคัญอันหนึ่งของสังคมมนุษย์ ทั้งนี้เพราะวัฒนธรรมเป็นแบบแผนในการดำรง และดำเนินชีวิตของคนในสังคมวัฒนธรรมเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมหรือความประพฤติของมนุษย์ในแต่ละสังคมนั้น เช่น พระยาอนุมานราชชน หรือ เสถียร โกเศศ เขียนไว้ในหนังสือวัฒนธรรมเบื้องต้นตอนหนึ่งว่า “มนุษย์เกิดในวัฒนธรรมที่จะเกิดอยู่นอกวัฒนธรรมนั้นไม่ได้ คนจะเป็นคนขึ้นมาได้ก็ด้วยมีวัฒนธรรม ถ้าไม่มีวัฒนธรรมก็ไม่ใช่มนุษย์ แต่เป็นสัตว์ชนิดหนึ่งซึ่งมีวิถีชีวิตอย่างธรรมชาติเท่านั้น วัฒนธรรมเป็นส่วนสำคัญของคนเพราะเข้าไปซึม และประกอบเป็นรูปวิถีชีวิตของคนตั้งแต่เกิดมาโดยไม่ใคร่รู้สึกตัว” และ “วัฒนธรรมจึงเป็นทุกสิ่งทุกอย่างที่เป็นนิสสัยคือ ความประพฤติที่เคยชินของสังคมซึ่งมนุษย์เองเป็นผู้สร้างและปรับปรุงจากธรรมชาติ และเรียนรู้จากกันและกัน เพราะฉะนั้นวัฒนธรรมจึงเป็นทั้งที่สังคมสร้างและที่สังคมเรียนรู้ควบคู่กันไปในตัวคนในสังคมจะมีลักษณะเป็นคนเช่นไร เป็นคนดี หรือเป็นคนเลวก็อยู่ที่วัฒนธรรมซึ่งคนสร้างขึ้นมาเป็นสิ่งที่บันดาลให้เป็นไป”

๒.๒.๑ ความหมายของวัฒนธรรม

คำว่า วัฒนธรรม เริ่มใช้กันครั้งแรกจากแถบตะวันตก โดยมีศัพท์ตรงกับคำว่า “Culture” ซึ่งแปลว่า องค์รวมแห่งผลผลิตของสังคมมนุษย์ ซึ่ง เอ็ดเวิร์ด ไทเลอร์ (Edward B. Tylor) นัก

มานุษยวิทยาชาวอังกฤษเป็นผู้ให้นิยามนี้ ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๔๗๕ หม่อมเจ้าวรรณไวทยากร วรวรรณ (พลตรีพระเจ้าบรมวงศ์เธอ กรมหมื่นนราธิปพงศ์ประพันธ์) ทรงแปลคำว่า Culture ตรงกับความหมายของไทย คือ วัฒนธรรม^๕ คำว่า วัฒนธรรม เป็นภาษาบาลีและสันสกฤต วัฒน เป็นภาษาบาลี แปลว่า เจริญงอกงาม ส่วนคำว่า ธรรม เป็นภาษาสันสกฤต แปลว่าความดี ซึ่งถ้าแปลตามรากศัพท์ ก็คือ สภาพอันเป็นความ เจริญงอกงามหรือลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม อีกทั้งยังเป็นวิถีหรือในการดำรงชีวิตของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ซึ่งหมายความรวมถึงความคิด ศิลปะ วรรณคดีปรัชญา ศิลธรรมจรรยา กฎหมาย ภาษา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และสิ่งต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น^๖ หรือหมายถึงสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น กำหนดขึ้น มิใช่สิ่งที่มนุษย์ทำตามสัญชาตญาณ อาจเป็นการประดิษฐ์ วัตถุสิ่งของกำหนดพฤติกรรมและความคิด ตลอดจนวิธีหรือระบบการทำงาน ฉะนั้น วัฒนธรรม ก็คือระบบในสังคมที่มนุษย์สร้างขึ้นมิใช่ระบบที่เกิดขึ้นโดยธรรมชาติตามสัญชาตญาณ^๗ ซึ่งโดยความเป็นจริง วัฒนธรรม หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ทั้งหมดที่สังคมสร้างขึ้นมานำมาช่วยพัฒนาขีดความสามารถของสังคมให้ดีขึ้น และเป็นมรดกของสังคมถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งไปยังคนอีกรุ่น วัฒนธรรมเป็นคำที่มาจากภาษาบาลีและสันสกฤตแปลว่า ธรรม เป็นต้นเหตุให้เจริญ หรือธรรม คือ ความเจริญ มิใช่เป็นหลักฐานทางราชการ ครั้งแรกเมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๓ เรียกว่า พระราชบัญญัติบำรุงวัฒนธรรมแห่งชาติ พุทธศักราช ๒๕๔๓ กับ ฉบับที่ ๒ เมื่อพุทธศักราช ๒๕๔๕ คำว่าวัฒนธรรมเป็นคำสมาสระหว่างภาษาบาลีกับสันสกฤต เพราะคำว่า วัฒน มาจากคำบาลีว่า วทฺฒน ซึ่งแปลว่า เจริญ งอกงาม ส่วนคำว่า ธรรม มาจากภาษาสันสกฤตว่า ธรรม เขียนตามรูปภาษาบาลีล้วน ๆ คือ วทฺฒน ธรรม หมายถึง ความดี ซึ่งหากแปลตามรากศัพท์ คือ สภาพอันเป็นความเจริญงอกงาม หรือลักษณะแสดงถึงความเจริญงอกงาม นอกจากนี้คำว่า วัฒนธรรม ภาษาอังกฤษว่า Culture หมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงาม ความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียวก้าวหน้าของชาติ และ ศิลธรรมอันดีงามของประชาชน^๘

วัฒนธรรมเป็นผลรวมของการสั่งสมสร้างสรรค์ภูมิธรรม ภูมิปัญญา ที่ถ่ายทอดสืบต่อกันมาของสังคมนั้นๆ หรือกล่าวสั้นๆ ได้ว่า วัฒนธรรมคือ ประสบการณ์ ความรู้ ความสามารถ ที่สังคม

^๕ สมบัติ พลายน้อย, **ประมวลหลักการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมสมัยประชาธิปไตย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๗), หน้า ๙.

^๖ อติสร ศักดิ์สูง, **พื้นฐานอารยธรรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสมาธรรม, ๒๕๕๒), หน้า ๓.

^๗ อมรา พงศาพิชญ์, **วัฒนธรรม ศาสนาและชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา**, พิมพ์ครั้งที่ ๕, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑), หน้า ๑.

^๘ สุชีพ ปุญญานุภาพ, **วัฒนธรรมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐), หน้า ๒๔.

นั่นมีอยู่หรือเนื้อตัวทั้งหมดของสังคมนั่นเอง^๙ วัฒนธรรม ยังมีความหมายครอบคลุมถึงทุกสิ่งทุกอย่างที่แสดงออกถึงวิถีชีวิตของมนุษย์ในสังคมของกลุ่มใดกลุ่มหนึ่งหรือสังคมใดสังคมหนึ่งประกอบไปด้วยความรู้ ซึ่งความเชื่อ ศิลปะ ศีลธรรม กฎหมาย ประเพณี และทุกสิ่งทุกอย่างที่คิดและทำในฐานะสมาชิกของสังคม^{๑๐} วัฒนธรรม คือ พฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้ มนุษย์เริ่มเรียนรู้สิ่งต่างๆ เริ่มตั้งแต่เกิดไปจนวันตาย วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มิได้อยู่แล้วก่อนเราเกิด เราเกิดมาในวัฒนธรรมใดก็เรียนรู้สิ่งต่างๆ ในวัฒนธรรมนั้น การที่ประชากรของสังคมต่างๆ มีพฤติกรรมอย่างเดียวกัน แตกต่างกันไปนั้น เพราะมีการเรียนรู้ต่างกันไปตามวัฒนธรรมของตน การกระทำได้กล่าวทำให้สังคมแตกต่างกันไป การเรียนรู้ดังกล่าว รวมถึงการเรียนรู้แบบรู้ตัวหรือไม่รู้ตัวด้วย โดยผ่านสื่อกลางที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการทางสังคมที่แตกต่างกันไปเป็นต้น สิ่งที่มนุษย์เรียนรู้ล้วนเป็นวัฒนธรรมทั้งสิ้น การอบรมสั่งสอนโดยสื่อที่เป็นทางการหรือไม่เป็นทางการก็ตาม ย่อมจะมีอิทธิพลต่อปัจเจกชนในสังคมไม่ว่าจะโดยทางตรงหรือทางอ้อมก็ตาม^{๑๑} วัฒนธรรมเป็นส่วนประกอบที่สลับซับซ้อนทั้งหมดของลักษณะอันชัดเจนของจิตวิญญาณ วัตถุ สติปัญญา และอารมณ์ ซึ่งประกอบกันขึ้นเป็นสังคมหรือหมู่คณะ วัฒนธรรมมิได้หมายถึงเพียงศิลปะและวรรณกรรมเท่านั้นแต่หมายถึงฐานนิยมต่าง ๆ ของชีวิต สิทธิพื้นฐานต่าง ๆ ของมนุษย์ระบบนิยมขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ^{๑๒} วัฒนธรรม ยังหมายถึง ลักษณะที่แสดงถึงความเจริญงอกงามของสังคม ความเจริญนั้นแสดงออกได้ด้วยความเป็นระเบียบเรียบร้อย ความกลมเกลียว ก้าวหน้าของชาติและศีลธรรมอันดีของประชาชน วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่แสดงความเจริญงอกงาม ทั้งทางจิตใจและทางวัตถุ สิ่งที่แสดงให้เห็นวัฒนธรรมของสังคมมีหลายอย่าง เช่น ความรู้สึกรักใคร่ของสมาชิกในสังคม การรู้จักควบคุมอารมณ์โดยเฉพาะ เมื่อเกิดความขัดแย้ง มารยาทที่ขัดเกลาเรียบร้อย สุภาพ เหมาะสมสอดคล้องตามบริบทของสถานการณ์ ความรู้จักรักษาสีตของผู้อื่นและของตน เป็นต้น^{๑๓}

วัฒนธรรม ยังหมายถึง แบบแผนพฤติกรรมในการดำรงชีวิตอาจจะเป็นแบบแผนในการใช้ทรัพยากร แบบแผนในการปรับตัวเข้ากับสิ่งเปลี่ยนแปลงที่คุกคามเข้ามาจากภายนอก เป็นกฎเกณฑ์ที่

^๙ พระเทพเวที(ประยุทธ์ ปยุตฺโต), **การปลูกภาพพิเศษ** เนื่องในงานฉลอง ๑๐๐ ปี พระยานุমানราชชน เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๑, (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๒).

^{๑๐} สุพัตรา สุภาพ, **สังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖), หน้า ๓๕.

^{๑๑} จามพิศ สัตย์สงวน, **หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๓), หน้า ๒๗-๒๘.

^{๑๒} วีระ บำรุงรักษ์, **ระบบการจัดวัฒนธรรมและคุณภาพมาตรฐาน**, (กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๔๑), หน้า ๑๒.

^{๑๓} สำนักงานราชบัณฑิตยสภาวัฒนธรรม, **บทวิทยุรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย”**, ออกอากาศทางสถานีวิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย, เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา ๗.๐๐-๗.๓๐ น.

กำหนดแบบความสัมพันธ์ในสังคม ระบบความเชื่อหรือค่านิยม^{๑๔} วัฒนธรรม เป็นองค์ประกอบพื้นฐานของสังคมมนุษย์และเป็นแบบแผนในการดำเนินชีวิตของคนในสังคม นอกจากนั้นวัฒนธรรมยังเป็นตัวกำหนดพฤติกรรม หรือความประพฤติของมนุษย์ในแต่ละสังคมด้วย^{๑๕} วัฒนธรรมตามความหมายของวิชามานุษยวิทยา ได้แก่ สิ่งอันเป็นวิถีชีวิตของสังคม คนในส่วนรวมของสังคมจะคิดอย่างไร รู้สึกอย่างไร มีความเชื่ออย่างไร ก็แสดงออกให้ปรากฏเห็นเป็นรูปภาษาประเพณีกิจการงาน การละเล่นการศาสนา เป็นต้น ตลอดจนเป็นสิ่งต่างๆ ที่คนในส่วนรวมสร้างขึ้น เช่น สิ่งอันจำเป็นแก่วิถีชีวิตและการครองชีพ มีเรื่องปัจจัยสี่ เครื่องมือ เครื่องใช้ เป็นต้น ความคิด ความรู้สึก ความเชื่อที่สำแดงออกให้ปรากฏเป็นสิ่งต่างๆ แล้วถ่ายทอดสืบทอดกันมาหลายชั่วคน มีการเพิ่มเติมเสริมสร้างสิ่งใหม่ปรับปรุงสิ่งเก่าให้เข้ากัน นี่คือ ความหมายของวัฒนธรรม”^{๑๖}

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มีความสำคัญอย่างมากในการพัฒนาและปรับปรุงวิถีชีวิตของสังคม วัฒนธรรมมีหลายประเภทและองค์ประกอบต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น เช่น ความคิดเห็น ศิลปะ วรรณคดี ปรัชญา ศีลธรรม จริยธรรม กฎหมาย ภาษา ความเชื่อ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และอื่น ๆ วัฒนธรรมถูกสืบทอดและถ่ายทอดจากรุ่นหนึ่งไปยังรุ่นอื่น ๆ และมีบทบาทสำคัญในการสร้างสังคมที่เจริญก้าวหน้า วัฒนธรรมยังสะท้อนถึงวิถีชีวิตและค่านิยมของมนุษย์ในสังคมนั้น ๆ และมีอิทธิพลต่อพฤติกรรมของสังคมและสมาชิกในสังคม นอกจากนี้ วัฒนธรรมยังเป็นแบบแผนในการใช้ทรัพยากร ปรับตัวเข้ากับการเปลี่ยนแปลงที่คุกคามจากภายนอก และกำหนดความสัมพันธ์ในสังคมอย่างมีประสิทธิภาพ

๒.๒.๒ ลักษณะของวัฒนธรรม

วัฒนธรรมมีลักษณะโดยรวมคือสิ่งที่มนุษย์ร่วมกันสร้างสรรค์ให้ครอบคลุมการดำรงชีวิตของมนุษย์ในสังคมอย่างครบถ้วน นำมาซึ่งความผาสุกและความเจริญก้าวหน้าของสังคมมนุษย์ ดังนั้นวัฒนธรรมจึงมีหลายลักษณะดังนี้คือ

- ๑) เป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น หรือกำหนดขึ้นมาใช้ในการดำรงชีวิต
- ๒) เป็นผลรวมของหลายๆ สิ่ง ได้แก่ ความรู้ความเชื่อวิถีในการดำรงชีวิตอุปกรณ์สิ่งของเครื่องใช้
- ๓) เป็นสิ่งที่เกิดจากการเรียนรู้มนุษย์ เรียนรู้วัฒนธรรมของสังคมตนเอง เพื่อให้สามารถปฏิบัติในลักษณะเดียวกันได้อย่างถูกต้อง และเหมาะสม

^{๑๔} ชัยนัต วรรณภูติ, “บทสรุป การอภิปรายเกี่ยวกับสถานการณ์ของการวิจัยวัฒนธรรมในภาคเหนือ” ใน อานันท์ กาญจนพันธุ์ (บก.), การวิจัยในมิติวัฒนธรรม, (เชียงใหม่ : โรงพิมพ์มิ่งเมือง, ๒๕๔๒).

^{๑๕} จำนง อติวัฒนสิทธิ์, สังคมวิทยา, (พระนคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐).

^{๑๖} เสถียรโกเศศ, ประเพณีไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์พิพิธการพิมพ์, ๒๕๒๔).

๔) เป็นมรดกของสังคมวัฒนธรรมของแต่ละสังคม จะคงอยู่กับสังคมนั้นต่อไปอีก
ไป โดยการถ่ายทอดอย่างไม่ขาดสาย

๕) เป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงได้ สังคมมีการเปลี่ยนแปลงตลอดเวลา เร็วบ้าง ช้าบ้าง
และเมื่อสังคมเปลี่ยนแปลงจะมีผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมไปพร้อมๆ กันด้วย และวัฒนธรรมบาง
สิ่งนั้นมิได้มีการเปลี่ยนแปลงไปหมด แต่เป็นเพียงการปรับปรุง หรือพัฒนาให้มีประสิทธิภาพสูงขึ้น ให้
สอดคล้องกับสภาพของเทคโนโลยีและสังคมในขณะนั้น^{๓๗}

วัฒนธรรมมีลักษณะที่สำคัญ ได้แก่

๑) เป็นแบบพฤติกรรมที่เกิดจากการเรียนรู้พฤติกรรมบางอย่างเกิดจากการ
เรียนรู้ และพฤติกรรมบางอย่างก็ได้รับเป็นมรดกตกทอด (พันธุกรรม) แต่ในความหมายของวัฒนธรรม
แล้วจะไม่ใช้พฤติกรรมที่ได้รับตกทอดมาและไม่ใช้พฤติกรรมที่เกิดจากสัญชาตญาณบุคคลได้เรียนรู้
พฤติกรรมอย่างมีจิตสำนึก (Conscious) โดยผ่านตัวแทนต่างๆ เช่น พ่อแม่เพื่อนโรงเรียนบ้านสถาบัน
ต่างๆ อย่างเป็นทางการ และไม่เป็นทางการ และก่อให้เกิดอิทธิพลโดยตรง และโดยทางอ้อมต่อบุคคล
ในสังคม

พฤติกรรมการเรียนรู้มีกระสวน หรือความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยที่ประกอบขึ้น
ถ้าแยกพฤติกรรมออกเป็นการกระทำต่างๆ จะพบว่า การกระทำนี้ไม่ได้เกิดขึ้นโดยบังเอิญ แต่เป็น
เพราะความสัมพันธ์กับคนอื่น ๆ และจัดรูปแบบเป็นกระสวนขึ้น กระสวนของพฤติกรรมนี้ไม่ใช่เพียง
บุคคลแต่ละคนมีความสัมพันธ์กับสมาชิกของกลุ่มต่างๆ แต่รวมถึงกระสวนพฤติกรรมของแต่ละบุคคล
ที่ต้องเป็นไปทั้งสองฝ่าย มีการเสนอสนองกันและกัน อันก่อให้เกิดเป็นรูปรวมๆ ขึ้นในสังคม เช่น
พฤติกรรมของสามีและภรรยา ซึ่งเป็นกระบวนการของความสัมพันธ์โดยแต่ละฝ่ายก็มีกระสวน
พฤติกรรมของตนเองด้วย

แนวความคิดเป็นผลจากการเรียนรู้กล่าว คือ ลักษณะย่อย ๆ ของคนและ
ความสามารถของคนได้พัฒนาจากประสบการณ์ในอดีต ในช่วงของการเรียนรู้บุคคลมีความสามารถ
ขึ้นเรื่อย ๆ บุคคลจะแก้ไขพฤติกรรมของตนโดยอาศัยประสบการณ์เป็นเครื่องช่วย ดังนั้น พฤติกรรม
ของมนุษย์ จึงเป็นผลของการเรียนรู้ซึ่งแยกออกได้ ๒ ชนิดคือ

๑.๑) ทศนคติค่านิยมและความรู้เมื่อฮิลารี (Hilary, E.) และนอร์เคย์ (Norkay, T.) ได้ประสบความสำเร็จในการไต่ภูเขาเอเวอร์เรสต์ฮิลารีได้ให้ความเห็นว่า เขาได้ประสบความสำเร็จ
เพราะเขาได้ไต่ขึ้นบนเขาที่นักปีนเขาคนอื่นได้เคยปีนเขาลูกนี้มาก่อน ซึ่งความคิดเห็นนี้แสดงนัยถึง
วัฒนธรรมด้วย เพราะได้มีการสร้างทศนคติความรู้และค่านิยมต่อสิ่งที่ได้เคยทำมาก่อน คือ เป็นการ
สะสมประสบการณ์ในอดีตและพฤติกรรมของผู้อื่นในช่วงที่ผ่านมา

^{๓๗} ณรงค์ เส็งประชา, **มนุษย์กับสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์,
๒๕๕๑), หน้า ๔๗-๔๘.

๑.๒) วัฒนธรรมที่อยู่ในรูปของวัตถุ คือ สิ่งที่เราได้สร้างสิ่งที่อยู่รอบตัวเราวัตถุสิ่งของเหล่านี้อาจเป็นรูปแบบที่แตกต่างกันธรรมชาติได้ให้วัตถุดิบแก่เรา แต่พฤติกรรมการเรียนรู้ได้ทำให้เกิดวัตถุสำเร็จรูป ดังนั้น รูปแบบของวัฒนธรรมทางวัตถุในแต่ละแห่งจึงไม่เหมือนกัน

๒) เป็นสิ่งที่อยู่ร่วมกัน (Shared by members of society) พฤติกรรมการเรียนรู้และผลของการเรียนรู้ไม่ได้เป็นสมบัติของใครคนใดคนหนึ่ง หรือกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง แต่เป็นของสมาชิกของสังคม และมีการยึดถือปฏิบัติร่วมกัน การรับนำมาปฏิบัติจะมีระดับไม่เท่าเทียมกัน ขึ้นอยู่กับการเลือก หรือโดยสภาพการบังคับ ถ้าในสังคมใดการบังคับให้ประพฤติปฏิบัติวัฒนธรรมที่เห็นว่าเหมาะสมอยู่ในขั้นที่รุนแรง บุคคลในสังคมจะปฏิบัติตามอย่างเคร่งครัด แต่ในทางกลับกันถ้ากฎข้อบังคับของสังคมหย่อนยาน บุคคลก็จะเลือกปฏิบัติตามความมากน้อยแตกต่างกันไป

๓) เป็นสิ่งที่ถ่ายทอดสืบทอดกันมา (Transmitted among the members of society) พฤติกรรมการเรียนรู้ เป็นการสืบทอดจากช่วงอายุหนึ่งไปยังอีกช่วงอายุหนึ่ง และแพร่กระจายระหว่างสมาชิกของสังคม โดยสัญลักษณ์คือ ภาษาเป็นสื่อกลางในการถ่ายทอด ซึ่งอาจจะแสดงออกในรูปของคำพูดการเขียนการสลัก หรือจารึกไว้ในที่ต่างๆตามความเหมาะสมในช่วงเวลานั้นๆ สัญลักษณ์ดังกล่าวช่วยให้มนุษย์สามารถถ่ายทอดความรู้สึกทัศนคติความคิดเห็นต่างๆเพื่อความเข้าใจระหว่างกันของสมาชิกในสังคม

๔) สร้างความพอใจให้แก่มนุษย์ได้ (Culture is gratifying) วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์คิดสร้างขึ้น มาเพื่อตอบสนองความต้องการขั้นมูลฐานของมนุษย์ ได้แก่ อาหาร ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น แต่ความต้องการดังกล่าวยังไม่เป็นที่เพียงพอความพอใจที่ได้รับจะรวมถึงความต้องการทางสังคม และวัฒนธรรมด้วยการพัฒนาวัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความต้องการขั้นมูลฐาน ซึ่งแต่เดิมอยู่ในรูปแบบง่ายๆไม่ซับซ้อนหรือสวยงามมาอยู่ในรูปที่ประณีตสวยงามและซับซ้อนมากขึ้น

๕) เป็นสิ่งที่ปรับเปลี่ยนได้ (Culture is adaptive) วัฒนธรรมมิใช่เป็นสิ่งที่คงที่ (Static) แต่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ทั้งนี้เพราะมนุษย์ได้ปรับปรุงแก้ไขเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมอยู่ตลอดเวลา เพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ ความเจริญทางวิทยาการเทคโนโลยีต่างๆได้มีการเปลี่ยนแปลงอย่างมากมายและกว้างขวางตลอด ทั้งความเจริญก้าวหน้าทางด้านการติดต่อสื่อสาร ทำให้วิถีการดำเนินชีวิตพฤติกรรมของคนในสังคมหนึ่งได้รับการปรับเปลี่ยนไปตามการแพร่กระจายวัฒนธรรมและอยู่ในอัตราที่เร็วขึ้น

๖) เป็นผลรวมหรือการผสมผสานทางวัฒนธรรม (Culture is integrative) วัฒนธรรมของชาติหนึ่งหรือสังคมหนึ่งเป็นผลรวมของแบบแผน หรือแนวทางดำเนินชีวิตโดยการนำองค์ประกอบย่อย ๆ ของวัฒนธรรมหลายๆอย่างประสานเข้าด้วยกัน แม้ว่าวัฒนธรรมที่มีลักษณะแตกต่างกันจะตั้งกันไปคนละทิศละทาง แต่มีแนวโน้มที่จะมีความแน่นอนและประสานกันเพื่อให้สังคมคงอยู่ได้

๗) เป็นรูปแบบพฤติกรรมในอุดมคติที่ต้องยึดถือปฏิบัติตาม (Ideal form of behavior) รูปแบบพฤติกรรมในอุดมคติเป็นแนวทางสำหรับการดำเนินชีวิต สิ่งใดที่สมาชิกของสังคมเห็นว่าดี มีความเหมาะสมสิ่งนั้นจะกลายเป็นรูปแบบที่ทุกคนจะยึดถือและปฏิบัติตาม ในทางกลับกัน สิ่งใดที่สมาชิกของสังคมเห็นว่าไม่ควร ไม่เหมาะสมก็จะไม่ถือปฏิบัติ ดังนั้น วัฒนธรรมจึงเป็นเสมือนหนึ่งสิ่งที่สังคมคาดหวัง หรือเป็นแบบในการดำเนินชีวิตของคนในสังคมสังคมแต่ละสังคมต่างก็มีลักษณะวิถีชีวิตที่เป็นลักษณะเฉพาะของตนเอง หรือมีวัฒนธรรมที่แตกต่างกันทั้งนี้เนื่องจากมนุษย์มีความคิดและมองโลกแตกต่างกันรวมทั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เหมือนกันการใช้ประโยชน์จากสิ่งแวดล้อมตลอดจนการมีพฤติกรรมเพื่อควบคุมสิ่งแวดล้อมจึงไม่เหมือนกัน

๘) เป็นลักษณะเหนืออินทรีย์ (Super organic) ลักษณะ Super organic เป็นคำศัพท์ที่สเปนเซอร์นำมาใช้เป็นคนแรก และโกรเบอร์ได้ศึกษาเพิ่มเติมอย่างมีหลักการ โดยเปรียบเทียบวัฒนธรรมว่า เป็นลักษณะที่เหนือจากอินทรีย์ (Organic) อินทรีย์หมายถึง “ตัวตน” “รูปร่าง” หรือ “สาร” ลักษณะที่เหนืออินทรีย์คือลักษณะที่อยู่เหนือจากธรรมชาติหรือสัจชาตญาณของเอกัตตบุคคล ลักษณะดังกล่าวช่วยให้มนุษย์รู้จักการเรียนรู้ และทำให้มีชีวิตรอดได้ทางกายภาพและทางสังคม ไวท์ได้จำแนกระดับของการวิเคราะห์วัฒนธรรมออกเป็น ๓ ระดับโดยใช้ความคิดเรื่อง Super organic และ Inorganic และได้แสดงความแตกต่างของแนวความคิดทั้ง ๓ ไว้ดังนี้

๘.๑) Super organic หมายถึง ปรากฏการณ์ที่ประกอบด้วย เครื่องมือ เสื้อผ้า ศิลปะ องค์กรทางสังคมศาสนา ระบบความคิด เป็นต้น วัฒนธรรมเป็นการจัดระเบียบขององค์วัตถุที่มีรูปร่างและไม่มีรูปร่าง เพื่อให้เกิดความสุนทรีย์และความสะดวกแก่สิ่งมีชีวิต คุณลักษณะสำคัญของ Super organic คือ สัญลักษณ์โดยเฉพาะอย่างยิ่งภาษา

๘.๒) Inorganic หมายถึง ปรากฏการณ์ที่เรียกว่าสิ่งไม่มีชีวิต ซึ่งแสดงคุณลักษณะโดย อะตอม โปรตอนอิเล็กตรอน คลื่น หรือหน่วยอื่นๆ ที่นักฟิสิกส์ได้กำหนดไว้

๘.๓) Organic หมายถึง ปรากฏการณ์ที่เกี่ยวกับชีวภาพ หรือสิ่งที่มีชีวิตและแสดงคุณลักษณะ โดยเซลล์สัตว์มีเพียงอินทรีย์ที่ได้รับการถ่ายทอดทางสายโลหิต ลักษณะที่อยู่เหนืออินทรีย์นั้นมนุษย์จะใช้สัญลักษณ์ในการถ่ายทอด และใช้ศักยภาพในการปรับและเปลี่ยนแปลงสภาพแวดล้อม เพื่อให้อินทรีย์อยู่ในภาวะที่สมบูรณ์เกิดความมั่นคงปลอดภัยและได้รับความสะดวก^{๑๔}

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมเป็นสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้นและครอบคลุมแง่มุมต่างๆ เช่น ความรู้ ความเชื่อ วิถีชีวิต และวัตถุสิ่งของ วัฒนธรรมได้มาจากการเรียนรู้ของมนุษย์และมีความเฉพาะเจาะจงสำหรับแต่ละสังคม ซึ่งเป็นตัวแทนของมรดกทางวัฒนธรรม นอกจากนี้ยังมีความเคลื่อนไหวและอาจมีการเปลี่ยนแปลง โดยปรับให้เข้ากับเทคโนโลยีที่กำลังพัฒนาและสภาพสังคม บางวัฒนธรรมได้รับการเปลี่ยนแปลงที่สำคัญ ในขณะที่บางวัฒนธรรมได้รับการพัฒนาเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ วัฒนธรรมมี

^{๑๔} จานง อติวัฒนสิทธิ์, สังคมวิทยา, (พระนคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐).

ลักษณะสำคัญที่กำหนดธรรมชาติและผลกระทบต่อสังคม ประการแรก วัฒนธรรมเป็นรูปแบบพฤติกรรมการเรียนรู้ที่ได้รับผ่านทางตัวแทนต่างๆ เช่น พ่อแม่ เพื่อน โรงเรียน และสถาบัน มันไม่ได้รับทอดหรือขึ้นอยู่กับสัญชาตญาณ พฤติกรรมในวัฒนธรรมได้รับการเรียนรู้อย่างมีสติและจัดเป็นรูปแบบ โดยที่การกระทำไม่ใช่เรื่องบังเอิญแต่เชื่อมโยงกับผู้อื่น พฤติกรรมนี้ร่วมกันและสร้างภาพลักษณ์ร่วมกันในสังคม ประการที่สอง วัฒนธรรมเป็นปรากฏการณ์ร่วมกันระหว่างสมาชิกในสังคม ไม่ใช่ทรัพย์สินของบุคคลหรือกลุ่มใดๆ แต่เป็นสิ่งที่อยู่ร่วมกันและยึดถือโดยชุมชน ประการที่สาม วัฒนธรรมได้รับการถ่ายทอดและสืบทอดจากรุ่นสู่รุ่นภายในสังคม ภาษาทำหน้าที่เป็นสื่อกลางในการถ่ายทอดวัฒนธรรม ช่วยให้แต่ละบุคคลได้แสดงความรู้สึก ทศนคติ และความคิดเห็นเพื่อความเข้าใจร่วมกัน ประการที่สี่ วัฒนธรรมถูกสร้างขึ้นเพื่อตอบสนองความต้องการของมนุษย์ รวมถึงสิ่งจำเป็นพื้นฐาน เช่น อาหาร ที่พักอาศัย เครื่องนุ่งห่ม ตลอดจนความต้องการทางสังคม มันให้ความพึงพอใจและความสมหวังที่มากกว่าแค่การอยู่รอด ประการที่ห้า วัฒนธรรมมีการปรับตัวและเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาเพื่อให้เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่กำลังพัฒนา ความก้าวหน้าทางวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีมีอิทธิพลอย่างมากและปรับเปลี่ยนแนวทางปฏิบัติทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต ประการที่หก วัฒนธรรมคือการบูรณาการองค์ประกอบย่อยและรูปแบบต่างๆ แสดงถึงผลรวมของวิถีชีวิตของประเทศหรือสังคม แม้ว่าวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอาจมีลักษณะเฉพาะที่แตกต่างกัน แต่ก็มีแนวโน้มที่จะมีความกลมกลืนเพื่อให้แน่ใจว่าสังคมดำรงอยู่ได้ ประการที่เจ็ด วัฒนธรรมครอบคลุมถึงรูปแบบพฤติกรรมในอุดมคติที่สมาชิกในสังคมถือว่าดีและปฏิบัติตาม เพื่อเป็นแนวทางในการดำรงชีวิตและตั้งอยู่บนพื้นฐานความคาดหวังและค่านิยมของชุมชน แต่ละสังคมมีวิถีชีวิตที่เป็นเอกลักษณ์ของตัวเองเนื่องจากมีมุมมอง สภาพแวดล้อม และพฤติกรรมที่ใช้ในการควบคุมสภาพแวดล้อมเหล่านั้นที่แตกต่างกัน และคำว่า “ซูเปอร์ออร์แกนิก” หมายถึงคุณลักษณะที่อยู่เหนือธรรมชาติหรือสัญชาตญาณของแต่ละบุคคล แนวคิดนี้ช่วยให้มนุษย์เรียนรู้ สามารถอยู่รอดได้ทั้งทางร่างกายและสังคม และสร้างสุนทรียศาสตร์และความสะดวกสบายในชีวิต วัฒนธรรมในฐานะปรากฏการณ์อินทรีย์ขั้นสุดยอดประกอบด้วยแง่มุมต่างๆ เช่น เครื่องมือ เสื้อผ้า ศิลปะ การจัดองค์กรทางสังคม ศาสนา และระบบความคิด สัญลักษณ์ โดยเฉพาะภาษา มีบทบาทสำคัญในแง่มุมของวัฒนธรรมที่เป็นธรรมชาติอย่างยิ่ง ในทางตรงกันข้าม ปรากฏการณ์อนินทรีย์หมายถึงสิ่งไม่มีชีวิต ในขณะที่ปรากฏการณ์อินทรีย์เกี่ยวข้องกับชีววิทยาและสิ่งมีชีวิต

๒.๒.๓ สาเหตุของการเกิดวัฒนธรรม

มนุษย์เป็นสัตว์โลกชนิดเดียวที่มีวัฒนธรรม สัตว์อื่นไม่มีวัฒนธรรมเพราะไม่มีความสามารถในการสร้างวัฒนธรรม สาเหตุที่มนุษย์สร้างวัฒนธรรมขึ้นได้ เนื่องจากเหตุผลดังต่อไปนี้

๑) มนุษย์มีสมองที่มีคุณภาพ ทำให้มีความสามารถพิเศษบางประการ คือความสามารถในการเรียนรู้สิ่งต่างๆ ซึ่งนำไปสู่การสร้างสรรควัฒนธรรมขึ้นใช้ในสังคม และ

ความสามารถในการเชื่อมกาลเวลา คือ สมอมนุषย์มีความสามารถในการจดจำและระลึกถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นมาแล้วในอดีตได้ ทำให้เกิดความเกี่ยวเนื่องระหว่างอดีตกับปัจจุบัน และเป็นพื้นฐานสำคัญของการไปสู่อนาคตข้างหน้า

๒) มนุषย์มีความสามารถในการใช้ปัญญาคิดค้นหาเหตุผลการแสวงหาสิ่งต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการของตน จึงไม่ใช่เป็นไปตามสัญชาตญาณ แต่เกิดจากกระบวนการอบรมให้เรียนรู้ระเบียบของสังคมจากคนรุ่นก่อนๆ

๓) การไม่หยุดนิ่งของสมอมนุषย์ คือ มนุषย์ชอบคิดในสิ่งต่างๆ อยู่เสมอ ทำให้เกิดความรู้ที่จะสร้างวัฒนธรรมต่างๆ โดยไม่หยุดนิ่ง

๔) ความคิดที่จะเอาชนะสิ่งแวดล้อม เพื่อความสะดวกสบายของมนุษย์เองให้เกิดการสร้างสรรควัฒนธรรมต่างๆ โดยไม่หยุดยั้ง

๕) ความสามารถในการสื่อความหมายและการถ่ายทอดความรู้ความรูสึกต่างๆ ให้แก่กันและกันได้ เพราะมนุษย์มีภาษาใช้ทั้งภาษาพูดและภาษาเขียน ทำให้มนุษย์สามารถสร้างวัฒนธรรมต่างๆ ได้มากมาย

๖) ความสามารถในการใช้สิ่งต่างๆ แทนแรงงานของมนุษย์เอง ทำให้มีเวลาวางจะคิดสร้างสรรค์วัฒนธรรมต่างๆ ขึ้นใช้แทนแรงงานของตน

๗) ความต้องการของมนุษย์ที่ไม่สิ้นสุดทำให้ต้องแสวงหาสิ่งต่างๆ เพื่อตอบสนองความต้องการโดยไม่สิ้นสุดเช่นเดียวกันจึงทำให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ๆ ในสังคมมนุษย์เสมอมา

๘) อิทธิพลของวัฒนธรรมจากสังคมอื่น การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งไปสู่สังคมอื่นๆ ทำให้เกิดการยอมรับวัฒนธรรมของสังคมอื่นเข้าไปใช้ในสังคมของตน

๙) การขยายตัวของสังคม เมื่อสมาชิกของสังคมเพิ่มมากขึ้น ทำให้สังคมขยายตัวกลายเป็นสังคมขนาดใหญ่ขึ้นเป็นลำดับ การใช้ชีวิตร่วมกันในสังคมจึงแตกต่างออกไป ทำให้เกิดปัญหาความขัดแย้งขึ้น ดังนั้น เพื่อลดปัญหาดังกล่าวจึงต้องสร้างวัฒนธรรมขึ้นใช้ร่วมกัน โดยเฉพาะเรื่องการจัดระเบียบทางสังคมที่กล่าวมาแล้ว

๑๐) ความเจริญก้าวหน้าทางการคมนาคมและสื่อสารมนุษย์ ได้พัฒนาระบบการคมนาคมและการสื่อสารให้มีความเจริญก้าวหน้าจนสามารถเชื่อมโยงเป็นระบบเครือข่ายเดียวกันทั้งโลก ทำให้การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมของมนุษย์เป็นไปโดยสะดวกและรวดเร็วยิ่งขึ้น การเกิดวัฒนธรรมใหม่ๆ ในสังคมจึงเกิดขึ้นได้ง่าย^{๑๙}

สรุปได้ว่า สาเหตุการเกิดวัฒนธรรมคือ มนุषย์สร้างวัฒนธรรมเนื่องจากสมอมนุषย์ที่พัฒนาอย่างสูง สามารถเรียนรู้และได้รับรู้ มีความสามารถในการคิดอย่างมีวิจารณ์ญาณ ใช้เหตุผล และแสวงหาหนทางที่จะตอบสนองความต้องการของตน มนุषย์มีความอยากรู้อยากเห็น มีความสามารถ

^{๑๙} สนธยา พลศรี, **หลักสังคมวิทยา**, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕), หน้า ๑๘๑.

ในการปรับตัว สร้างภาษาเพื่อการสื่อสาร สร้างเครื่องมือและเทคโนโลยี และมีความต้องการอันไม่มีที่สิ้นสุด ผลักดันให้ค้นหาวิธีใหม่ๆ เพื่อเติมเต็มความปรารถนาและแรงบันดาลใจอย่างต่อเนื่องนำไปสู่การสร้างวัฒนธรรมใหม่ที่ตอบสนองความต้องการและความชอบที่เปลี่ยนแปลงไป วัฒนธรรมทำหน้าที่เป็นช่องทางในการปรับตัวและตอบสนองความต้องการที่เปลี่ยนแปลงตลอดเวลาของการดำรงอยู่ของมนุษย์ วัฒนธรรม อิทธิพล การขยายตัวทางสังคม และความก้าวหน้าด้านการคมนาคมและการสื่อสาร ขณะเดียวกัน อิทธิพลของวัฒนธรรมจากสังคมอื่นมีบทบาทสำคัญในการสร้างและการนำแนวทางปฏิบัติทางวัฒนธรรมใหม่ๆ มาใช้ การแลกเปลี่ยนและการแพร่กระจายวัฒนธรรมเกิดขึ้นเมื่อสังคมมีปฏิสัมพันธ์และแบ่งปันความคิด ซึ่งนำไปสู่การยอมรับและรวมเอาวัฒนธรรมต่างประเทศเข้ากับสังคมของตนเอง ความก้าวหน้าในด้านการขนส่งและการสื่อสารได้เอื้อต่อการเผยแพร่วัฒนธรรมของมนุษย์ไปทั่วโลก การเชื่อมโยงกันของโลกผ่านเครือข่ายการขนส่งและการสื่อสารขั้นสูงทำให้เกิดการเผยแพร่แนวคิดทางวัฒนธรรมอย่างรวดเร็ว ส่งผลให้เกิดวัฒนธรรมใหม่และการหลอมรวมของอิทธิพลทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย

๒.๒.๔ ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรม

ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรม มีดังต่อไปนี้

๑) ปัจจัยทางชีววิทยามนุษย์เป็นสัตว์ที่มีลักษณะทางกายภาพที่ช่วยให้สามารถสร้างวัฒนธรรมหลายประการคือ

๑.๑) มนสมองที่ใหญ่และมีคุณภาพ ทำให้มนุษย์มีสติปัญญาในการสร้างสรรค์สิ่งต่างๆ หรือวัฒนธรรมขึ้นเพื่อใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ

๑.๒) คุณภาพของอวัยวะบางอย่าง เช่น มือ ดวงตา กล้ามเนื้อ เป็นต้น อวัยวะเหล่านี้ทำให้มนุษย์สามารถใช้สร้างวัฒนธรรมต่างๆ ขึ้นมาได้

๑.๓) ร่างกายตั้งตรงกับพื้นโลก ทำให้การเคลื่อนไหวและการเคลื่อนที่ของร่างกายคล่องแคล่วและรวดเร็ว

๑.๔) มีอายุยืน ทำให้เกิดการเรียนรู้สร้างและถ่ายทอดวัฒนธรรมจากคนรุ่นหนึ่งไปสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง

๒) สิ่งแวดล้อมธรรมชาติมนุษย์เป็นสัตว์ที่อาศัยสิ่งแวดล้อมธรรมชาติในการดำรงชีวิตสิ่งแวดล้อมเป็นปัจจัยที่สำคัญซึ่งมีอิทธิพลต่อวัฒนธรรมของมนุษย์ และทำให้มนุษย์ในแต่ละสังคมมีวัฒนธรรมแตกต่างกันเช่นมนุษย์ที่อาศัยอยู่ในภูมิประเทศและภูมิอากาศแตกต่างกัน จะมีวัฒนธรรมแตกต่างกันออกไป

๓) สิ่งแวดล้อมทางสังคม ความเป็นสัตว์สังคมของมนุษย์จึงต้องอยู่รวมกันเป็นสังคม ทำให้ต้องสร้างวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุและวัฒนธรรมทางวัตถุขึ้นใช้เพื่อการดำรงชีวิตร่วมกัน

๔) การแพร่กระจายทางวัฒนธรรมลักษณะอย่างหนึ่งของวัฒนธรรม คือ การแพร่กระจายจากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง ทำให้เกิดการขอยืมทางวัฒนธรรม การผสมผสานทางวัฒนธรรม การกลืนกลายทางวัฒนธรรม และการรับวัฒนธรรมเข้ามาใช้ ทำให้เกิดวัฒนธรรมใหม่ๆ ขึ้นในสังคม^{๒๐}

สรุปได้ว่า ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อวัฒนธรรม แท้จริงแล้ววัฒนธรรมถูกสร้างขึ้นจากองค์ประกอบต่างๆ ปัจจัยทางชีวภาพ เช่น สมรรถภาพของมนุษย์และความสามารถทางกายภาพ ส่งผลต่อความสามารถด้านสติปัญญาและการสร้างสรรค์ของมนุษย์ สภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ รวมถึงภูมิประเทศและสภาพอากาศ ก็มีบทบาทในการกำหนดวัฒนธรรมที่แตกต่างกันเช่นกัน นอกจากนี้ สภาพแวดล้อมทางสังคมและความจำเป็นในการอยู่ร่วมกันในฐานะสังคมยังนำไปสู่การพัฒนาวัฒนธรรมที่ไม่ใช้วัตถุและทางวัตถุ สุดท้ายนี้ การแพร่กระจายทางวัฒนธรรม การเผยแพร่วัฒนธรรมจากสังคมหนึ่งไปยังอีกสังคมหนึ่ง นำไปสู่การยืมวัฒนธรรม การผสมผสาน การดูดซึม และการสร้างสรรค์วัฒนธรรมใหม่

๒.๒.๕ องค์ประกอบของวัฒนธรรม

องค์ประกอบที่สำคัญของวัฒนธรรมสามารถจำแนกได้เป็น ๔ ประการคือ

- ๑) องค์คติ เป็นความเข้าใจ ความเชื่อ ความคิดเห็น อุดมการณ์ อุดมคติ ในการดำรงชีวิตของมนุษย์
- ๒) องค์การ เป็นกลุ่มคนที่มีการจัดการอย่างเป็นระบบ มีกฎเกณฑ์ ข้อบังคับ วัตถุประสงค์ที่ชัดเจน เช่น ชมรมสโมสรสมาคมองค์การธุรกิจพรรคการเมือง
- ๓) องค์พิธีการ เป็นกระบวนการขั้นตอนของพิธีกรรมประเพณี การปฏิบัติหรือการกระทำต่างๆที่มีความหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน
- ๔) องค์วัตถุ เป็นสิ่งของเครื่องใช้ หรือเป็นสิ่งที่มีการรูปร่างเป็นตัวตน หรือเป็นสัดส่วนที่ชัดเจนสามารถจับต้องได้ ซึ่งเป็นผลผลิตของมนุษย์ในการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นมา^{๒๑}

๒.๒.๖ หน้าที่ของวัฒนธรรม

หน้าที่ของวัฒนธรรมที่สำคัญ มีดังนี้

- ๑) กำหนดรูปแบบของสถาบันสังคมมนุษย์สามารถดำรงอยู่ได้อย่างต่อเนื่องและมั่นคง เนื่องมาจากการที่สถาบันทางสังคมต่างกระทำหน้าที่ของตนเองได้อย่างครบถ้วน การทำหน้าที่ของแต่ละสถาบันซึ่งแตกต่างกันนั้นจะถูกกำหนดโดยวัฒนธรรม

^{๒๐} ณรงค์ เสียงประชา, **มนุษย์กับสังคม**, พิมพ์ครั้งที่ ๔, (กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรีนติ้ง เฮาส์, ๒๕๕๑), หน้า ๕๘-๕๙.

^{๒๑} จำนง อติวัฒนสิทธิ์, **สังคมวิทยา**, (พระนคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐).

๒) กำหนดบทบาทของมนุษย์วัฒนธรรม จะกำหนดบทบาทความสัมพันธ์ของมนุษย์โดยมีกระบวนการในการอบรมให้เกิดการเรียนรู้ระเบียบแบบแผนในการปฏิบัติตามบทบาทและตำแหน่งฐานะของบุคคล

๓) ควบคุมสังคมวัฒนธรรม จะกำหนดกฎระเบียบข้อบังคับกฎหมาย ขนบธรรมเนียมศีลธรรมหรือบรรทัดฐานทางสังคม เพื่อให้สมาชิกสังคมได้มีแนวทางปฏิบัติกลางๆ ร่วมกัน

๔) เป็นเครื่องหมายหรือสัญลักษณ์วัฒนธรรมเป็นสัญลักษณ์ของสังคมแต่ละสังคม จะมีสัญลักษณ์ที่แตกต่างกันออกไปสัญลักษณ์ที่เป็นนามธรรม ได้แก่ ความเชื่อ ความสนใจ ทัศนคติ ความรู้ ความสามารถ ความคิดสร้างสรรค์ สัญลักษณ์ที่มองเห็น ได้แก่ รูปลักษณ์ การแต่งกายบุคลิก ท่าทาง การแสดงออก การพูดในโอกาสต่างๆ

๕) สร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันวัฒนธรรม ก่อให้เกิดความเป็นปึกแผ่น ความจงรักภักดี การอุทิศตนให้เป็นประโยชน์แก่สังคม ก่อให้เกิดความเป็นพวกเดียวกัน ก่อให้เกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของสังคมร่วมกัน ในที่สุดก็จะก่อให้เกิดความรักความสามัคคี และพร้อมที่จะร่วมกัน สร้าง หรือปกป้องสังคมตนเองร่วมกัน

๖) สร้างและหล่อหลอมบุคลิกภาพทางสังคมวัฒนธรรมเป็นสิ่งที่จะทำให้เกิดบุคลิกภาพทางสังคม สิ่งนี้เกิดขึ้นได้จากการกระทำในสิ่งต่างๆที่เป็นแบบแผนหรือวิถีทางเดียวกันของคนในสังคม ซึ่งแต่ละสังคมจะมีวัฒนธรรมที่ต่างกันจึง ทำให้การหล่อหลอมทางสังคมไม่เหมือนกัน และมีผลทำให้สมาชิกสังคมมีบุคลิกภาพทางสังคมไม่เหมือนกัน

๗) ก่อให้เกิดความตระหนักในการมีชีวิตอยู่วัฒนธรรม ทำให้สมาชิกของสังคมตระหนักถึงวัตถุประสงค์และความหมายสำคัญของการดำรงชีวิตอยู่ โดยวัฒนธรรมด้านความรู้สึกรักทัศนคติการยกย่องเทิดทูนตลอดจนความรับผิดชอบในบทบาทตามตำแหน่งฐานะของแต่ละบุคคลที่มีอยู่^{๒๒}

สรุปได้ว่า หน้าที่ของวัฒนธรรมมีความสำคัญอย่างยิ่งในการกำหนดและรักษาสังคม วัฒนธรรมมีบทบาทสำคัญในการกำหนดรูปแบบและการทำงานของสถาบันทางสังคม เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องและความมั่นคง นอกจากนี้ยังกำหนดบทบาทและความสัมพันธ์ระหว่างบุคคล โดยขึ้นาพฤติกรรมของตนตามบรรทัดฐานและความคาดหวังทางสังคม วัฒนธรรมยังจัดให้มีกรอบสำหรับการควบคุมทางสังคมผ่านกฎ ข้อบังคับ และขนบธรรมเนียม ซึ่งส่งเสริมแนวปฏิบัติทั่วไปในหมู่สมาชิกของสังคม สัญลักษณ์ทางวัฒนธรรมทั้งที่จับต้องได้และจับต้องไม่ได้ แสดงถึงคุณค่า ความเชื่อ และอัตลักษณ์ของสังคม ช่วยส่งเสริมความสามัคคี ความภักดี และความรู้สึกเป็นส่วนหนึ่งของแต่ละบุคคล ซึ่งนำไปสู่ความร่วมมือและการทำงานร่วมกัน วัฒนธรรมมีส่วนช่วยในการพัฒนาบุคลิกภาพทางสังคมโดยการกำหนด

^{๒๒} จานง อติวัฒนสิทธิ์, สังคมวิทยา, (พระนคร : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐).

ทัศนคติ ค่านิยม และความรู้สึกถึงจุดหมายในชีวิตของแต่ละบุคคล ด้วยการปลูกฝังความรู้สึก
รับผิดชอบและความเคารพ วัฒนธรรมมีอิทธิพลต่อวิธีที่ผู้คนรับรู้บทบาทและตำแหน่งของตนในสังคม

๒.๒.๗ ความสำคัญของวัฒนธรรมไทย

สำหรับระดับหมู่คณะและกลุ่มบุคคลแล้ววัฒนธรรมมีความสำคัญอยู่หลายประการ เช่น

๑) เป็นเอกลักษณ์ของหมู่คณะหมู่คณะอาจหมายถึง บุคคลกลุ่มเล็กๆ ที่รวมตัวกัน
ดำเนินชีวิตเพื่อจุดหมายเดียวกันหรือสังคมใหญ่ คือ ประเทศชาติสำหรับเอกลักษณ์นั้นคือ ลักษณะที่
ผุดเห็นเด่นชัด หรือลักษณะพิเศษของสมาชิกหรือพฤติกรรมของสมาชิกในกลุ่มอื่นๆ เอกลักษณ์ของ
สังคมไทยนั้น ได้แก่ ความยึดมั่นในสถาบันชาติ ศาสนา กษัตริย์ การรู้จักอยู่ร่วมกันแบบประสาน
ประโยชน์ ความรักอิสระเสรี เป็นต้น

๒) เป็นศักดิ์ศรีของหมู่คณะ

๓) เป็นเครื่องช่วยให้เกิดสามัคคีในหมู่คณะ

๔) เป็นเครื่องช่วยให้เกิดความมั่นคงในหมู่คณะ^{๒๓}

๒.๒.๘ ประเภทของวัฒนธรรมไทย

สามารถแบ่งวัฒนธรรมไทยตามพื้นที่และขอบข่ายได้เป็น ๓ แบบคือ

๑) วัฒนธรรมพื้นบ้าน หมายถึง วัฒนธรรมของประชาชนโดยทั่วไปประชาชน
หรือชาวบ้านกำหนด หรือสร้างขึ้นเพื่อเป็นเครื่องมือในการแก้ปัญหาและตอบสนองความต้องการของ
สังคมพื้นบ้าน ซึ่งเป็นสังคมย่อยในเมืองไทยวัฒนธรรมพื้นบ้านที่แบ่งประเภทย่อย สำหรับการ
ดำเนินงานวัฒนธรรมไทยปัจจุบันมีการแบ่งกันเป็นดังนี้

๑.๑) วัฒนธรรมล้านนา

๑.๒) วัฒนธรรมอีสาน (เกี่ยวกับลาว)

๑.๓) วัฒนธรรมอีสาน (เกี่ยวกับเขมร)

๑.๔) วัฒนธรรมภาคกลางตอนบน (หัวเมืองฝ่ายเหนือ)

๑.๕) วัฒนธรรมภาคกลาง (ลุ่มน้ำเจ้าพระยา)

๑.๖) วัฒนธรรมปักษ์ใต้ (ตอนบน)

๑.๗) วัฒนธรรมปักษ์ใต้ (ตอนล่าง)

นอกจากนี้ อาจจะวัฒนธรรมพื้นบ้านไทยตามประวัติและความเป็นมาของไทย
เผ่าและประเภทต่างๆ เช่นวัฒนธรรมไทยมอญ วัฒนธรรมไทยลาว วัฒนธรรมไทยเขมร วัฒนธรรมไทย
กระเหรี่ยง วัฒนธรรมไทยอิสลามเหล่านี้ เป็นต้น

^{๒๓} กรมศิลปากรสำนักโบราณคดี, ระบบการบริหาร - การจัดการวัฒนธรรม, (กรุงเทพมหานคร :
บริษัทประชาชนจำกัด, ๒๕๔๐), หน้า ๒๕๙.

๒) วัฒนธรรมประจำชาติ หมายถึง วัฒนธรรมที่รัฐกำหนดและมอบหมายให้คนในชาติประพฤติปฏิบัติร่วมกัน เช่น ภาษาไทย มีภาษาไทยภาคกลางภาษาถิ่นต่างๆ เช่น ภาษาไทยเหนือ ไทยใต้ ไทยอีสาน แต่ภาษาไทยกลางโดยเฉพาะไทยภาคกลางที่ใช้ในราชการเป็นภาษาประจำชาติวัฒนธรรมประจำชาติ เป็นวัฒนธรรมร่วมของคนทุกหมู่เหล่าจึงมักจะเป็นผลงานหรือการสร้างสรรค์จากผู้ปกครองในสังคมไทย ในอดีตราชสำนักหรือวัดวาอารามเป็นหน่วยที่รับมาหล่อหลอมประชาชน ในสมัยปัจจุบันหน่วยงานราชการต่างๆเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบในเรื่องเหล่านี้

๓) วัฒนธรรมสากลหรือนานาชาติ หมายถึง วัฒนธรรมที่อาจเกิดขึ้นในสังคมอื่นแต่มีความนิยมทั่วไปในนานาประเทศ เช่น การแต่งกายสากล การเล่นดนตรีสากล ซึ่งปกติแล้ววัฒนธรรมสากลเหล่านี้มีบ่อเกิดมาจากวัฒนธรรมตะวันตก เหตุที่สังคมไทยต้องรับเอาวัฒนธรรมสากลมาเป็นส่วนหนึ่งของวัฒนธรรมไทยนั้นก็เพราะสังคมไทยเป็นส่วนหนึ่งในสังคมโลก นอกจากวัฒนธรรมดังกล่าวแล้วยังมีวัฒนธรรมสากลต่างๆ มากมายที่แทรกซึมเข้ามาในสังคมไทย หลายสิ่งหลายอย่างยังก่อให้เกิดปัญหาในการประพฤติปฏิบัติอยู่บ้าง แต่เมื่อกาลเวลาผ่านไปการประพฤติปฏิบัติที่มีปัญหานั้นก็ค่อยๆปรับตัวเองให้เหมาะสมต่อไป

วัฒนธรรมแบ่งออกเป็นวัฒนธรรมทางความคิดหรือความเชื่อ หมายถึง วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความคิดเห็น ความเชื่อถือหรือความรู้สึกนึกคิดของสังคม ซึ่งอาจจะถูกหรือผิดก็ได้ เช่น ความจริงทางวิทยาศาสตร์ ความเชื่อทางศาสนา นิยาย โบราณ วรรณคดี การเชื่อโชคลาง ภาษิต ฯลฯ วัฒนธรรมทางระเบียบประเพณี คือระเบียบแบบแผนหรือประเพณีที่บุคคลในสังคมยึดถือและปฏิบัติร่วมกัน เช่น ระเบียบประเพณี จารีต^{๒๔}

วัฒนธรรมยังสามารถแบ่งออกเป็น ๒ ลักษณะ คือ

๑) วัฒนธรรมในลักษณะขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อ ขนบธรรมเนียมประเพณี คือ ข้อตกลงอย่างไม่เป็นทางการร่วมกันของสมาชิกในสังคม ซึ่งเป็นที่ยอมรับกันโดยทั่วไปเกี่ยวกับพฤติกรรมที่ควรปฏิบัติและไม่ควรปฏิบัติ ทั้งในระดับบุคคลและระดับสังคม ซึ่งเป็นสิ่งที่คนรุ่นหลังเรียนรู้และสืบทอดมาจากคนรุ่นก่อน เช่น การถอดรองเท้าก่อนเข้าบ้าน การแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโสกว่า ส่วนความเชื่อ หมายถึง ความเชื่อทางศาสนา หรือความเชื่อในสิ่งที่มีอำนาจเหนือมนุษย์ เช่น สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ภูตผีปีศาจ เป็นต้น ซึ่งความเชื่อดังกล่าวมีความสำคัญมากต่อวัฒนธรรม เพราะเป็นสิ่งที่กำหนดขนบธรรมเนียมประเพณี และพฤติกรรมของสมาชิกในสังคม

๒) วัฒนธรรมในลักษณะสิ่งประดิษฐ์และสถาปัตยกรรม ทั้งวัฒนธรรมที่ค้นพบก่อน ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมที่เป็นวัตถุต่าง ๆ วัฒนธรรมเป็นมรดกทางสังคมมนุษย์ ที่ได้จัดสรรขึ้นเพื่อใช้ในการดำรงอยู่ สามารถจำแนกได้เป็นวัฒนธรรมทางวัตถุ เป็นวัฒนธรรมที่ก่อประโยชน์ใน

^{๒๔} ประดิษฐ์ มัชฌิมา, สังคมวิทยาชนบท, (กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๒),

ด้านความสะดวกสบายทางกาย อันได้แก่ เครื่องมือ เครื่องใช้ต่าง ๆ ที่อยู่อาศัย เครื่องนุ่งห่ม เป็นต้น ส่วนวัฒนธรรมทางจิตใจ เป็นเครื่องที่ก่อให้เกิดความสุขทางใจ อันได้แก่ ความคิด ความเชื่อ ศาสนา ค่านิยม ศีลธรรม เป็นต้น ถึงอย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมทั้งสองประเภทนี้ต่างก็หล่อมล้ากันอยู่ แยกแยะไม่ขาดจากกัน และในสังคมหนึ่ง ๆ ก็จะมีวัฒนธรรมทั้งสองในลักษณะที่สมดุลกัน^{๒๕}

สรุปได้ว่า วัฒนธรรมประจำชาติของไทย คือภาษาไทยกลางโดยเฉพาะไทยภาคกลางที่ใช้ในราชการเป็นภาษาประจำ และคนไทยยังรับวัฒนธรรมสากลหรือนานาชาติ ด้านการแต่งกายสากลแต่ขณะเดียวกัน ยังอิงอาศัยวัฒนธรรมในลักษณะขนบธรรมเนียมประเพณีและความความเชื่อทางศาสนาใช้ในการดำเนินชีวิต

๒.๒.๙ ลักษณะของวัฒนธรรมไทย

วัฒนธรรมไทยมีสภาพ ๒ แบบ คือ

๑) มรดกทางวัฒนธรรม (Cultural Heritage) คือ รากเหง้าพัฒนาการของคนนิรนามที่ผ่านจากยุคหิน เด็บโต ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง สืบต่อมาจากสภาพของกาลเวลาและสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติและทางสังคมจนถึงปัจจุบันต้องรักษาไว้ไม่ให้สูญเพื่อเกื้อกูลเกียรติภูมิของท้องถิ่น

๒) วัฒนธรรมร่วมสมัยเอกลักษณ์ไทยที่ดี (Contemporary life Thai Identity) คือ แบบแผนการพัฒนาสังคมให้เกิดการสุขกายสบายใจในการดำรงชีพ (อาหาร, เสื้อผ้า, ยารักษาโรค และที่อยู่อาศัย) การประพฤติปฏิบัติทางด้านศาสนา การใช้ภาษาถิ่นภาษาชาติ การสร้างสรรค์ศิลปะเพื่อพัฒนาบ้านเมืองให้เหมาะสมสวยงามไม่รุกรานรบกวนจิตใจตลอดจนสังคมเศรษฐกิจและการเมืองที่มีเกียรติภูมิไม่เป็นที่ดูหมิ่นดูแคลนของคนต่างชาติต่างภาษาสืบทอดและพัฒนาให้ประสานกลมกลืนกับโลกภายนอก

๒.๒.๑๐ ปัญหาของวัฒนธรรมไทย

ผลจากการติดต่อแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมระหว่างสังคมไทยกับนานาชาติโดยเฉพาะวัฒนธรรมตะวันตก ถึงแม้จะทำให้เกิดทั้งความสุขสบาย แต่ก็สร้างความสับสนเกี่ยวกับการเลือกแนวการดำเนินชีวิตบางประการ ซึ่งทำให้สังคมไทยเกิดปัญหาทางวัฒนธรรมหลายประการ

- ๑) ปัญหาเกี่ยวกับความเข้าใจ “ความหมายของวัฒนธรรมไทย”
- ๒) ปัญหาที่เกี่ยวเนื่องจาก “การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมของไทย”
- ๓) ปัญหาเกี่ยวกับ “การทำนุบำรุงและส่งเสริมวัฒนธรรมไทย”

^{๒๕} อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์, คำจำกัดความศัพท์ในภาษาศาสตร์สังคม, (กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒), หน้า ๒๕ – ๓๑.

๒.๓ แนวคิดเกี่ยวกับประเพณี

๒.๓.๑ ความหมายของประเพณี

คำว่า ประเพณี นักวิชาการได้ให้ความหมายท่าน เพื่อต้องการอธิบายความหมายของประเพณีอย่างละเอียด เพื่อนำไปสู่การศึกษาให้สอดคล้องทางการปฏิบัติทางด้านประเพณีที่มีการสืบทอดปฏิบัติจากอดีตจนถึงปัจจุบัน

คำว่า ประเพณี หมายถึง ความประพฤติที่คนส่วนใหญ่ ปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นแบบอันเดียวกัน หรือเป็นระเบียบแบบแผนที่ถือว่าถูกต้องหรือเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่และต่อ ๆ กันมา^{๒๖} ซึ่งโดยความเป็นจริงประเพณี หมายถึง ระเบียบแบบแผนในการประพฤติปฏิบัติที่ส่วนใหญ่เห็นว่าดี เห็นว่าถูกต้องเป็นที่ยอมรับของคนส่วนใหญ่ในสังคมและมีการปฏิบัติสืบต่อ ๆ กันมา ส่วนประเพณีท้องถิ่น หมายถึง ประเพณีที่มีการยึดถือปฏิบัติอยู่ภายในท้องถิ่น โดยแนวทางปฏิบัติอาจจะคล้ายคลึงกับประเพณีในท้องถิ่นอื่น หรืออาจมีความใกล้เคียงกัน หรืออาจแตกต่างกันก็ได้^{๒๗} สองความหมายได้ให้ความสำคัญกับประเพณีในฐานะสิ่งที่แต่ละสังคมนิยมยึดถือประพฤติปฏิบัติสืบต่อกันมาจนเป็นแบบแผนที่ดำรง ทั้งนี้การปฏิบัติตามประเพณีย่อมจะต้องมีการเปลี่ยนแปลงแก้ไขบ้างคงไว้บ้าง ดังนั้น ประเพณีจึงเป็นสิ่งที่แสดงถึงสัญลักษณ์ของชาติ ซึ่งสอดคล้องกับความหมายที่ว่า ประเพณี หมายถึง แบบความคิด ความเชื่อ การกระทำ ค่านิยม ทศนคติ ศีลธรรม ระเบียบแบบแผนจารีตที่กระทำในโอกาสต่าง ๆ ลักษณะสำคัญของประเพณีสิ่งที่ปฏิบัติเชื่อถือมานานจนกลายเป็นแบบอย่างความคิดหรือการกระทำที่ได้ สืบต่อกันมาและยังมีอิทธิพลอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งเป็นส่วนรวม สิ่งใดเมื่อประพฤติซ้ำ ๆ กันอยู่บ่อย ๆ จนเป็นความเคยชินก็เกิดเป็นนิสัยขึ้นมาเหมือน ๆ กันเป็นส่วนใหญ่ ในหมู่คณะ เรียกว่าประเพณีหรือนิสัยสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่า ประเพณีคือความประพฤติของคนส่วนรวมที่ถือกันเป็นธรรมเนียม หรือเป็นระเบียบแบบแผนและสืบต่อกันมาเป็นพิมพ์เดียวกัน และยังคงอยู่ได้ เพราะมีสิ่งใหม่เข้ามาช่วยเสริมสร้างสิ่งเก่าอยู่เสมอและกลมกลืนเข้ากันได้ดีจนทำให้ประเพณีเดิมยังคงอยู่ต่อไปได้^{๒๘}

ประเพณี ยังมีอีกความหมายคือ เป็นแบบความคิดความเชื่อ การกระทำ ค่านิยมทศนคติ ศีลธรรม จารีต ระเบียบแบบแผนที่กระทำในโอกาสต่างๆ ลักษณะสำคัญของประเพณีคือสิ่งที่ปฏิบัติเชื่อถือมานานจนกลายเป็นแบบอย่างความคิดหรือการกระทำที่ได้สืบต่อกันมาและยังมีอิทธิพลอยู่ใน

^{๒๖} ประจวบ เจริญผู้ช่วย, ศิลปกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๒), หน้า ๑๘๑.

^{๒๗} ทวี ทองสว่าง, วิชาพัฒนาสังคมและชุมชน, เอกสารวิชาการศึกษานอกโรงเรียน, (กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖), หน้า ๓๗.

^{๒๘} ดนัย ไชยโยธา, สังคม วัฒนธรรม และประเพณี, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๖), หน้า ๑๑๗.

ปัจจุบัน ซึ่งเป็นที่ยอมรับของส่วนร่วม สิ่งใดเมื่อประพจน์ซ้ำๆ กันอยู่บ่อยๆ จนเป็นความเคยชินก็เกิดเป็นนิสัยขึ้นมา ความประพจน์เหมือนๆ กันเป็นส่วนใหญ่ในหมู่คณะ เรียกว่า ประเพณีหรือนิสัยสังคม หรืออาจกล่าวได้ว่า ประเพณีคือ ความประพจน์ของคนส่วนรวมที่ถือกันเป็นธรรมเนียม หรือเป็นระเบียบแบบแผนและสืบต่อกันมาจนเป็นพิมพ์เดียวกัน และยังคงอยู่ได้เพราะมีสิ่งใหม่เข้ามาช่วยเสริมสร้างสิ่งเก่าอยู่เสมอและกลมกลืนเข้ากันได้ดีจนทำให้ประเพณีเดิมยังคงอยู่ต่อไปได้^{๒๙}

ประเพณีเป็นสิ่งที่คนในสังคมส่วนรวมสร้างขึ้นให้เป็นมรดกที่ผู้เป็นทายาทจะต้องรับไว้ และปรับปรุงแก้ไขให้ดียิ่งๆ ขึ้นไปรวมทั้งมีการเผยแพร่แก่คนในสังคมอื่นด้วย รูปลักษณะสำคัญของประเพณีเท่าที่พอจะมองเห็นได้ มีดังนี้

- ๑) เป็นสิ่งที่ยึดถือร่วมกันของกลุ่มชน
 - ๒) มักเป็นพิธีการ
 - ๓) มักเป็นการกระทำที่มีการแสดงออกทางอารมณ์ทำกันอย่างเอิกเกริก หรือทำอย่างตั้งใจมาก
 - ๔) มักเป็นสิ่งที่ทำให้คนมีความรู้สึกว่ามีข้อผูกมัดต่อสังคม หรือคนมีความรับผิดชอบชั่วดี
 - ๕) มักเกี่ยวกับความเชื่อของกลุ่มชน ในเรื่องของอำนาจเหนือมนุษย์
 - ๖) มักเป็นพิธีการขอความช่วยเหลือ หรือการบูชาคุณที่กลุ่มชนนับถือ^{๓๐}
- สรุปความหมายของคำว่า “ประเพณี” มีผู้ให้คำนิยามไว้ ดังนี้

๑) ประเพณี คือ ความประพจน์ที่ชนหมู่หนึ่งอยู่ในที่แห่งหนึ่งถือเป็นแบบแผนกันมาอย่างเดียวกันและสืบต่อมาช้านานถ้าใครในหมู่ประพจน์ออกนอกแบบก็ผิดประเพณีหรือผิดจารีตประเพณี

๒) ประเพณี คือ แบบมาตรฐานของพฤติกรรมหรือกระบวนแห่งพฤติกรรมที่สมาชิกในสังคมถูกบังคับให้ปฏิบัติตามสืบต่อกันมา

๓) ประเพณีไทย หมายถึง นิสัยของสังคมชาวไทยซึ่งได้รับมรดกตกทอดกันมาแต่เก่าก่อนเรียกว่าประเพณีเดิมหรือประเพณีปรัมปราคือประเพณีสืบต่อกันมาตรงกับภาษาอังกฤษว่า “Tradition”

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า๑๗.

^{๓๐} บันเทิง พานิจิตร, ประเพณีวัฒนธรรมไทยและคติความเชื่อ, (กรุงเทพฯ : โอ.เอส.พริ้นติ้งเฮาส์, ๒๕๔๙), หน้า ๗๘.

๒.๓.๒ ส่วนประกอบของประเพณี

ประเพณีมีพิธีการเป็นระเบียบแบบแผนประกอบด้วยองค์ประกอบ ๔ ประการคือ

๑) แนวคิด (Ideal) คือ หลักการความเชื่ออันเปรียบเสมือนปรัชญาแห่งสังคมนั้น ๆ ซึ่งแนวคิดเหล่านี้เป็นที่ยอมรับและเชื่อถือกันมาหลายชั่วคนว่าเป็นสิ่งดีงามที่จะต้องกระทำเพื่อความสงบสุขและความเป็นสิริมงคลของบุคคลครอบครัวและสังคมซึ่งแนวคิดนี้อาจเป็นปรัชญาทางลัทธิ ศาสนาความเชื่อในภูตผีวิญญาณความเชื่อในอำนาจเหนือธรรมชาติ

๒) พิธีกรรม (Ritual) เป็นแบบแผนของกิจกรรมเพื่อให้เป็นไปตามแนวความคิด (Ideal) พิธีกรรมแต่ละพิธีจะมีกรรมวิธีเฉพาะกิจซึ่งไม่เหมือนกันในพิธีมักประกอบด้วย

- เจ้าพิธีกรรมคือผู้ดำเนินการวิธีได้แก่พระภิกษุหม่อมนาคหรือเจ้าพิธีนี้จะเป็นผู้ดำเนินพิธีกรรมให้ไปสู่จุดมุ่งหมายอย่างมีแบบแผนเป็นตัวกลางในการติดต่อระหว่างวิญญาณกับมนุษย์

- กรรมวิธีคือขบวนการในการจัดพิธีกรรมนั้นๆ

๓) สมาชิก (Member) ในกิจประเพณีแต่ละอย่างจะต้องสมาชิกร่วมในกิจประเพณี

๔) การเฉลิมฉลอง (Celebration)

กิจประเพณีบางอย่างอาจมีไม่ครบทั้งองค์ประกอบทั้ง ๔ อย่างสำหรับประเพณีที่มีสมาชิกมากเจ้าพิธีอาจลดความสำคัญลงไปจนเกือบไม่ต้องมีเจ้าพิธี

สรุปได้ว่า ประเพณีมีส่วนประกอบของแนวคิด พิธีกรรม สมาชิก และการเฉลิมฉลอง แต่ในบางประเพณีอาจมีไม่ครบ ๔ องค์ประกอบ

๒.๓.๓ รูปแบบของประเพณี อาจแบ่งได้ดังนี้

๑) พิธีกรรมชีวิตได้แก่ พิธีกรรมของบุคคลตั้งแต่เกิดจนตายเช่นการแต่งงานการฌาปนกิจ

๒) พิธีกรรมสำหรับอาชีพ

๓) พิธีกรรมทางศาสนา

๔) งานเทศกาลต่างๆ

สรุปได้ว่า ประเพณีแบ่งเป็นรูปแบบด้านพิธีกรรมชีวิต อาชีพ ศาสนา และเทศกาล

๒.๓.๔ ความสำคัญของประเพณีและพิธีกรรม

ประเพณีและพิธีกรรมเป็นสมบัติของสังคมที่มีความสัมพันธ์กับชีวิตและสังคมมาโดยตลอด ประเพณีและพิธีกรรมจึงมีบทบาทต่อมนุษย์หลายประการคือ

๑) เป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ ไม่ว่าจะอยู่ในยุคใดสมัยใด เมื่อประสบปัญหาอุปสรรคต่างๆ ก็มักจะเกิดภาวะความเครียดและเกิดความกังวล สภาวะจิตใจที่ไม่มั่นคงเช่นนี้โดยมาก

จะมีผลต่อร่างกาย บั่นทอนสุขภาพที่อาจทำให้เกิดความเจ็บป่วยทางกายหรือทางจิตประสาทก็ได้ การทำพิธีกรรมหรือ “พิธี” เป็นการแก้ไขเรื่องร้ายให้กลายเป็นดีทำให้จิตใจสบายขึ้น ผ่อนคลายความตึงเครียดและสร้างความมั่นคงเข้มแข็งขึ้น

๒) เป็นสิ่งควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม การอยู่ร่วมกันในสังคมได้อย่างเรียบร้อยและเป็นปกติมีสันติสุขได้นั้น สังคมนั้นๆ ต้องมีข้อตกลง มีระเบียบแบบแผนที่ทุกคนยอมรับและประพฤติตาม

๓) เป็นสัญลักษณ์ชี้แนะให้เข้าสู่สาระสำคัญของชีวิต ประเพณีและพิธีกรรมแต่ละอย่างย่อมมีแนวคิดหรือ แบบแผนการปฏิบัติที่แฝงอยู่ในพิธีกรรม ขั้นตอนต่างๆ ในประเพณีและพิธีกรรมจึงเป็นสัญลักษณ์ของแนวคิดและมีบทบาทในการชี้แนะให้เข้าสู่สาระสำคัญของชีวิต โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเพณีและพิธีกรรมส่วนบุคคลจะแฝงแนวคิดที่เป็นสัญลักษณ์เกี่ยวกับสถานภาพของบุคคลในแต่ละช่วงอย่างน่าสนใจ

๔) เป็นเครื่องผูกพันความเป็นพวกเดียวกัน การประพฤติปฏิบัติการกระทำกิจกรรมใดๆ ร่วมกันเป็นแบบแผนเดียวกันย่อมเป็นสิ่งที่ผูกพันให้คนในกลุ่มหรือสังคมมีความผูกพันใกล้ชิดกันและรู้สึกว่าเป็นพวกพ้องเดียวกัน

๕) เป็นเครื่องมือผสมผสานความเชื่อต่างๆ เข้าด้วยกัน จากอดีตที่ผ่านมาจนถึงปัจจุบัน จะเห็นได้ว่า คนชาติไทยมีวัฒนธรรมที่ได้วิวัฒนาการต่อเนื่องกันมาตลอดในแง่ของความเชื่อก็เช่นเดียวกัน แต่เดิมคนไทยมีความเชื่อเรื่องผีสงและวิญญาณต่างๆ และเมื่อมีลัทธิพราหมณ์แพร่ขยายเข้ามารวมกับความเชื่ออันเนื่องมาจากศาสนาที่รับมาใหม่ ความเชื่อเหล่านี้ถูกผสมผสานกลมกลืนด้วยประเพณีและพิธีกรรม^{๓๑}

สรุปได้ว่า ประเพณีและพิธีกรรมมีความสำคัญต่อมนุษย์ในด้านเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวจิตใจ เป็นสิ่งควบคุมพฤติกรรมของคนในสังคม เป็นสัญลักษณ์ชี้แนะสู่สาระสำคัญของชีวิต เป็นเครื่องผูกพันความเป็นพวกเดียวกัน และเป็นเครื่องมือผสมผสานความเชื่อต่างๆ เข้าด้วยกัน

๒.๓.๕ ประเภทของประเพณี

ประเพณีของไทย ให้ความสำคัญในการปฏิบัติตนในชีวิตประจำวัน เช่น มารยาทในห้องรับประทานอาหาร การให้ความสำคัญกับผู้อาวุโส ผู้น้อยต้องรู้จักสัมมาคารวะให้ความเคารพผู้ใหญ่ ประเพณีจึงเรียกได้ว่าเป็นวิถีแห่งการดำเนินชีวิตของสังคม ที่รับเอาอิทธิพลมาจากสิ่งแวดล้อมภายนอกที่เข้าสู่สังคม รับเอาแบบปฏิบัติที่หลากหลายเข้ามาผสมผสานในการดำเนินชีวิต โดยเฉพาะพระพุทธศาสนาซึ่งมีอิทธิพลต่อประเพณีไทยมากที่สุด โดยประเพณีของคนไทยจำแนก ออกเป็น ๓ ประเภท คือ

^{๓๑} ประชิต สกฤษณ์พัฒน์, วัฒนธรรมพื้นฐานประเพณีไทย, (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ภูมิปัญญา, ๒๕๔๖), หน้า ๖๑.

๑) ประเพณีเกี่ยวกับวงจรชีวิต หรือครอบครัว เป็นประเพณีที่คนไทยได้ปฏิบัติสืบมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีพิธีกรรมที่ล้วนแต่วนเวียนอยู่กับชีวิตของคนต่าง ๆ นับว่าสำคัญยิ่งสำหรับคนไทยจะได้ปฏิบัติให้เหมาะสมตามโอกาสต่าง ๆ เพื่อเป็นสิริมงคลให้กับตนเอง

๒) ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาล มีความสำคัญต่อวิถีชีวิตของการดำเนินชีวิตของสังคมไทยเป็นอย่างยิ่ง เพราะประเพณีเกี่ยวกับเทศกาลต่าง ๆ ที่จัดขึ้นมานั้นต่างมีความผูกพันกับการดำเนินชีวิตของคนในสังคมนั้น ๆ ขณะเดียวกันงานเทศกาลแต่ละงานนั้นก็จะเป็นการบอกให้รู้ว่ในรอบปีนั้นสังคมไทยจะมีการรวมกลุ่มเพื่อแสดงออกในด้านกิจกรรมต่าง ๆ อย่างไร ก่อให้เกิดสามัคคีกลมเกลียวรักใคร่กัน สิ่งเหล่านี้เป็นเพราะมีการทำงานร่วมกัน มีการวางแผนร่วมกัน เกี่ยวข้องกับเทศกาลที่ปฏิบัติกันจะมีประเพณีนักขัตฤกษ์ กับประเพณีนิยม

๓) ประเพณีเกี่ยวกับศาสนา การทำบุญตามประเพณีและวัฒนธรรม อันเป็นรากฐานมาจากพุทธศาสนาต้องประกอบด้วยความรู้ ความเข้าใจถึงเป้าหมายที่แท้จริงของพุทธศาสนา และวิธีปฏิบัติที่ถูกต้อจึงจะเป็นการอนุรักษ์ พัฒนาประเพณีวัฒนธรรม ตลอดจนจรรโลงรักษาพระพุทธศาสนาให้ยั่งยืนสืบต่อไป^{๓๒}

สรุปว่า ประเพณีแบ่งเป็นประเพณีเกี่ยวกับวงจรชีวิต ซึ่งมีการปฏิบัติสืบมาตั้งแต่บรรพบุรุษ มีพิธีกรรมที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินชีวิต ประเพณีเกี่ยวกับเทศกาล และประเพณีเกี่ยวกับศาสนา

๒.๓.๖ ลักษณะของประเพณี

ประเพณีมีความสำคัญในฐานะระเบียบแบบแผนที่กำหนดพฤติกรรมในสถานการณ์ต่าง ๆ ที่คนในสังคมยึดถือปฏิบัติสืบกันมาในสังคมนั้น ๆ ถ้าคนใดในสังคมนั้น ๆ ผ่าฝืนมักถูกตำหนิจากสังคม ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดที่ว่าลักษณะของประเพณีมีดังนี้

๑) จารีตประเพณีเป็นข้อกำหนดทางศีลธรรม ซึ่งทุกคนจะต้องปฏิบัติตามหากไม่ปฏิบัติหรือฝ่าฝืนก็ถือเป็นความผิด เป็นความชั่ว ถูกสังคมลงโทษด้วยการกล่าวหาว่าเป็นคนนอกกรีจะไม่มีใครคบหาสมาคมด้วย ทั้งนี้ เพราะสังคมได้กำหนดจารีตประเพณีขึ้น เพื่อเป็นปัจจัยให้คนมีศีลธรรมอยู่ในกรอบที่สังคมเห็นว่ามีความค่า และเป็นสิ่งที่ดิงามช่วยให้สังคมมีความสุขความเจริญ

๒) ขนบประเพณี คือ เป็นระเบียบแบบแผนการปฏิบัติที่กำหนดไว้ โดยตรงและโดยปริยาย โดยตรงคือ ความเป็นระเบียบและพิธีการที่ชัดเจน ส่วนโดยปริยาย คือ เป็นที่รู้กันเองว่าควรปฏิบัติอย่างไร ส่วนใหญ่จะมีหน่วยของสังคมที่เป็นสถาบันเป็นผู้วางระเบียบแบบแผน ประพฤติปฏิบัติและถ่ายทอดในหมู่สมาชิก

๓) ธรรมเนียมประเพณี คือ เป็นการประพฤติปฏิบัติทั่วไป ที่ไม่มีระเบียบแบบแผนกำหนด ไม่มีผิด ไม่มีถูก ส่วนใหญ่เป็นกิจกรรมารยาทในการกิน การพูด การแต่งตัว และการ

^{๓๒} พวงผกา ประเสริฐศิลป์, **พื้นฐานวัฒนธรรมไทย**, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๑), หน้า ๘๖-๘๗.

กระทำต่าง ๆ ซึ่งเป็นเรื่องของความนิยมของหมู่คณะว่ายึดถือเรื่องใดอย่างใด และจะอบรมสั่งสอนว่าสิ่งใดควรปฏิบัติและสิ่งใดไม่ควรปฏิบัติ หรืออาจถูกถ่ายทอดด้วยการปฏิบัติตาม ๆ กัน^{๓๓}

สรุปว่า ประเพณีแบ่งตามลักษณะได้ ๓ แบบ คือ จารีตประเพณีซึ่งเป็นข้อกำหนดทางศีลธรรม ขนบประเพณี เป็นระเบียบแบบแผนการปฏิบัติที่กำหนดไว้ มีทั้งระเบียบและพิธีการ และไม่มีระเบียบกำหนด ส่วนธรรมเนียมประเพณี เป็นการประพฤติปฏิบัติทั่วไป ที่ไม่มีระเบียบแบบแผนกำหนด

๒.๔ แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นไทย

๒.๔.๑ ความหมายของความเป็นไทย

คำว่า “ไทย” มีความหมายในภาษาไทยว่า อีสราภาพ เสรีภาพ หรืออีกความหมาย คือ ใหญ่ หรือยิ่งใหญ่ เพราะการที่จะเป็นอิสระได้จะต้องมีกำลังที่มากกว่า แข็งแกร่งกว่า เพื่อป้องกันการรุกรานจากข้าศึก เดิมประเทศไทยใช้ชื่อ “สยาม” (Siam) แต่ได้เปลี่ยนมาเป็นชื่อปัจจุบันเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๒ ตามประกาศรัฐนิยม ฉบับที่ ๑ ของรัฐบาลจอมพล ป. พิบูลสงคราม ให้ใช้ชื่อ ประเทศไทย ประชาชน และสัญชาติว่า “ไทย” โดยในช่วงต่อมาได้เปลี่ยนกลับเป็นสยามเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๘ ในช่วงเปลี่ยนนายกรัฐมนตรี แต่ในที่สุดได้เปลี่ยนกลับมาชื่อไทยอีกครั้งในปี พ.ศ. ๒๔๙๑ ซึ่งเป็นช่วงที่จอมพล ป. พิบูลสงคราม เป็นนายกรัฐมนตรีในสมัยต่อมาช่วงแรกเปลี่ยนเฉพาะชื่อภาษาไทยเท่านั้นชื่อภาษาฝรั่งเศสและอังกฤษยังคงเป็น Siam อยู่จนกระทั่งเดือนเมษายน พ.ศ. ๒๔๙๑ จึงได้เปลี่ยนชื่อภาษาฝรั่งเศสเป็น Thaïlande และภาษาอังกฤษเป็น Thailand อย่างในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม ชื่อ “สยาม” ยังเป็นที่รู้จักแพร่หลายทั้งในและต่างประเทศ^{๓๔}

ความเป็นไทยตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๗[๒] บุคคลดังต่อไปนี้ย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด

- (๑) ผู้เกิดโดยบิดาหรือมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย
- (๒) ผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย ยกเว้นบุคคลตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคหนึ่ง^{๓๕}

^{๓๓} ประจวบ เที่ยมผู้ช่วย, ศิลปกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น, (กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๕๒), หน้า ๑๘๓.

^{๓๔} สุรลักษณ์ วิระจง, “การออกแบบอีโมติคอมสื่ออารมณ์ ความรู้สึกที่มีความเป็นไทย”, การค้นคว้าอิสระ สาขาวิชาสื่อศิลปะและการออกแบบสื่อศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๐).

^{๓๕} สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๘, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : [http://web.krisdika.go.th/\[๓ กันยายน ๒๕๖๖\]](http://web.krisdika.go.th/[๓ กันยายน ๒๕๖๖]).

ความเป็นไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๖๐ ได้กำหนดไว้ใน มาตรา ๔ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน^{๓๖}

สรุปได้ว่า คำว่า “ไทย” มีการปรับเปลี่ยนจากเดิมคือ สยาม และมีการใช้เรียกประเทศประชาชน และสัญญาชาติว่า “ไทย” ในที่นี้ผู้วิจัยเลือกใช้คำความเป็นไทยตามพระราชบัญญัติสัญญาชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ และตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๖๐

๒.๔.๒ ลักษณะความเป็นไทย

ลักษณะความเป็นไทยไว้ในบทความเรื่อง “ความเป็นไทย” หลายหน้า : การแย่งชิงและแบ่งปันพื้นที่นิยาม “ความเป็นไทย” เกิดขึ้นมาพร้อมๆ กับ “ประเทศสยาม” ภายใต้การรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ในสมัยรัชกาลที่ ๕-๖ ซึ่งนับจากนั้น “ความเป็นไทย” ได้ถูกเปลี่ยนความหมายไปในยุคสมัยต่างๆ ผ่านการที่กลุ่มการเมืองต่างๆ ผลัดกันขึ้นแย่งชิงและแบ่งปันอำนาจรัฐและกลไกของรัฐตลอดเวลา ด้วยเหตุที่ว่าผลัดเปลี่ยนอำนาจเหล่านี้ ไม่ได้หมายถึงเพียงแค่อำนาจในการปกครอง หากแต่หมายถึงอำนาจทางกลไกของรัฐ ในการนิยามความเป็นชาติ “ไทย” ด้วย ทำให้ความเป็นไทยกลายเป็นสิ่งที่มีพลวัตรและมีลักษณะที่ “หลายหน้า” ตลอดเวลาในประวัติศาสตร์ โดยในปัจจุบัน นิยาม “ความเป็นไทย” มีทั้งหมดสามประการใหญ่ๆ อันได้แก่ ๑) ความเป็นไทยแบบวัฒนธรรมไทย-พุทธ ๒) ความเป็นไทยแบบพหุนิยม และ ๓) ความเป็นไทยแบบกษัตริย์นิยม ได้มาอยู่ด้วยกันภายใต้ “สภาวะยกเว้น” (exceptional state) โดยบ้างก็ขัดแย้งกันเอง บ้างก็มีความสอดคล้องไปด้วยกัน ทำให้เกิดกลั่นขัดแย้งกันเองขึ้นในการนิยามว่าอะไรคือ “ความเป็นไทย” กันแน่

ความเป็นไทยนั้นมีลักษณะที่หลากหลายไม่เป็นหนึ่งเดียวซึ่งก็คือ “ความเป็นไทย” ทั้ง ๓ ประการโดยการนิยามอันหลากหลายนี้เป็นผลมาจากการแย่งชิงและแบ่งปันอำนาจกันระหว่างกลุ่มชนชั้นนำต่างๆ ในสังคมไทยโดยมีศูนย์กลางอยู่ที่การต่อสู้แย่งชิงอำนาจและกลไกของรัฐ ซึ่งมีใช่เพียงการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจและกลไกในการปกครองเท่านั้น หากแต่เป็นการต่อสู้เพื่อแย่งชิงอำนาจและกลไกในการสร้างและเผยแพร่อุดมการณ์/วัฒนธรรมแห่งชาติ” ไปในตัวเองด้วย ซึ่งการต่อสู้เหล่านี้ยังมีด้านที่เป็นการต่อรองแบ่งปันพื้นที่ในเชิงอุดมการณ์กันด้วย

(๑) ความเป็นไทยแบบกษัตริย์ สถาบันกษัตริย์ได้กลายมาเป็นองค์อภิปัตย์ใน “สภาวะยกเว้น” ความหมายของ “สภาวะยกเว้น” เป็นรูปแบบของศาสตร์การปกครอง (Governmentality) ชนิดหนึ่งในความหมายของ Foucault บอกว่ามักเกิดขึ้นในประเทศโลกที่สามที่ไม่มีทางเลือกอื่น นอกจากการรับเอาวิธีการนี้มาใช้ในการรับมือกับความท้าทายจากตลาดโลกองค์กรควบคุมและองค์กรพัฒนาเอกชน (NGO) ข้ามชาติโดยที่รัฐได้สร้าง “เขตเศรษฐกิจพิเศษ” (Special Economic Zone) ขึ้นมาเพื่ออนุญาตให้กฎระเบียบที่มาจากอำนาจอธิปไตยแหล่งอื่นๆ ที่ไม่ใช่รัฐได้ถูกนำมาใช้เหนือ

^{๓๖} “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย”, ราชกิจจานุเบกษา ๑๓๔, (เมษายน ๒๕๖๐) : ๔.

ประชากรของคนโดยที่รัฐที่มีลักษณะเช่นนี้ได้กลายเป็น "รัฐที่บรรลุนิติภาวะ" (Graduated Sovereignty) ซึ่งเปลี่ยนบทบาทของตนเองจากผู้ควบคุมชาติไปสู่ผู้กำกับดูแลพื้นที่แห่งความหลากหลายและประชากรที่เชื่อมโยงกับตลาดโลก รัฐไทยได้พยายามสร้างการยอมรับจากประชาชนโดยนำวิธีคิดแบบ "ราชอาณาจักร" กลับมาใช้ใหม่โดยที่พระมหากษัตริย์ได้ถูกทำให้มีบทบาทในฐานะองค์อธิปัตย์ สถาบันกษัตริย์ได้ถูกนำกลับมาสู่การเมืองไทยพร้อมๆ กับอำนาจในทางปฏิบัติหลายๆ ประการ ซึ่งไม่ได้เพียงอยู่ในฐานะของแหล่งความชอบธรรม (Source of Legitimacy) ให้แก่ผู้นำทางการเมืองในอำนาจรัฐเท่านั้น แต่อยู่ในฐานะขององค์อธิปัตย์ที่มีอำนาจเป็นของตนเองด้วย รัฐไทยได้มอบอำนาจพิเศษยกเว้นนี้ให้แก่สถาบันกษัตริย์ เพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการรับมือกับความท้าทายที่มาจากความแตกต่างทางด้านเชื้อชาติ-ศาสนา ซึ่งประสบความสำเร็จอย่างงดงามในการสร้างการยอมรับจากประชากรในรูปแบบของความจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์

(๒) ความเป็นไทยแบบวัฒนธรรมไทยพุทธ การสร้าง "ชาติไทย" ในความหมายใหม่แทนที่ "สยาม" ของฝ่ายคณะเจ้าจึงเริ่มต้นขึ้นจากการขึ้นเป็นนายกรัฐมนตรีของจอมพล ป. เมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๑ และได้มีการสถาปนาอย่างเป็นทางการเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๘๒ โดยการเปลี่ยนชื่อประเทศจาก "สยาม" เป็น "ไทย" และออกประกาศหลัก "รัฐนิยม" แต่ว่าศูนย์กลางของ "ความเป็นไทย" ในความหมายนี้ได้กลายเป็นจุดเริ่มต้นของปัญหาสำคัญของสังคมไทยที่จะยังคงยึดเยื้อมาจนถึงทุกวันนี้ นั่นคือ ความเป็นไทยในแบบฉบับ "ชาติไทย" มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ความเป็นชุมชนของกลุ่มคนที่เชื้อชาติไทยพูดภาษาไทย ก็คือการเป็นชุมชนร่วมกันของผู้ที่มีวัฒนธรรมแบบไทย (แท้) โดยมีการยกเลิกธรรมเนียม "ไทย" หลายประการที่ถูกมองว่าไม่สอดคล้องกับยุคสมัยหรือไม่เป็น "ไทยแท้" และพยายามสร้าง "ความเป็นไทย" ที่มีกลิ่นอายแบบตะวันตกที่ "มีอารยะ" เข้ามาแทนที่ โดยที่ความเป็นไทยในรูปแบบนี้ได้สนองต่อจินตภาพของลัทธิไทยรวมไทย (Pan-Thai) ที่ปรารถนารวมเอาดินแดนที่มีประชากรที่พูดภาษาไทยหรือมีเชื้อสายไทยเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของประเทศ ถึงแม้ว่าความเป็นไทยในรูปแบบนี้มีจุดประสงค์ที่ต้องการเคลื่อนย้ายศูนย์กลางของอัตลักษณ์แห่งชาติจากกษัตริย์มาสู่ประชาชน แต่ว่า "ประชาชน" ในที่นี้ก็คือประชาชนที่มีเชื้อชาติหรือพูดภาษาไทย และมีวัฒนธรรมแบบไทยจากส่วนกลางซึ่งเท่ากับว่าประชาชนในส่วนเชื้อชาติ-ภาษาและวัฒนธรรมหากไม่ยอมละทิ้งอัตลักษณ์ท้องถิ่นของตัวเองไปก็ยากที่จะเป็นส่วนหนึ่งของชุมชน "ชาติไทย" นี้ได้ซึ่งความเป็นไทยในรูปแบบนี้ยังคงดำรงอยู่จนถึงทุกวันนี้ โดยตัวอย่างที่มีให้เห็นได้อย่างชัดเจนคือปัญหาสามจังหวัดชายแดนใต้

(๓) ความเป็นไทยพหุนิยม หรือความเป็นไทยพหุวัฒนธรรมเกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ การขยายตัวของตลาดและการบริโภคสินค้าที่มาจากต่างชาติ ทำให้คนไทยมีลักษณะที่เรียกว่า "ทวิอัตลักษณ์" คือในขณะที่อยากบริโภคสินค้าโลกาภิวัตน์แต่ก็ยังอยากคงรักษาความเป็นไทยเอาไว้ด้วย โดยไม่ต้องรู้สึกผิดที่กำลังทำในสิ่งที่ "ไม่เป็นไทย" อยู่ ดังนั้น เพื่อเป็นทั้งการเพิ่มมูลค่าแลกเปลี่ยน

(Exchange Value) ให้แก่สินค้าและเพื่อเป็นการทดแทนความรู้สึกไม่เป็นที่ไทยในทางจิตวิทยา สินค้าเหล่านี้จึงอาศัยการใส่สัญลักษณ์ (Sign) “ความเป็นไทย” เข้าไปในตัวสินค้าของตน ดังนั้น “ความเป็นไทย” จึงถูกแปรสภาพให้มีลักษณะเป็นเพียงเรื่องของจิตวิญญาณอันกลวงเปล่า เป็นสิ่งที่อยู่ภายในจิตวิญญาณของแต่ละบุคคลที่สามารถนำไปปรับเข้ากับวัฒนธรรมหรือสินค้าอื่นๆ ที่ “ไม่ไทย” เพื่อทำให้เป็น “ไทย” ได้ซึ่งเรียกว่า “การทดแทนความไม่เป็นที่ไทย” (The sublimation of un Thainess) ซึ่งก็คือการทำให้ “ความเป็นไทย” สามารถถูกบริโภคในกระแสโลกาภิวัตน์ได้ โดยที่ผู้บริโภคไม่ต้องรู้สึกผิดว่ากำลังกระทำการที่ไม่เป็นที่ไทยอยู่ ปรากฏการณ์เช่นนี้ที่มาพร้อมกับกระแสโลกาภิวัตน์ทำให้ความเป็นไทยถูกเปลี่ยนความหมายใหม่ โดยสอดคล้องกับความหลากหลายและกระแสบริโภคในแบบทุนนิยมมากขึ้น^{๓๗}

๒.๔.๓ อัตลักษณ์ความเป็นไทย

อัตลักษณ์ หรือเอกลักษณ์ (Identity) หมายถึง ลักษณะเฉพาะที่ไม่เหมือนใคร เอกลักษณ์ความเป็นไทยประกอบด้วย ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ ลักษณะนิสัยประจำชาติ ค่านิยม ลักษณะโครงสร้างของสังคมและแบบอย่างวัฒนธรรมที่สืบทอดกันมาเป็นเวลานาน โดยมีสภาพแวดล้อม เหตุการณ์ และปัจจัยทางเศรษฐกิจสังคมเป็นเครื่องกำหนดลักษณะเฉพาะเหล่านั้น

อัตลักษณ์ความเป็นไทยมีการจำแนกไว้ในงานการศึกษาวิจัยเรื่อง รูปแบบการสื่อสารวัฒนธรรมไทยสู่ชาวต่างชาติผ่านรายการสารคดีที่มีการเผยแพร่ในสายการบินไทย ออกเป็น ๑๔ ด้าน ได้แก่

- | | |
|--------------------|--|
| (๑) วิถีชีวิต | ได้แก่ การใช้ชีวิตอย่างเรียบง่าย รักอิสระ |
| (๒) เครื่องแต่งกาย | ได้แก่ ชุดไทย ผ้าไทย |
| (๓) ภาษาพูด | ได้แก่ ภาษาไทย |
| (๔) ภาษากาย | ได้แก่ การไหว้ |
| (๕) ความเชื่อ | ได้แก่ ความเชื่อในด้านไสยศาสตร์ สิ่งศักดิ์สิทธิ์ |
| (๖) พิธีกรรม | ได้แก่ พิธีกรรมทางศาสนา พิธีกรรมตามความเชื่อพื้นบ้าน |
| (๗) ประเพณี | ได้แก่ ขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ |
| (๘) สถาปัตยกรรม | ได้แก่ ปราสาท ราชวัง โบสถ์ วิหาร |
| (๙) ประติมากรรม | ได้แก่ การปั้น การแกะสลักพระพุทธรูปไม้ หินอ่อน โลหะ |
| (๑๐) นาฏกรรม | ได้แก่ ศิลปะการขับฟ้อน ร้องรำ |
| (๑๑) จิตรกรรม | ได้แก่ ภาพไทยที่ใช้เส้นอ่อนช้อยมีชีวิตชีวา |
| (๑๒) ดนตรี | ได้แก่ เพลงไทยเดิม เพลงสากล เพลงชาวบ้าน |

^{๓๗} อนุธีร์ เดชเทวพร, “ความเป็นไทย หลายหน้า : การแย่งชิงและแบ่งปันพื้นที่นิยาม”, วารสารอิเล็กทรอนิกส์(Veridian E-Journal), ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – สิงหาคม ๒๕๕๕): ๘๗ - ๑๐๔.

(๑๓) กีฬา ได้แก่ มวยไทย กระบี่กระบอง ตะกร้อ

(๑๔) การละเล่น ได้แก่ การละเล่นพื้นบ้านต่างๆ^{๓๘}

จันทิมา เพชรพรหม ได้นำเสนอแนวคิดของกรมการฝึกหัดครู ไว้ว่า วัฒนธรรมหลักของไทยว่า วัฒนธรรมหลัก คือ วัฒนธรรมที่เป็นหลักของชาติหรือประจำชาติ ซึ่งจะต้องส่งเสริมให้ดำรงคู่กับชาติไทย เพื่อให้เป็นจุดร่วมแห่งจิตใจของคนในชาติ และเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทย อันได้แก่

(๑) สถาบันพุทธศาสนา คือ ศาสนาประจำชาติ เพราะคนไทยส่วนใหญ่นับถือกันมาเป็นเวลาช้านาน พระพุทธศาสนายังเป็นรากฐานของวัฒนธรรมไทย ส่วนวัดและพระสงฆ์มีคุณประโยชน์นานาประการต่อสังคมไทย ตั้งสมัยโบราณจนถึงปัจจุบัน

(๒) สถาบันพระมหากษัตริย์ คือ ประเทศไทยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุขตั้งแต่โบราณ จนถึงปัจจุบัน พระมหากษัตริย์เป็นหลักชัยของบ้านเมือง เป็นศูนย์รวมพลังแห่งชนชาวไทยทั้งชาติ พระบารมีขององค์พระมหากษัตริย์สูงส่งและทรงบำเพ็ญพระราชกรณียกิจนานาประการ เพื่อประชาชนและประเทศชาติ

(๓) อักษรไทย คือ ชาติไทยมีอักษรไทยใช้มาตั้งแต่ พ.ศ.๑๘๒๖ ในสมัยพ่อขุนรามคำแหงมหาราช ซึ่งได้มีการปรับปรุงให้เหมาะสมมาจนปัจจุบันนี้แสดงให้เห็นถึงความเป็นเอกราชและเอกลักษณ์ของไทยในการมีภาษาของตนเอง

(๔) ภาษาไทย คือ ชาติไทยมีภาษาและอักษรของตนเองมาเป็นเวลาช้านาน ซึ่งเป็นสิ่งที่น่าภูมิใจเป็นอย่างยิ่ง ต่อมาแม้จะมีการปรับปรุงแก้ไขบ้างแต่ก็เพื่อความเหมาะสม แม้จะรับภาษาอื่นเข้ามาใช้บ้างแต่นำมาปรับปรุงรูปลักษณ์ให้เป็นแบบไทย ภาษาไทยมีลักษณะพิเศษหลายอย่างซึ่งดีเด่น สมควรรักษาไว้ให้เป็นวัฒนธรรมหลักของชาติสืบไป

(๕) ประเพณีไทย คือ เครื่องแสดงถึงวิถีชีวิตและจิตใจของคนไทยทั้งในอดีตและปัจจุบัน ว่าเป็นความเป็นมาและเป็นอยู่อย่างไร ประเพณีไทยส่วนมากที่มาจากพุทธศาสนาจะมีคติแฝงอยู่ด้วย เช่น ประเพณีที่เกี่ยวกับการเกิด แต่งงาน การบวช การตาย ฯลฯ

(๖) จรรยาบรรณของคนไทย คือ ซึ่งมีลักษณะสุภาพ ละมุนละไม อ่อนช้อย และรู้จักปรับตัวให้เข้ากับสังคมได้ดี ได้แก่ รู้จักอ่อนน้อมต่อผู้ที่ควรอ่อนน้อม เช่น การกราบแบบต่างๆ การไหว้บุคคลต่างๆ และ วิธีทำความเคารพพระมหากษัตริย์ เป็นต้น

(๗) จิตใจของคนไทย คือ รับอิทธิพลจากพระพุทธศาสนา ทำให้คนไทยมีจิตใจ โอบอ้อมอารีต่อคนทั่วไป มีความกตัญญูกตเวทิต์ เชื่อฟังบิดามารดา ครูบาอาจารย์

(๘) ศิลปกรรมไทย คือ มีความอ่อนช้อย สวยงาม เช่น นาฏศิลป์ ดนตรี เพลงตลอดจน ภาพจิตรกรรม เป็นต้น

^{๓๘} เฉลิมชล จันทพร, “รูปแบบและวิธีการสื่อสารวัฒนธรรมไทยสู่ชาวต่างชาติผ่านรายการสารคดีที่มีการเผยแพร่ในสายการบินไทย, วิทยานิพนธ์, (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, ๒๕๔๘)

(๙) สถาปัตยกรรมไทย คือ มีความสง่างามไม่ยิ่งหย่อนกว่าชาติอื่น เช่น ปราสาทราชวัง วัดวาอาราม โบสถ์ วิหาร เป็นต้น สิ่งเหล่านี้แสดงถึงคุณค่าทางศิลปะอันสูงส่งของชาติ

(๑๐) วรรณคดีไทย คือ เครื่องแสดงถึงความเจริญทางจิตใจ ความรู้สึกทางอารมณ์ แสดงออกมาเป็นตัวหนังสือ ทำให้ผู้อ่านเกิดอารมณ์สะท้อนใจ มีความรู้สึกเป็นไปในทางที่ดีงาม เนื่องจากวรรณคดีนั้นมักแฝงคติสอนใจเอาไว้ ซึ่งส่วนมากมาจากหลักธรรมในพุทธศาสนา^{๓๙}

ความเป็นไทยสามารถแสดงออกได้หลายรูปแบบ ซึ่งจัดหมวดหมู่ของความเป็นไทยได้ ๓ ประเภทคือ

(๑) ความเป็นไทยทางวัตถุ ได้แก่ วัตถุต่างๆ ที่อยู่รอบตัวเรา เช่น เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย บ้านทรงไทยและส่วนประกอบต่างๆ (ผ้านุ่ง โจงกระเบน ผ้าซิ่น ฯลฯ) ของบ้านเครื่องมือเครื่องใช้ในบ้าน พวกมิดีไอโต้ มิดดาบ ไถ คราด เครื่องปั้นดินเผา เครื่องดนตรีต่างๆ เช่น กลอง ระนาด ตะโพน รวมทั้งเครื่องแต่งกายของนักร้องนักแสดงแบบลิเก โขน หรือหนังใหญ่ สิ่งของเหล่านี้เป็นของไทยหรือมีหน้าที่ตามวัฒนธรรมไทย วัตถุที่อาจเป็นสิ่งที่มาจากที่ใดก็ได้ แต่คนไทยนำมาประดิษฐ์ตามแบบอย่างไทย

(๒) ความเป็นไทยทางการกระทำหรือความประพฤติ หมายถึง ลักษณะกิริยาท่าทางการประพฤติปฏิบัติตัวการพูดจาไพเราะ เป็นประเพณีที่ปฏิบัติสืบต่อกันมา นอกจากนี้ ยังหมายรวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ ที่ถือปฏิบัติกันมาแต่อดีต เช่น ประเพณีการบวช การแต่งงาน การทำบุญ ฯลฯ ซึ่งลักษณะการกระทำทางกายและวาจาของไทยนั้น มีความเฉพาะตนอยู่ที่ความสุภาพอ่อน โยน ละมุนละไม สงบเสถียร รู้จักที่ต่ำที่สูง ความเป็นมิตร ประนีประนอมยิ้มแย้ม รักความสนุกและความอิสระ

(๓) ความเป็นไทยทางความรู้และความคิด ความเป็นไทยทั้งทางวัตถุและทางการกระทำหรือความประพฤติตามที่กล่าวมาแล้วนั้นล้วนมีที่มาจากความเป็นไทยทางใจ หรือความรู้ ความคิดอย่างไทยทั้งสิ้น กล่าวคือ ความรู้ความคิดอย่างไทยเป็นตัวอย่างแบบ หรือก่อลักษณะ กำหนดรูปลักษณะขึ้นก่อน แล้วจึงไปกระทำหรือแสดงออกทางกายและทางวัตถุอีกทอดหนึ่งความเป็นไทยทางใจจึงเป็นสิ่งสำคัญอย่างยิ่งยวด หากมีการสูญเสียความเป็นไทยประการนี้แล้ว ก็จะเหมือนกับการสูญเสียความเป็นไทยทั้งหมด^{๔๐}

ประชา สุวีรานนท์ ได้กล่าวถึงความเป็นไทย โดยการนำเอาสี่เหลี่ยมศาสตร์ของคลิฟฟอร์ด) ได้โครงสร้างความเป็นไทยซึ่งมีความรู้เชิงชาติพันธุ์วิทยา (Ethnology) เป็นพื้นฐานของการ

^{๓๙} จันทนา เพชรพรหม, การนำเสนอเอกลักษณ์ “ความเป็นไทย” รายการ คุณพระช่วย, วิทยานิพนธ์ปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชานิเทศศาสตรพัฒนาการ ภาควิชาการประชาสัมพันธ์, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๘).

^{๔๐} สัณญา สัณญาวิวัฒน์, สังคมวิทยาทัศน์, (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๓๓).

แบ่งความเป็นไทยออกเป็นกลุ่มพวกและชนชั้น โครงสร้างนี้ทำให้แบ่งความเป็นไทยออกได้เป็น ๔ แบบ

(๑) ไทยประเพณี (Traditional Thai) คือ มีทั้งความเป็นศิลปะ ความแท้ และความศักดิ์สิทธิ์จนนำไปดัดแปลงไม่ได้มีความสมบูรณ์แบบจนนำไปพัฒนาไม่ได้ ไทยแบบนี้ได้รับการอุปถัมภ์และสืบทอดโดยรัฐและชนชั้นสูง ดำรงอยู่ในวัด วัง พิพิธภัณฑสถาน และสถาบันเชิงวัฒนธรรมแห่งชาติ

(๒) ไทยพื้นบ้าน (Folk Thai) คือ ไม่เป็นศิลปะ ในเชิงที่วิจิตรบรรจงเท่าไทยประเพณี แต่มีคุณค่าทางวัฒนธรรม เพราะมีความแท้ซึ่งมักจะหมายความว่ามีความสัมพันธ์แนบแน่นกับวิถีชีวิตที่เรียบง่าย

(๓) ไทยๆ (Vernacular Thai) คือ เป็นไทยแบบขายขอบเพราะทั้งไม่แท้และไม่เป็นศิลปะ อาจจะพบความเป็นไทยๆ ได้ตามท้องถนน พื้นที่สาธารณะ และพื้นที่ส่วนตัวของคนไทย หากถือตามมาตรฐานเก่าของไทยประเพณีและไทยพื้นบ้านไทยๆ ไม่เป็นวัฒนธรรม เพราะไม่ได้มาจากอดีต แต่เป็นสิ่งที่เกิดขึ้นในกระแสนิยมของสังคมสมัยใหม่ ซึ่งเน้นความสนุกสนานบันเทิงหรือไม่ก็ประโยชน์เฉพาะหน้า อย่างไรก็ตาม เป็นการยากที่จะหารากของความเป็นไทยๆ เพราะไทยๆ เกิดจากการผสมผสาน ลอกเลียนแบบ ไม่ได้เกิดจากการประดิษฐ์คิดค้นขึ้นใหม่ ยิ่งไปกว่านั้นยังเต็มไปด้วยคุณค่าต่างๆ ที่เคยถูกถือว่า “ไม่ไทย” เช่น มีที่มาจากชนชั้นล่างชาวชนบท คนกลุ่มน้อย หากจะมีความเป็นไทยพื้นบ้าน ก็เป็นพื้นบ้านที่ไม่ใช่ภูมิปัญญา ที่ปะปนด้วยไสยศาสตร์และทั้งผลประโยชน์ของธุรกิจนอกระบบ

(๔) ไทยร่วมสมัย (Contemporary Thai) คือ ศิลปะ แต่ไม่มีความแท้ และดำรงอยู่เหนือวัฒนธรรม เพราะหมายถึงการนำเอาของไทยๆ มานำเสนอในบริบทใหม่คือ เกิดจากการย้ายวัตถุสิ่งของในโซนอื่นๆ โดยเฉพาะแบบไทยๆ ให้หลุดออกจากชีวิตประจำวัน และเข้ามาอยู่ในโซนศิลปะ ความเป็นไทยแบบนี้ถูกอุปถัมภ์โดยหอศิลป์ที่แสดงศิลปะร่วมสมัย และสื่อของชนชั้นกลาง^{๔๑}

อาหารไทย นับเป็นอัตลักษณ์ความเป็นไทยที่ต่างชาติให้การยอมรับ อาหารไทยภาคกลางส่วนมากจะมีส่วนประกอบของกะทิ มีรสหวานนำ อาหารไทยที่ขึ้นชื่อ ประกอบด้วย ข้าวแช่ ต้มโคล้ง

^{๔๑} ประชา สุวีรานนท์ และเกษียร เตชะพีระ, อัตลักษณ์ไทย : จากไทยสู่ไทยๆ และบริบทความเป็นไทย, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (กรุงเทพมหานคร : ฟาเดียวกั้น, ๒๕๕๔).

แกงป่า น้ำพริก หลน^{๔๒} แกงส้ม ผัดกะเพรา ต้มข่าไก่ ต้มยำกุ้ง แกงเขียวหวาน ต้มจืดมะระ แกงเผ็ด แกงมัสมั่น แกงเทโพ แกงเลียง เป็นต้น^{๔๓}

ในส่วนของที่พักอาศัยของคนไทยในปัจจุบันที่ความเจริญในหลายๆ ด้าน โดยเฉพาะด้านวัตถุและเศรษฐกิจ ทำให้วิถีชีวิตและอาคารบ้านเรือนของคนไทยภาคกลางเปลี่ยนแปลงไป การเปลี่ยนแปลงนี้ไม่เพียงกระทบในด้านวัตถุเท่านั้น แต่รวมถึงด้านพฤติกรรมและการปฏิสัมพันธ์กันระหว่างผู้คนในชุมชน โดยเฉพาะในกรุงเทพมหานคร เมืองหลวงที่ผู้คนใช้ชีวิตกันอย่างเร่งรีบ ต่างคนต่างอยู่ ซึ่งแตกต่างจากชีวิตชาวไทยในอดีต ที่พักอาศัยส่วนใหญ่ในปัจจุบันเป็นการก่อสร้างด้วยระบบอุตสาหกรรมและวัสดุสมัยใหม่ มีรูปแบบที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศแถบยุโรป ซึ่งอาคารสมัยใหม่เหล่านี้ส่วนใหญ่ไม่เหมาะสมต่อสภาพภูมิประเทศภูมิอากาศของประเทศไทย นอกจากนี้อาคารเหล่านี้ยังเป็นตัวกำหนดพฤติกรรมการใช้ชีวิตของผู้อยู่อาศัยให้เปลี่ยนไปเป็นแบบสังคมเมืองใหญ่ ซึ่งในสมัยรัชกาลที่ ๓ ที่พักอาศัยที่ได้รับอิทธิพลจากประเทศตะวันตก นอกจากมีการค้าขายกับประเทศจีนแล้วยังมีการติดต่อค้าขายกับประเทศทางตะวันตกอย่างกว้างขวาง เริ่มมีการสร้างบ้านรูปแบบตะวันตกเพื่อเป็นที่พักอาศัยของชาวตะวันตกที่เข้ามาค้าขายในประเทศไทย ต่อมาบ้านแบบตะวันตกได้รับการยอมรับในสังคมผู้มีฐานะและยศศักดิ์แสดงถึงความมีหน้ามีตาในสังคมของเจ้าของบ้านอีกด้วย ส่วนใหญ่มีรูปแบบและการตกแต่งที่หรูหราใหญ่โตตามแบบตะวันตกรวมทั้งการจัดเนื้อที่ใช้สอยภายในด้วย^{๔๔}

สรุปได้ว่า ด้วยนิยามความเป็นไทยได้ถูกปรับเปลี่ยนตามยุคสมัยหลายครั้ง เกิดวิวัฒนาการผสมผสานของสังคมแบบพหุวัฒนธรรม ความเป็นไทยในปัจจุบันจึงเป็นแบบพหุนิยม คือความเป็นไทยสมัยใหม่ที่รับเอาวัฒนธรรมตะวันตกมาใช้ ในการศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงสรุปความเป็นไทยแบบพหุนิยม ที่มีองค์ประกอบของการมีคติความเชื่อตามหลักพุทธศาสนาดำเนินวิถีชีวิตตามคติทางพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนตาย การสื่อสารด้วยภาษาไทย ใช้อักษรไทย ทักทายด้วยการไหว้ แต่งกายด้วยผ้าไทย ชุดไทย หรือชุดสากลตามสมัยปัจจุบัน สร้างที่พักอาศัยแบบตะวันตก ทานอาหาร

^{๔๒} สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ, เล่มที่ ๑๓, เรื่องที่ ๘ อาหารไทย, อาหารไทยแท้และอาหารไทยแปลง, [ออนไลน์], <https://saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=13&chap=8&page=t13-8-infodetail11.html> [๓ กันยายน ๒๕๖๖].

^{๔๓} Thai Food, อาหารไทยภาคกลาง, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : [http://www.thaifoodheritage.com/recipe_list/3?&per_page=\[๓ กันยายน ๒๕๖๖\]](http://www.thaifoodheritage.com/recipe_list/3?&per_page=[๓ กันยายน ๒๕๖๖]).

^{๔๔} วีรวัต โอภาณณิพันธ์, “ที่พักอาศัยและพื้นที่ค้าขายอย่างไทยในกรุงเทพมหานคร”, Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – เมษายน ๒๕๖๑): ๓๘๕๖, ๓๘๕๙.

ไทย เช่น แกงส้ม ผัดกะเพรา ต้มข่าไก่ ต้มยำกุ้ง แกงเขียวหวาน ต้มจืดมะระ แกงเผ็ด แกงมัสมั่น แกงเทโพ เป็นต้น

๒.๕ ประวัติความเป็นมาและอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง และกระเหรี่ยง

๒.๕.๑ ชาติพันธุ์ไทยอง

ชาวยองหรือชาวไทยองเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อหรือไทลื้อกลุ่มหนึ่งที่มีถิ่นฐานอยู่ในแคว้นสิบสองปันนาในมณฑลยูนนาน ตอนใต้ของประเทศจีนในปัจจุบัน แต่เนื่องจากถิ่นที่อยู่เดิมคือ แคว้นสิบสองปันนา มีสภาพแร้นแค้น ไม่เอื้อต่อการดำรงชีวิตที่สงบสุขเพราะการศึกสงครามที่ชาวจีนหรือที่ชาวไทยองเรียกว่า “ฮ่อ” ได้รุกรานเข้ามาในอาณาบริเวณ ทำให้ตกอยู่ในสภาพ “ข้าวยาก หนากแพง” จึงได้อพยพลงมาทางใต้และตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณที่ราบลุ่มแม่น้ำโขงและแม่น้ำคง (สาละวิน) ในบริเวณจังหวัดเชียงตุง แคว้นชานสเตต (shan state) ประเทศพม่า อันเป็นที่รกร้างว่างเปล่าและเป็นที่ราบกว้างใหญ่ มีความอุดมสมบูรณ์เหมาะแก่การทำการเกษตร นอกจากนี้ บริเวณดังกล่าวยังมีกลุ่มชนที่พูดภาษาตระกูลไทย-ลาว ซึ่งเป็นเสมือนญาติพี่น้องเพราะใช้ภาษาในกลุ่มเดียวกัน^{๔๕}

๑) ความเป็นมาของชาติพันธุ์ยองในประเทศไทยและภาคเหนือ

ในราว ๒๐๒ ปี ที่ผ่านมา เอกสารต่างๆ ในท้องถิ่นที่อยู่ในอาณาบริเวณ ระหว่างแม่น้ำคง(สาละวิน) และแม่น้ำโขงตอนกลาง ได้บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับการอพยพผู้คน มีการเดินทางเคลื่อนย้ายผู้คนจำนวนมากจากหัวเมืองทางตอนบน ซึ่งเกิดขึ้นครั้งแล้วครั้งเล่า ลงมาตั้งถิ่นฐานในเขตที่ราบแม่น้ำปิง วัง ยม และน่าน เหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ท้องถิ่นครั้งนี้ นับว่ามีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสร้างบ้าน แปรเมือง หรือการเคลื่อนไหวเปลี่ยนแปลงทางสังคม การเมือง เศรษฐกิจและวัฒนธรรม ของดินแดนล้านนา ในระยะกว่า ๒๐๐ ปีที่ผ่านมา^{๔๖}

ในอดีตเมืองยองตั้งอยู่ในเขตรัฐฉาน ด้านอีสาน อยู่ในแอ่งที่ราบขนาดเล็ก ไม่อยู่บนเส้นทางค้าทั้งทางบกและทางน้ำ จึงไม่สามารถขยายตัวได้ จนพัฒนาเป็นเมืองที่มีความเข้มแข็งและมั่นคง พอที่จะสถาปนาตนเป็นศูนย์กลางอำนาจ ดังเช่น เชียงใหม่ เชียงตุง เชียงรุ้ง และหลวงพระบาง เมืองยองเป็นเมืองขนาดเล็ก ทั้งอยู่บนชายขอบรัฐศูนย์อำนาจขนาดใหญ่ และตกอยู่ท่ามกลางการแย่งชิงผู้คนอยู่ตลอดเวลา แต่ก็มีมีความสำคัญด้านกำลังคนในยุคนั้น เมืองยองในฐานะเมืองชายขอบต้องเผชิญกับการขยายอำนาจของพม่า จีน และล้านนา **สร้อยดี อ่องสกุล** ได้ยกตัวอย่าง เมืองเชียงตุงมี

^{๔๕} วิไลพรรณ ใจเพียร, “ภูมิปัญญาการปลูกลำไยของชาวยอง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน”, วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๒).

^{๔๖} แสง มาละแซม, การเทศน์ : ลูกเมียงยอง มาฮอดเมียงหละปุ่น พ.ศ, ๒๓๔๘-๒๕๕๑, (ลำพูน, ๒๕๕๑), หน้า ๖.

ฐานะเป็นรัฐชายขอบที่ขึ้นอยู่กับอิทธิพลของสามฝ่ายคือ พม่า จีน และล้านนา ซึ่งแล้วแต่ฝ่ายใดจะมีอำนาจ เจ้าเมืองเชียงตุงก็จะยอมสวามิภักดิ์ต่อฝ่ายนั้น

ตำนานเมืองยอง และตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ล้วนแล้วแต่ได้อธิบายถึงพัฒนาการของเมืองยอง หลังการสูญเสียอำนาจของคนพื้นเมืองว่า เป็นเมืองชายขอบของเชียงรุ่ง ซึ่งอยู่ในราวพุทธศตวรรษที่ ๑๙ ต่อมาในปี พ.ศ. ๑๙๗๔ สมัย**พระญาสามฝั่งแกน** แห่งราชวงศ์มังราย กองทัพเชียงใหม่ สามารถขับไล่พวกฮ่อออกจากเชียงแสนและเมืองยองได้ เมืองยองจึงได้หันมาส่งบรรณาการให้กับเชียงใหม่ ในสมัยที่ล้านนามีอำนาจสูงสุด พญาติโลกราช (พ.ศ. ๑๙๘๔-๒๐๓๐) ได้ขึ้นไปปกครองเมืองยองอยู่ระยะหนึ่งในราว พ.ศ. ๑๙๘๕ เพราะตำนานเมืองยอง และตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงการขยายอำนาจของล้านนาไปจนถึงดินแดนสิบสองพันนาพญาติโลกราช ซึ่งในตำนานได้ระบุว่า พระเจ้าอโศก ได้บูรณะพระธาตุจอมยอง และทรงทะนุบำรุงพระพุทธศาสนาในเมืองยองให้เจริญมั่นคง สันนิษฐานว่าพุทธศาสนาแบบลังกาได้ขึ้นไปเผยแผ่ถึงหัวเมืองต่างๆ ทางตอนบนระยะเวลานี้ด้วยซึ่งเมืองยองอยู่ในฐานะเป็นเมืองชายขอบของเชียงใหม่ ได้มีการอพยพผู้คนจากเมืองยองเคลื่อนย้ายเข้ามาตั้งถิ่นฐานในล้านนา ทั้งจากการกวาดต้อนชาวยองลงมาและหลังจากนั้นชาวยองได้มีการเคลื่อนขยายเข้ามาในล้านนาด้วยสาเหตุที่แตกต่างกันออกไป เช่น การแต่งงานระหว่างกลุ่มชน อันก่อให้เกิดความสัมพันธ์ทางเครือญาติ อันนำไปสู่พันธมิตรทางการเมือง ความสัมพันธ์ทางการค้า ระบบความเชื่อ ศาสนา ตลอดจนทั้งการสงคราม มาตั้งแต่สมัย พญาติโลกราช แห่งราชวงศ์มังราย จนกระทั่งราชวงศ์มังรายได้ล่มสลายในปี พ.ศ. ๒๑๐๑ จึงได้เปลี่ยนเป็นเมืองชายขอบของพม่าค่อนข้างยาวนาน จนกระทั่งอิทธิพลของพม่าได้ลดลงไปในดินแดนทางตะวันออก

เชียงใหม่ในสมัยเจ้าเจ็ดตน โดยการสนับสนุนของกรุงเทพฯ ได้เข้ามาฟื้นฟู เมืองเชียงใหม่ ตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๓๒๕ โดยวิธีการเพิ่มพลเมืองในการสร้างบ้านแปงเมือง หรือที่เรียกว่า “เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” เมืองยองจึงเป็นเป้าหมายสำคัญแห่งหนึ่งของเจ้ากาวิละ ที่ผู้คนถูกกวาดต้อนลงมาตั้งถิ่นฐานในเมืองลำพูน ในปี พ.ศ. ๒๓๔๘ เมืองยองได้กลับมาเป็นเมืองชายขอบของเชียงใหม่อีกครั้ง (แสง มาละแฉม, ๒๕๓๘)

๒) ความเป็นมาของชาติพันธุ์ยองในพื้นที่จังหวัดลำพูน

จากการดำเนินนโยบายทางการเมืองในการสร้างบ้านแปงเมืองของสยามหรือกรุงเทพฯ โดยเฉพาะการขยายอำนาจของกรุงเทพฯ เพื่อเข้าสู่หัวเมืองต่างๆ ในล้านนา เพื่อขับไล่พม่าออกจากดินแดนแถบนี้ การฟื้นฟูบ้านเมืองหลังสงครามการยึดครองของพม่ามีความจำเป็นต้องใช้กำลังคนเป็นจำนวนมาก พระเจ้ากาวิละเป็นผู้นำท้องถิ่นคนหนึ่ง ที่ได้รับการสนับสนุนจากธนบุรีและกรุงเทพฯ ได้ดำเนินนโยบายรวบรวมกวาดต้อนผู้คนจากหัวเมืองต่างๆ ทางตอนบนลงมาตั้งถิ่นฐานในแถบที่ราบลุ่มเชียงใหม่ – ลำพูน ในลักษณะการ “**เทศร้าง**” เมืองยองและกลุ่มเมืองใกล้เคียง จึงได้รับ

ผลกระทบจากการดำเนินนโยบายดังกล่าว ดังปรากฏหลักฐานการอพยพของชาวยองมาที่ลำพูนครั้งสำคัญ ๓ ช่วง คือ

การกวาดต้อนผู้คนมาที่เวียงป่าซาง ช่วงปี พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๓๓๙

ในปี พ.ศ. ๒๓๑๗ พญาจำบ้านและเจ้ากาวิละได้รับการสนับสนุนจากธนบุรีในการทำสงครามขับไล่พม่าออกไปจากเขตที่ราบลุ่ม แม่น้ำปิงตอนบน บริเวณเชียงใหม่-ลำพูน ได้ประสบความสำเร็จสงครามครั้งนี้นับเป็นเหตุการณ์สำคัญที่ได้สร้างขวัญและกำลังใจให้ผู้นำท้องถิ่นในแถบเชียงใหม่ ลำพูน และลำปาง ที่สามารถเอาชนะพม่าได้ เพราะก่อนหน้านี้พมามีอิทธิพลอยู่เหนือบริเวณนี้ นานถึง ๒๐๐ กว่าปี เมื่ออิทธิพลของพม่าลดลง และการทำสงครามกับพม่าครั้งต่อไปของกลุ่มผู้นำท้องถิ่นเหล่านี้ ก็ไม่ได้สู้อย่างโดดเดี่ยวอีกต่อไป เมื่อมีความจำเป็นก็สามารถขอความช่วยเหลือ ไปยังกรุงธนบุรีและกรุงเทพฯ ได้ และจากนั้นมาพม่าก็ตระหนักเป็นอย่างดีว่าเชียงใหม่มีพันธมิตรที่เข้มแข็งคอยช่วยเหลือ เมื่อมีความจำเป็น

เมื่อครั้งพม่ายกทัพเข้ามาโอบล้อมเมืองเชียงใหม่ เป็นเวลา ๘ เดือน จนทำให้ผู้คนทั้งหลายเป็นอันอดอยากอาหาร ผู้คนหนีออกจากเมืองไปคนละทิศละทางเพราะความอดอยาก พญาจำบ้านพาบริวารและครอบครัวไปพึ่งพิงเจ้ากาวิละที่ลำปาง ดำเนินพื้นเมืองเชียงใหม่ ได้กล่าวถึงสภาพบ้านเมืองในเวลานั้นว่าเป็นป่ารกมีเถาวัลย์ปกคลุม คนมีน้อยรวมกันอยู่เป็นหย่อมๆ มีแค่ทางเดินไปมาหากันและเต็มไปด้วยสัตว์ป่านานาชนิด ระหว่างปี พ.ศ. ๒๓๑๗-๒๓๒๕ เชียงใหม่ลำพูน จึงถูกทิ้งให้เป็นเมืองร้าง มีแต่เมืองลำปางเท่านั้น ที่เจ้ากาวิละและญาติพี่น้องยังคงรักษาเมืองไว้

จากเรื่องราวในตำนานและเอกสารต่างๆ เป็นเครื่องบ่งชี้ว่า คนหรือกำลังคนมีความสำคัญและเป็นสิ่งจำเป็นมากในเวลานั้นที่จะสร้างความมั่นคง ให้กับชุมชนบ้านเมือง เพราะนอกจากจะเป็นกำลังสำคัญในการทำสงครามแล้ว ยังเป็นกำลังในการผลิตทางเศรษฐกิจและเป็นเกียรติยศบารมีของผู้นำหรือกษัตริย์ ในเรื่องนี้ อัญชลี สุสายันท์ ได้อธิบายถึงปัญหาที่อาณาจักรต่างๆ ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้เผชิญอยู่ในระยะหนึ่งก็คือ มีประชากรเบาบางอยู่กันอย่างกระจัดกระจายเคลื่อนย้ายถิ่นได้ง่าย จึงต้องแก้ปัญหาด้วยการรวบรวมกำลังคนเพิ่มกำลังคน ทั้งโดยการรวบรวมผู้คนเพื่อตั้งชุมชนและการทำสงครามกวาดต้อนผู้คน ปัญหาด้านกำลังคนและสภาพบ้านเมืองของเชียงใหม่และเมืองลำพูนในเวลานั้น จึงสอดคล้องกับการที่เจ้ากาวิละและญาติพี่น้อง ต้องดำเนินนโยบายทำสงครามรวบรวม และกวาดต้อนผู้คนจากเมืองต่างๆ ทางตอนบน มาใส่บ้านซ่อมเมืองจากหัวเมืองต่างๆ ทางตอนบน มาตั้งที่เวียงป่าซางในปี พ.ศ. ๒๓๒๕ จนถึงปี พ.ศ. ๒๓๓๙^{๔๗}

^{๔๗} อัญชลี สุสายันท์, ความเปลี่ยนแปลงของระบบไพร่และผลกระทบต่อสังคมไทยในรัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว, วิทยานิพนธ์อักษรศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๒๔).

ป่าซาง เป็นชุมชนที่มีความสำคัญก่อนที่เจ้ากาวิละใช้เป็นที่พัก รวบรวมผู้คนจากที่ต่างๆ เพราะตั้งอยู่บนที่ราบริมฝั่งแม่น้ำปิง เป็นบริเวณที่แม่น้ำสามสายมาพบกัน คือ แม่น้ำปิง แม่น้ำกว๊ และแม่น้ำทา มีเสบียงอาหารบริบูรณ์ เพราะในปี พ.ศ. ๒๓๐๗ พม่าเคยนำเรือจากเชียงใหม่ถึง ๑๐ ลำ มาเกณฑ์ข้าวไปเป็นจำนวน ๑,๐๐๐ ตัง ในบริเวณสบตาซึ่งเป็นชุมชนส่วนหนึ่งของป่าซาง ซึ่งแสดงให้เห็นว่าแม่ในยุคที่บ้านเมืองไม่สงบ บริเวณป่าซางก็ยังคงผู้คนอาศัยอยู่เป็นแห่งๆ และตั้งอยู่ไม่ห่างจากลำปางมากนัก ดังนั้นในปี พ.ศ. ๒๓๒๕ เจ้ากาวิละพาญาติพี่น้องออกจากเมืองลำปางด้วยกำลังไพร่พลเพียง ๓๐๐ คน แล้วมาสมทบกับกำลังของพญาเจ้าบ้านที่ตกค้างอยู่ที่วังสะแกง สบลิ้งอีก ๗๐๐ คน รวมเป็น ๑,๐๐๐ คน แล้วจึงเข้ามาตั้งที่ป่าซาง เหตุผลสำคัญที่เจ้ากาวิละไม่เข้ามาฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ ในขณะนั้นก็เพราะเชียงใหม่เป็นเมืองขนาดใหญ่กำลังคนเพียง ๑,๐๐๐ คน คงไม่สามารถฟื้นฟูและป้องกันรักษาเอาไว้ได้

พอลเกอร์ กราโบวสกี^{๔๔} (Volker Grabowsky) ได้ให้เหตุผลในการที่เจ้ากาวิละเลือกเอาป่าซางเป็นที่พักในเวลานั้น ก็เพราะว่าเป็นทำเลที่ตั้งอยู่ระหว่างเชียงใหม่และลำปาง ถ้าถูกพม่ายกทัพมาตีด้วยกำลังไม่มากนัก ก็สามารถขอกำลังจากลำปางมาช่วยได้โดยง่าย แต่ถ้ายกกำลังมาก ก็สามารถถอยไปตั้งหลักที่ลำปางได้เช่นกัน ป่าซางตั้งอยู่ในที่ราบลุ่มแม่น้ำปิง เป็นแหล่งผลิตเสบียงอาหารที่สำคัญ และใช้เป็นเส้นทางคมนาคมติดต่อกับเมืองต่างๆ ในลุ่มแม่น้ำเจ้าพระยาได้อีกทางหนึ่งด้วย

เจ้ากาวิละและญาติพี่น้องมีเป้าหมายสำคัญที่เข้ามาตั้งอยู่ที่ป่าซาง เพื่อรวบรวมผู้คนจากที่ต่างๆ และรอเวลาความพร้อมที่จะเข้าไปฟื้นฟูเชียงใหม่อีกครั้งหนึ่ง ซึ่งใช้เวลานานถึง ๑๔ ปี ป่าซางซึ่งเป็นเหมือนที่ลี้ภัยและรวบรวมผู้คนให้เพียงพอ วิธีการของเจ้ากาวิละและญาติพี่น้อง จึงมีความหลากหลายและยืดหยุ่นให้เหมาะสมกับสถานการณ์ในเวลานั้นคือ จำนวนไพร่พลของป่าซางมีไม่เพียงพอต่อการทำสงคราม จึงได้ใช้วิธีชักชวนเกลี้ยกล่อมพวกยวตหรือกะเหรี่ยงแดง ไทใหญ่ เข้ามาตั้งถิ่นฐานร่วมกันในที่ราบเชียงใหม่ ลำพูน

ในปี พ.ศ. ๒๓๒๘ พม่าเริ่มดำเนินนโยบายพิชิตพม่าและอ่อนแอและขาดความเข้มแข็งประกอบกับเริ่มมีปัญหาดินแดนด้านตะวันตกกับประเทศอังกฤษ ทำให้หัวเมืองต่างๆ ด้านตะวันออกเริ่มเห็นความอ่อนแอของพม่า เจ้ากาวิละจึงถือโอกาสนี้ชักชวนเกลี้ยกล่อมหัวเมืองต่างๆ ทั้งทางด้านตะวันตกและตะวันออกของแม่น้ำคงในเขตอิทธิพลของพม่า เช่น พระยานาขว เมืองเชียงแสน เจ้าฟ้าเชียงตุงแต่ไม่สำเร็จจึงเลยไปเกลี้ยกล่อมเจ้าฟ้าเมืองยอง เมืองฝาง เชียงราย เมืองสาด หัวเมืองเหล่านี้ ยินยอมที่จะต่อต้านพม่า หรือที่เรียกว่า “พื้นมาน” เจ้าเมืองยอง ยอมทั้งเมืองพาไพร่พลมาอยู่ที่ป่าซาง การที่เจ้ากาวิละเริ่มส่งกองทัพเข้าไปในเขตอิทธิพลของพม่าครั้งนี้ แม้จะไม่สำเร็จแต่ก็

^{๔๔} Volker Grabowsky, “Forced Resettlement Campaigns in Northern Thailand During the Early Bangkok Period”, (n.d.)

เป็นการทดสอบถึงอิทธิพลของพม่าในหัวเมืองเหล่านี้ ซึ่งปรากฏว่าพม่ายังคงมีอิทธิพลในหัวเมืองสำคัญๆ เช่น เชียงแสน เชียงตุงอยู่ แต่หัวเมืองอื่นๆ ก็เริ่มเข้าร่วมกับเจ้ากาวิละ

การที่เจ้าเมืองยองยอมเข้ากับเจ้ากาวิละในปี พ.ศ. ๒๓๒๙ โดยการทิ้งเมืองพาไพรพลมาอยู่ที่ป่าซาง แสดงให้เห็นถึงผู้คนจากเมืองยอง ได้เริ่มเข้าตั้งถิ่นฐานในบริเวณลุ่มแม่น้ำทาแม่น้ำกวงและแม่น้ำปิงบ้างแล้ว และสันนิษฐานได้อีก ๑๐ ปีต่อมา ในการที่เจ้ากาวิละพาไพร่พลจากป่าซาง มาฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ในปี พ.ศ. ๒๓๓๙ นั้น ผู้คนจากเมืองยองบางส่วน น่าจะยังคงตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณที่ราบป่าซาง เจ้ากาวิละไม่น่าจะทิ้งป่าซางให้เป็นเมืองร้างเลยเสียทีเดียว แม้ไม่มีความประสงค์ที่จะตั้งเป็นที่มั่นถาวร แต่ตามที่ปรากฏหลักฐานในจารึกวัดพระนอน ตำบลมะกอก อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน โดยในปี พ.ศ. ๒๓๓๗ เจ้ากาวิละพร้อมกับพระสงฆ์ศรัทธาชาวบ้านในละแวกใกล้กับดอยกู่ญชร หรือดอยช้างได้ร่วมกันสร้างพระพุทธรูปไสยาสน์ ที่วัดพระนอนซึ่งตั้งอยู่บนเนินเขาไปทางทิศใต้ของเวียงป่าซาง จารึกได้ระบุว่าการก่อสร้างครั้งนี้ ใช้เวลา ๒ เดือนจึงแล้วเสร็จ โดยใช้วัสดุอุปกรณ์ไปจำนวนไม่น้อย เช่น น้ำอ้อย น้ำรัก ทองคำเปลว ล้วนเกิดจากการร่วมบริจาคของหัววัดต่างๆ เช่น วัดสป่ง (สะป่ง) วัดบ้านหวาย วัดบ้านถอง (ปัจจุบันคือบ้านป่าตาลและบ้านแหม) จากเรื่องราวในจารึกแสดงให้เห็นว่าการสร้างพระพุทธรูปไสยาสน์ครั้งนี้ เจ้ากาวิละตั้งใจให้เป็นທີ່เคารพสักการะของหมู่บ้านต่างๆ ทางด้านใต้ของป่าซางต่อไป

เจ้ากาวิละใช้เวลารวบรวมผู้คนอยู่ที่เวียงป่าซางนานถึง ๑๔ ปี แต่ไม่ได้มีความตั้งใจที่จะให้ป่าซางเป็นที่มั่นถาวรหรือเป็นศูนย์กลางการปกครองมาตั้งแต่ต้น ป่าซางจึงถูกใช้เป็นที่สะสมรวบรวมกำลังคนให้เพียงพอต่อการฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ในอนาคต เรื่องนี้ **พอลเกอร์ กราโบว์สกี** (Volker Grabowsky) ได้อธิบายถึงการที่เจ้ากาวิละมีความตั้งใจที่จะบูรณะฟื้นฟูเชียงใหม่เจริญดังในอดีตสมัยราชวงศ์มังรายนั้น เป็นเพราะตระกูลของเจ้ากาวิละมาจากสามัญชนจึงต้องเข้าไปบูรณะเชียงใหม่อันเป็นฐานที่มั่นเก่าของราชวงศ์มังรายที่เคยยิ่งใหญ่และรุ่งเรืองมาในอดีต และเพื่อสร้างความชอบธรรมในการบูรณะฟื้นฟูบ้านเมือง โดยการรวบรวมกวาดต้อนผู้คนจากที่ต่างๆ มาเป็นกำลังคน เชียงใหม่จึงมีข้อได้เปรียบกว่าป่าซางในหลายด้าน ทั้งในด้านสังคม การทหารและเศรษฐกิจ^{๔๙} และสร้อยสวัสดิ์ อ่องสกุล ได้ให้เหตุผลเกี่ยวกับการฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ของเจ้ากาวิละว่า เพื่อให้เชียงใหม่มีสภาพเจริญรุ่งเรืองเป็นศูนย์กลางของล้านนาเช่นเดียวกับในสมัยราชวงศ์มังราย^{๕๐}

ส่วนทางด้านศาสนา เจ้ากาวิละก็ได้มีการเตรียมการเช่นเดียวกัน โดยได้มีการบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามต่างๆ ที่ชำรุดทรุดโทรมไปในครั้งที่บ้านเมืองมีศึกสงคราม เช่น ในปี พ.ศ.

^{๔๙} Volker Grabowsky, “Forced Resettlement Campaigns in Northern Thailand During the Early Bangkok Period”, (n.d.), p.๙.

^{๕๐} สร้อยสวัสดิ์ อ่องสกุล, **ประวัติศาสตร์ล้านนา**, (โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๙), หน้า ๕๑.

๒๓๓๑ และ พ.ศ. ๒๓๓๔ ได้มีการยกฉัตรพระธาตุคุดยสุเทพ และในปี พ.ศ. ๒๓๓๗ ได้สถาปนาสาวุธเจ้าวัดผ้าขาว เป็นพระสังฆราชในเมืองเชียงใหม่ และในขณะเดียวกันก็ได้ชักชวนผู้คนช่วยกันบูรณปฏิสังขรณ์วัดวาอารามต่างๆ ที่เสียหายและชำรุดทรุดโทรมในเมืองเชียงใหม่ เสร็จแล้วยังได้จัดพิธีเฉลิมฉลองแสดงให้เห็นว่าเจ้ากาวิละได้รวบรวมผู้คนจำนวนหนึ่งไว้ในตัวเมืองเชียงใหม่ ก่อนปี พ.ศ. ๒๓๓๙ แล้ว^{๕๑}

การกวาดต้อนผู้คนมาที่เวียงป่าซาง ช่วงปี พ.ศ. ๒๓๓๙-๒๓๕๖

การฟื้นฟูเมืองลำพูนขึ้นมา ในปี พ.ศ. ๒๓๔๘ เป็นผลสืบเนื่องมาจากความต้องการให้เมืองเชียงใหม่มีความมั่นคงมากยิ่งขึ้นของพระเจ้ากาวิละ ซึ่งได้มีความพยายามมาตั้งแต่ปี พ.ศ. ๒๓๒๕ แล้ว จนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๓๓๙ จึงสามารถยกเข้ามาตั้งที่เชียงใหม่ได้ ภายใต้นโยบายการรวบรวมกำลังคนให้เป็นปึกแผ่น หรือที่เรียกกันว่ายุค เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง นั้น ผู้คนที่อพยพลงมาหลายบ้านหลายเมือง ย่อมมีความหลากหลายทั้งทางด้านสังคมและวัฒนธรรม แม้ การย้ายถิ่นฐานและการอพยพ การถูกกวาดต้อน จะเป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นกับผู้คนจำนวนมากและบ่อยครั้ง ผู้นำหรือผู้ปกครองก็ได้มีการจัดระบบและวิธีการที่เหมาะสม เพื่อให้เกิดปัญหาเกี่ยวกับการควบคุมกำลังคนน้อยที่สุด

การแบ่งไพร่พลและสิ่งของหลังสงครามการกวาดต้อนให้กับแม่ทัพนายกองที่ไปสงครามมักจะเกิดขึ้นทุกครั้ง ซึ่งเป็นวิธีการหนึ่ง เพื่อตอบแทนความดีความชอบหรือปูนบำเหน็จแก่แม่ทัพนายกอง สงครามการกวาดต้อนผู้คนมาจากเมืองยอง ในปี พ.ศ. ๒๓๔๘ ผู้ที่มีบทบาทอย่างสำคัญรองมาจากเจ้าอุปราชธรรมลังกา คือเจ้าคำฝั้น ในตำแหน่งเจ้ารัตนหัวเมืองแก้ว หรือเจ้าบุรีรัตน์ เชื่อว่าภายหลังจากเสร็จศึกครั้งนั้นแล้ว ไพร่พลเมืองยองเกือบทั้งหมด พระเจ้ากาวิละมอบให้เจ้าคำฝั้นดูแลเสมือนหนึ่งเป็นการตอบแทนความดีความชอบ และโดยเหตุผลที่เป็นอนุชาที่ใกล้ชิดกับพระเจ้ากาวิละคนหนึ่ง เจ้าคำฝั้นจึงอยู่ในตำแหน่งมุลนายโดยกำเนิด^{๕๒} ในตำแหน่งเจ้าบุรีรัตน์ที่ได้รับมาตั้งแต่มาตั้งอยู่เวียงป่าซาง ผู้ที่จะดำรงตำแหน่งนี้ต้องเป็นญาติพี่น้องของพระเจ้ากาวิละเท่านั้น การเข้ารับราชการในตำแหน่งนี้ เชื่อว่าในสมัยก่อนไม่ได้มีเงินเดือนหรือผลประโยชน์ประจำประกอบกับล้านนาสมัยนั้น มิได้กำหนดให้มุลนายมีศักดินา ดังเช่นมุลนายในภาคกลาง รายได้ หรือผลประโยชน์ของมุลนายทั้งหลาย จึงแสวงหาได้จากไพร่พลในสังกัดของตนเอง^{๕๓}

^{๕๑} แสวง มาละแซม, การเทศน์ : ลูกเมียงยอง มาฮอดเมียงหละปุน พ.ศ. ๒๓๔๘-๒๕๕๑, (ลำพูน, ๒๕๕๑), หน้า ๒๕-๓๒.

^{๕๒} สรัสวดี อ๋องสกุล, ประวัติศาสตร์ล้านนา, (โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๙), หน้า ๒๔.

^{๕๓} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๕.

ดังจะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. ๒๓๔๘ เจ้าคำฝั้นได้รับการสถาปนาให้เป็นเจ้าเมืองลำพูนนำไพร่พลจากเชียงใหม่ ๕๐๐ คน กับทั้งเจ้าเมืองยองกับพี่น้อง ๔ คน พร้อมไพร่พลเมืองยองเข้าตั้งถิ่นฐานในเมืองลำพูน^{๕๔} ผลประโยชน์ที่เจ้าคำฝั้นและเจ้าบุญมาจะได้รับ จึงน่าจะเป็นการแสวงหาจากไพร่พลในเมืองลำพูน ที่มาจากเมืองยองเป็นส่วนใหญ่

การตั้งถิ่นฐานของชาวยองในเมืองลำพูน น่าจะมีเหตุผลที่มีความหลากหลายออกไป ตามสภาพทางสังคมในเวลานั้น โดยเฉพาะความประสงค์พระเจ้ากาวิละให้เจ้าเมืองยอง ลูกเมียและญาติพี่น้องขุนนาง ขนชั้นปกครองเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน อยู่บนฝั่งแม่น้ำกวตตรงกันข้ามกับตัวเมืองลำพูนด้านตะวันออก คือบ้านเวียงยองในปัจจุบัน ในด้านปกครอง ซึ่งทำให้สามารถดูแลควบคุมได้อย่างใกล้ชิด และไม่ต้องการให้เจ้าเมืองยองออกไปตั้งชุมชนชาวยองล้วนๆ ซึ่งจะเป็นอันตรายต่ออำนาจการปกครองของกลุ่มเจ้าเจ็ดตน นอกจากนี้จะทำให้เกิดความใกล้ชิดกันระหว่างกลุ่มเจ้าเมืองยองและกลุ่มเจ้าเจ็ดตนในเมืองลำพูน ซึ่งมีความสัมพันธ์กันทางเครือญาติอยู่แล้ว ดังจะเห็นได้จากคราวที่กองทัพเชียงใหม่ยกไปถึงเมืองยองในปี พ.ศ. ๒๓๔๘ เจ้าเมืองยองได้ยกน้องสาวต่างมารดาให้เป็นบาทบริจาริกของเจ้าอุปราชธรรมลังกา นอกจากนี้การตั้งถิ่นฐานบริเวณดังกล่าวกลุ่มเจ้าเมืองยองก็พอใจและเต็มใจ ที่ไม่ต้องออกไปตั้งถิ่นฐานในที่ห่างไกลทุรกันดาร

การที่เจ้าเมืองยองเข้ามาตั้งถิ่นฐานในเมืองลำพูน อย่างเป็นกลุ่มเป็นก้อนเป็นจำนวนมากมีผลทำให้เจ้าเมืองลำพูนต้องยกย่องให้เจ้าเมืองยองมีบทบาทในการปกครอง มากกว่ากรณีของเจ้าเมืองอื่นๆ ที่อพยพมาในคราวเดียว เช่น เชียงตุง เชียงแขง เชียงขาว เมืองยู้ เมืองหลวง โดยเจ้าเมืองยองได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของโครงสร้างการปกครองของเมืองลำพูน ดังจะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. ๒๓๕๔ สมัยเจ้าหลวงคำฝั้นเป็นเจ้าเมืองลำพูนนั้น เมื่อเกิดกรณีเจ้านายเมืองลำพูนทะเลาะกัน พระเจ้ากาวิละ ได้มีบัญชาให้มาพร้อมกันที่เมืองลำปางและกำหนดแนวทางในการแก้ไขข้อพิพาทต่างๆ ให้เป็นไปตามลำดับขั้นตอน กล่าวคือถ้ามีคดีความกันขึ้นก็ให้เริ่มพิจารณาที่ศาลสนาม ถ้าตกลงกันไม่ได้ให้ส่งขึ้นมาให้เจ้าเมืองยอง พิจารณา และถ้าตกลงกันไม่ได้ก็ให้นำข้อพิพาทเข้าสู่การพิจารณาของเจ้าอุปราชและท้ายที่สุดจึงให้เจ้าเมืองลำพูนเป็นผู้ตัดสินในขั้นสุดท้าย^{๕๕}

โดยทั่วไปแล้ว เจ้าเมืองลำพูนจะปล่อยให้ชาวยองที่ถูกกวาดต้อนเข้ามา เลือกที่ตั้งถิ่นฐานเองตามความสมัครใจ และยกย่องให้ผู้นำของชาวยองปกครองชุมชนของตนเอง ดังปรากฏว่าชุมชนฉวางข้าวน้อย มีผู้นำจำนวนมากที่ล้วนแต่เก่งและเติบโตมาจากเมืองยอง ได้เข้ามามีบทบาทใน

^{๕๔} คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์, *ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่*, (กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๔) , หน้า ๙๕.

^{๕๕} สรัสวดี อ๋องสกุล (ปริวรรต), *“หลักฐานประวัติศาสตร์ในล้านนา จากเอกสารคัมภีร์ใบลานและพันธังสา”*, เอกสารวิชาการ, (สถาบันวิจัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๖), หน้า ๑๒๑.

การปกครองและเป็นผู้สำคัญในการสร้างวิหาร วัด ในชุมชนตามที่จารึกของวัด ดังจะเห็นได้จากชื่อผู้นำชุมชน ในการสร้างวิหารวัดฉางข้าวน้อย ในปี พ.ศ. ๒๓๗๑ ซึ่งห่างจากการเริ่มอพยพเข้าตั้งถิ่นฐานในเมืองลำพูน เมื่อ พ.ศ. ๒๓๔๘ เป็นเวลา ๒๓ ปี ผู้นำท้องถิ่นเหล่านี้น่าจะได้รับตำแหน่งหรือได้รับตกทอดมาแต่บรรพบุรุษที่เมืองยอง

ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๓๔๘-๒๓๕๖ การตั้งถิ่นฐานของผู้คนจากเมืองยอง มักจะกระจุกตัวอยู่ตามบริเวณที่ราบริมฝั่งแม่น้ำ หรือที่ราบลุ่ม เพื่อประโยชน์ในการเกษตรและเป็นแหล่งอาหาร หมู่บ้านหรือชุมชนเหล่านี้ถือเป็นหมู่บ้านหลัก ในระยะต่อมาชุมชนได้ขยายตัวออกและได้กระจายออกไปรอบๆ หรือห่างไกลออกไปตามสภาพภูมิประเทศและความจำเป็นในการประกอบอาชีพ บริเวณที่ตั้งของหมู่บ้านหลักเหล่านี้ได้แก่

บนฝั่งแม่น้ำกวัง บ้านเวียงยอง บ้านตอง บ้านยู บ้านหลวย บ้านวังไฮ บ้านสันดอนรอม

บนฝั่งแม่น้ำปิง บ้านริมปิง บ้านประตูป่า บ้านหลุก บ้านบัว บ้านบาน
บนฝั่งแม่น้ำทา บ้านป่าซาง บ้านฉางข้าวน้อย บ้านแซม บ้านสะปุง บ้านห้วย

นอกจากผู้คนจากเมืองยองจะเลือกตั้งถิ่นฐานตามที่ราบลุ่มแม่น้ำแล้ว บริเวณที่เข้าไปตั้งถิ่นฐานยังปรากฏหลักฐานว่าเคยเป็นชุมชน มีผู้คนอยู่อาศัยมาก่อน ตั้งแต่สมัยพระเจ้ากาวิละตั้งมั่นอยู่เวียงป่าซาง ระหว่างปี พ.ศ. ๒๓๒๕-๒๓๓๙ ดังจะเห็นได้จากการตั้งถิ่นฐานของชาวยองตามชุมชนต่างๆ ในลุ่มแม่น้ำทา ได้แก่ ชุมชนวัดบ้านถอง (วัดร้างใกล้วัดสะปุงปัจจุบัน) ชุมชนวัดบ้านห้วย ชุมชนวัดสะปุงหลวง ซึ่งเป็นชื่อวัดที่ปรากฏในจารึก วัดพระนอนที่พระเจ้ากาวิละพร้อมกับพระสงฆ์ศรัทธาชาวบ้าน ร่วมกันสร้างพระพุทธรูปไสยาสน์ที่วัดพระนอนในปี พ.ศ. ๒๓๓๗ บนดอยกฤษ(ฮันส์เพนธ์(ปวิวรรต) จากประวัติวัดและหมู่บ้านดังกล่าว ได้สะท้อนให้เห็นว่าชุมชนในระยะก่อตั้งเมืองลำพูน ที่อยู่ระหว่างที่ราบลุ่มแม่น้ำทา แม่น้ำกวังและแม่น้ำปิง ในช่วงปี พ.ศ. ๒๓๔๘-๒๓๕๖ หรือหลังจากนั้นไม่นานนักที่ชาวยองเข้าไปตั้งถิ่นฐานอยู่เป็นคนส่วนใหญ่^{๕๖}

การกวาดต้อนผู้คนมาที่เวียงป่าซาง ช่วงปี พ.ศ. ๒๓๕๖-๒๓๙๕

หลังปี พ.ศ. ๒๓๔๘ พระเจ้ากาวิละยังคงรักษาเมืองยองเอาไว้ให้ทำหน้าที่เป็นเมืองหน้าด่าน คอยส่งข่าวการเคลื่อนไหวของพม่าและเป็นแหล่งเสบียงอาหาร ที่พักไพร่พลและเกณฑ์ผู้คนเมื่อครั้งไปศึกสงครามในหัวเมืองทางตอนบน ในระยะนี้ผู้คนที่เมืองยองน่าจะมีจำนวนมากขึ้น เนื่องมาจากการอพยพมาจากเมืองอื่นในบริเวณใกล้เคียงกัน บ้านเมืองจึงค่อนข้างสงบ ดังจะเห็นได้

^{๕๖} แสง มาละแซม, ประวัติศาสตร์การเคลื่อนย้ายและการตั้งถิ่นฐานของชาวยองในเมืองลำพูน (พ.ศ. ๒๓๔๘-๒๔๔๕), วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๘), หน้า ๑๕๕-๑๖๓.

จากที่พระเจ้ากาวิละยกกองทัพไปตีเมืองยาง ในปี พ.ศ. ๒๓๕๑ โดยไปรวมกันที่เมืองยองเมื่อรบไม่ชนะพม่าจึงกลับมาตั้งทัพที่เมืองยอง เพื่อรวบรวมผู้คนและเสบียงอาหาร พงศาวดารโยนกระบุว่า ในครั้งนี้มีการอพยพคนจากเมืองยองมาไว้ที่เชียงแสนด้วย

ในปี พ.ศ. ๒๓๕๔ พระเจ้ากาวิละได้ให้ผู้ที่ขึ้นไปเป็นเจ้าเมืองต่างๆ ทางตอนบน เช่น เมืองยอง เชียงแสน เมืองวะ เมืองหลวย เชียงรุ่ง เมืองหนตองมาถือน้ำพิพัฒน์สัจจาที่วัดเชียงมั่น^{๕๗} ซึ่งแสดงให้เห็นว่าเมืองยองยังไม่ร้าง ยังมีเจ้าเมืองปกครอง และจนกระทั่งปี พ.ศ. ๒๓๕๖ พระเจ้ากาวิละได้อพยพเอาเจ้าสุริยวงศาและไพร่พลเมืองยอง ที่เหลืออยู่ลงมาเมืองเชียงใหม่ แต่ไม่ปรากฏหลักฐานว่าให้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ที่ใด

การอพยพผู้คนจากเมืองยอง เข้ามาในช่วงระหว่างปี พ.ศ. ๒๓๕๖-๒๓๕๙ มีปรากฏหลักฐานอยู่ ๒ ครั้ง คือ ครั้งแรกปรากฏในตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่ว่า พระเจ้ากาวิละกวาดต้อนมาในปี พ.ศ. ๒๓๕๖^{๕๘} และครั้งที่ ๒ ปรากฏในรายงานของ J. Scott ว่า ในปี พ.ศ. ๒๓๕๙ กองทัพสยามได้เข้ามารุกรานเมืองยอง ผู้คนถูกกวาดต้อนไป^{๕๙} ซึ่งตรงกับจดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ ในศึกเชียงตุงครั้งที่ ๒ กองทัพเมืองลำปาง เมืองแพร่ เมืองหล่มสัก ยกไปทางเมืองยอง เพื่อรวบรวมเสบียงอาหารและกวาดต้อนผู้คนลงมา^{๖๐} ซึ่งสองครั้งหลังนี้ไม่ปรากฏว่า คนเมืองยองไปตั้งถิ่นฐานอยู่ในบริเวณใดของเมืองเชียงใหม่และเมืองลำพูน แต่จะปรากฏว่า คนเมืองยองที่มีอายุราว ๑๐๐-๑๕๐ ปี ในพื้นที่บางส่วนของเมืองลำพูน เช่น ในเขตกิ่งอำเภอบ้านธิ และมีชื่อบ้านเมืองยองเป็นชื่อหมู่บ้านในแถบนี้ด้วยสัมภาษณ์ ในส่วนของอำเภอสันกำแพง จังหวัดเชียงใหม่ ที่เป็นบริเวณเขตติดต่อกับจังหวัดลำพูน ก็มีหมู่บ้านชาวยองปรากฏอยู่จำนวนไม่น้อย^{๖๑}

หลักฐานต่างๆ ไม่ได้ระบุจำนวนของชาวยองที่เข้ามาตั้งในเมืองลำพูน เพียงแต่ระบุถึงจำนวนของผู้คนจากเมืองเชียงใหม่และเมืองลำปางว่า รวมกันได้ ๑,๐๐๐ คน กับทั้งพลญายอง ๔ คน ซึ่งเป็นพี่น้องกันพร้อมทั้งไพร่พลจากเมืองยอง เข้าไปตั้งเมืองลำพูน^{๖๒} ในพระราชพงศาวดารรัชกาลที่ ๑ ระบุว่า เมื่อกองทัพเชียงใหม่ เมืองลำปาง และเมืองแพร่ ยกไปถึงเมืองยองในปี พ.ศ.

^{๕๗} สรัสวดี อ๋องสกุล (ปริวรรต), *หลักฐานประวัติศาสตร์ในล้านนา จากเอกสารคัมภีร์ใบลานและพับหนังสือ*, เอกสารวิชาการ, (สถาบันวิจัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๖), หน้า ๒๔.

^{๕๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

^{๕๙} J, George Scott, *Gazetteer of Upper Burma and the Shan States*, (Rangoon: SUBPS, 1901), p.502.

^{๖๐} หอวชิราวุธานุ, *จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ จ,ศ, ๑๒๑๑ เลขที่ ๒๓ จดหมายเหตุ เรื่อง กองทัพเมืองเชียงตุง*, (๒๕๑๔), หน้า ๗๕, ๘๒, ๘๗.

^{๖๑} สุเมธ-รสสุคนธ์ ทาริยะ, *ไทยอง, รายงานการวิจัย*, (๒๕๓๐), หน้า ๓๗.

^{๖๒} คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์, *ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่*, (กรุงเทพฯ : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๔) , หน้า ๑๑๘.

๒๓๔๘ นั้น มีชาวเมืองยองออกมายอมสวามิภักดิ์จำนวน ๑๐,๐๐๐ คน แต่เมื่อรวมกับผู้คนจากเมืองอื่นๆ ๔๐ หัวเมืองแล้ว การทำสงครามกวาดต้อนผู้คนในครั้งนั้น ได้เชลยกลับมาถึง ๖๐,๐๐๐-๗๐,๐๐๐ คน^{๖๓}

แม้ว่าจะไม่ปรากฏหลักฐานชัดเจนว่า ชาวเมืองยองที่ถูกกวาดต้อนเข้ามาครั้งนี้ ได้ไปตั้งชุมชนอยู่ที่ใด แต่พอจะสันนิษฐานได้ว่า ชุมชนชาวยองได้ตั้งถิ่นฐานได้อย่างค่อนข้างมั่นคง ปี พ.ศ. ๒๓๗๑ เพราะจะเห็นได้ว่าในปี พ.ศ. ๒๓๕๐ และ พ.ศ. ๒๓๕๑ หลังการตั้งเมืองลำพูนได้ราว ๒-๓ ปี กองทัพเมืองลำพูนก็ถูกเกณฑ์ให้ไปศึกสงครามคราวตีหัวเมืองต่างๆ ทางฝั่งแม่น้ำคง ต่อมาในปี พ.ศ. ๒๓๕๔ ถึง พ.ศ. ๒๓๕๖ พระเจ้ากาวิละสั่งให้เกณฑ์กองทัพเมืองลำพูน ๑,๐๐๐ คน ร่วมกับกองทัพ เมืองเชียงใหม่ เมืองยองและเมืองอื่นๆ เพื่อเข้าตีเมืองยาง^{๖๔} ซึ่งเป็นสิ่งแสดงให้เห็นว่า เมืองลำพูนหลังการเข้าไปตั้งถิ่นฐานของชาวยองแล้วเพียงไม่กี่ปี มีผู้คนมากพอที่จะเกณฑ์ไปเป็นกำลังสำคัญ ช่วยพระเจ้ากาวิละในการทำสงครามรวบรวมผู้คนลงมาตั้งถิ่นฐานในแถบเชียงใหม่ ลำพูนได้มากขึ้น

การกระจายตัวของผู้คนจากหมู่บ้านหลัก ระหว่างปี พ.ศ. ๒๓๕๖-๒๓๕๙ นั้น จะเป็นการกระจายตัวออกจากหมู่บ้านหลัก ซึ่งเป็นชุมชนที่ผู้คนจากเมืองยองเข้ามาตั้งถิ่นฐานในครั้งแรก จากข้อมูลภาคสนามและการสัมภาษณ์ พบว่ามีหมู่บ้านที่เกิดขึ้นจากการขยายตัวของหมู่บ้านหลักหลังปี พ.ศ. ๒๓๗๑ หลายหมู่บ้านและเมื่อเปรียบเทียบกับเมืองเชียงใหม่ในสมัยพระยาธรรมลังกา (พ.ศ. ๒๓๕๘-๒๓๖๔) บ้านเมืองที่ค่อนข้างสงบจะเห็นได้จากชาวบ้านมีเวลาในการบูรณปฏิสังขรณ์วัดหลายวัดในเขตเมืองเชียงใหม่^{๖๕} ซึ่งเมืองลำพูนที่อยู่ใกล้กัน น่าจะมีสภาพเช่นเดียวกัน

ในระหว่างปี พ.ศ. ๒๓๗๐-๒๓๘๑ ปรากฏหลักฐานว่า สมัยเจ้าน้อยอินทร์ เจ้าผู้ครองนครลำพูนลำดับที่ ๓ นั้นมีกลุ่มเจ้าเชื้อสายเมืองยองได้พาญาติพี่น้องและบริวารออกไปตั้งบ้านเรือนอยู่ในบริเวณเขตเมืองเชียงรายได้ คือ อำเภอย่านในปัจจุบันนี้ โดยสืบเนื่องจากเจ้าเมืองลำพูนต้องการยกกองออกไปคล้องช้างป่า^{๖๖}

เหตุการณ์ดังกล่าวแสดงให้เห็นว่า การขยายตัวของชุมชน ไม่ได้มีแต่เฉพาะชุมชนของชาวบ้านเท่านั้น หากยังเกิดกับชุมชนของตระกูลเจ้าเมืองยองด้วย

^{๖๓} เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ข้า บุนนาค) (เรียบเรียง), พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑, (กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๓๑), หน้า ๙๘.

^{๖๔} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๑๒.

^{๖๕} สรัสวดี อ๋องสกุล (ปริวรรต), หลักฐานประวัติศาสตร์ในล้านนา จากเอกสารคัมภีร์ใบลานและพบบนหนังสือ, เอกสารวิชาการ, (สถาบันวิจัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๖), หน้า ๖๖.

^{๖๖} หนังสืออนุสรณ์งานฌาปนกิจศพ คุณพ่อสุขุ เชื้อเมืองพาน, ณ วัดสันมะเค็ด ต.สันมะเค็ด อ.พาน จ.เชียงราย (๒๕ เมษายน ๒๕๓๐).

อย่างไรก็ตาม ระหว่างปี พ.ศ. ๒๓๕๖-๒๓๕๕ สภาพการขาดแคลนกำลังคน ในเขตเชียงใหม่ ลำพูนก็ยังมีอยู่ เพราะพระเจ้ากาวิละยังคงส่งกองทัพออกไปกวาดผู้คนจากหัวเมืองต่างๆ ทางตอนบนอยู่หลายครั้ง เช่น ในปี พ.ศ. ๒๓๕๖ กวาดต้อนผู้คนจากเมืองยองและเมืองใกล้เคียงพร้อมกับเจ้าเมืองยองชื่อ เจ้าสุริยวงศา ลงมาเชียงใหม่^{๖๗} แต่ก็ได้ระบุว่าให้ไปตั้งถิ่นฐานอยู่ ณ ที่ใด จนถึงครั้งสุดท้าย สมัยพระยาธรรมลังกา (พ.ศ. ๒๓๕๘-๒๓๖๔) ให้เจ้าสุวรรณคำมูล ยกทัพไปตีเมืองปั่นได้อพยพผู้คนลงมาไว้ที่เชียงใหม่^{๖๘}

ปัจจุบัน คนยองเป็นประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดลำพูน ซึ่งมีจำนวนมากกว่าร้อยละ ๘๐ ของประชากรทั้งหมด อีกทั้งคนยองยังเป็นกลุ่มประชากรที่มีความสามารถทางด้านศิลปะแขนงต่างๆ ดังคำกล่าวของประติมากรอาวุโสเชื้อสายยอง ชื่อ นายอินสนธิ วงศ์สาม ผู้ซึ่งได้รับเกียรติยกย่องให้เป็นศิลปินแห่งชาติ สาขาทัศนศิลป์ ด้านประติมากรรม ประจำปี พ.ศ. ๒๕๔๒ ว่าตนเองนั้น มีแบบอย่างในการดำเนินชีวิตจากบิดาผู้สืบเชื้อสายเจ้าเมืองยอง นามว่า เจ้าหนานหมื่น วงศ์สาม คนยองที่อยู่ในตระกูลเจ้าจะมีทักษะด้านงานช่างชั้นสูงและเป็นช่างฝีมือชั้นยอด เพราะต้องเป็นผู้นำชุมชนผู้ชายจะมีทักษะด้านงานช่างต่างๆ อาทิ งานแกะสลักไม้ งานจิตรกรรมกระจกเขียนสี งาน โลหะเครื่องประดับ เครื่องเงินและเครื่องทอง ส่วนผู้หญิงชาวยองจะมีทักษะในงานด้านทอผ้า ซึ่งทุกคนทอผ้าเป็นอยู่แล้ว และป่าของตนเป็นคนคัดลอกแบบและทอผ้าที่มีฝีมือประณีตมาก ป่าของตนเคยคัดลอกลายให้กับบริษัทที่ ๔ เป็นงานที่ละเอียดมาก^{๖๙}

๓) วัฒนธรรมประเพณีของไทยอง

ภาษาในตระกูลไต ซึ่งภาษาของไทยองมีภาษาคลายคลึงกับไทลื้อ มากทั้งในเรื่องเสียง คำและประโยค จะแตกต่างกันในระดับที่เป็นภาษาย่อยของกันและกัน^{๗๐}

นิยมอาหารประเภทน้ำพริก แกง ต้ม นึ่ง ปิ้ง หมก ย่าง ที่ทำจากพืชผักสัตว์เลี้ยงในบริเวณบ้าน เช่น แกงหน่อไม้ใส่น้ำปู ตำเตา น้ำพริกปลาจี่ น้ำพริกอ่อน น้ำพริกปลาร้า แกงแค แกงกบ แกงหยวกกล้วย แกงอ่อม น้ำพริกผักนึ่ง เป็นต้น ซึ่งเป็นอาหารที่กล่าวได้ว่าเป็นเอกลักษณ์ของ

^{๖๗} คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์, *ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่*, (กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๔), หน้า ๑๒๕.

^{๖๘} เรื่องเดียวกัน, หน้าเดียวกัน.

^{๖๙} อินสนธิ วงศ์สาม, (๒๕๕๘), อ้างใน ทักษิณา พิพิธกุล, “การอนุรักษ์และการประยุกต์ภูมิปัญญาหัตถกรรมผ้าทอของคนยองในจังหวัดลำพูน”, *วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์*, ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๔๕ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๕๙) : ๑๔๓.

^{๗๐} เจษฎา สอนบาลี และคณะ, “การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมพิธีกรรมทางพุทธศาสนากับการดำรงรักษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทยองจังหวัดลำพูน”, *วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ*, ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๑): ๒๓๗-๒๔๔.

อาหารล้านนา รับประทานกับข้าวเหนียว ส่วนอาหารเดิมของชาวเมืองยองประเทศพม่าที่สืบทอดต่อมาถึงปัจจุบันเป็นอาหารประเภทผักที่หาได้ตามฤดูกาลในท้องถิ่น เช่น ผักกูด เต้า ไช้ยาหรือแกง เป็นต้น^{๗๑}

การแต่งกายของชาติพันธุ์ “ไทยยอง” คนยองได้ย้ายถิ่นฐานมาสู่ประเทศเมื่อ ๒๐๐ กว่าปีมาแล้ว ในปี พ.ศ. ๒๓๔๘ พระยาภาววิไลได้เกณฑ์ไพร่พลนับหมื่นคน จากเมืองยองให้มาอยู่ที่ลำพูน โดยมีวัตถุประสงค์ให้ประชากรเหล่านี้พัฒนาเมืองลำพูน ซึ่งเคยเป็นเมืองหลวงแต่ได้ถูกทิ้งร้างจากสงครามให้กลับมารุ่งเรืองอีกครั้ง การเกณฑ์ไพร่พลในครั้งนั้น จึงเป็นการเกณฑ์คนยองมาทั้งระบบโครงสร้างสังคม คือ มีทั้งเจ้าเมือง บุตรภรรยา ญาติพี่น้อง ขุนนางเจ้านาย พระสงฆ์ ขาวนา และโดยเฉพาะอย่างยิ่งช่างฝีมือที่มีความชำนาญงานด้านต่างๆ มาช่วยกันฟื้นฟูบ้านเมือง วัดวาอารามเพื่อการทำนุบำรุงศาสนา ซึ่งปัจจุบันจังหวัดลำพูนยังคงเป็นเมืองที่เต็มไปด้วยช่างฝีมือซึ่งได้เรียนรู้วิชาช่างต่างๆ จากบรรพบุรุษชาวยองของตน ซึ่งวิถีชีวิตและเรื่องราวการทอผ้าของชาวลำพูนเชื้อสายยองจากอดีตมีปรากฏในงานจิตรกรรมฝาผนังร่วมสมัย ที่วัดสะปุ่น้อย จังหวัดลำพูน วาดขึ้นเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๕๗ - ปัจจุบัน โดยบุคลากรผู้มีผลงานดีเด่นด้านศิลปวัฒนธรรมและจิตรกร ท้องถิ่นเชื้อสายยอง คือ นายประสิทธิ์ ศิลปะ เดชากุล ภาพวาดจิตรกรรมฝาผนังนี้ได้บอกเล่าวิถีชีวิตของชาวยองเมื่อ ๖๐ ปีที่แล้ว ปรากฏภาพของหนุ่มสาวที่แต่งกายด้วยเสื้อผ้าสีสันดูฉูดฉาด ชาวยองสวมใส่ผ้าซิ่น เสื้อปิด (เสื้อมีสายเฉียงผูกเอว แขนยาวหรือแขนกระบอก) ผ้าสบไผ่ ผ้าโพกศีรษะ บ้างสวมหมวก บ้างนุ่งผ้าขาวม้าคาดเอวที่ภาพเรือนไม้หลังใหญ่จะสังเกตเห็นภาพหญิงชาวบ้านกำลัง ทอผ้าอยู่บริเวณใต้ถุนเรือน ถัดออกไปที่เรือนอีกหลังหนึ่ง ก็มีภาพหญิงสาวกำลัง ทอผ้า และช่างกายเรือนนั้นมีชายหนุ่มนั่งเฝ้าคอยเกี่ยวพาราสีสาวงาม กล่าวกันว่า “ผ้าทอสามารถถ่ายทอดอารมณ์ของผู้ทอ...การทอผ้าให้ได้คุณภาพที่ดีนั้น ผู้ทอต้องอยู่ในภาวะอารมณ์ที่มีความสมดุลและจิตใจเบิกบาน” ^{๗๒}

การแต่งกายของผู้ชายทั้งเด็ก และผู้ใหญ่ จะแต่งกายด้วย ชุดไต คือจะสวมเสื้อแขนยาวผ่าหน้า คอกลมหรือคอตั้ง สวมเตี่ยวสะดอเคียนหัวด้วยผ้าสีอ่อน ส่วนผู้หญิงชาวยองจะสวมเสื้อแขนยาว ป้ายตรงด้านหน้า เรียกว่า “เสื้อปิด” ตัดเย็บด้วยผ้าฝ้าย ชาวยองนิยมสีอ่อนเช่น สีขาว สีฟ้าหรือสีชมพูในโอกาสพิเศษจะสวมเสื้อปิดที่ตัดเย็บด้วยผ้าแพรเงิน ในฤดูหนาวจะสวมเสื้อกำมะหยี่สี

^{๗๑} ปิยะมาศ มawangศ์, อติสรณ์ ประทุมถิ่น, “ไทยยอง : ประวัติศาสตร์เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอาหารที่ยาวนานของบ้านดอนหลวง”, วารสารมังรายสาร, ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๑): ๒๗-๓๕.

^{๗๒} ปรีชาเกียรติ บุญเกียรติ, (๖ มีนาคม ๒๕๕๘), สัมภาษณ์โดย ทักษิณา พิพิชกุล ที่ศูนย์ศิลปหัตถกรรมผ้าไหมยกดอกเพ็ญศิริ จังหวัดลำพูน, อ้างใน ทักษิณา พิพิชกุล, “การอนุรักษ์และการประยุกต์ภูมิปัญญาหัตถกรรมผ้าทอของคนยองในจังหวัดลำพูน”, วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๔๕ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๕๙) : ๑๔๒.

ดำ บุญวม เรียก “เลื้อปลูก” หญิงไทยองจะเกล้าผมมวยสูง ใช้ผ้าโพกศีรษะ เคียนหัว เวลาออกนอกบ้าน ผ้าเคียนหัวใช้ผ้าสีอ่อน เป็นผ้าฝ้ายหรือผ้าแพรจีน^{๗๓}

สรุปได้ว่า วิถีชีวิตของไทยอง คือ ประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก เมื่อว่างเว้นจึงนิยมทอผ้าเพื่อไว้ใช้สอยและถวายเป็นพุทธบูชา ผู้หญิงมีฝีมือด้านการทอผ้าที่โดดเด่น มีอุปนิสัยรักสงบ วิถีชีวิตเรียบง่าย อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ

๒.๕.๒ ชชาติพันธุ์ไทลื้อ

ไทลื้อเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่พูดภาษาในตระกูลไต อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน ทางตะวันออกของพม่า ทางตอนเหนือของลาว เวียดนามและไทย สำหรับในประเทศไทยแล้ว พบชาวไทลื้ออาศัยอยู่ในจังหวัด แม่ฮ่องสอน แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย เชียงใหม่ และลำพูน ซึ่งภาษาและวัฒนธรรมชาวไทลื้อมีความแตกต่างจากคนเมืองหรือคนล้านนา ทำให้นักวิชาการทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศสนใจศึกษาภาษาและวัฒนธรรมไทลื้อ นับตั้งแต่ระยะยุคสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นั้น แนวคิดการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อไม่ได้หยุดนิ่งมีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสแนวคิดในแต่ละช่วงเวลา

ชาวไทลื้อคือกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่พูดภาษาในตระกูลไต นักภาษาศาสตร์จำแนกภาษาไทลื้ออยู่ในกลุ่มสาขาไทตะวันตกเฉียงใต้ กลุ่มเดียวกับภาษาไทย ลาว ญ้อ ไทดำ ไทแดง ไทอาหม ไทเอว ลาย เป็นต้น^{๗๔} เมืองหลวงของชาวไทลื้อคือ เมืองเชียงรุ่งในเขตปกครองตนเองชนชาติไทสิบสองปันนามณฑลยูนนาน ประเทศจีน แต่เพราะการโยกย้ายถิ่นฐาน อพยพ รวมถึงถูกกวาดต้อนยามสงคราม คนไทลื้อ จึงอาศัยกระจัดกระจายอยู่ในรัฐฉาน ประเทศพม่า ทางภาคเหนือของประเทศไทย ทางภาคเหนือของประเทศไทย และทางภาคเหนือของประเทศไทย เวียดนาม คนไทลื้อก็เช่นเดียวกับคนไทยทั่วไป นิยมตั้งหมู่บ้านและเมืองอยู่ตามที่ราบลุ่มแม่น้ำต่าง ๆ เช่น ลุ่มน้ำทาแขวงหลวงน้ำทา ลุ่มน้ำอูแขวงพงสาลี บ้านผานม ลุ่มน้ำคานในแขวงหลวงพระบาง ลุ่มน้ำโขงแขวงอุดมไซ และแขวงไชยบุรี^{๗๕}

ถิ่นฐานดั้งเดิมของชาวไทลื้อนั้น บุญช่วย ศรีสวัสดิ์^{๗๖} เชื่อว่าอยู่บริเวณสิบสองปันนา มีเมืองเชียงรุ่งเป็นรัฐศูนย์กลางนับถือพุทธศาสนานิกายเถรวาท และมีเมืองต่าง ๆ สิบเอ็ดเมืองเป็น

^{๗๓} เจษฎา สอนบาลี และคณะ, การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมพิธีกรรมทางพุทธศาสนากับการดำรงรักษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทยองจังหวัดลำพูน, วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, ปีที่ 11 ฉบับที่ 3 (กันยายน-ธันวาคม, 2561), หน้า 277-284.

^{๗๔} กรมวิชาการ, บรรทัดฐานภาษาไทยเล่มที่ ๑: การอ่านและการเขียน สะกดคำ, พิมพ์ครั้งที่ ๒, (สถาบันภาษาไทย : กรุงเทพมหานคร, ๒๕๕๔), หน้า ๑๑.

^{๗๕} ศิราพร ณ ถลาง, ชนชาติไทในนิทาน: แลลอดแว่นคติชน และวรรณกรรมพื้นบ้าน, (กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๔๕), หน้า ๑๖-๑๘.

^{๗๖} บุญช่วย ศรีสวัสดิ์, ไทยสิบสองปันนา เล่ม ๑ (พิมพ์ครั้งที่ ๒), (กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๔๗), หน้า ๑๗.

บริวาร รวมถึงเมืองอุเหนือ อุใต้ และเมืองสิงในประเทศลาวปัจจุบัน จากตำนานสิบสองพันนา บางประวัติกล่าวไว้ว่า ชาวไทลื้อถูกชาวฮ่อตีแตกพ่ายทำให้ผู้คนได้อพยพลงทางใต้มายังไทยและลาว ส่วนไทลื้อในประเทศไทยนั้นอาศัยอยู่ทางภาคเหนือของไทยในจังหวัด แม่ฮ่องสอน แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย เชียงใหม่ และลำพูน^{๗๗}

ชาวไทลื้ออพยพเข้าไปตั้งหลักแหล่ง ในประเทศลาวอย่างต่อเนื่องหลายครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่งเมื่อประเทศจีนเปลี่ยนแปลงการปกครอง ชาวไทลื้อในประเทศลาวกระจายอยู่ตามที่ราบลุ่มระหว่างหุบเขาและที่ราบลุ่มแม่น้ำต่าง ๆ ทางภาคเหนือของประเทศลาว เช่น แขวงพงสาสิบพบชาวไทลื้อที่เมืองอุเหนือ เมืองอุใต้ เมืองงายเหนือ เมืองงายใต้ เมืองบุนเหนือ และเมืองบุนใต้ แขวงอุดมไซ พบชาวไทลื้อที่เมืองน้ำบาก เมืองไซ เมืองแบง และเมืองฮุน แขวงไชยะบุรีพบชาวไทลื้อที่เมืองเชียงฮ่อน เมืองเงิน และเมืองหงสา สำหรับแขวงหลวงพระบางนั้นพบชาวไทลื้อที่เมืองปากอู และเมืองหลวงพระบาง เมื่อประเทศลาวสถาปนาประเทศเป็นรัฐสังคมนิยม ชาวไทลื้อถูกนับรวมเป็นประชากรกลุ่ม ลาวกลุ่มซึ่งเป็นประชากรกลุ่มใหญ่ และมีความสำคัญต่อการพัฒนาประเทศ^{๗๘}

การศึกษาไทลื้อยุครัฐชาติ(พ.ศ.๒๔๘๐ -๒๕๒๐) กับการหาเอกลักษณ์และความเป็นชาติ

ประเทศไทยนับตั้งแต่ช่วงสงครามโลกครั้งที่ ๒ เป็นต้นมาจนถึงปี พ.ศ. ๒๕๐๐ เป็นยุคของการสร้างชาติและแสวงหาเอกลักษณ์ใหม่ ในระยะเวลานี้รัฐบาลได้พยายามสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันทางเชื้อชาติและวัฒนธรรม โดยเชื่อว่าชนชาติไทยเป็นชนชาติที่มีความเก่าแก่ยาวนาน ผู้นำไทยได้ดำเนินนโยบาย “เรียกร้องดินแดนคืน” การสร้างประวัติศาสตร์ชนชาติไทยถูกเขียนโดยมีสาระสำคัญว่า ไทย ไท ไต ไม่ว่าจะอยู่ในเขตประเทศจีน พม่า หรือลาว ล้วนแล้วแต่เป็นพี่น้องกันมีจุดกำเนิดจากสถานที่เดียวกัน ต่อมาถูกรุกรานโดยชาวจีนจนแตกชนกระเซ็น แยกย้ายไปตามที่ต่าง ๆ การเขียนประวัติศาสตร์นี้หวังผลต่อการสร้างสำนึกทางประวัติศาสตร์ร่วมกันของคนในชาติและนำไปสู่นโยบาย “อาณาจักรไทย” ผลที่เกิดขึ้นคือ กองทัพไทยได้ยกทัพไปตีเมืองต่าง ๆ เช่น พระตะบอง เสียมราฐ ศรีโสภณ จำปาสัก และเชียงตุง เป็นต้น^{๗๙} ซึ่งทั้งนี้รัฐชาติไทยได้พยายามทำลายเอกสาร

^{๗๗} ศิราพร ณ ถลาง, *ชนชาติไทในนิทาน: แลลอดแว่นคติชน และวรรณกรรมพื้นบ้าน*, หน้า ๑๘.

^{๗๘} Chazée, Laurent, *The People of Laos Rural and Ethnic Diversities with an Ethno – linguistic Map*, (Bangkok: White Lotus Press, ๒๐๐๒), p.๔๐.

^{๗๙} ฉลาดชาย รมิตานนท์, *แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็น “ไท”*, ใน สรัสวดี อ๋องสกุล และ โยชิยุกิ มาซุฮารุ (บรรณาธิการ), *การศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท*, (กรุงเทพมหานคร : อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๕), หน้า ๑๗๑.

ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมท้องถิ่นในภาคต่าง ๆ พร้อมทั้งพยายามสร้างเอกลักษณ์ไทยขึ้นใหม่ เพื่อเป็นเครื่องมือการสร้างชาติใหม่^{๔๐}

ในช่วงนี้เองได้มีงานเขียนเกี่ยวกับ ชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทยเกิดขึ้นทั้งของ พลตรี หลวงวิจิตรวาทการ พระยาอนุมาน-ราชชน (เสฐียรโกเศศ) เอ. คาร์ และพันตรี อี.ไซเดนฟาเดน งานเขียนเหล่านี้ต่างอยู่ภายใต้กรอบแนวคิดเรื่องชาติทั้งสิ้น โดยสนใจศึกษาประวัติความเป็นมาของคนไทย หรือกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในประเทศไทย เช่น “งานค้นคว้าเรื่องชนชาติไทย” ของพลตรีหลวงวิจิตรวาทการ ซึ่งพิมพ์ครั้งแรกในปี พ.ศ. ๒๔๙๙ เกิดจากดำริของ ฯพณฯ จอมพล ป. พิบูลสงครามที่ต้องการสืบค้นความเป็นมาของชนชาติไทยนอกราชอาณาจักร แม้ว่าหนังสือเล่มนี้ไม่ได้ถูกจำหน่ายหรือแจกจ่ายให้แพร่หลายทั่วไป^{๔๑} แต่หนังสือเล่มนี้ได้กลายเป็นข้อมูลสำคัญและหลักฐานอ้างอิงที่บอกเล่าถึงความเป็นมาของคนไทยในเวลาต่อมา

พลตรีหลวงวิจิตรวาทการ^{๔๒} แสดงให้เห็นนัยความเป็นอื่นของไทยต่อกับคนไทยจากความว่า “...เมื่อเราเห็นชื่อว่า “ลื้อ” เราก็ไม่สมควรจะนับเข้าเป็นพวกไทย เพราะเป็นชื่อที่ชวนให้คิดว่าเป็นชาวป่าดอย ความจริงเป็นไทยแท้...” ในด้านศัตรของชาติพลตรีหลวงวิจิตรวาทการเห็นว่าไทลื้อได้รับอิทธิพลด้านอุปนิสัยใจคอจากพม่า ซึ่งเป็นชนชาติที่ถูกสร้างให้เป็นศัตรูคู่แค้นของชาติไทย

อัตลักษณ์ของชาวไทลื้อ

เนื่องจากชาวไทลื้อ ตั้งถิ่นฐานอยู่บริเวณตอนใต้ของจีน มีเมืองเชียงรุ่ง ในเขตสิบสองปันนา มณฑลยูนนานเป็นศูนย์กลาง ชาวไทลื้อจึงมีประวัติศาสตร์ร่วมกับจีนมาเป็นเวลายาวนาน ในช่วงหลายร้อยปีที่ผ่านมา มีกลุ่มชาวไทลื้อบางส่วนได้อพยพและถูกกวาดต้อนลงมาอยู่ทางตอนเหนือของพม่า ตอนเหนือของลาว ตอนเหนือของเวียดนาม และทางภาคเหนือของประเทศไทย ในบริเวณจังหวัดเชียงใหม่ เชียงราย ลำพูน ลำปาง พะเยา แพร่ และน่าน เมื่อย้ายมาตั้งถิ่นฐานตามที่ตั้งต่าง ๆ แล้ว ชาวไทลื้อก็มีการปรับตัวเข้ากับท้องถิ่นได้อย่างกลมกลืน โดยเฉพาะในส่วนบ้านเรือนที่อยู่อาศัย แต่เดิมนิยมสร้างเป็นเรือนไม้ยกพื้นสูง หลังคาขนาดใหญ่ลาดเอียงคลุมลงมาจนถึงฝาเรือน ภายในเรือนเป็นโถงกว้างและไม่นิยมทำหน้าต่างมากนักเพราะเป็นพื้นที่ที่มีอากาศหนาวเย็น เมื่อชาวไทลื้อย้ายถิ่นฐานเข้ามาจึงมีการสร้างเรือนแบบหลังคาสองจั่วตามแบบเรือนไทยวนและมีหน้าต่างเรือนมากขึ้น เพื่อให้ถ่ายเทอากาศ

^{๔๐} สุเทพ สุนทรเกสัช, *มานุษยวิทยากับประวัติศาสตร์*, (กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ, ๒๕๔๐), หน้า ๑๒๖-๑๒๗.

^{๔๑} วิจิตรวาทการ, พลตรี หลวง, *งานค้นคว้าเรื่องชนชาติไทย*, (กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๔๙), หน้า ๓-๔.

^{๔๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๙๙.

ภาษาของไทลื้อมีภาษาคลายคลึงกับไทยอง มากทั้งในเรื่องเสียง คำและประโยค จะแตกต่างกันในระดับที่เป็นภาษาย่อยของกันและกัน

อาหารของไทลื้อคล้ายกับอาหารของทางภาคเหนือของไทย เช่น น้ำพริกปู ถั่วเน่า รอด่วน จิ้นส้า (ลาบ) แกงอ่อม ส้มหนัง แกงหน่อไม้ หลามบอน ฯลฯ ส่วนอาหารที่มักพบเห็นอยู่ในทุกพื้นที่ของชาวไทลื้อคือ สหรัยน้ำจืด เป็นพืชที่มีลักษณะสีเขียวโดยชาวไทลื้อจะลงไปเก็บสหรัยน้ำจืดมาจากแม่น้ำ ลำคลองต่างๆ นำมาตากให้แห้งทำเป็นแผ่นเพื่อจะได้เก็บไว้ได้นาน และเมื่อนำมาปรุงเป็นอาหารก็จะนำมาคั่วในกระทะก่อนจึงนำมาบดและปรุงรสอีกครั้ง อาหารดังกล่าวมีให้เห็นและวางขายอยู่ทุกแห่งตามแหล่งท่องเที่ยวของไทลื้อทั่วไป^{๘๓}

ชาวไทลื้อมักประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก ว่างเว็นจึงนิยมทอผ้าเพื่อไว้ใช้สอยและถวายเป็นพุทธบูชา ถึงแม้ว่าถิ่นฐานของชาวไทลื้อจะกระจัดกระจายอยู่ทั่วไป แต่การดำรงชีวิตของกลุ่มไทลื้อทุกแห่งจะมีความคล้ายคลึงกัน เนื่องจากมีพื้นฐานทางวัฒนธรรมที่เหมือนกัน ซึ่งเห็นได้ชัดเจนจากภาษา การแต่งกาย อาหารประเพณี และความเชื่อความศรัทธาในพระพุทธศาสนา

หญิงสาวชาวไทลื้อมีฝีมือด้านการทอผ้าเป็นอย่างดี เพราะได้รับการฝึกฝนมาจากแม่และญาติพี่น้องฝ่ายหญิง การออกแบบสร้างสรรค์ผ้าทอไทลื้อถือว่ามีความวิจิตรพิสดาร โดยสามารถทำเป็นลวดลายต่างๆ ได้ด้วยเทคนิคการจก การขีด และเกาะล้วง เช่น ลายนาค ลายหงส์ ลายปราสาท เป็นต้น ผ้าทอที่ทำขึ้นนั้นใช้สำหรับเป็นเครื่องนุ่งห่มของคนในครอบครัว รวมถึงเป็นเครื่องใช้จำพวกที่นอน หมอน ผ้าห่ม ฯลฯ ทั้งนี้หากต้องการทำบุญก็จะทอดุง หรือผ้าที่ใช้ในพุทธศาสนาถวายที่วัดสร้างกุศลให้ผู้หญิงแทนการบวชพระ

การแต่งกายของสตรีชาวไทลื้อนิยมสวมเสื้อปิดสีเข้ม เป็นเสื้อที่ไม่มีกระดุม แต่จะผูกเชือกที่سابเสื้อด้านซ้าย นุ่งซิ่นตาลื้อ อาจมีเพิ่มลวดลายด้วยเทคนิคต่าง ๆ เพื่อความสวยงาม แถบลำมวยผมไว้บนกระหม่อมและเคียนหัวด้วยผ้าพื้นสีขาวหรือสีชมพู ส่วนบุรุษนิยมสวมเสื้อแขนยาว สวมทับด้วยเสื้อป่าหรือเสื้อกั๊กปกคลุมด้วยเลื่อม สวมกางเกงขายาวสีเดียวกับเสื้อ ต่อหัวกางเกงด้วยผ้าสีขาว เคียนหัวด้วยผ้าพื้นสีขาวหรือสีชมพู ทั้งชายและหญิงนิยมสะพายถุงย่าม หากไปวัดจะพาดบ่าด้วยผ้าเช็ดทุกครั้ง^{๘๔}

^{๘๓} มิ่งกมล หงขวางค์, “ไทลื้อ : วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม”, วารสารศิลปกรรมศาสตร์ วิชาการวิจัยและงานสร้างสรรค์, ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๗): ๒๓๕๑-๒๓๕๕.

^{๘๔} ฐาปนีย์ เครือระยา, ไทลื้อ, สำนักส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://art-culture.cmu.ac.th/Lanna/articleDetail/1256> [๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๕].

ชาวไทลื้อในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน

ประมาณปี พ.ศ. ๒๓๔๘ คือราว ๒๐๐ กว่าปีมาแล้ว ได้มีชาวลื้อ หรือไทลื้อ โดยเรียกตนเองว่า คนลื้อ กลุ่มหนึ่งได้อพยพหนีภัยสงครามมาจากเมืองเชียงรุ่ง แคว้นสิบสองปันนา ทางประเทศจีนตอนใต้ ซึ่งกลุ่มที่มาครั้งแรกเป็นกลุ่มใหญ่มาก ได้เดินทางตามลำน้ำ และผ่านที่ราบต่างๆ เพื่อหาทำเลและแหล่งตั้งถิ่นฐานเพื่อดำเนินชีวิต ได้เดินทางมาทางภาคเหนือของประเทศไทย และได้แยกย้ายกันไปในจังหวัดต่างๆ ทางภาคเหนือ เช่น จังหวัด เชียงราย อำเภอมะสาย อำเภอเชียงของ อำเภอเชียงแสน จังหวัดเชียงใหม่ อำเภอสันกำแพง อำเภอแม่ออน อำเภอดอยสะเก็ด อำเภอสะเมิง จังหวัดน่าน อำเภอเมืองน่าน จังหวัดพะเยา อำเภอเชียงคำ อำเภอเชียงม่วน จังหวัดลำปาง อำเภอเมืองลำปาง อำเภอแม่ทะ และจังหวัดลำพูน อำเภอบ้านธิ หรือชุมชนบ้านธินั่นเอง

ชาวไทลื้อได้อพยพมาอาศัยในจังหวัดลำพูน โดยอยู่ในอำเภอบ้านธิในปัจจุบัน โดยเรียกว่า ชุมชนบ้านธิ ได้ตั้งบ้านเรือนตามลุ่มน้ำที่เป็นที่ราบ มีแม่น้ำโดยที่น้ำไหลผ่านตลอดปี หรือน้ำธิ หรือน้ำแม่ธิ รวมกันเป็นชุมชนใหญ่ เรียกว่า ชุมชนบ้านธิ ในสมัยที่ยังไม่มีการแบ่งหมู่บ้านหรือตำบลเช่นปัจจุบัน ได้รวมตัวกันเฉพาะกลุ่มไทลื้อเท่านั้น ที่สำคัญคือ ผู้นำชาวไทลื้อกลุ่มแรกที่มาคือ พ่อหนานปัญญา และแม่ฮ้อยชา โดยเป็นที่รักเคารพและศรัทธาของชาวชุมชนบ้านธิในปัจจุบันเป็นอย่างมาก จะเห็นว่าการนำชื่อมาตั้งเป็นนามสกุล ต้องมีคำ ปัญญาอยู่แทบทุกครั้ง

ชาวไทยลื้อที่ได้มาอาศัยอยู่ในชุมชนบ้านธิ จะมีขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมใกล้เคียงกับชาวล้านนา เจ้าของถิ่นเดิมมาก มีการปรับตัวได้ดี แต่มีลักษณะบางประการของชาวไทลื้อ ซึ่งเรียกตนเองว่า คนลื้อนั้นจะมีอัตลักษณ์แห่งชาติพันธุ์ตราบจนปัจจุบัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ภาษาพูด อันไพเราะ ความขยัน อุทิศรักสงบ วิถีชีวิตเรียบง่าย อนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ คือ ป่าไม้ แม่น้ำ ภูเขา เป็นอย่างดี ชุมชนบ้านธิได้แบ่งการปกครอง เป็นตำบล หมู่บ้าน ตามประกาศของกระทรวงมหาดไทย เมื่อวันที่ ๑๙ มกราคม ๒๕๒๓ เป็น ๙ หมู่บ้าน คือ ตำบลตำปูน บ้านป่าเปา บ้านธิหลวง บ้านดอยเวียง บ้านแพะยางงาน บ้านธิศรีมูล บ้านป่าปี้ บ้านใหม่กาดเหนือ บ้านป่าเหียง โดยเฉพาะ ๙ หมู่บ้านเป็นชาวไทลื้อทั้งหมด^{๔๕}

๒.๕.๓ ชาตินักรบกระเหรี่ยง (ปกากะญอ)

ประเทศไทย เป็นประเทศที่นับว่ามีความอุดมสมบูรณ์ทั้งทางด้านเศรษฐกิจและวัฒนธรรมที่มีความสำคัญต่อชนทุกกลุ่มประกอบกับความหลากหลายทางชาติพันธุ์และชนเผ่า ที่อาศัยอยู่ตาม

^{๔๕} ฐาปนีย์ เครือระยา, ไทลื้อ, [ออนไลน์], แหล่งข้อมูล: [https://art-culture,cmu.ac,th/Lanna/articleDetail/๑๒๕๖, \[๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๕\]..](https://art-culture,cmu.ac,th/Lanna/articleDetail/๑๒๕๖, [๑๔ ตุลาคม ๒๕๖๕]..)

ภูมิภาคต่าง ๆ ของประเทศประกอบไปด้วย ๗๐ ชชาติพันธุ์ ในนั้นมีชนเผ่าพื้นเมืองกว่า ๓๘ กลุ่ม โดยเฉพาะภูมิภาคตอนบนนั้นมีลักษณะที่โดดเด่นที่สุดที่มีชาติพันธุ์และชนเผ่าต่าง ๆ ที่มีวิถีชีวิตเป็นเอกลักษณ์และอยู่ร่วมกันกับธรรมชาติ ส่วนใหญ่อาศัยอยู่ตามบนดอย และพื้นที่ราบสูงตามแนวชายแดนของประเทศ กลุ่มชนเผ่าเหล่านี้มักถูกเรียกว่า “ชาวเขาหรือชาวกะเหรี่ยง” แบ่งออกเป็น ๒ กลุ่มใหญ่ ได้แก่ “กะเหรี่ยงสะกอ” หรือ “กะเหรี่ยงปาเกะญอ” และ “กะเหรี่ยงโป (โผล่ง)” นอกจากนี้ยังมีอีก ๒ กลุ่มเล็ก คือ “กะเหรี่ยงคะยา” หรือ “บะเว” “กะเหรี่ยงตองสูหรือพะโอ”^{๘๖} ซึ่งแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์ชาวกะเหรี่ยงจะมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง ภาษา ศาสนา การแต่งกาย และวิถีชีวิตกลุ่มคนเหล่านี้มีวัฒนธรรมความเชื่อแบบ “วิญญาณนิยม” (Animism) เชื่อเรื่องผีสารเทวดา บุกา ดิน น้ำ ลม ไฟ ภูเขา ต้นไม้ใหญ่ มีความผูกพันกับธรรมชาติ นอกจากนั้นยังเคารพในบรรพบุรุษและบุพการีผู้ล่วงลับ ได้แก่ ผีพ่อ ผีแม่ ผสมผสานกับพระพุทธศาสนา ซึ่งจะเห็นได้จากพิธีกรรมประเพณีตามฤดูกาล ๑๒ เดือนของกะเหรี่ยงที่ถือเป็นเครื่องมือที่เชื่อมโยงระหว่างสมาชิกภายในกลุ่มให้มีวิถีการปฏิบัติ และวิถีชีวิตในทิศทางเดียวกัน นอกจากนั้นชาวกะเหรี่ยงยังมีความเชื่อเกี่ยวกับผ้าผืนแรก มารดาจะเป็นคนทอให้ลูกชายหรือลูกสาวเมื่อมีอายุครบรอบหนึ่งปี โดยการทอผ้านั้นให้เสร็จภายในระยะเวลาหนึ่งวัน ถือได้ว่าเป็นธรรมเนียมที่ปฏิบัติสืบทอดกันมาอย่างต่อเนื่องจนถึงปัจจุบัน^{๘๗}

ปัจจุบันนี้มีชาวกะเหรี่ยงในประเทศไทยประมาณ ๓๕๓,๓๔๗ คน อยู่กระจัดกระจายตามภาคต่าง ๆ เป็นกลุ่มชาติพันธุ์บนพื้นที่สูงที่มีจำนวนมากที่สุดอยู่ในจังหวัดเชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ตาก ลำพูน กาญจนบุรี เชียงราย แพร่ อุทัยธานี สุพรรณบุรี สุโขทัย ราชบุรี ลำปาง เพชรบุรี และประจวบคีรีขันธ์ มีทั้งชาวกะเหรี่ยงที่ตั้งรกรากเป็นชุมชนมานานตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษกับชาวกะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาอยู่ในเมืองไทยตามรอยตะเข็บชายแดนระหว่างไทยกับพม่า ชาวกะเหรี่ยงที่อพยพเข้ามาใหม่มักจะไม่มีที่ทำกินจึงต้องกระจายตัวออกไปรับจ้างทำงานในจังหวัดต่าง ๆ ของภาคเหนือ ภาคกลาง และภาคตะวันตก ทำให้จำนวนประชากรชาวกะเหรี่ยงจริง ๆ ในปัจจุบันนี้ไม่ชัดเจน

ประวัติความเป็นมาของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านไม้สลี

ชาวกะเหรี่ยงบ้านไม้สลี ตำบลตะเคียนปม อำเภอกงหัวช้าง จังหวัดลำพูน มีการตั้งถิ่นฐานมามากกว่า ๒๐๐-๓๐๐ กว่าปีมาแล้ว ชาวบ้านทั้งหมดเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโปว์ (โผล่ง) ซึ่งมี

^{๘๖} สายสุนีย์ สิงห์ทัศน์, การท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์, [ออนไลน์], แหล่งที่มา: http://cmruir.cmru.ac.th/bitstream/123456789/154/4/C1_382036.pdf, ๒๕๔๓), หน้า ๓๖. [๑๔ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๔]

^{๘๗} ทวีวัฒน์ ปุณฺณทริภุชงค์, พุทธศาสนากับสังคมการเมืองในอุษาคเนย์, หนังสือที่ระลึกฉลองครบรอบ ๑๐ ปีโครงการเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ศึกษา, (กรุงเทพมหานคร: คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๕๓), หน้า ๒๔๔

ภาษาพูด มีวัฒนธรรม ประเพณีและการแต่งกายที่มีเอกลักษณ์เป็นของตัวเอง ชาวบ้านประกอบอาชีพเกษตรกรรมทำนา ทำไร่ ปลูกพืชเชิงเดี่ยว มีการคมนาคมที่สะดวกสบาย บ้านไม้สลิมีวัฒนธรรมการทอผ้ามาตั้งแต่สมัยบรรพบุรุษ ทุกครัวเรือนได้รับการถ่ายทอดภูมิปัญญาการทอผ้าที่เฒ่ามาโดยตลอด และในสมัยก่อนนั้นการทอส่วนใหญ่จะเป็นการทอเพื่อใช้เอง และทอเพื่อเป็นของขวัญให้แก่ผู้อื่นบ้างตามโอกาส การผ้าทอที่เฒ่าบ้านไม้สลินั้นมีการทอด้วยลวดลายโบราณที่สวยงามและสืบทอดกันมายาวนานมีทั้งเสือ กระโปรง (ชิน) กระเป่า (ยาม) ผ้าห่ม มีความสวยงามและเป็นเอกลักษณ์ แต่ในยุคปัจจุบันนี้ มีวิวัฒนาการในการทอผ้าร่วมสมัยเกิดขึ้นมากมาย บางทีก็มีนายทุนเข้ามาดำเนินการจัดการด้วยการออกแบบและให้ชาวบ้านในชุมชนส่วนใหญ่ทอเพื่อการขาย และมีหลายชุมชนที่ทอโดยเปลี่ยนจากการทอแบบดั้งเดิมเป็นการทอแบบสมัยใหม่ แต่ก็พบว่ายังมีชุมชนที่อนุรักษ์และรักษาวัฒนธรรมการทอโดยการสร้างนวัตกรรมการทอแบบใหม่ในการทอแบบดั้งเดิม ในส่วนผ้าทอที่เฒ่าของชนเผ่ากระเหรี่ยงบ้านไม้สลินั้น พบว่ามีการทอที่น้อยลงเนื่องจากได้มีการนำผ้าไหมยกดอกเข้ามาทอในหมู่บ้าน เนื่องด้วยผ้าไหมได้รับความนิยม ตลอดจนมีการส่งเสริมและการประชาสัมพันธ์สู่ท้องตลาดอย่างต่อเนื่องทำให้สังคมสนใจ จึงเกิดระบบการจัดซื้อและจ้างทำ ทำให้แม่บ้านบางรายในชุมชนชาวบ้านไม้สลินั้นหันมาทอเพื่อเป็นการเสริมรายได้ให้กับครอบครัว จึงทำให้การทอผ้าที่เฒ่าของชาวกระเหรี่ยงบ้านไม้สลินั้นมีการทอลดน้อยลงหรืออาจจะสูญหายไปในวัน ในฐานะผู้วิจัยเป็นคนในพื้นที่ และได้เห็นวัฒนธรรมและเป็นคนหนึ่งที่ได้รับการสืบทอดการทอแบบดั้งเดิมมาตั้งแต่เด็ก จึงได้เห็นคุณค่า ของวัฒนธรรมการทอที่สวยงามและไม่อยากจะทำให้การทอผ้าที่เฒ่านี้สูญหายไปจากวัฒนธรรมของชาวกระเหรี่ยงบ้านไม้สลินั้น ในการนี้ผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาแนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาภูมิปัญญาผ้าทอที่เฒ่าของชาติพันธุ์ชุมชนหมู่บ้านไม้สลินั้น เพื่อเป็นการอนุรักษ์ภูมิปัญญา อีกทั้งเป็นการสืบสานและพัฒนาให้การทอผ้าที่เฒ่าที่ชุมชนมีต้นทุนอยู่แล้วนั้นได้แพร่กระจายออกไปสู่สังคมอื่น ๆ ให้ได้เห็นความงดงามและคุณค่าที่คู่ควรแก่การอนุรักษ์และสืบสานให้คงอยู่สืบไป^{๔๔}

ประวัติความเป็นมาของชุมชนกระเหรี่ยงบ้านพระบาทห้วยต้ม

ชุมชนกระเหรี่ยงพระบาทห้วยต้ม เดิมเรียกว่า บ้านห้วยข้าวต้ม ยังไม่ได้เป็นหมู่บ้านเป็นอาศรมอารามที่ตั้งอยู่กลางป่าขึ้นตรงกับบ้านนาเลียง หมู่ ๑ ตำบลนาทราย อำเภอเถลิง จังหวัดลำพูน โดยมีหลวงปู่ครูบาวงศ์จำพรรษาอยู่ที่นี่ ก่อนที่ท่านจะได้มาจำพรรษาอยู่ที่นี่ ท่านก็เคยได้เดินทางจาริก

^{๔๔} อรทัย ไหมแก้ว และคณะ, แนวทางการอนุรักษ์และส่งเสริมการออกแบบผ้าทอที่เฒ่าของกลุ่มแม่บ้านชาติพันธุ์กระเหรี่ยงบ้านไม้สลิน ตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้างจังหวัดลำพูน, วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน, ๒๕๖๖)

ชุดลงไปตามหมู่บ้านชาวเขาต่าง ๆ แถว จังหวัดตาก จังหวัดแม่ฮ่องสอน จังหวัดเชียงใหม่ และ ลำพูน ทำให้เป็นที่รู้จักของชาวเขาและเคารพนับถือเลื่อมใสศรัทธาเป็นจำนวนมาก

ครูบาชัยยะวงศาได้มาจำพรรษาที่วัดพระพุทธรูปห้วยต้ม เมื่อมีอายุ ๓๓ ปี ระยะเวลาที่มายุบบรรดากะเหรี่ยงได้ติดตามท่านมาไม่มากนัก จนกระทั่งเมื่อประมาณปี พ.ศ. ๒๕๑๔ มีพวกกะเหรี่ยง (ชาวเขาเผ่าปาเกอะญอ) อยู่ตำบลแม่ตื่นใต้ อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก อพยพมาหลายหมู่บ้าน นับดูประมาณ ๖๐๐ หลังคาเรือน ๓,๐๐๐ กว่าคน ทุกคนกินอาหารมังสวิรัตินิยมหลวงปู่ครูบาชัยยะวงศา ซึ่งได้ชี้ให้เห็นโทษการกินเนื้อสัตว์หันมากินข้าวจิ้มพริกกับเกลือและผักต้มแทน แต่เดิมชาวเขาเหล่านี้ไม่เคยเห็นพระสงฆ์ต่างกลั้วกันมากเมื่อเห็นครูบาชัยยะวงศาเดินมา ต่างรีบอุ้มลูกจูงหลานหนีเข้าบ้าน พวกผู้ชายที่ใจกล้าก็เข้ามาพูดคุยกับท่าน มาซักถาม บ้างก็เอามือลูบหัวท่านเล่นแล้วเรียกท่านว่า “เสี่ยว” เพราะไม่ได้นับถือศาสนาพุทธ จึงไม่รู้จักพระสงฆ์ ต่อมาครูบาชัยยะวงศาได้ใช้กุศโลบาย ค่อย ๆ ทะล่อมสอนชาวเขาเหล่านี้ให้เลิกยึดถือประเพณีบูชาผีสังนางไม้ ให้หันมาเลื่อมใสในข้อธรรมคำสั่งสอนขององค์พระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า โดยปูพื้นและวางหลักเกณฑ์ในการยึดถือพระพุทธศาสนา ให้ถึงแก่นและกระพี้ให้เลิกการเบียดเบียนรังแกสัตว์เพียงเพื่อสนองความสุขของตัวเอง ชาวเขาถามครูบาชัยยะวงศาว่า โกงหัวและห่มผ้าเหลืองทำไม ท่านได้เมตตาอธิบายให้ฟังว่าท่านเป็นพระสาวกของพระสัมมาสัมมาพุทธเจ้า ประพฤติพรหมจรรย์มีศีล สมาธิ ปัญญา เป็นเครื่องชักพอกชำระจิตใจ ไม่เบียดเบียนผู้ใด จึงต้องนุ่งห่มผ้าอุบาสก ปฏิบัติตัวอยู่ในพระธรรมวินัยที่พระบรมศาสดากำหนดไว้อย่างเคร่งครัด ชาวเขาได้ฟังคำสั่งสอนของครูบาชัยยะวงศา ต่างพากันนำเอาอาหารที่ประกอบไปด้วย เนื้อสัตว์มาถวาย ครูบาก็หยิบเฉพาะผักฉันโดยไม่หยิบเนื้อสัตว์เลย ชาวเขาสงสัยจึงถาม ท่านครูบาชัยยะวงศาจึงถือโอกาสสั่งสอนให้ชาวเขาสำนึกในกฎแห่งกรรม สำนึกในความมีเมตตาต่อสัตว์โลกว่า “ทุกคนย่อมรักตัวกลัวตาย สัตว์ที่เราล่ามาทำอาหาร ก็มีความกลัวตาย ถ้าเราไม่กินเนื้อสัตว์ ก็จะไม่มีการฆ่า ไม่มีการเบียดเบียนให้เป็นกรรมติดตัวไป ที่เกิดมาเป็นชาวเขา ต้องพบกับความลำบากก็ เนื่องจากการฆ่าสัตว์ตัดชีวิตนี้แหละ จงอย่าสร้างกรรมเพิ่มด้วยการกินเนื้อเขาอีกเลย”

ชาวเขาฟังแล้วก็เกิดความเลื่อมใสศรัทธาอย่างแรงกล้า ตั้งใจมั่นเลิกกินเนื้อสัตว์แต่นั้นมาหันมากินอาหารมังสวิรัตแทน โดยหาผัก หาหญ้า หัวเผือก หัวมัน พริกกับเกลือแทนเนื้อสัตว์ จนเป็นที่โจษขานกันทั่วไปถึงความสามารถของครูบาชัยยะวงศาในการขัดเกลาคใจชาวเขาเหล่านี้ ซึ่งแต่เดิมชอบประพฤติตัวเกเร ชอบกินเหล้าอาละวาด สร้างปัญหาให้กับประเทศชาติอย่างมาก ดังนั้น นับวันจะมีประชาชนพลเมืองชาวเขาเผ่าต่าง ๆ ต่างก็ทยอยกันมารักษาศีล ฟังเทศน์ ถวายสังฆทานกับครูบาชัยยะวงศาทุกวันพระ ตั้งแต่เช้าถึงค่ำ ส่วนใหญ่ในวันธรรมดาสาวปาเกอะญอจะมานั่งฟังพระสวดมนต์ ทำวัตรเย็น และกราบไหว้บูชาพระธาตุเจดีย์และนั่งภาวนา ก่อนกลับไปทำภารกิจที่บ้าน แม้ว่าชาวเขาเหล่านี้จะฟังเทศน์กันไม่เข้าใจเพราะครูบาใช้ภาษาล้านนา แต่เขาก็ตั้งใจฟังกันเพื่อสร้างบุญสร้างกุศล

จะได้ไม่เกิดเป็นชาวเขาอีก ทั้งยังเป็นกำลังสำคัญในการร่วมใจกับครูบาชัยยะวงศาสร้างโรงเรียนให้เด็กเล็ก ๆ เรียนตามหมู่บ้าน สร้างบ่อน้ำโดยครูบาชัยยะวงศาจะเข้ามาสมทบตี เล็งในพื้นที่ที่มีตาน้ำ จึงค่อยลงมือขุด โดยท่านจะเป็นผู้นำในการขุดด้วยมือเปล่า ๆ ของท่านเองทุกครั้งเสมอ และสร้างถนนหนทางจากหมู่บ้านเข้าสู่ตัวเมืองและจังหวัด สร้างโรงพยาบาลสำหรับหมู่บ้าน

ก่อนที่ชาวเขาจะมาอยู่ชุมชนพระบาทห้วยต้ม หลวงปู่เคยไปโปรดเมตตาสงเคราะห์เป็นครั้งคราว สาเหตุที่โยกย้ายกันมาเนื่องจากการไปมาติดต่อลำบาก การอพยพมาอยู่ในระยะแรกมีความลำบากมาก เพราะพื้นที่ส่วนใหญ่เป็นหินศิลาแลงและแห้งแล้ง อีกประการหนึ่งชาวปาเกอะญอส่วนใหญ่เคยสู้รบกันเนื้อสัตว์มาก่อน ผู้ที่จะมาอยู่หลวงปู่ท่านให้ตั้งสัจว่าต้องเลิกสู้รบ เลิกกินเนื้อสัตว์ทุกคน เพราะสถานที่แห่งนี้ตามตำนานในอดีตพระพุทธเจ้าเคยเสด็จมาโปรด พระพุทธองค์ไม่ทรงเสวยเนื้อสัตว์และทรงโปรดประทับรอยพระพุทธบาทไว้ด้วย จึงถือเป็นประเพณีปฏิบัติตั้งแต่นั้น สืบมาชาวปาเกอะญอชุมชนพระบาทห้วยต้มจึงถือศีลกินเจ ไม่บริโภคเนื้อสัตว์กันทั้งหมู่บ้าน ผู้ที่ไม่เชื่อฟังมักอยู่อย่างไม่เป็นสุขมีเรื่องทุกข์ร้อนใจและเจ็บป่วยอยู่เสมอ ดังนั้น สถานที่บางแห่งเช่น บริเวณวัดพระพุทธบาทห้วยต้มหรือองค์พระมหาธาตุเจดีย์ศรีเวียงชัย นักท่องเที่ยวที่เข้าไปจะต้องปฏิบัติตามประเพณีของชนเผ่าปาเกอะญอชุมชนพระบาทห้วยต้ม คือ งดการนำอาหารที่เป็นเนื้อสัตว์ และสุรา เครื่องดื่มของมีเมาเข้าไปในบริเวณวัดและเขตปริณิณผลขององค์พระธาตุ

ในเวลาต่อมาปี ๒๕๑๓ ก็ได้มีชาวเขาเผ่าปาเกอะญอ จากตำบลแม่ตื่น อำเภอแม่ระมาด จังหวัดตาก ได้พากันอพยพเข้ามาอาศัยอยู่ใกล้ آرامห้วยต้ม เป็นจำนวน ๑๓ ครอบครัว ๖๕ คน การที่อพยพมาในครั้งนี้ทุกคนมีความตั้งใจอยากจะทำอยู่ใกล้หลวงปู่ครูบาวงศ์ เพื่อจะได้ทำบุญถือศีลปฏิบัติธรรมกับหลวงปู่หลังจากนั้นเป็นต้นมา ก็ได้มีชาวเขาอพยพเพิ่มขึ้นมาเรื่อย ๆ ส่วนมากมาจากจังหวัดตาก จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน

ปี ๒๕๑๘ ชุมชนพระบาทห้วยต้มก็ได้รับการแต่งตั้งเป็นหมู่บ้านอย่างเป็นทางการ ตามพระราชบัญญัติปี ๒๕๕๗ โดยมี นายป้อวา ผ่องพรรณเจริญ เป็นผู้ใหญ่บ้านคนแรกของหมู่บ้าน ปี ๒๕๒๓ ได้รับเลือกให้เป็นผู้ใหญ่บ้านดีเด่น และได้รับพระราชทานแหวนทองคำ

ปี ๒๕๒๑ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเสด็จเยี่ยมราษฎรหมู่บ้านพระบาทห้วยต้ม ทรงทอดพระเนตรเห็นสภาพพื้นที่และชีวิตความเป็นอยู่ของราษฎรชาวเขา ทรงมีพระราชดำริว่า “หมู่บ้านแห่งนี้ประสบปัญหาขาดแคลนที่ทำกิน มีข้าวไม่พอบริโภคทุกปี ชาวบ้านเป็นโรคขาดอาหารโดยเฉพาะเด็กเล็กและชาวเขาเผ่าปาเกอะญอได้อพยพมาอยู่รวมกันเช่นนี้ เป็นผลดีในการลดการลักลอบทำลายป่า ลดพื้นที่ปลูกฝิ่นทางอ้อมจะได้ไม่ไปรบกวนปลูกฝิ่นให้ชาวเขาอื่นอีกด้วย” ทรงโปรดเกล้าให้รับชุมชนพระบาทห้วยต้มอยู่ภายใต้มูลนิธิโครงการหลวง ตั้งแต่บัดนั้นเป็นต้นมา

ปี ๒๕๒๕-๒๕๒๘ ผู้ใหญ่บ้านคนที่ ๒ คือนายลาซอ เริ่มตระกูลใหม่ ปี ๒๕๒๘-๒๕๓๐ ผู้ใหญ่บ้าน คนที่ ๓ คือนายอนุ ภูมิดาตอน ๒๕๓๑-๒๕๓๔ ผู้ใหญ่บ้านคนที่ ๔ คือ นายจันทร์ดี กิจวิทยารกุล

ปี ๒๕๓๔-๒๕๕๔ ปัจจุบันชุมชนพระบาทห้วยต้ม มีการขยายตัวของชุมชนอย่างรวดเร็ว มีการแยกหมู่บ้านอย่างเป็นทางการและมีประชากรเพิ่มขึ้นอย่างรวดเร็วคือการอพยพเข้ามาของชาวเขาตามญาติพี่น้อง เพื่อนฝูงและบอกต่อ ๆ กัน แหล่งที่มาของชาวเขาอพยพ จังหวัดตาก จังหวัดเชียงใหม่ และจังหวัดแม่ฮ่องสอน ชุมชนพระบาทห้วยต้ม เป็นชาวเขาเผ่าปาเกะญอ อยู่รวมกันเป็นชุมชนใหญ่ มี ๑๐ หมู่บ้าน

ชนเผ่ากะเหรี่ยง เป็นชาวเขาที่อาศัยอยู่รวมกันใหญ่ที่สุดในจังหวัดลำพูน แบ่งเป็น ๒ กลุ่ม คือกลุ่มสะกอ ซึ่งมีจำนวนมากและกลุ่มโป ปัจจุบันมีจำนวน ๒,๔๑๙ ครอบครัว ประชากรทั้งหมดมีจำนวน ๑๑,๒๕๓ คน มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย ถิ่นอาศัยกินมังสวิรัต ไม่ดื่มของมึนเมาและห้ามจำหน่าย ยึดมั่นปฏิบัติตามพระศาสนาและคำสั่งสอนของครูบาชัยวงศาพัฒนา มีการพึ่งพาอาศัยและเอื้ออาทรต่อกัน มีความสามัคคี มีการร่วมมือกันสูง มีการอนุรักษ์วัฒนธรรมของชนเผ่า มีสถานที่ท่องเที่ยวโบราณสถาน โบราณวัตถุ ประเพณีวัฒนธรรม ควรค่าแก่การดำรงรักษาไว้ เป็นแหล่งเรียนรู้อาชีพมากมาย อาชีพเสริมที่ทำรายได้ให้กับชุมชน ได้แก่ การทำเครื่องเงิน ทอผ้าด้วยมือ การแปรรูปจากผ้าทอ ดีเหล็ก ชุดศิลาแลงและการจักสาน มีการพัฒนาจนเกิดเป็น ผลิตภัณฑ์ OTOP ของชุมชนที่ได้รับการยอมรับจากลูกค้าและนักท่องเที่ยว สร้างชื่อเสียงให้กับชุมชนจนถึงปัจจุบันนี้

ชุมชนพระบาทห้วยต้ม มีหลวงปู่ครูบาวงศาพัฒนาเป็นศูนย์รวมจิตใจของชุมชน ทุกคนนับถือศาสนาพุทธ เลื่อมใสและศรัทธาในพระพุทธศาสนา ก่อนเข้าวัดต้องถอดรองเท้าไว้หน้าวัด โดยเฉพาะวันพระ จะถือเป็นวันสำคัญของคนในชุมชน โดยจะร่วมกันหยุดงานและแต่งกายด้วยชุดประจำเผ่าที่มีสีสันสวยงาม พาครอบครัวเพื่อมาร่วมกันไปทำบุญตักบาตร นอกจากจะตักบาตรด้วยข้าวและอาหารเจแล้ว ในชุมชนพระบาทห้วยต้ม ยังมีประเพณีตักบาตรผักอีกด้วย ฟังเทศน์และบำเพ็ญประโยชน์ให้วัด ในช่วงค่ำก็จะไปเวียนเทียนและสวดมนต์ไหว้พระภายในวัดและรอบองค์พระมหาธาตุเจดีย์ศรีเวียงชัย สำหรับการทำบุญตักบาตรนั้นจะมีทุกวัน โดยพระภิกษุ สามเณร จะรับบิณฑบาตที่วัดทุก ๆ เช้า ซึ่งพุทธศาสนิกชนที่อยู่นอกชุมชน บุคคลทั่วไป หรือนักท่องเที่ยว สามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ นับเป็นประเพณีอันดีงาม สร้างความประทับใจแก่นักท่องเที่ยวที่เข้ามาท่องเที่ยวและแสวงบุญเป็นประจำ^{๘๙}

^{๘๙} พระอธิการทวีศักดิ์ กิตติธยาโน (วรกิจเจริญวงศ์), “การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยงบ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอสี จังหวัดลำพูน, วารสารปัญญา, ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน ๒๕๖๑): ๕๑.

ภาษากระเหรี่ยงจัดอยู่ในตระกูลภาษาทิเบต-พม่า^{๙๐}

รูปแบบ วิธีการประกอบอาหาร ที่มาของวัตถุดิบ ที่นำมาประกอบอาหารส่วนมากจะเป็น วัตถุดิบจากพื้นถิ่น พืชผักจากป่าธรรมชาติ ประเพณีอาหารหลักจะเป็นพวกแกง ต้มผัก หน่อไม้ตาม ฤดูกาล น้ำพริกซึ่งเป็นอาหารนิยมมากชนิดหนึ่ง โดยการให้เหตุผลว่าพริกเป็นพืชอาหารให้พลังงาน หากทำกับข้าวโดยไม่มีน้ำพริกเหมือนชีวิต ชาย-หญิง ขาดคู่ชีวิต ชีวิตที่ยังขาดความสมดุลนั่นเอง อาหารหลักอีกอย่างหนึ่งที่คนกะเหรี่ยงทุกคนรู้จักนั่นคือ ต่าพอเผาะ หรือข้าวเบ๊อะที่คนทั่วไปรู้จักกัน ปัจจุบันแม้จะมีเมนูการทำอาหารที่เกิดขึ้นใหม่ ๆ จากการเลียนแบบหรือการรับเอาวัฒนธรรมทั้งของ ไทยและต่างชาติเป็นฝรั่ง เกาหลี จีน แต่ต่าพอเผาะ (ข้าวเบ๊อะ) และน้ำพริกคือเมนูอาหารที่คงที่และ สื่อความหมายเป็นเอกลักษณ์เหมือน^{๙๑}

กะเหรี่ยงทอผ้าจนเป็นวัฒนธรรมประจำเผ่า เสื้อเด็กและหญิงสาวจะเป็นชุดทรงกระสอบ ผ้ายาวพื้นขาว ทอหรือปักประดับลวดลายให้งดงาม ส่วนหญิงที่มีครอบครัวแล้วจะสวมเสื้อสีดำ น้ำ เงิน และผ้าถุงสีแดงคนละท่อน ตกแต่งด้วยลูกเดือย หรือทอยกดอก ยกลาย สำหรับผู้ชายกะเหรี่ยง นั้นส่วนมากจะสวมเสื้อตัวยาวถึงสะโพก ตัวเสื้อจะมีการตกแต่งด้วยแถบสีไม่มีการปักประดับเหมือน เสื้อผู้หญิง นุ่งกางเกงสะดอ นิยมใช้สร้อยลูกปัดเป็นเครื่องประดับ และสวมกำไลเงินหรือตุ้มหู^{๙๒}

วิถีชีวิต วัฒนธรรมชาวกะเหรี่ยงมีภูมิหลัง อยู่พึ่งพากับป่าธรรมชาติแบบถ้อยอาศัย มีการ ทำการเกษตรกรรมแบบไร่หมุนเวียนซึ่งชาวกะเหรี่ยงเรียกกระบวนการเกษตรแบบนี้ว่า ซตี้ มีวิถีชีวิตที่ เรียบง่าย ถือสืกกินมังสวิรัต ไม่ดื่มของมึนเมาและห้ามจำหน่าย ยึดมั่นปฏิบัติตามพระศาสนาและคำสั่ง สอนของครูบาชัยยะวงศาพัฒนา มีการพึ่งพาอาศัยและเอื้ออาทรต่อกัน มีความสามัคคี มีการร่วมมือ กันสูง^{๙๓}

^{๙๐} BrandThink และ Thai PBS, แคมเปญ #โคตรไทย ร่วมถอดรหัส ‘อะไรคือไทยแท้’, [ออนไลน์], www.thaipbs.or.th/CodeThai[๓ กันยายน ๒๕๖๖].

^{๙๑} ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), กลุ่มชาติพันธุ์ : กะเหรี่ยง (ปกากะญอ), [ออนไลน์], <https://www.sac.or.th/databases/ethnic-groups/ethnicGroups/79>[๓ กันยายน ๒๕๖๖].

^{๙๒} ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), กลุ่มชาติพันธุ์ : กะเหรี่ยง (ปกากะญอ), [ออนไลน์], <https://www.sac.or.th/databases/ethnic-groups/ethnicGroups/79>[๓ กันยายน ๒๕๖๖].

^{๙๓} ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), กลุ่มชาติพันธุ์ : กะเหรี่ยง (ปกากะญอ), [ออนไลน์], <https://www.sac.or.th/databases/ethnic-groups/ethnicGroups/79>[๓ กันยายน ๒๕๖๖].

๒.๖ หลักพรหมวิหาร

๒.๖.๑ ความหมายของหลักพรหมวิหาร ๔

พรหมวิหารธรรมหรือพรหมวิหาร ๔ ถือได้ว่าเป็นหลักธรรมขั้นพื้นฐานทางจิตใจของชนชั้นผู้ใหญ่ ผู้ปกครอง ผู้เป็นหัวหน้า พรหมวิหาร ๔ ยังเป็นเครื่องยึดเหนี่ยวสำหรับจิตใจของทุกองค์กร ครอบครัวและ ประเทศ ซึ่งไม่ว่าจะเป็นผู้นำหรือผู้ปฏิบัติงานในองค์กรควรที่จะต้องมี ทั้งนี้ได้มีผู้ให้ความหมายของพรหมวิหาร ๔ ไว้มากมาย ดังนี้

ความหมายของพรหมวิหาร ๔ ใน “พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม” กล่าวว่า คือ ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ, หลักความประพฤติที่ประเสริฐ บริสุทธิ์, ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ จึงจะชื่อว่าดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติต่อมนุษย์ สัตว์ทั้งหลายโดยชอบประกอบด้วย^{๔๔}

(๑) เมตตา คือ ความรักใคร่ปรารถนาดีอยากให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรี และคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์และสัตว์ทั่วหน้า

(๒) กรุณา คือ ความสงสาร คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจจะปลดปล่อย บำบัดความทุกข์ยาก เดือดร้อนของปวงสัตว์

(๓) มุทิตา คือ ความยินดีในเมื่อผู้อื่นมีความสุข มีจิตใจผ่องใส บันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุขอยู่เสมอ พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้มีความสุขเจริญอกงามยิ่งขึ้นไป

(๔) อุเบกขา คือ ความวางใจเป็นกลาง อันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ มีจิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจที่ควรทำเพราะเขารับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเองหรือเขาควรได้รับผลสมกับความรับผิดชอบของตน

พรหมวิหารธรรม ยังหมายถึง บุคคลผู้ที่คุณธรรมครบถ้วนบริบูรณ์เท่านั้น มี ๔ ประการ คือ^{๔๕}

(๑) เมตตา ความจริงใจ ความรัก ความปรารถนาดีต่อผู้อื่น ไม่มีเล่ห์เหลี่ยม ดูได้จากสีหน้าบ่งบอก คือ ยิ้มแย้มแจ่มใส และดูจากการกระทำที่มุ่งหวังให้ผู้อื่นมีดียิ่งๆ ขึ้นไป

(๒) กรุณา ความสงสาร ความเห็นอกเห็นใจเพื่อนมนุษย์ร่วมโลก ยามเห็นผู้อื่นมีความลำบากก็ทนอยู่ไม่ได้ ต้องแสดงออกมาด้วยการเข้าช่วยเหลือเจือจุน ด้วยความเต็มใจเสมอในทำนองสุขก็สุขด้วย

^{๔๔} ที.ม. (ไทย) ๑๐/๑๘๔/๒๒๕. และดูคำอธิบายใน พระพรหมคุณาภรณ์ (ป.อ. ปยุตโต), พจนานุกรมพุทธศาสตร์ ฉบับประมวลธรรม, พิมพ์ครั้งที่ ๑๒, (กรุงเทพมหานคร : บริษัทธรรมิกจำกัด, ๒๕๔๖), หน้า ๑๒๔.

^{๔๕} พระธรรมทกจิตตังค (ทองดี สุรเตโช), พระในบ้าน, (กรุงเทพมหานคร: คณาจารย์ธรรมการพิมพ์, ๒๕๔๑), หน้า ๘ - ๙.

(๓) มุทิตา ความชื่นชมยินดีในความสำเร็จสมหวังของผู้อื่น ไม่แสดงความอิจฉา ริษยาด้วยการทนดูทนเห็นคนที่เขาดีกว่าตัวไม่ได้ ดูได้จากการไปแสดงไมตรีจิตต่อบุคคลอื่น หรือชื่นชมต่อความสำเร็จของผู้อื่นโดยไม่ต้องบังคับใจ

(๔) อุเบกขา ความวางเฉย ในเมื่อไม่อาจจะช่วยเหลือเขาได้ ไม่ทับถมซ้ำเติม และเมื่อผู้อื่นผิดพลาดหรือได้รับความวิบัติ ไม่แสดงอาการสมน้ำหน้าเมื่อเขาพลาด เป็นต้น

ในอีกความหมายที่คล้ายกันคือ พรหมวิหาร จะหมายถึง ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจกับความประพฤติให้เป็นไปโดยชอบ ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม จึงชื่อว่า ดำเนินชีวิตหมดจด และปฏิบัติต่อมนุษย์สัตว์ทั้งหลายโดยชอบ ประกอบด้วย ๔ อย่าง คือ^{๙๖}

(๑) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาจะให้เขาเป็นสุข “เมตตา” หมายถึง ความสนิทสนม คือ ความรักใคร่ที่เว้นจากราคะ ความกำหนัด ได้แก่ ความปรารถนาให้เกิดความสุขความเจริญแก่ผู้อื่น ความปรารถนาดีอยากให้มีความสุข ความมีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์และสัตว์ทั่วหน้า

(๒) กรุณา ความสงสาร คิดช่วยให้เขาพ้นทุกข์ คำว่า “กรุณา” หมายถึง ความห่วงใยเมื่อเห็นผู้อื่นได้รับความทุกข์ร้อน ได้แก่ ความปรารถนาเพื่อปลดเปลื้องความทุกข์ร้อนของเขา หรือความสงสาร คิดจะช่วยให้เขาพ้นทุกข์ ความใส่ใจอันที่จะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์

(๓) มุทิตา ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี คำว่า “มุทิตา” หมายถึง ความชื่นบาน ได้แก่ความพลอยยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดีหรือความยินดีในเมื่อผู้อื่นมีความสุขอยู่ดีกินดี มีจิตใจผ่องใส บันเทิง ประกอบด้วยอาการแช่มชื่นเบิกบานอยู่เสมอต่อสรรพสัตว์ ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดี มีสุขเจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป

(๔) อุเบกขา ความว่าง มีจิตใจไม่เสียใจ เมื่อผู้อื่นถึงความวิบัติ คำว่า “อุเบกขา” หมายถึง ความวางเฉย ได้แก่ วางตนเป็นกลาง ในเมื่อจะแผ่เมตตาไปก็ไม่สมควร เช่น เอาใจช่วยโจร เป็นต้น หรือความวางใจเป็นกลางอันจะให้ดำรงอยู่ในธรรมตามที่พิจารณาเห็นด้วยปัญญา คือ จิตเรียบตรงเที่ยงธรรมดุจตราขึง ไม่เอนเอียงด้วยรักและชัง พิจารณาเห็นกรรมที่สัตว์ทั้งหลายกระทำแล้ว อันควรได้รับผลดีผลชั่ว สมควรแก่เหตุอันตนประกอบ พร้อมทั้งจะวินิจฉัยและปฏิบัติไปตามธรรม รวมทั้งรู้จักวางเฉยสงบใจมองดู ในเมื่อไม่มีกิจควรทำเพราะเขาได้รับผิดชอบตนได้ดีแล้ว เขาสมควรรับผิดชอบตนเองหรือเขาควรได้รับผลอันสมกับความผิดชอบของตน

^{๙๖} แก้ว ชิตตะขบ, ธรรมวิทยารวมศึกษาชั้นตรี ตามหลักสูตรของนามหลวงแผนกธรรม พ.ศ. ๒๕๔๖, (กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๙), หน้า ๙๓ – ๙๔.

ความหมายของพรหมวิหาร ๔ ของนักวิชาการท่านอื่นได้กล่าวไว้ดังนี้^{๙๗}

(๑) เมตตา ความรักใคร่ คือ ความปรารถนาดีมีไมตรีจิต ต้องการความช่วยเหลือให้ทุกคนประสบประโยชน์และความสุข

(๒) กรุณา ความสงสาร คือ ความอยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดปล่อย บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง

(๓) มุทิตา ความเบิกบานพลอยยินดีเมื่อเห็นผู้อื่นอยู่ดีมีสุข จิตใจแช่มชื่นแจ่มใส เบิกบานเมื่อเห็นเขาประสบความสำเร็จองามยิ่งขึ้นไปก็พลอยยินดีปรีดาปราโมทย์บันเทิงใจด้วย

(๔) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง คือ มองตามความเป็นจริง โดยวางจิตเจียบสม่ำเสมอ มั่นคง แน่วแน่ เทียงตรงดุจตราขึง มองเห็นการที่บุคคลจะได้รับผลดีหรือชั่ว สมควรแก่เหตุผลที่ตนประกอบ พร้อมวินิจฉัยวางคนและปฏิบัติไปตามความเที่ยงธรรม

พรหมวิหารธรรม ก่อให้เกิดอานิสงส์นานับประการโดยเฉพาะเมตตาธรรม ซึ่งได้รวบรวมไว้ ๑๑ ประการ^{๙๘} ดังนี้

- (๑) ยามตื่นก็เป็นสุข
- (๒) ยามหลับก็เป็นสุข
- (๓) ยามฝันก็ฝันดี ไม่มีฝันร้าย
- (๔) เป็นที่รักของคนทั้งปวง
- (๕) เป็นที่รักของสัตว์โลกทั้งหมด
- (๖) เทพยินดีคุ้มครองรักษา
- (๗) ภัยพิบัติ ศาสตราวุธ ยาพิษ ไม่แผ้วพานกรำกราย
- (๘) มีจิตที่มั่นคงมีเสถียรภาพ
- (๙) มีผิวพรรณผ่องใส ใบหน้าอัมเิบ
- (๑๐) เมื่อเวลาสิ้นใจก็มีสติ
- (๑๑) เมื่อวังไม่ก้าวสู่โลกุตรธรรมก็สู่สุคติในพรหมโลก

สรุปได้ว่า พรหมวิหาร ๔ หมายถึง ธรรมเครื่องอยู่อย่างประเสริฐ ธรรมประจำใจอันประเสริฐ หลักความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์ ธรรมที่ต้องมีไว้เป็นหลักใจและกำกับความประพฤติ ๔ ประการ คือ (๑) เมตตา ความรักใคร่ ปรารถนาจะให้เขามีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์ทั่วหน้า อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของตนและสัตว์ทั้งปวง (๒) กรุณา คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันที่จะปลดปล่อย บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ แสดงออกมาด้วยเข้าช่วยเหลือเจือจุนด้วยความเต็มใจ

^{๙๗} บุญมี แท่นแก้ว, จริยศาสตร์, พิมพ์ครั้งที่ ๓, (กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๓๘), หน้า ๑๗๓.

^{๙๘} พิสิฐ เจริญสุข, ปกิณกรรม, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓), หน้า ๑๒๐.

เสมอ ในทำนองสุขก็สุขด้วย (๓) มุทิตา ความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีกินดี มิจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่น เบิกบานอยู่เสมอต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป เมื่อเห็นเขาประสบความสำเร็จงอกงามยิ่งขึ้นไปก็พลอยยินดีปรีดาปราโมทย์ บันเทิงใจด้วย (๔) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง คือ มองตามความเป็นจริง โดยวางจิตเสียบสมาธิเสมอ มั่นคง แน่วแน่ เทียงตรงดุจตราขึง เมื่อมองเห็นบุคคลที่ได้รับผลของกรรมดีหรือกรรมชั่ว ซึ่งสมควรแก่ เหตุผลที่ตนได้กระทำไว้ พร้อมทั้งจะวินิจฉัย วางตนและปฏิบัติตามความเที่ยงธรรมไม่เอนเอียงด้วยอคติ

๒.๖.๒ การนำหลักพรหมวิหาร ๔ ไปใช้ในการบริหารองค์การ

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ได้ทรงตรัสไว้ว่า พระบรมศาสดาทรงแสดงว่าเป็นคุณธรรมสำหรับเป็นที่อยู่ของจิตใจแห่งพรหม คือ ผู้ใหญ่หรือผู้ประเสริฐอันประกอบด้วยเมตตา กรุณา มุทิตา อุเบกขา ๔ ประการนี้ และทรงเรียกคุณธรรมนี้ว่า พรหมวิหารธรรม เป็นธรรมเป็นที่อยู่ซึ่งมีทั้งความดีและความสุข มีรายละเอียดดังนี้^{๙๙}

๑) เมตตา คือ ภาวะของจิตใจที่มีเชื้อใยไมตรีจิตคิดเกื้อกูลด้วยประโยชน์ ปราศจากอาฆาตพยาบาท ซึ่งเคียด โกรธแค้น แสดงออกทางสีหน้าและสายตาที่สงบแช่มชื่น มองด้วยสายตา อันแสดงถึงใจที่เฝ้าด้วยความปรารถนาดีให้มีความสุข ปราศจากความมุ่งร้ายที่เป็นภัยเวร ทั่วทั้งปวง เมตตา นี้ เป็นพรหมวิหารธรรมข้อที่หนึ่งที่พึงอบรมให้มีขึ้นภายในจิต วิธีอบรม คือ ระวางมิให้โกรธแค้น ชัดเคือง อาฆาตพยาบาท เมื่อภาวะของจิตเป็นเช่นนั้นก็ต้องพยายามระงับเสีย หัดคิดว่าตนเองรักสุข ต้องการความสุขฉันใด คนอื่นสัตว์อื่นทั้งปวงก็ฉันนั้น เมื่อทำความสงบอาฆาตพยาบาท และทำไมตรีจิตมิตรใจให้เกิดขึ้นได้แล้ว ควรหัดแผ่จิตเช่นนี้ออกไปแก่คนอื่นสัตว์อื่น โดยเจาะจงหรือโดยไม่เจาะจงทั่วไปด้วยใจที่คิดปรารถนาสุขประโยชน์ดังเช่น คิดว่า “จงอย่ามีเวร อย่ามีเบียดเบียน อย่ามีทุกข์ มีสุขรักษาตนให้สวัสดิเถิด” ภาวะของจิตที่มีความรักใคร่ปรารถนาให้เป็นสุข ย่อมมีอยู่ในตนและในคนที่เป็นที่รักอยู่ปกติ แต่ยังเจือด้วยราคะเสนหาบ้าง เจือด้วยอาฆาตพยาบาทในผู้อื่นสัตว์อื่นบ้างนี้ จึงควรนับว่าเป็นภาวะของจิตที่เป็นสามัญธรรมดา คือ พระบรมศาสดาทรงสั่งสอนธรรมให้ปรับปรุงสิ่งที่มีอยู่เป็นสามัญธรรมดาให้เป็นธรรม คือ เป็นคนเกื้อกูลขึ้นมา คือให้รักใคร่ปรารถนาสุข ดังกล่าว ให้เป็นคุณอันบริสุทธิ์ที่เกื้อกูลกว้างขวางออกไป มิให้คับแคบเฉพาะตนและคนซึ่งเป็นที่รักในวงแคบของตนหรือจำเพาะพวกของตน แต่ให้แผ่กว้างออกไปตลอดจนถึงไม่จำกัดประมาณ และให้ปราศจากอาฆาตพยาบาท ทั้งให้บริสุทธิ์จากราคะเสนหาด้วย เพราะอาฆาตพยาบาทที่เป็นศัตรูที่ห่างของเมตตา ราคะเสนหาเป็นศัตรูที่ใกล้เมตตา ความรักใคร่ที่เป็นสามัญธรรมดาของโลกย่อมเจือด้วยสิ่งทั้งสองนั้น ในทางปฏิบัติอบรมจึงต้องอบรมสิ่งที่มีอยู่เป็นธรรมดาของโลกให้เป็นธรรมขึ้นมาให้เป็น

^{๙๙} สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี, **รวมธรรมะ**, (กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๙), หน้า ๑๙๕ - ๒๐๔.

เครื่องคุ้มครองโลก ดังภาษิตที่ว่า “โลโกปตมภิภาเมตตา เมตตาธรรมเป็นเครื่องคุ้มครองโลก” ฉะนั้น จึงได้มีพุทธสุภาษิตตรัสสอนไว้ ให้ยกตนเป็นพยานหรือเป็นอุปมา แปลความหมายว่า “ตนเองหา คิดค้นด้วยใจไปทั่วทุกทิศ ก็ไม่พบว่าใครจะเป็นที่รักไปกว่าตน ในที่ไหน ๆ ตนของคนอื่นทั้งหลายก็เป็น ที่รักมากมายของเขาเหมือนอย่างนั้น เพราะเหตุนี้ผู้ที่รักตนจึงไม่ควรเบียดเบียนผู้อื่น” และให้ยกคน ที่เป็นที่รักเป็นอุปมาว่า “พึงแผ่จิตถึงสัตว์ทั้งปวงด้วยเมตตา เหมือนอย่างเห็นคนผู้ที่เป็นที่รักเป็นที่ ชอบใจแล้วเกิดไมตรีมิตรใจรักใคร่นั่น” ดังนั้นจึงควรหัดแผ่เมตตาเข้ามาให้ตนเองก่อน แล้วจึงแผ่ เมตตาไปให้คนอื่น ตั้งต้นแก่คนที่เป็นที่รักเพราะจะแผ่ไปง่าย แล้วจึงแผ่ไปในคนที่เป็นคนกลางๆ แล้วจึง แผ่ไปให้คนที่ศัตรูไม่ชอบใจและให้เว้นคนที่ก่อให้เกิดราคะสีเนหาแก่คนที่ตายแล้ว การแผ่เข้ามาใน ตัวเองจะต้องมีตนเป็นพยานอ้างอิงดังกล่าวข้างต้น พิจารณาจะเห็นได้ว่าตนเองต้องมีสุขเพราะจิตใจ สงบปราศจากอาฆาตพยาบาทเสียก่อน อาฆาตพยาบาทนั้นเหมือนไฟที่เผาใจตนเองให้ร้อนและแผ่ ความร้อนไปถึงคนอื่นด้วย ฉะนั้นตนเองจึงเป็นบุคคลที่ควรเมตตาและแผ่จิตเมตตาเข้ามาดับไฟที่เผา ใจนี้ลงเสียก่อน ประพรมลงไปด้วยน้ำ คือ เมตตา ซึ่งควรจะเปลี่ยนจิตใจภาวะที่ร้อนเข้าสู่ภาวะที่เย็น สนิทด้วยมิตรภาพไมตรี เมตตาจึงเป็นธรรมเครื่องที่ใจตนเองให้อยู่เย็นเป็นสุขและแผ่ความเย็น ความสุขออกไปถึงผู้อื่นด้วย เมตตาไม่เพียงมีขอบเขต ไม่เพียงมีระยะเวลา ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะเช่นไร ณ ที่ แห่งใด ในกาลไหน เมตตาพึงควรมีได้อย่างเต็มเปี่ยมโดยปราศจากอาฆาตพยาบาท เพราะเมตตาไม่ จำเป็นต้องอาศัยทรัพย์สินสิ่งของ เมตตาเป็นเรื่องของจิตใจโดยบริสุทธิ์แท้ เมื่อมีจิตใจก็มีเมตตาได้ด้วยกัน ทุกคนและพึงมีเมตตาอย่างยิ่งด้วยกัน ทุกคน เพราะไม่เป็นการต้องลงทุนลงแรงแต่อย่างใดเลยเพียง น้อมใจลงให้อ่อนละมุน ไม่ใจแข็งใจดำ แม้เมื่อรู้เห็นว่าเขาเป็นทุกข์ เพียงแต่น้อมใจลงปรารถนาให้เขา เป็นสุขโดยทั่วกันเท่านั้นเอง ก็เป็นการแสดงเมตตาแล้ว

๒) กรุณา คือ ภาวะจิตที่หวั่นไหวไปเพราะความทุกข์ร้อนของผู้อื่นเหมือนอย่าง ถ้าซื้อได้ก็จะซื้อความทุกข์ของเขา คือ จะช่วยทำความทุกข์ของเขาให้หมดสิ้นไป จึงมีโอกาสที่ทนเฉย อยู่ไม่ได้ ต้องชวนช่วยช่วยเหลือเพื่อบำบัดความทุกข์ ปราศจากความคิดเบียดเบียน ข้ำเติม เห็นใคร ตกอยู่ในความทุกข์ ไม่มีที่พึ่งก็อดอยู่ไม่ได้ที่ต้องช่วย กรุณานี้เป็นพรหมวิหารธรรมอีกข้อหนึ่งที่พึง อบรมให้มีในจิต วิธีอบรม คือ ระวังไม่ให้คิดเบียดเบียนใคร และหัดใจให้คิดว่าเมื่อตนเองทุกข์ก็ ต้องการความช่วยเหลือฉันใด ผู้อื่น สัตว์อื่นก็ฉันนั้น ดังนี้แล้วก็หัดใจไม่นิ่งดูตาย ให้ชวนช่วยช่วย เปลื้องทุกข์ของผู้อื่นตามความสามารถหรือตามที่ควรจะทำได้ หัดแผ่จิตใจที่กรุณาออกไปแก่คนและ สัตว์ทั้งหลายโดยเจาะจงหรือโดยไม่เจาะจงทั่วไป ด้วยความคิดว่า “จงพ้นความทุกข์เดือดร้อน ฉะนั้น” ภาวะของจิตที่ต้องการความช่วยเหลือในเมื่อมีทุกข์ ย่อมมีอยู่สามัญธรรมดาแต่ยังเจือด้วย วิหิงสา คือ ความคิดเบียดเบียนผู้อื่น สัตว์อื่น เพื่อให้ตนพ้นทุกข์และยังความโศกโทมนัส เมื่อใดเห็น ทุกข์ของคนผู้เป็นที่รัก เพราะเป็นภาวะของจิตที่คับแคบต้องการให้ตนเองและคนผู้เป็นที่รักของตนพ้น ทุกข์เท่านั้น พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้ปฏิบัติอบรมปรับปรุงภาวะที่มีอยู่ให้เป็นธรรมขึ้น มิให้คับแคบ

เฉพาะคนและผู้ที่ยืนรัก หรือจำเพาะพวกของตน แต่ให้แผ่กว้างออกไปตลอดจนถึงไม่มีจำกัด ไม่มีประมาณและให้ปราศจากวิหิงสาความเบียดเบียน และให้ความสงบโศกโศกโหม่นในเพราะทุกข์ของคนที่เป็นที่รักด้วย เพราะว่าวิหิงสาเป็นศัตรูที่ห่างของกรุณา ส่วนความโศกโหม่นเป็นศัตรูที่ใกล้ของกรุณา จึงได้มีพุทธภาษิต ตรัสสอนไว้ให้ยกตนเป็นพยานหรืออุปมาเช่นเดียวกับในข้อหาเมตตาและให้ยากคนตกยากเป็นอุปมา “พึงแผ่จิตถึงสัตว์ทั้งปวงด้วยความกรุณาเหมือนอย่างเห็นคนตกยากมีความลำบากก็เกิดความกรุณาขึ้นฉะนั้น”

๓) มุทิตา คือ ภาวะของจิตที่บันเทิงยินดีในเมื่อผู้อื่นได้รับความสุขความเจริญ ด้วยสมบัติต่างๆ ปราศจากความริษยาเห็นใครพร้อมด้วยสมบัติก็พลอยมีมุทิตาด้วย ตัดความยินร้ายไม่ยินดีด้วยเหตุที่ริษยาเสียได้ มุทิตานี้เป็นพรหมวิหารธรรมอีกข้อหนึ่งที่พึงอบรมให้มีขึ้นในจิต วิธีอบรม คือ ระวังมิให้ริษยาในเมื่อได้เห็นได้ทราบสมบัติ คือ ความพร้อมต่าง ๆ ของผู้อื่นเมื่อความริษยาเกิดขึ้น ก็พยายามระวังเสีย หัดคิดว่าตนเองมีความยินดีเมื่อได้สมบัติที่ชอบใจอย่างใดอย่างหนึ่งเมื่อคนอื่นได้จึงไปปรียาเขา ควรจะพลอยยินดีกับเขา พิจารณาให้เห็นถึงโทษของความริษยา เช่นว่า “อริ โลกนาสิกา ความริษยาเป็นเหตุทำลายโลกเมื่อทำมุทิตาจิตใจให้เกิดขึ้นได้ ก็หัดแผ่เช่นนี้ออกไป แก่คนสัตว์อื่นโดยเจาะจงหรือไม่เจาะจงทั่วไปด้วยความคิดว่า จงอย่าวิบัติจากสิ่งที่ได้แล้ว ฉะนั้น “ภาวะของจิตที่ยินดีในเวลาได้สมบัติต่าง ๆ ย่อมมีอยู่ในเมื่อตนหรือคนเป็นที่รักได้สมบัติที่ตนได้ก็ยังมี โสมนัสเจือต้นหา พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้ปรับปรุงภาวะที่เป็นอยู่ให้เป็นธรรมขึ้น คือให้เป็นคุณอันบริสุทธิ์ที่เกื้อกูลกว้างขวางออกไป มิให้คับแคบเฉพาะตนและผู้ที่ยืนรักเท่านั้น แต่ให้กว้างออกไปตลอดจนถึงไม่จำกัด ไม่มีประมาณ โดยให้ปราศจากริษยา ทั้งปราศจากโสมนัสที่เจือกิเลสต้นหาด้วย เพราะว่า ริษยาเป็นศัตรูที่ห่างของมุทิตา ส่วนความโสมนัสเป็นศัตรูที่ใกล้ของมุทิตา ฉะนั้นก็พึงยกตนขึ้นเป็นพยานหรืออุปมาดังพระพุทธภาษิตที่ตรัสสอนไว้ว่า “พึงแผ่จิตถึงสัตว์ทั้งปวงด้วยมุทิตาเหมือนอย่างเห็นบุคคลผู้เป็นที่รักที่พอใจที่บันเทิงยินดี ฉะนั้น”

๔) อุเบกขา คือ ภาวะของจิตที่มีอาการเป็นกลาง เห็นเสมอกันในสัตว์บุคคลทั้งหลายในคราวสอง คือในคราวประสบสมบัติและในคราวประสบวิบัติก็ไม่ยินดียินร้าย มองเห็นว่าทุก ๆ คนมีกรรมที่ทำไว้เป็นของตน จะมีสุขจะพ้นจากทุกข์ จะไม่เสื่อจากสมบัติที่ได้ก็เพราะกรรมจึงวางเฉยได้คือ วาง ได้แก่มิยึดถือไว้ วางลงได้ เฉย คือ ไม่จัดแจงวุ่นวายปล่อยให้ไปไปตามกรรมหรือตามกำหนดของกรรม อุเบกขานี้เป็นพรหมวิหารธรรมอีกข้อหนึ่งซึ่งเป็นข้อสุดท้ายที่พึงอบรมให้มีขึ้นในจิต วิธีอบรม คือ ระวังใจมิให้ขึ้นลงด้วยความยินดียินร้ายทั้งในคราวประสบสมบัติ ทั้งในคราวประสบวิบัติ เมื่อภาวะของจิตเช่นนั้นเกิดขึ้นก็พยายามระงับใจหัดคิดถึงกรรมและผลของกรรม หัดคิดวางลงไปให้แก่กรรม เหมือนอย่างให้กรรมรับผิดชอบเอาไปเสีย ทำจิตให้อุเบกขาได้ก็หัดแผ่จิตเช่นนี้ออกไปแก่คนอื่นสัตว์อื่น โดยเจาะจงหรือไม่เจาะจงทั่วไป ด้วยความคิดว่า “ทุกข์สัตว์บุคคลมีกรรมเป็นของตน เป็นทายาทรับผลกรรม มีกรรมเป็นกำเนิด มีกรรมเป็นเผ่าพันธุ์ มีกรรมเป็นที่อาศัยทำ

กรรมอันใดไว้ ดีหรือชั่วก็ต้องรับผลกรรมของกรรมนั้น” ภาวะจิตเป็นอุเบกขานี้ ย่อมมีอยู่เป็นสามัญธรรมดาในเวลาปกติ ยังไม่มีอะไรมาทำให้เกิดความยินดียินร้าย แต่ยังเจือด้วยความไม่รู้ (อัญญาณ) และจะเปลี่ยนไปเป็นความยินดียินร้ายขึ้นโดยง่าย พระพุทธเจ้าทรงสั่งสอนให้ปรับปรุงภาวะที่มีอยู่ให้เป็นธรรมมากขึ้น คือ ให้เป็นคุณอันบริสุทธิ์ที่เกื้อกูลขวางออกไป มิใช่ในเวลาที่ไม่มีการทำอะไรมากระทบจิตเท่านั้น แม้มีเรื่องมากระทบจิตให้ยินดียินร้ายก็จะระงับได้ ทำให้สงบเป็นอุเบกขาได้ด้วยความรู้ (ญาณ) เพราะความยินดี (ราคะ) และความยินร้าย (ปฏิฆะ) เป็นศัตรูที่ห่างของอุเบกขา ส่วนอุเบกขาด้วยความไม่รู้ (อัญญาณอุเบกขา) เป็นศัตรูที่อยู่ใกล้ของอุเบกขา ฉะนั้น พึงยกตนขึ้น เป็นพยานหรืออุปมาดังเช่นว่า ตนไม่ชอบให้ใครอื่นเพ่งเล็งชอบใจอยากได้อะไรของตนและไม่ชอบ ให้คนอื่นหมายมั่นปองร้ายฉันใด ตนก็ไม่ควรคิดยินดียินร้ายดังนั้นแก่คนอื่น ควรจะมีใจมัธยัสถ์ คือ เป็นกลาง ฉะนั้น” และให้ยกบุคคลที่เป็นกลางๆ ขึ้นเป็นอุปมา ดังพระพุทธศาสนสุภาษิตไว้ว่า “พึงแผ่จิตถึงสัตว์ทั้งปวงด้วยอุเบกขา เหมือนอย่างเห็นบุคคลผู้มีใจเป็นที่ชอบใจ มิใช่เป็นที่ไม่ชอบใจก็มีอุเบกขาฉะนั้น” พรหมวิหารทั้ง ๔ ประการนี้ ผู้ปฏิบัติควรยึดปฏิบัติโดยรวมแรกให้ปฏิบัติด้วยจิตคิดเกื้อกูลแผ่ออกไปในสัตว์บุคคลทั้งหลาย คือ เมตตา ซึ่งมีอาการเป็นความคิดเกื้อกูลต่อผู้อื่น จากนั้นเมื่อได้เห็นหรือได้ยินหรือได้คิดว่าเขามีความทุกข์เดือดร้อนก็ปฏิบัติช่วยบำบัดทุกข์ให้ คือ กรุณา ซึ่งมีอาการช่วยบำบัดทุกข์ จากนั้นครั้นได้เห็นมีสุขไม่มีทุกข์ก็พลอยยินดีบันเทิงใจ คือ มุทิตา ซึ่งอาการพลอยยินดีและเพราะไม่มีกิจที่ควนจะทำต่อไปนั้น อุเบกขา คือ อยู่เฉยๆ คือ อุเบกขา ซึ่งอาการมัธยัสถ์เป็นกลาง ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาควรยึดธรรมเป็นหลักปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำกับผู้ตามระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างเชิงการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข หลักพรหมวิหาร ๔ เป็นหลักธรรมประการหนึ่งที่ผู้บริหารหรือผู้ใหญ่ควรยึดปฏิบัติในการปกครองตน

ผู้ใดมีคุณธรรมตามพรหมวิหาร ๔ ผู้นั้นได้ชื่อว่า เป็นผู้ที่มีพระคุณยิ่งใหญ่เพราะผู้ที่มีคุณธรรมตามพรหมวิหาร คือ ผู้ที่มีพฤติกรรมปฏิบัติเกื้อกูลต่อผู้อื่นโดยมีหลักสู่การปฏิบัติ ดังนี้^{๑๐๐}

๑) เมตตา (Loving Kindness) มีความรักใคร่ปรารถนาที่จะให้เป็นสุข หมายถึงพฤติกรรมมีความหวังดี เพื่อให้ผู้อื่นมีความสุข มีจิตใจแผ่ไม่ตรีจิต สนับสนุนกับผู้น้อย หวังความดีความงามแก่เขา อยากให้เขามีความสุข ไม่อยากให้มีอันตรายจากความอาฆาตพยาบาทหมองใจกัน ปรารถนาให้มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน หวังให้เขาเจริญด้วยความรู้ความสามารถอันเป็นทางเกิดลาภ ยศ และชื่อเสียง รักษาตนให้ได้รับความสุขโดยสวัสดิภาพ เมตตาธรรมเป็นเครื่องบำรุงอหยาตัย ร้อยใจให้จิตคิดเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่กัน ขำระล้าซึ่งมลทิน คือความพยาบาท ความเห็นแก่ได้ ความเห็นแก่ตัว ความเห็นแก่ประโยชน์ ถ้าดวงจิตมีเมตตาแล้วจะป้องกันความคิดวิปริต ในทางทำลาย ให้ร้ายป้ายสีในทางเสียหายหรือไม่เป็นความจริงได้ สังคมก็จะอยู่เป็นสุข

^{๑๐๐} วรรณ ทองอุ่น, มนุษย์สัมพันธ์ในองค์การ, (สุรินทร์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๔๘), หน้า ๒๑๐ – ๒๑๒.

องค์การก็จะสามัคคี และสมกับสุภาสิตของ พระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส ที่กล่าวไว้ว่า “โลโกปัตถัม ภิกขาเมตตา” แปลความว่า เมตตาเป็นเครื่องค้ำจุนโลก^{๑๐๑}

๒) กรุณา (Compassion) มีความสงสาร คิดจะช่วยให้พ้นทุกข์ หมายถึง พุทธกรรมหวังดี เมื่อเห็นผู้อื่นมีความทุกข์ร้อน ตกทุกข์ได้ยาก ก็รู้สึกสงสาร ห่วงใจไปตามเมื่อเห็นเขามีความทุกข์ กรุณาธรรมเป็นเครื่องปราบปรามจิตใจไม่ให้คิดเบียดเบียนคนอื่นให้ได้รับความลำบากในการทำงาน กิจกรรมต่าง ๆ ย่อมมีความลำบากทั้งกายและใจ จึงมีความเห็นใจพลอยหาวิธีไม่ให้เกิดความลำบากแก่ผู้ทำงาน ด้วยการอำนวยความสะดวก สนับสนุน อุปกรณ์ เครื่องมือ ให้เต็มกำลังในการทำงาน

๓) มุทิตา (Sympathetic Joy) มีความยินดีเมื่อผู้อื่นได้ดี หมายถึง ความชื่นบานในเวลาที่ได้รับรู้ความดี เมื่อเขามีความเจริญด้วยความรู้ความสามารถ เจริญด้วยลาภยศ และชื่อเสียง พลอยชื่นชมยินดีตามด้วยคุณธรรม มุทิตาธรรมเมื่ออยู่ในดวงจิตผู้ใด ผู้นั้นย่อมปราบปรามความริษยาอิจฉาตาร้อนในคุณงามความดีของผู้อื่นเมื่อผู้อื่นได้รับความดี ทนไม่ได้ เกรี้ยวกราด หงุดหงิด รุนแรง ความอิจฉาริษยาเป็นโทษทำลายความสามัคคีความเจริญของหมู่คณะ เมื่อเกิดขึ้นย่อมชักนำจิต ให้วิปริตไปต่างๆ นานา คิดแต่อุบายในการยุยงทำลายให้เสียหาย แม้เหตุแห่งความไม่เป็นจริง มีแต่มุทิตาธรรมที่ปราบปรามความอิจฉาริษยาของคนในสังคมในองค์กรได้ เมื่อมีมุทิตาย่อมได้รับความนิยมนับถือ จึงเป็นคุณธรรมที่ควรปลูกฝังให้มีในใจของบุคลากรในหน่วยงานของทุกหน่วยงาน

๔) อุเบกขา (Equanimity) มีการวางตนเป็นกลาง มีความวางเฉย ไม่เสียใจ ไม่ดีใจ เมื่อสถานการณ์ไม่เอื้อจะแสดงพฤติกรรมตามคุณธรรมความมีเมตตา กรุณา และมุทิตาจิตได้ อุเบกขาธรรมเป็นคุณธรรมของผู้ใหญ่ ผู้นำ หัวหน้างานที่ปกครองพนักงาน เจ้าหน้าที่ หมู่คณะ ที่ต้องประพฤติดอย่างสม่ำเสมอ เมื่อมีผู้ประพฤติดีก็ต้องชมยกย่องสรรเสริญคุณงามความดีของเขา แต่เมื่อมีผู้ประพฤติไม่ดีก็ต้องถูกตำหนิ ลงโทษตามกรณีของความผิด ไม่ตัดสินเอนเอียงเพราะอคติที่ผิด นี่คือพฤติกรรมการมีอุเบกขาธรรม

พรหมวิหารทั้ง ๔ ประการดังกล่าวนี้ ผู้มีเมตตาธรรมความเจริญในเวลาปกติย่อมทำงานร่วมกับคนอื่นอย่างไม่มีเวรไม่มีภัย มีความรักใคร่สนิทสนมกลมเกลียวกันเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน มีความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผู้มีกรุณาธรรมควรเจริญในเวลาที่ได้รับรู้ความทุกข์ ความเดือดร้อน ผู้มีกรุณาธรรมย่อมนำมาซึ่งการช่วยเหลือเกื้อกูลเอื้ออาทรต่อกัน ไม่หนีเอาตัวรอด ความเดือดร้อนความทุกข์ยากของผู้ร่วมงาน ผู้อยู่ในสังคมองค์กรจะบรรเทาเบาบางลงอยู่ด้วยความมีน้ำใจ ผูกพันกันอย่าง

^{๑๐๑} พระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส, พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๑, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๗), หน้า ๔๒.

แนบแน่น มีมนุษยสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน ผู้ที่มีมุกตาธรรมย่อมนำมาซึ่งความโสมนัสปรีดีเปรมเอิบอิ่มใจ ยินดี สามัคคีกลมเกลียวเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน นำมาซึ่งความสุขใจสบายใจ อยู่ร่วมกันอย่างกัลยาณมิตร สัมพันธจิตสนิทใจ ผู้มีอุเบกขาธรรมควรเจริญในเวลาที่เป็นเพื่อนพ้อง ผู้อื่นถึงความวิบัติที่ไม่อาจช่วยเหลือได้ยึดถือ ดังคำสั่งสอนในสุตตนิบาต ขุททกนิกาย ว่า “กมฺมฺนา วตตตีโลก” สัตว์โลกย่อมเป็นไปตามกรรม^{๑๐๒} “นั่นคือ ตั้งสติ ทำความเข้าใจว่า คนทุกคนมีกรรมเป็นของตน ถ้าทำกรรมดีก็จะได้ผลตอบแทน ถ้าทำกรรมชั่วก็จะได้ผลตอบแทน ไม่มีทางหนีหนีกรรมของตน ผลกรรมจะติดตามตนไปเหมือนล้อหมุนไปตามรอยเท้าโค หรือเวลาที่เรามีความสุขไปพลุลย์แล้วไม่จำเป็นต้องช่วยเหลืออีก เป็นต้น

การปฏิบัติพรหมวิหาร ซึ่งแปลว่า ธรรมเป็นเครื่องอยู่ของท่านผู้ใหญ่ ธรรมประจำใจอันประเสริฐมี ๔ อย่าง คือ^{๑๐๓}

๑) เมตตา แปลว่า ความรัก ความปรารถนาดี มีไมตรีจิต คิดช่วยเหลือให้ทุกคนในโลกนี้ประสบประโยชน์และความสุขโดยทั่วกัน จุดมุ่งหมายที่แท้จริงของเมตตานี้ อยู่ที่การฝึกอบรมจิตใจของคนเราเองเป็นสำคัญ คือ ฝึกจิตให้มีความเยือกเย็น มีเมตตาอารีต่อสรรพสัตว์ทั่วหน้าไม่ว่าประเภทใด สัตว์ทุกประเภท มีความรักในชีวิตของตนเสมอเหมือนกันหมด สัตว์ทุกประเภทมีความรัก ความสุข เกลียด ทุกข์ เท่าเทียมกันไม่มียกเว้น การฝึกเพื่อให้เกิดเมตตา หรือวิธีปลูกฝังเมตตา มี ๒ วิธีคือ

๑.๑) การปฏิบัติตนตามปกติ เป็นการแผ่เมตตาอยู่เป็นนิจเพราะเมตตานี้หมายถึง การกระจายความหวังดีของตนให้กว้างขวางออกไปเรื่อยๆ เรียกว่า “อโนธามรณา” หวังให้สรรพสัตว์มีความสุขโดยไม่จำกัดและไม่หวังผลตอบแทนใดๆ ทั้งสิ้นและต้องปฏิบัติตามประจำเป็นนิจจนให้กลายเป็นอุปนิสัยหรือมีจิตสำนึก ถ้าวันไหนไม่ได้ทำก็คล้ายๆ กับขาดอะไรไปสักอย่าง ดังนั้นการแผ่เมตตาต้องฝึกทุกวันก่อนทำสมาธิก่อนนอน กล่าวคือ การตั้งใจไว้เสมอว่า มนุษย์และสัตว์ทั้งปวง ขอให้เขาสุขโดยทั่วกัน

๑.๒) การปฏิบัติอย่างเป็นพิธีการ คือ แผ่เมตตาแบบที่ครูบาอาจารย์ท่านได้สอนไว้ เช่น ท่านวางระเบียบไว้ให้แผ่หลังจากไหว้พระสวดมนต์เราก็แผ่เมตตา สอนให้เราแผ่ก่อนนอนเราก็แผ่ก่อนนอน ท่านแต่งบทสวดหรือบทแผ่เมตตาไว้อย่างไร เราก็ว่าตาม อย่างนี้เรียกว่าทำเป็นพิธีการ นอกจากนั้นท่านยังแนะนำวิธีแผ่เมตตาโดยแผ่ไปแบบเจาะจงแก่ผู้ใดผู้หนึ่ง เรียกว่า โอธิสพรณา อาณิสสรสของการแผ่เมตตา คือ กระแสจิตที่ระคนด้วยเมตตานี้ย่อมปรุงใจของผู้ที่แผ่เมตตานั่นเอง ทำ

^{๑๐๒} กรมการศาสนา, พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับสังคายนา เล่มที่ ๒๕, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๐), หน้า ๔๕๗.

^{๑๐๓} ไสว มาลาทอง, คู่มือการศึกษาจริยธรรม สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครอง และประชาชนผู้สนใจทั่วไป, (กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒), หน้า ๑๓๙ - ๑๔๘.

ให้สงบเยือกเย็นและในโอกาสเดียวกันก็เข้าไปคลี่คลายมุ่งร้ายในจิตใจผู้คิดมุ่งร้ายต่อเราให้คลายความเหี้ยมโหดลดลงด้วย

๒) กรุณา แปลว่า ความสงสาร คือ คิดจะช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์เดือดร้อน ได้แก่ ใฝ่ใจที่จะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของคนและสัตว์ทั้งปวง การปฏิบัติเกี่ยวกับกรณานั้น เริ่มแรกด้วยการปลูกฝังตามสงสาร ผู้ได้รับความลำบากเกิดขึ้นในใจเมื่อมีคุณธรรม คือ กรุณาในใจแล้ว การแสดงออกย่อมจะเกิดขึ้นตามแต่เหตุการณ์นั้น เช่น การช่วยเหลือคนเจ็บ ช่วยเหลือคนกำพร้าอนาถา ช่วยเหลือคนขาดแคลน กรุณาเป็นเรื่องของความสงสาร เมื่อเห็นคนหรือสัตว์ประสบความทุกข์เดือดร้อน มีความรู้สึกไหวหวั่นไปกับความทุกข์เดือดร้อนของคนอื่น จนไม่อาจที่จะนิ่งอยู่เฉยได้ ความกรุณาจึงเป็นคุณธรรมที่สำคัญที่จะทำให้คนเป็นนักเสียสละ พร้อมทั้งจะทำทุกอย่างเพื่อช่วยเหลือผู้อื่นให้ได้รับความสุข คุณธรรมข้อนี้แสดงให้เห็นว่าผู้ประพฤติดังกล่าวมีฐานคุณธรรมเรื่องเมตตาสูงมาก จนมองหาทางช่วยเหลือในทันทีทันใดเท่าที่สามารถจะช่วยเหลือได้ เป็นต้นว่า เมื่อเกิดอุทกภัย วาตภัย หรืออัคคีภัย ผู้มีจิตใจกรณาก็จะอยู่เฉยไม่ได้ต้องช่วยเหลือ เป็นต้นว่า ส่งเสื้อผ้า อาหาร และอื่นๆ ไปบรรเทาความทุกข์ ความเดือดร้อนแก่ผู้ที่ได้รับเคราะห์กรรม

๓) มุทิตา ได้แก่ ความชื่นบาน กล่าวคือ ความพลอยยินดีด้วยในเมื่อผู้อื่นได้ดี ข้อมุทิตานี้เป็นหลักธรรมของผู้มีลักษณะใจกว้างขวาง ยินดีต่อความดีของผู้อื่น นับเป็นการกระทำความดีหรือความดีอย่างหนึ่ง ตัวอย่างเช่น นักกีฬาแข่งขันกีฬา เมื่อฝ่ายตรงข้ามชนะก็แสดงออกซึ่งความยินดีที่ชนะ ไม่อิจฉาริษยา หรือกลั่นแกล้ง คุณธรรมข้อนี้หมายถึง การให้การสนับสนุนแก่ผู้สร้างประดิษฐ์สิ่งต่างๆ เพื่อประโยชน์แก่สังคมด้วย

๔) อุเบกขา ได้แก่ การวางใจเป็นกลางโดยพิจารณาข้อเท็จจริง กล่าวคือ ในการตัดสินใจเรื่องใดๆ จะต้องพิจารณาใคร่ครวญด้วยปัญญา มีเหตุผลอย่างถูกต้องด้วยความเที่ยงธรรมสามารถใช้สติปัญญาพิจารณาข้อเท็จจริงอย่างถูกต้องประกอบด้วยเหตุผล แล้วปฏิบัติลงไปด้วยความเยือกเย็นสุขุมรอบคอบ สามารถดำรงมั่นรักษาความถูกต้องหรือความยุติธรรมไว้ได้

พรหมวิหารทั้ง ๔ ประการนี้ เป็นธรรมอยู่อย่างประเสริฐ ซึ่งจัดเป็นหลักธรรมประจำใจและกำกับความประพฤติ เป็นธรรมจำเป็นอย่างยิ่งในสังคมไทย ซึ่งในปัจจุบันมีอำนาจวัตถุนิยมบีบรัดให้ต้องเป็นคนใจแคบเห็นแก่ตัว การฝึกฝนให้สามารถรักและเมตตาแม้แต่ศัตรูเราก็อยมได้ จะได้ชื่อว่าเป็นชาวพุทธที่แท้จริง ตามหลักธรรมพระพุทธศาสนาที่ว่า “พึงเมตตาให้แม้แก่โจรผู้กำลังตัดหรือเลื่อยอวัยวะ เช่น แขนหรือขาของตน ใครมีความโกรธต่อโจรผู้กำลังกระทำดังกล่าวนั้น ก็ไม่ชื่อว่าสาวกของเรา” ดังนั้น การฝึกฝนในเรื่องปฏิบัติพรหมวิหารธรรมในเบื้องต้นควรปฏิบัติ ดังนี้

- ๑) มองผู้อื่นในแง่ดี ตั้งความปรารถนาดีต่อคนทั่วไป
- ๒) แผ่เมตตา
- ๓) ขวนขวายให้ความช่วยเหลือเกื้อกูลแก่ผู้อื่น

- ๔) สนับสนุนและเข้าร่วมในงานสาธารณประโยชน์
- ๕) ไม่เย้ยหยัน รังแก และริษยาผู้อื่น
- ๖) แสดงความยินดีในเมื่อผู้อื่นประสบความสำเร็จ
- ๗) วางใจเป็นกลาง มองสิ่งทั้งหลายตามความเป็นจริงและในลำดับต่อไปควรเลือกปฏิบัติตามวาระคือ (๗.๑) เมตตา ควรเจริญหรือปฏิบัติในเวลาปกติหรือเหตุการณ์ทั่วไป (๗.๒) กรุณา ควรเจริญหรือปฏิบัติในเวลาเมื่อคนอื่นได้รับความทุกข์และเดือดร้อน (๗.๓) มุทิตา ควรเจริญหรือปฏิบัติในเวลาเมื่อคนอื่นได้ดี หรือประสบความสำเร็จ (๗.๔) อุเบกขา ควรเจริญหรือปฏิบัติในเวลาเมื่อคนอื่นเขาถึงความวิบัติหมดหนทางที่จะช่วยเหลือใดๆ ได้แล้ว

สรุปได้ว่า พรหมวิหาร ๔ เป็นคุณธรรมสำหรับเป็นที่อยู่ของจิตใจแห่งพรหม คือ ผู้ใหญ่ หรือผู้ประเสริฐ ซึ่งผู้นำองค์การควรจะมีธรรมเป็นหลักประจำใจ กำกับพฤติกรรมคนในองค์การในสังคม ให้เป็นไปโดยชอบธรรม ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม ผู้บริหารหรือผู้บังคับบัญชาควรยึดธรรมเป็นหลักปฏิบัติ เพื่อก่อให้เกิดความสัมพันธ์อันดีระหว่างผู้นำกับผู้ตาม ระหว่างนายจ้างกับลูกจ้างซึ่งการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ซึ่งพรหมวิหาร ๔ ในการบริหารงานนั้น ประกอบด้วย เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

๒.๗ งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

เจษฎา สอนบาลี ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมพิธีกรรมทางพุทธศาสนากับการดำรงรักษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทยของจังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า แนวทางในการฟื้นฟูอัตลักษณ์วัฒนธรรม พบว่ามี ๕ แนวทาง ได้แก่ ๑) ชาวไทยองต้องมีส่วนร่วมในการช่วยกันสร้างความตระหนักโดยการถ่ายทอดจากคนรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่รุ่นสู่รุ่นต่อไป ๒) ชาวไทยองควรมีแผนการจัดการวัฒนธรรมของตนเอง ๓) ชาวไทยองควรอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน และองค์กรต่างๆ ในการขับเคลื่อนให้เกิดการฟื้นฟูอัตลักษณ์ของตนเอง ๔) ชาวไทยองควรมีกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา โดยมีวัดเป็นศูนย์กลางในการดำเนินกิจกรรมต่างๆ และ ๕) ชาวไทยองควรพลิกวิกฤติให้เป็นโอกาสโดยใช้ปัจจัยที่เป็นแรงดึงดูดจากภายในและภายนอก ให้รู้จักสนใจในความเป็นชาวไทยอง อัตลักษณ์ของชาวไทยองจะดำเนินต่อไปอย่างยั่งยืนสืบไป ต้องไม่โดดเดี่ยว หรือโดดโผนบนทางหนทางวัฒนธรรมต่างระดับ เพื่อนพ้องผองชาติพันธุ์จะร่วมกันปะมือสู้วิกฤตระบบล่มสลายของวัฒนธรรมชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมจอมปลอม หน้ากากแห่งการแสวงหาผลกำไรบนหนทางแห่งวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ที่กลุ่มผู้แสวงหาต้องการกำไรที่ฉาบฉวยไม่มีที่สิ้นสุด^{๑๐๔}

^{๑๐๔} เจษฎา สอนบาลี และคณะ, “การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมพิธีกรรมทางพุทธศาสนากับการดำรงรักษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทยของจังหวัดลำพูน”, วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, ปีที่ ๑๑, ฉบับที่ ๓ (เดือนกันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๑).

เบญจวรรณ สุขวัฒน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน : การต่อรองเพื่อสิทธิทางการเมืองพลเมืองทางวัฒนธรรม” ผลการวิจัยพบว่า ชาวไทเขินมีการสร้างความทรงจำร่วมกันทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมกันและใช้ในการต่อรองสิทธิและอำนาจในการเข้ามาอยู่ในพื้นที่บ้านเหล่าพัฒนา รวมทั้งการใช้ทรัพยากรได้อย่างชอบธรรม ทั้งนี้ ยังมีการปรับตัวทั้งทางด้านการประกอบอาชีพ ศาสนาและความเชื่อ การแต่งกาย และวัฒนธรรม ให้สอดคล้องกับระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกของรัฐไทย และแสดงความแตกต่างด้วยการยึดโยงความสัมพันธ์กับเมืองเชียงตุง ประเทศพม่า สำหรับสถานะทางสังคม ชาวไทเขินเป็นผู้นำของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ภายในหมู่บ้านในการดำเนินการด้านกิจกรรมและการจัดการในหมู่บ้าน มีโอกาสได้รับตำแหน่งผู้นำหมู่บ้าน ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ทั้งในระดับหมู่บ้านและจังหวัด และมีการรวมกลุ่มเครือข่ายชาติพันธุ์เชียงราย ทำให้สามารถใช้ต่อรองสิทธิต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองได้ แต่อย่างไรก็ดี การขับเคลื่อนเพื่อการต่อรองของชาวไทเขินยังไม่สามารถแสดงออกได้อย่างเต็มที่เนื่องด้วยการขาดการได้รับเสรีภาพที่เท่าเทียมกับพลเมืองไทย ผลจากการศึกษาสามารถนำไปใช้เป็นข้อมูลของภาครัฐในการวางแผนระบบการจัดการกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ได้^{๑๐๕}

ประสิทธิ์ ลิปรีชา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “กระบวนการทัศน์การศึกษาชาติพันธุ์สัมพันธ์” การศึกษาเรื่องชาติพันธุ์สัมพันธ์เป็นประเด็นที่มีความโดดเด่นมากขึ้นในวงวิชาการด้านสังคมศาสตร์ของไทยปัจจุบัน ซึ่งได้รับอิทธิพลโดยตรงจากแนวแนวคิดทฤษฎีการศึกษาชาติพันธุ์สัมพันธ์ในตะวันตก หากแต่ที่ผ่านมายังขาดการทบทวนถึงกระบวนการทัศน์ของการศึกษาชาติพันธุ์ในวงวิชาการสังคมศาสตร์ไทย ดังนั้น บทความนี้จึงมุ่งนำเสนอให้เห็นถึงกระบวนการทัศน์ของการศึกษาชาติพันธุ์สัมพันธ์ในมุมมองด้านมานุษยวิทยาในระยะที่ผ่านมา ซึ่งสามารถแบ่งออกได้เป็นสามกระบวนการทัศน์ด้วยกัน คือกระบวนการทัศน์ว่าด้วยสิ่งกำหนดพื้นฐาน กระบวนการทัศน์ว่าด้วยการเป็นเครื่องมือ และกระบวนการทัศน์ว่าด้วยการสร้าง โดยในแต่ละกระบวนการทัศน์นั้นจะมีการยกตัวอย่างงานศึกษาชิ้นสำคัญในสังคมไทยและประเทศในแถบเอเชียอาคเนย์ประกอบนอกจากนั้นแล้วบทความนี้ยังได้ชี้ให้เห็นถึงจุดเปลี่ยนของแต่ละกระบวนการทัศน์ที่สัมพันธ์กับบริบททางสังคมและแนวคิดในการศึกษาชาติพันธุ์สัมพันธ์ที่เปลี่ยนไปด้วย^{๑๐๖}

^{๑๐๕} เบญจวรรณ สุขวัฒน์, “การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน: การต่อรองเพื่อสิทธิทางการเมืองพลเมืองทางวัฒนธรรม”, *ดัชนีนิพนธ์ปริญาปรัชญาดุสิตบัณฑิต (ไทศึกษา)*, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๘).

^{๑๐๖} ประสิทธิ์ ลิปรีชา, “กระบวนการทัศน์การศึกษาชาติพันธุ์สัมพันธ์”, *วารสารสังคมกลุ่มน้ำโขง*, ปีที่ ๑๐, ฉบับที่ ๓, (เดือนกันยายน- ธันวาคม ๒๕๕๗).

เปรมวิทย์ วิวัฒนเศรษฐ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพิธีกรรมแห่งชีวิตชาวไทลื้อจังหวัดพะเยา” ผลการวิจัยพบว่า พิธีกรรมแห่งชีวิตชาวไทลื้อที่จังหวัดพะเยาได้แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวไทลื้อ อันได้แก่ แนวคิดของพิธีกรรม ความเชื่อ รูปแบบและข้อบัญญัติของพิธีกรรม ภาษา ตลอดจนสัญลักษณ์เฉพาะที่แสดงถึงกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ นอกจากนั้น เมื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ของพิธีกรรมแห่งชีวิตตามแนวการศึกษามิติที่ ๓ ทางคติชนวิทยา พบว่า พิธีกรรมเป็นกระบวนการสานสัมพันธ์ระหว่างชาวไทลื้อกับพลังจากนามธรรมอันสูงส่ง ผ่านผู้ประกอบพิธี ตัวบททางวรรณกรรม และอุปกรณ์ประกอบพิธี^{๑๐๗}

ณัฐนรี เจนจัด ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษา “ความเป็นไทย” ในสื่อใหม่ กรณีศึกษาโฆษณาของธุรกิจสายการบิน” จากการศึกษาความเป็นไทยในสื่อใหม่ กรณีศึกษาโฆษณาของธุรกิจสายการบิน พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับสารทางสื่อใหม่ (New Media) สื่อออนไลน์ที่นิยมใช้คือเฟสบุ๊ก (Facebook) และ ใช้งานอินเทอร์เน็ตเพื่อการอัปเดตข้อมูลข่าวสารส่วนการพบเห็นงานโฆษณาของบริษัทการบินไทย พบเห็นทางสื่อโทรทัศน์มากที่สุด ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อเอกลักษณ์ “ความเป็นไทย” โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก มีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๗ ซึ่งมีความคิดเห็นว่าวัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบสานมากที่สุด ส่วนเหตุผลในการเลือกใช้บริการของบริษัทการบินไทยเพราะ ว่ามีภาพลักษณ์ที่ดี และเป็นการเสริมภาพลักษณ์ให้กับผู้ใช้บริการ ความรู้สึกหลังจากที่ได้รับชมงาน โฆษณาของบริษัท การบินไทย พบว่ามีความมั่นใจในการบริการของสายการบิน ส่วนรูปแบบการนำเสนอที่เกี่ยวข้องกับเรื่อง “ความเป็นไทย” ในงานโฆษณาของบริษัทการบินไทย มีความแปลกใหม่และน่าสนใจและถือว่าเป็นจุดเด่นของงานโฆษณา โดยมีความรู้สึกชื่นชอบและมีความพึงพอใจต่องานโฆษณาในสื่อใหม่ที่มีการประยุกต์ใช้แนวคิดเรื่องความเป็นไทยของบริษัทการบินไทย โดยภาพรวมมีความพึงพอใจในระดับสูง โดยกลุ่มตัวอย่างมีความคิดเห็นว่ารูปภาพที่ใช้ประกอบสื่อถึงความเป็นไทย ซึ่งมีความพึงพอใจในระดับสูง โดยมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ ๔.๑๔^{๑๐๘}

พิทักษ์ ไปเร็ว พิทักษ์ ศิริวงศ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “วาทกรรมการสร้างความเป็นของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยฐานะพลเมืองของโลก The otherness discourse of other country labor in Thailand as a world citizen” จากการทบทวนวรรณกรรมและงานวิจัยเรื่องวาทกรรมการสร้างความเป็นของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยฐานะพลเมืองของโลก (The otherness discourse of other country labor in Thailand as a world citizen) ผลการศึกษาพบว่าการสร้างวาทกรรมการสร้างความเป็นอื่น (Otherness) ของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยที่

^{๑๐๗} เปรมวิทย์ วิวัฒนเศรษฐ์, “อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพิธีกรรมแห่งชีวิตชาวไทลื้อจังหวัดพะเยา”, วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ, ปีที่ ๒๘, ฉบับที่ ๒, (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๑).

^{๑๐๘} ณัฐนรี เจนจัด, “ศึกษาความเป็นไทยในสื่อใหม่ กรณีศึกษาโฆษณาของธุรกิจสายการบิน”, ศิลปะศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗).

โรงงานแห่งหนึ่งในจังหวัดสมุทรสาครเกิดขึ้นจากตัวบท (Context) และภาคปฏิบัติทางวาทกรรม (Discursive Practice) มีดังนี้ ๑) การกำหนดด้านแบ่งเขตแดนรัฐ-ชาติ ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการปฏิบัติงาน จะทำหน้าที่แบ่งความเป็นพวกเรา พวกเขา ตามที่กำหนดไว้ในกฎหมาย นโยบายต่างๆ ของรัฐโดย อัตโนมิติ ๒) ด้านการรักษาพยาบาลแก่แรงงานข้ามชาติทั้งทางด้านตัวบทกฎหมายเป็นที่มาของการ ปฏิบัติต่อแรงงานข้ามชาติเช่นกัน ๓) การรักษาพยาบาลที่หน่วยงานของรัฐกำหนดขึ้นสามารถดำเนิน ไปตามที่ตัวบท นโยบาย กำหนดไว้ ๔) สังคมของการอยู่ร่วมกันไม่ได้มีความรุนแรงมาก มีบ้างที่แบ่ง แยกกันเพราะมาจากคนละประเทศ การวิเคราะห์ภาคปฏิบัติทางสังคม (Social Cultural Practice) การปฏิบัติต่อแรงงานข้ามชาติทั้งพม่า กัมพูชา และ ลาว ยังมองกันแบบแตกต่าง ปฏิบัติต่อกันด้วยความไม่เท่าเทียม หรือเหมาะสมกว่าที่เป็นอยู่ ไม่ว่าจะเป็นภาครัฐ ประชาชนชาวไทย ดังนั้น ภาครัฐต้องสร้างความเข้าใจก่อนที่จะก้าวไปสู่การเป็นสังคมของประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน และความพร้อมไปสู่การเป็นพลเมืองของโลก ทั้งนี้ทุกประเทศจะต้องสร้างความเหมือน ไม่ใช่ความต่างกัน ที่เราเรียกกันว่า "ความเป็นอื่น"^{๑๐๙}

ธนวัฒน์ ปาลี จากการศึกษาเรื่อง การเมืองเรื่องการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของคนยอง ในลำพูน (Politics of identity reconstruction among Yong People in Lamphun) ผลการวิจัย พบว่า ในระยะ ๑๐ ปีที่ผ่านมา มีบุคคลหลายกลุ่มพยายามจะอธิบายความเป็นยองหรือสร้างอัตลักษณ์ ยองอย่างหลากหลาย รวมทั้งให้ความหมายของอัตลักษณ์เหล่านั้นในระดับที่แตกต่างกัน แต่ทุกกลุ่มมี ลักษณะร่วมประการหนึ่งคือ ไม่ได้เป็นไปเพื่อต่อสู้ต่อรองหรือได้ต่อบกับรัฐชาติและนโยบายชาตินิยม ดังเช่นที่ปรากฏในงานศึกษากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ทว่าเป็นการแสดงออกเพื่อประกาศความสำเร็จ เชิดชูอัตลักษณ์ให้ โดดเด่น รวมทั้งเป็นการแสวงหาอัตลักษณ์ บางอย่างเพื่อสร้างจุดเด่นให้แก่กลุ่มของ ตนเอง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น นอกจากนี้ยังพบว่า กระบวนการ ประกอบสร้างอัตลักษณ์ของโดยการหยิบยืมวัฒนธรรมและความเชื่อตามวิถีเดิมมาตีความใหม่เพื่อ อธิบายความเป็นยองผ่านการอนุรักษ์ การจัดแสดง และกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่เกิดขึ้นอย่าง หลากหลายไม่ได้เป็นเพียงแค่การรักษาวัฒนธรรมที่มีคุณค่า เพื่อบอกเล่าหรือยืนยันตัวตนความเป็น ยองเท่านั้น แต่ยังมีเรื่องของการเมือง อำนาจ และ ผลประโยชน์ของคนแต่ละกลุ่มอีกด้วย^{๑๑๐}

ศรัรัช ลอยสมุทร ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การวิเคราะห์วาทกรรมการสร้าง “ความเป็นอื่นคือ ศัตรู” ในการสื่อสารความเชื่อ ทางการเมืองในสื่อเครือข่ายสังคมสาธารณะ” บทความนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อแสดงถึงความเชื่อทางการเมืองและจุดยืนทางการเมืองของประชาชนในสังคมไทยที่มี

^{๑๐๙} พิทักษ์ ไปเร็ว พิทักษ์ ศิริวงศ์, “วาทกรรมการสร้างความเป็นอื่นของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทย ฐานะพลเมืองของโลก”, วารสารวิชาการ, ปีที่ ๖, ฉบับที่ ๓ (กันยายน – ธันวาคม ๒๕๕๖): ๖๑๗.

^{๑๑๐} ธนวัฒน์ ปาลี, “การเมืองเรื่องการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของคนยองในลำพูน”, ศิลปศาสตรมหา บัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๙).

ความแตกต่างและแบ่งข้างกันเป็นฝักเป็นฝ่ายว่าเป็น “คนอื่น” (other) เป็นฝั่งตรงข้าม ตลอดจนเป็นศัตรูความคิดทางการเมือง ศึกษาจากการสื่อสารความเชื่อและจุดยืนทางการเมืองในสื่อสังคมเครือข่าย เฟซบุ๊ก (Facebook) ในแฟนเพจสาธารณะที่เกี่ยวกับการเมือง โดยพิจารณาจากสเตตัส (status) จำนวน ๖๐ ข้อความ พบการสร้างวาทกรรมที่แสดงความเป็นอื่นและความเป็นศัตรู ๑๖ วิธี ได้แก่ การสร้างคำเรียกขาน การอ้างอิงชื่อจากการกระทำที่ผ่านมา การเรียกชื่อจากสัญลักษณ์ การใช้คำด่าเปรียบเปรยที่แสดงความ ล้าหลัง ความไม่ฉลาด การสร้างกลุ่มคำใหม่ การตั้งสมญานามที่แสดงคุณลักษณะเด่นของแต่ละฝ่าย การใช้คำที่แสดงความถดถอยในด้านการด้อยความรู้ ด้อยภูมิปัญญาของฝั่งตรงข้าม การใช้คำเสียดสีที่แสดง ความขัดแย้ง การใช้คำวิเศษณ์ต่อท้ายคำที่แสดงจุดยืนทางการเมือง การใช้อุปลักษณ์ การพาดพิงรูปลักษณ์ ทางกายของอีกฝั่งฝ่าย การแปลงคำใหม่เพื่อเรียกขานอีกฝั่งฝ่าย การตอกย้ำแนวคิดเรื่องชนชั้น การใช้คำหยาบ การใช้วลีที่แสดงความก้าวร้าวและการเปลี่ยนแปลง และการสร้างความเป็นศัตรูให้แก่หน่วยงานภาครัฐ วาทกรรมเหล่านี้ถูกใช้เพื่อสื่อถึงการตรงกันข้ามกันและความเป็นอื่นทางความเชื่อทางการเมือง ความชอบ และจุดยืนทางการเมืองในสังคมไทย^{๑๑๑}

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ชาติพันธุ์ และการจัดการความขัดแย้งทางชาติพันธุ์” บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อให้ความกระจ่างต่อมโนทัศน์ว่าด้วยชาติพันธุ์ โดยผ่านการเปรียบเทียบกับชาติ และเชื้อชาติ นอกจากนี้ยังแสดงให้เห็นถึงความขัดแย้งและนโยบายในการจัดการความขัดแย้งทางชาติพันธุ์ของรัฐต่าง ๆ ที่ผ่านมา ได้แก่ การฆ่าล้างโคตร การกวาดล้างให้หมดไป การกลืนกลายทางวัฒนธรรม การบูรณาการ การให้สถานพิเศษแก่ชนพื้นเมือง และสหพันธรัฐทางชาติพันธุ์ รวมทั้งการประเมินคุณค่าทางจริยธรรมของนโยบายเหล่านี้ บทความนี้ได้เสนอแนวทางในการแก้ปัญหาความขัดแย้งโดยการให้ความสำคัญกับการดำเนินงานในระดับท้องถิ่น การให้สิทธิชุมชนสิทธิทางวัฒนธรรม การส่งเสริมการแลกเปลี่ยนทางสังคม เสริมสร้างความไว้วางใจและความร่วมมือต่อกัน ยิ่งไปกว่านั้น วิธีการในการจัดการความขัดแย้งควรมีประสิทธิภาพ เป็นไปอย่างสันติ และเป็นธรรม^{๑๑๒}

องค์ สุริยเมฆะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “สถานภาพการศึกษาชาติพันธุ์ไทลื้อ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๐ - ๒๕๔๐” ไทลื้อเป็นกลุ่มชาติพันธุ์หนึ่งที่พูดภาษาในตระกูลไต อาศัยอยู่ทางตอนใต้ของประเทศจีน ทางตะวันออกของพม่า ทางตอนเหนือของลาว เวียดนามและไทย สำหรับในประเทศไทย

^{๑๑๑} ศรีรัช ลอยสมุทร, “การวิเคราะห์วาทกรรมการสร้าง “ความเป็นอื่นคือศัตรู” ในการสื่อสารความเชื่อทางการเมืองในสื่อเครือข่ายสังคมสาธารณะ”, *วารสารศิลปศาสตร์* มหาวิทยาลัยรังสิต, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๒ (มกราคม-มิถุนายน, ๒๕๖๓): ๔๓.

^{๑๑๒} สมศักดิ์ สามัคคีธรรม, “ชาติพันธุ์ และการจัดการความขัดแย้งทางชาติพันธุ์”, *วารสารพัฒนาสังคม*, ปีที่ ๑๘, ฉบับพิเศษ (๖ พฤศจิกายน, ๒๕๕๙): ๑๕๗.

แล้ว พบชาวไทลื้ออาศัยอยู่ในจังหวัด แม่ฮ่องสอน แพร่ น่าน พะเยา เชียงราย เชียงใหม่ และลำพูน ซึ่งภาษาและวัฒนธรรมชาวไทลื้อมีความแตกต่างจากคนเมืองหรือคนล้านนา ทำให้นักวิชาการ ทั้งชาวไทยและชาวต่างประเทศสนใจศึกษาภาษาและวัฒนธรรมไทลื้อ นับตั้งแต่ระยะยุคสงครามโลกครั้งที่สองจนถึงปัจจุบัน ซึ่งตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา นั้น แนวคิดการศึกษากลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อไม่ได้หยุดนิ่ง มีการเปลี่ยนแปลงไปตามกระแสแนวคิดในแต่ละช่วงเวลา^{๑๓๓}

พระปลัดสุรรักษ์ โชติธมโม (จิตต์มัน) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร ๔ เพื่อการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านเทพราช อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช” ผลการวิจัยพบว่า การประยุกต์ใช้พรหมวิหาร ๔ เพื่อแก้ปัญหาความแตกร้างในครอบครัว แก้ปัญหายาเสพติด และปัญหาขาดความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ คือ การแสดงการกระทำต่อกันอย่างสุจริตและจริงใจ ทั้งต่อหน้าและลับหลังเมื่อนำหลักธรรมมาส่งเสริมใช้ให้ถูกต้อง ถูกวิธี ปฏิบัติตนตามบทบาทหน้าที่และภาระที่รับผิดชอบควรเอาใจใส่ต่อหน้าที่การงานสามารถประคับประคองครอบครัวของตนให้มีความสุขอบอุ่นของสมาชิกในครอบครัวได้ถ้าทุกคนมีพรหมวิหารธรรมการพูดตักเตือนแนะนำด้วยความรัก อยากให้เขาฟังทุกข์ มีความพลอยยินดีเมื่อสมาชิกมีจิตสำนึกกลับมาเปลี่ยนแปลงการกระทำในทางที่ดีมีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ด้วยความจริงใจไม่หวังผลตอบแทน ดังนั้น ชุมชนก็เกิดสันติสุขน่าอยู่^{๑๓๔}

พระครูรัตนกรวิสุทธิ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พรหมวิหาร ๔ กับบทบาทและสิทธิสตรี” ผลการวิจัยพบว่า เมื่อวิเคราะห์ในมุมมองของสังคมที่มีบทบาทของสตรีตามหลักพรหมวิหาร ๔ ด้าน สังคมควรสนับสนุนสตรีในด้านต่าง ๆ คือ ๑) ด้านความเมตตา คนในสังคมการใช้เมตตาธรรมในการยอมรับบทบาทและสิทธิสตรีให้เกิดขึ้นในสังคม รวมถึงการสร้างคุณค่าและค่านิยมต่างๆ เพื่อเอื้อให้เกิดประโยชน์แก่สตรี โดยความเมตตาทั้งหลายเหล่านั้นควรบังเกิดกับทั้งคนทุกเพศ ทุกวัย ทุกชนชั้นในสังคม เพื่อให้เกิดการยอมรับ รวมถึงมีความปรารถนาดีและความยินดีในสิทธิที่สตรีได้ถึง ๒) ด้านกรุณา ให้ความกรุณาแก่สตรี ในการแสดงบทบาทของตนเองต่อสังคม รวมถึงมีความเห็นอกเห็นใจต่อสตรีในบทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ รวมถึงสังคมควรช่วยเหลือสตรีเหล่านั้นให้พ้นจากความทุกข์ ส่งเสริมให้มีความเท่าเทียมกันทางเพศ และส่งเสริมให้มีความสุขรอดพ้นจากการกดขี่ข่มเหง ความรุนแรงทางเพศ รวมถึงสังคมควรสร้างทัศนคติที่ดีต่อการให้สตรีมีบทบาทเท่าเทียมกับบุรุษ ๓) ด้านมุทิตา ให้คนในสังคมมีความยินดี ความชื่นชม เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงานและการทำหน้าที่ของสตรีเหล่านั้น ชื่นชมสตรีทุกท่านที่ได้ทำหน้าที่ของตนเองอย่างดีในการพัฒนาและช่วยเหลือ

^{๑๓๓} องค์ สุริยเมฆะ, “สถานภาพการศึกษาชาติพันธุ์ไทลื้อ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๐-๒๕๔๐”, วารสารรามคำแหง, ฉบับมนุษยศาสตร์, ปีที่ ๓๔, ฉบับ ๑ (มกราคม - มิถุนายน, ๒๕๕๘): ๑๒๗.

^{๑๓๔} พระปลัดสุรรักษ์ โชติธมโม (จิตต์มัน), “การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร ๔ เพื่อการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านเทพราช อำเภอสิชล จังหวัดนครศรีธรรมราช”, วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๕): ๑๒๒๗ - ๑๒๒๘.

สังคม ๔) ด้านอุเบกขา สังคมควรให้ความยุติธรรม ความเสมอภาคกับสตรีในการกระทำการต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันทางเพศ หากเกิดความผิดพลาดประการใดต้องตัดสินใจด้วยความเป็นธรรมและเที่ยงตรง ไม่มีการแบ่งแยกเพศหรือการกีดกัน^{๑๑๕}

ณัฐพงศ์ รักงาม ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งและสร้างความปรองดองตามแนวทางพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดการจัดการความขัดแย้งตามแนวทางพระพุทธศาสนาสามารถแบ่งออกเป็น ๒ แนวทางด้วยกัน แนวทางแรก คือหลักธรรมในการสร้างความปรองดองและสามัคคีได้แก่ สังคหวัตถุ ๔, พรหมวิหาร ๔, สารณียธรรม ๖ เป็นต้น แนวทางที่สอง คือหลักธรรมที่นำมาประยุกต์ปฏิบัติเพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความปรองดองประกอบไปด้วย อคติ ๔, ฆราวาสธรรม, สัมปยุตธรรม รวมไปถึงการรักษาศีล ๕ ซึ่งหมายถึงข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานของมนุษย์เพื่อควบคุมความประพฤติทั้งกาย วาจาและใจให้เป็นปกติและนำมาซึ่งความสงบสุขของสังคม^{๑๑๖}

ศศิธร ศรีรัตน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีความเชื่อและประกอบพิธีกรรมมี ๒ รูปแบบ คือ ๑) พิธีเฝ้าบักกะเป็นพิธีกรรมปิดที่บุคคลภายนอกไม่สามารถเข้าร่วมได้รวมทั้งลูกเขยและสะใภ้ซึ่งเป็นการสืบทอดของฝ่ายหญิง ๒) พิธีกรรมเปิดเป็นพิธีกรรมที่บุคคลภายนอกสามารถเข้าร่วมกิจกรรมได้ เช่น พิธีผูกข้อมือ พิธีเลี้ยงผีฝ่ายพิธีเลี้ยงผีไร่ เป็นต้น ความเชื่อและพิธีกรรมมีส่วนประกอบที่สำคัญ คือ เหล้า ไก่ หมู ที่ใช้ประกอบการเลี้ยงผีต่าง ๆ ยกเว้นพิธีเฝ้าบักกะและเลี้ยงผีไฟที่ไม่มีเหล้า ความเชื่อเหล่านี้ยังคงดำเนินตามวิถีการดำรงชีวิตของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่ยังนับถือผีอย่างเหนียวแน่น และจากการศึกษาพบการเปลี่ยนแปลงและการคงอยู่ทางความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง คือกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงที่เปลี่ยนการนับถือศาสนาจากการนับถือผีเป็นการนับถือศาสนาพุทธและศาสนาคริสต์ ทำให้พิธีกรรมต่าง ๆ ได้ล้มเลิกไปบางพิธีเนื่องจากพิธีกรรมเหล่านี้ขัดกับคำสอนของศาสนา รวมทั้งปัจจัยอย่างอื่น เช่น การศึกษา การทำงานที่อาจทำให้พิธีกรรมได้ค่อยสูญหายไป สำหรับการคงอยู่ทางความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงคือการแต่งงาน การแต่งงาน ผู้หญิงกะเหรี่ยงจะต้องเป็นผู้

^{๑๑๕} พระครูรัตนกรวิสุทธิ์, “พรหมวิหาร ๔ กับบทบาทและสิทธิสตรี”, วารสารพุทธมณฑล ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๕): ๒๒๖-๒๒๗.

^{๑๑๖} ณัฐพงศ์ รักงาม, “การจัดการความขัดแย้งและสร้างความปรองดองตามแนวทางพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดเชียงราย”, วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๐): ๑๖๙ - ๑๗๐.

ที่สู่ขอผู้ชาย ซึ่งสินสอดที่มาขอฝ่ายชายคือ หมู ดังนั้นผู้หญิงกะเหรี่ยงจึงต้องเลี้ยงหมูไว้เพื่องานแต่งงาน นอกจากนั้นการแต่งงานข้ามศาสนาขึ้นอยู่กับข้อตกลงเบื้องต้นว่าการจัดงานจะจัดแบบใด^{๑๑๗}

เกศศิริ วงศ์สองชั้น และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปรับตัวทางวัฒนธรรมในโลกสมัยใหม่ของชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร” ผลการวิจัยพบว่า (๑) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลงด้านการสร้างที่อยู่อาศัย คือ นิยมความสมัยใหม่และความคงทนของวัสดุในการก่อสร้าง การที่รัฐเข้มงวดเรื่องกฎหมายป่าไม้มากกว่าอดีต ด้านการแต่งกายคือ ความคิดที่มองว่าการแต่งกายดังกล่าวไม่ทันสมัย ไม่สวยงามและไม่เหมาะที่จะใส่ไปข้างนอก มีการท

อผ้าใส่เองน้อยลงและไม่เหมาะสมกับสภาพแวดล้อมที่ตนใช้ชีวิต ด้านภาษา ความจำเป็นในชีวิตที่ต้องไปทำมาหากินอยู่ที่อื่นและเนื่องจาก การแพร่กระจายของวัฒนธรรมสมัยใหม่และการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรมและด้านประเพณีพิธีกรรม คือการรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอก (๒) การดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ด้านการสร้างที่อยู่อาศัย ชาวบ้านส่วนใหญ่เริ่มหันมาสร้างบ้านแบบบ้านปูนหรือบ้านไม้ที่ทำจากไม้ฝาฉาบปูน ด้านการแต่งกาย ปัจจุบันการแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงตั้งแต่วัยทำงานขึ้นไปส่วนใหญ่จะแต่งกายด้วยชุดกะเหรี่ยงครึ่งท่อนคือ แขนเสื้อจะใส่เสื้อแบบอื่นแทน เช่น เสื้อยืด หรือ เสื้อโป้ง ในคนชรา ส่วนวัยรุ่นนั้นจะแต่งตัวแบบวัยรุ่นปกติทั่วไปตามแฟชั่น ด้านภาษา คือ ส่วนใหญ่ใช้ภาษากะเหรี่ยงติดต่อกันภายในครัวเรือน แต่หากออกไปนอกหมู่บ้านก็จะสื่อสารกับคนนอกหมู่บ้านด้วยภาษาไทย แต่หากพูดกับลูกหลานที่เป็นเด็กๆ จะพูดกะเหรี่ยงปนกับไทย และด้านประเพณีพิธีกรรม วัฒนธรรมกะเหรี่ยงนั้นไม่ค่อยมีการสืบทอดเริ่มเลือนหายไป (๓) ด้านการสร้างบ้านเรือนที่อยู่อาศัยคือ ในแง่บวก การเปลี่ยนวิธีการสร้างบ้านก็ ทำให้บ้านมีความคงทน ในแง่ลบ ก็คือ วิถีชีวิตความเป็นอยู่ของชาวกะเหรี่ยงในอดีตนั้นจะเลือนหายไปลูกหลานชาวกะเหรี่ยงในอนาคตจะไม่สามารถเห็นสภาพบ้านเรือนแบบเดิม ด้านการแต่งกาย ผลในแง่บวก ทำให้ชาวบ้านกลมกลืนกับคนไทยเวลาออกไปนอกหมู่บ้านก็รู้สึกเขินอาย ส่วนในแง่ลบ คือ ทำให้วัฒนธรรมการแต่งกายของชาวกะเหรี่ยงเริ่มเลือนหายไป ด้านภาษา ในแง่บวก การหันมาใช้ภาษาไทยกลางทำให้ติดต่อกันและใช้ชีวิตภายนอกหมู่บ้านสะดวก ส่วนในแง่ลบ คืออัตลักษณ์ในด้านภาษาที่บรรพบุรุษสร้างไว้จะสูญสิ้นและลูกหลานชนเผ่ากะเหรี่ยงจะไม่รู้ภาษากะเหรี่ยงและจะค่อยๆ เลือน

^{๑๑๗} ศศิธร ศรีรัตน์, การเปลี่ยนแปลงความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่, รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์, (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๖๑).

หายไป และด้านประเพณีพิธีกรรม ในแง่บวก เกิดเป็นหมู่บ้านท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ชาวบ้านมีรายได้ ส่วนในแง่ลบคือ ทำให้เกิดผลกับวิถีชีวิตทางด้านกายภาพและด้านจิตสำนึก^{๑๑๘}

ทักษิณา พิพิธกุล ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การอนุรักษ์และการประยุกต์ภูมิปัญญาหัตถกรรมผ้าทอของคนยองในจังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า งานหัตถกรรมผ้าทอเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมเกษตรกรรม เมื่อสังคมอุตสาหกรรมได้แผ่ขยายเข้าสู่ส่วนภูมิภาคด้วยการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือขึ้นที่จังหวัดลำพูนเมื่อปี พ.ศ. ๒๕๒๖ ทิศนคติของคนรุ่นใหม่ต้องการหัตถกรรมผ้าทอที่ต้องใช้ความชำนาญและความวิริยะอุตสาหะเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ผู้คนส่วนใหญ่มุ่งหน้าสู่การทำงานโรงงานส่งผลให้การสืบทอดภูมิปัญญาด้านงานผ้าทอมือเริ่มสูญหาย แต่ด้วยความสำนึกและตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางปัญญาจากบรรพชนผู้นำภาคสังคมในท้องถิ่น จึงมีความเคลื่อนไหวในการสร้างแหล่งเรียนรู้ด้านชีวิตและวัฒนธรรมของคนยองในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สังคมในวงกว้าง อาทิ หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษาประชาชนและเยาวชนได้เล็งเห็นคุณค่าของมรดกทางภูมิปัญญาอันเป็นรากฐานแห่งการสร้างองค์ความรู้แห่งชีวิต การกล่อมเกลাজิตใจและนำมาซึ่งความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเองให้คงอยู่สืบไป^{๑๑๙}

เจษฎา เนตะวงศ์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พลวัตการสร้างความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในประเทศไทยศึกษาผ่านแนวคิดฟิลด์ของบูดีเยอร์” ผลการวิจัยพบว่า ในยุคก่อนทันสมัยสนามของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงมีโครงสร้างที่ประกอบด้วย กฎเกณฑ์ กติกา ระเบียบแบบแผน แนวปฏิบัติ ทุน ที่สัมพันธ์อยู่กับธรรมชาติและสิ่งศักดิ์สิทธิ์เหนือธรรมชาติ โดยมีผู้นำทางจิตวิญญาณเป็นผู้ถือครองทุนวัฒนธรรมสูงสุดในการควบคุมจัดการกำกับวิถีปฏิบัติของชาวกะเหรี่ยง อย่างไรก็ตามเมื่อกระบวนการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยได้แพร่กระจายเข้าสู่ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ได้ปรากฏผู้เล่นภายในสนามที่หลากหลายมากขึ้น ที่มาพร้อมทุนทางวัฒนธรรมที่เป็นองค์ความรู้แบบใหม่ที่ถูกนำเข้ามายาภายในสนามของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยง ส่งผลให้โครงสร้างของสนามต้องถูกปรับเปลี่ยน ทั้งในด้านกฎกติกา ระเบียบแบบแผน แนวปฏิบัติ ตลอดจนทุนที่มีกระทั่งเมื่อเข้าสู่ยุคทันสมัยที่ให้ความสำคัญกับการเคารพในสิทธิทางวัฒนธรรมและเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นชาติพันธุ์ได้ถูกให้ความสำคัญอย่างหลากหลาย ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงต่างก็มีปฏิบัติการที่แสดงให้เห็นการปรับตัว และต่อรองความหมายของความเป็นชาติพันธุ์

^{๑๑๘} เกศศิริ วงศ์สองชั้น และคณะ, “การปรับตัวทางวัฒนธรรมในโลกสมัยใหม่ของชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร”, รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔, (สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๖๐), หน้า ๔๓-๕๘.

^{๑๑๙} ทักษิณา พิพิธกุล, “การอนุรักษ์และการประยุกต์ภูมิปัญญาหัตถกรรมผ้าทอของคนยองในจังหวัดลำพูน”, วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๔๕, (พฤษภาคม – สิงหาคม, ๒๕๕๙): ๑๓๙-๑๕๖.

กะเหรี่ยงโดยเลือกใช้ความโดดเด่นของชุมชนทั้งในด้านการอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรม การจัดการทรัพยากร ธรรมชาติและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แสดงให้เห็นกลยุทธ์ในการสะสม แสวงหา และปรับใช้ทุน ภายในสนามเพื่อให้ได้รับการยอมรับและดำรงอยู่ร่วมกับการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยได้อย่างมีคุณค่า และศักดิ์ศรี^{๑๒๐}

กขพรรณ จันทรา ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอน้ำหนาว จังหวัดน่าน” ผลการวิจัยพบว่า ๑) คติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอน้ำหนาว จังหวัดน่าน แบ่งได้เป็น ๒ ด้าน คือความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อแบบพระพุทธศาสนา โดยความเชื่อดั้งเดิมเป็นความเชื่อเกี่ยวกับ (๑) ผีปู่ ผีย่า (๒) ผีเจ้าหลวงเมืองลำ ความเชื่อเรื่องขวัญหรือวิญญาณ และชะตา ส่วนความเชื่อแบบพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัวเกี่ยวพันกับชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย โดยเฉพาะเรื่องบาป บุญ กรรมแห่งกรรม ประเพณีทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัวที่สำคัญ เช่น ประเพณีสงกรานต์ ตานก๋วยสลาก ตานตุง การปักเฮิน หรือการปลูกบ้าน ตั้งธรรมหลวง ส่วนวัฒนธรรมพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อบ้านหนองบัวผสมผสานอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันเช่น วัฒนธรรมการกิน ภาษา การทอผ้า และการแต่งกาย ๒) การดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนา มีการดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาโดยเฉพาะการยึดหลักการพื้นฐาน ๕ ข้อหรือศีล ๕^{๑๒๑}

รัตนภรณ์ กองศรี และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ชุมชนเมืองสามไถในบ้านธิ จังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า อัตลักษณ์เมืองสามไถในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน เป็นอัตลักษณ์ ที่มีความแตกต่างกันทั้งในเรื่องด้านภาษา โดยมีการพูดที่แตกต่างกันแต่มีความหมายเหมือนกัน เขียนด้วยภาษาล้านนา ในส่วนของการแต่งกายจะเป็นการทอผ้าในลักษณะเดียวกัน แต่มีลวดลายและสีของเสื้อผ้าที่แตกต่างกัน รวมถึงประเพณีและวัฒนธรรมที่มีความโดดเด่นแตกต่างกันในแต่ละด้าน โดยชาติพันธุ์ไตและกลุ่มชาติพันธุ์ลัวะมีอัตลักษณ์ที่โดดเด่นแตกต่างกัน แต่มีบางอัตลักษณ์ที่มีความคล้ายคลึงกัน จึงทำให้ทราบถึง การเปลี่ยนแปลงในทางการแต่งกาย ภาษา และสังคม วัฒนธรรมของอัตลักษณ์เมืองสามไถ ซึ่งการเปลี่ยนแปลงทางด้านภาษา จะพูดเป็นภาษาภาคกลางมากขึ้น และการแต่งกายจากเมื่อก่อนเป็นสีพื้น จะเริ่มมีสีสันทันมากขึ้น มีการนำเครื่องประดับมาใส่มาก

^{๑๒๐} เจษฎา เนตะวงศ์, “พลวัตการสร้างความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในประเทศไทยศึกษาผ่านแนวคิดฟิลด์ของบูดีเยอร์”, **ปริญญานิพนธ์**, ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๖๔).

^{๑๒๑} กขพรรณ จันทรา, “การดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอน้ำหนาว จังหวัดน่าน”, **วิทยานิพนธ์**, ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

ขึ้นกว่าสมัยก่อน จึงทำให้เราสามารถนำมาเปรียบเทียบความแตกต่างจากอดีต สู่ปัจจุบันในแต่ละด้านที่มีความแตกต่างจากเดิมอย่างเห็นได้ชัดเจน^{๑๒๒}

ชัยวัฒน์ ปะสุนะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ไทลื้อ: อัตลักษณ์ การโยกย้ายถิ่นฐาน และนโยบายรัฐไทยสมัยใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ สู่อานาธิปไตยแห่งพลเมืองไทย (พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๘)” ผลการวิจัยพบว่า สถานะชาวไทลื้อที่อพยพในทางการเมืองและทางสังคมเป็นพื้นที่ตรงกันข้ามกันเนื่องจากความคล้อยคลึงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ส่งผลให้ชาวไทลื้อในสังคมภาคเหนือ มีสถานะที่ไม่แตกต่างจากกลุ่มคนทั่วไป สามารถดำเนินชีวิตในชุมชนได้ โดยปกติ แต่ทว่าจุดเปลี่ยนสำคัญเกิดขึ้นหลังจากการอพยพเข้ามาหลังเกิดสงครามโลก ครั้งที่ ๒ ไทลื้อที่เข้ามาในประเทศไทยติดพันระของความเป็นพลเมืองของรัฐชาติ สถานะความเป็น “คนนอก” จึงเกิดขึ้นกับผู้อพยพเหล่านี้ บทความนี้นำไปสู่ความเข้าใจด้านกฎหมายและการขอสัญชาติไทย และรัฐบาลไทยต้องหาวิธีเพื่อประสานชาวไทลื้อให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย โดยการให้สัญชาติแก่ชาวไทลื้อในฐานะพลเมืองภายใต้เงื่อนไขที่รัฐบาลไทยกำหนด^{๑๒๓}

อรทัย ไหมแก้ว และคณะ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง แนวทางการอนุรักษ์และส่งเสริมการออกแบบผ้าทอกีเวยของกลุ่มแม่บ้านชาติพันธุ์กะเหรี่ยง บ้านไม้สลี ตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า ๑) การทอผ้าถือเป็นหน้าที่ของเด็กผู้หญิงที่ได้รับการสืบทอดจากแม่เป็นสายสัมพันธ์ภายในครอบครัวและเครือญาติ สะท้อนให้เห็นถึงความเชื่อ วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม ๒) การส่งเสริมการออกแบบผ้าทอกีเวย ร่วมกับชุมชนโดยจัดเวทีเสวนากลุ่ม เพื่อหาแนวทางการออกแบบผลิตภัณฑ์ โดยเน้นการสืบทอดทางศิลป วัฒนธรรม และความต้องการของตลาด ๓) แนวทางการอนุรักษ์และพัฒนาผ้าทอกีเวย โดยการคัดลอกลายที่ใกล้จะสูญหายนำมาพัฒนาออกแบบผสมผสานองค์ความรู้สมัยใหม่เข้ากับภูมิปัญญาดั้งเดิม จัดทำฐานข้อมูลเกี่ยวกับผ้าทอกีเวย ปลูกฝังสร้างจิตสำนึกให้ชุมชนรักและหวงแหนตลอดจนตระหนักถึงคุณค่าในภูมิปัญญาเกิดการอนุรักษ์และพัฒนาผ้าทอกีเวยต่อไป^{๑๒๔}

^{๑๒๒} รัตนภรณ์ กองศรี และคณะ, “การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ชุมชนเมืองสามเตรในบ้านธิ จังหวัดลำพูน”, วารสารช่วงฝน, ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๒, (กรกฎาคม – ธันวาคม, ๒๕๖๔): ๑-๑๔.

^{๑๒๓} ชัยวัฒน์ ปะสุนะ, “ไทลื้อ: อัตลักษณ์ การโยกย้ายถิ่นฐาน และนโยบายรัฐไทยสมัยใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ สู่อานาธิปไตยแห่งพลเมืองไทย (พ.ศ. ๒๕๔๘-๒๕๕๘)”, วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒, (กรกฎาคม – ธันวาคม, ๒๕๖๔): ๑-๓๐.

^{๑๒๔} อรทัย ไหมแก้ว และคณะ, “แนวทางการอนุรักษ์และส่งเสริมการออกแบบผ้าทอกีเวยของกลุ่มแม่บ้านชาติพันธุ์กะเหรี่ยง บ้านไม้สลี ตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน”, วารสารพุทธศาสตร์ศึกษา, ปีที่ ๑๔ ฉบับที่ ๑ (มกราคม – มิถุนายน, ๒๕๖๖)

๒.๘ กรอบแนวคิดในการวิจัย

การศึกษานี้ ผู้วิจัยวางกรอบแนวคิดในการวิจัยของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ดังนี้

๑) ความเป็นไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย สันเคราะห์จากพระราชบัญญัติ สัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ ได้แก่ มีสัญชาติไทย และรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๖๐ ได้แก่ การได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเหมือนกัน ด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคล

๒) ความเป็นไทยแบบพหุนิยม สันเคราะห์จากแนวคิดของ อนุธิร์ เดชเทวพร โดยมีองค์ประกอบของแนวคิดต่าง ๆ ดังนี้

๒.๑) แนวคิดด้านวัฒนธรรมของ ประดิษฐ์ มัชฌิมา ได้แก่ ภาษาไทยกลางที่ใช้ในราชการเป็นภาษาประจำ และการแต่งกายชุดสากล

๒.๒) แนวคิดวัฒนธรรมในลักษณะขนบธรรมเนียมประเพณีและความเชื่อทางศาสนาของ อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ ได้แก่ การแสดงความเคารพต่อผู้อาวุโสกว่า ความเชื่อทางศาสนา สิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่าง ๆ ภูตผีปีศาจ

๒.๓) แนวคิดอัตลักษณ์ความเป็นไทยของ เกลิมชล จันทรพร ได้แก่ การไหว้ การทักทาย การแต่งกายด้วยชุดไทย ผ้าไทย

๒.๔) แนวคิดเกี่ยวกับที่พักอาศัยของ วีรวัต โอภาเฉลิมพันธ์ ได้แก่ ที่พักอาศัยแบบตะวันตก

๒.๕) แนวคิดเกี่ยวกับอาหารไทยของ สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ และ Thai Food ได้แก่ ข้าวแช่ ต้มโคล้ง แกงป่า น้ำพริก หลน แกงส้ม ผัดกะเพรา ต้มข่าไก่ ต้มยำกุ้ง แกงเขียวหวาน ต้มจืดมะระ แกงเผ็ด แกงมัสมั่น แกงเทโพ

๓) แนวคิดความเป็นอื่นของชาติพันธุ์ไทยอง ไทลื้อ กระเหรี่ยง สันเคราะห์จาก

๓.๑) ศาสนา ความเชื่อ ของ ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

๓.๒) กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการและองค์กรทุนสำหรับเด็กแห่งสหประชาชาติ ได้แก่ ภาษา วัฒนธรรม ประเพณี พิธีกรรมทางศาสนา

๓.๓) ภาษา ของ เจษฎา สอนบาลี และคณะ ได้แก่ ภาษาไต และภาษากระเหรี่ยงในตระกูลทิเบต-พม่า ของ BrandThink และ Thai PBS

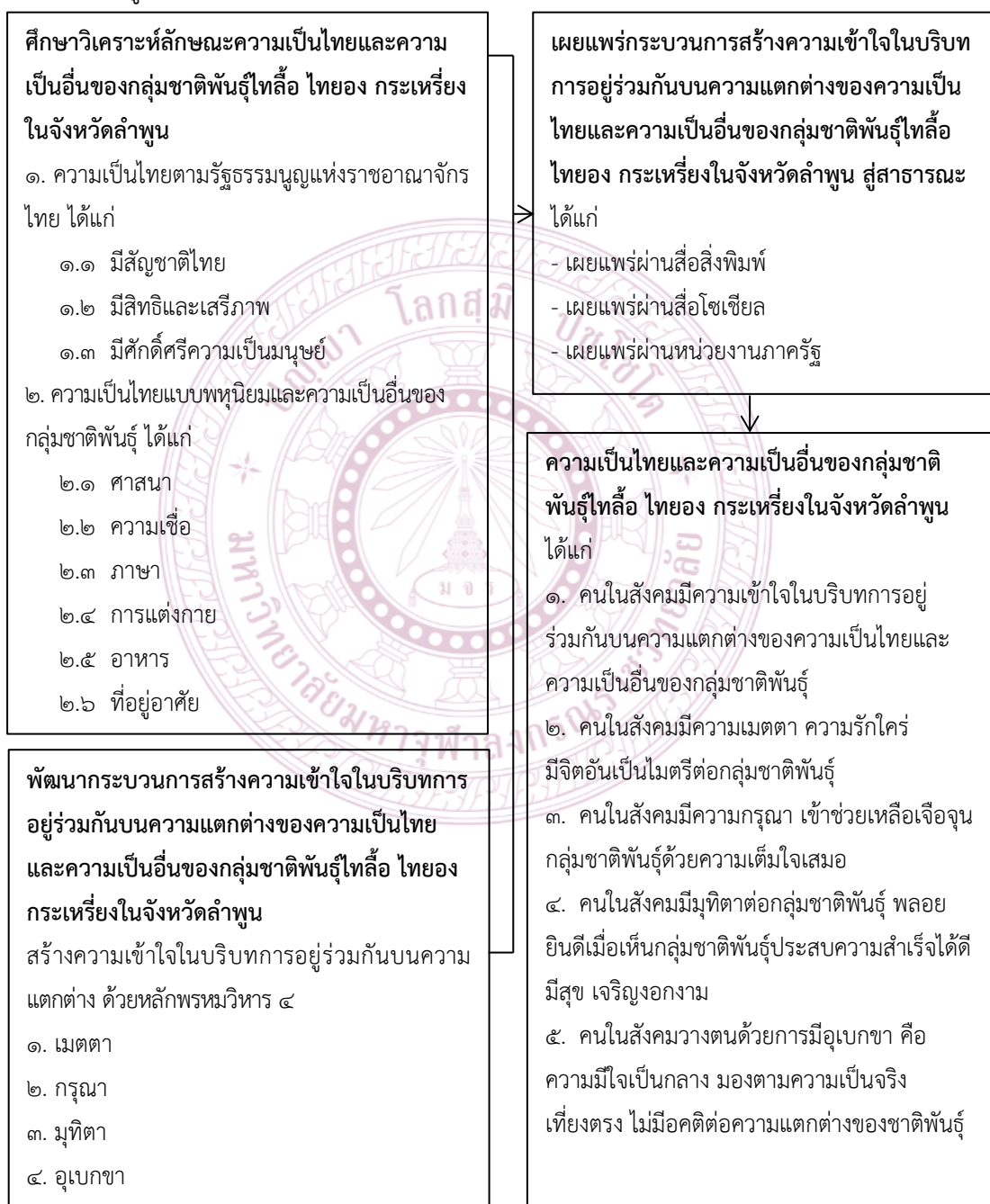
๓.๔) อาหาร ของ ปิยะมาศ มาวงค์, อติสรณ์ ประทุมถิ่น มิ่งมกล หงขวางค์ ได้แก่ ผักกูด เต้า น้ำพริกปู ถั่วเน่า รอด่วน จิ้นส้า (ลาบ) แกงอ่อม ส้มหนัง แกงหน่อไม้ หลามบอน

๓.๕) การแต่งกาย ปรีชาเกียรติ บุญเกียรติ และเจษฎา สอนบาลี และคณะ ฐานันท์ เครือระยา ได้แก่ ชุดไต

๔.๖) ที่อยู่อาศัย ของ มิ่งมกล หงชาววงศ์ ได้แก่ ลักษณะเรือนไม้ยกพื้นสูง หลังคาขนาดใหญ่อลาดเอียงคลุมลงมาจนถึงฝาเรือน

๔) หลักพรหมวิหาร ๔ สังเคราะห์จากพระไตรปิฎกฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้แก่ ๔.๑) เมตตา ๔.๒) กรุณา ๔.๓) มุทิตา ๔.๔) อุเบกขา

ผู้วิจัยนำแนวคิดที่สังเคราะห์ได้มาสร้างเป็นกรอบการวิจัย ดังนี้



ภาพที่ ๒.๑ กรอบแนวคิดในการวิจัย

บทที่ ๓

วิธีดำเนินการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน” มีวัตถุประสงค์ ๓ ประการ คือ ๑) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ๒) เพื่อพัฒนาระบบการสร้างความรู้ความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ๓) เพื่อเผยแพร่กระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน โดยมีวิธีวิจัยดังนี้

๓.๑ รูปแบบการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ การวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีขั้นตอนการวิจัย

๑) การวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) ทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม โดยศึกษารายละเอียดต่าง ๆ ดังนี้

(๑) ศึกษาประวัติความเป็นมาของความเป็นไทย แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นไทย ถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย

(๒) ศึกษาความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง โดยศึกษาประวัติความเป็นมา อัตลักษณ์ และศึกษาบริบทการปรับตัวในภายใต้การปกครองของรัฐไทย

(๓) ศึกษาหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับคนในสังคม ผู้วิจัยกำหนดใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ที่ประกอบด้วยหลัก ๔ ประการ คือ เมตตา กรุณา มุติตา และอุเบกขา

๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) เป็นการลงพื้นที่ใน ๓ อำเภอของจังหวัดลำพูน เพื่อการสัมภาษณ์ และรวบรวมข้อมูลจากผู้นำองค์กรภาครัฐ เช่น นายกองค์การบริหารส่วนจังหวัด สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัด และสัมภาษณ์นักวิชาการ ผู้นำท้องถิ่น ตัวแทนกลุ่มชาติพันธุ์ และจัดสนทนากลุ่มกับประชาชนกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเกี่ยวกับ

แนวทางการสร้างในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

๓) การวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) เป็นการพัฒนาระบบการสร้าง ความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน โดยจัดกิจกรรมผ่านความคิดของนิสิตในระดับอุดมศึกษา เผยแพร่ผ่านทางสื่อออนไลน์ อาทิ ไลน์ facebook youtube เป็นต้น

๓.๒ พื้นที่วิจัย/ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/กลุ่มเป้าหมาย

๓.๒.๑ พื้นที่วิจัย

ผู้วิจัยกำหนดพื้นที่การวิจัยใน ๓ อำเภอของจังหวัดลำพูน ได้แก่ อำเภอบ้านธิ อำเภอป่าซาง และอำเภอทุ่งหัวช้าง โดยผ่านเครือข่ายมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จังหวัดลำพูน อำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น วัฒนธรรม และพื้นที่ขยายผลและใช้ประโยชน์ ส่วนราชการระดับ จังหวัด อำเภอ องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น สถาบันการศึกษา และหน่วยงานอื่นๆ

๓.๒.๒ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ/กลุ่มเป้าหมาย

๑) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลักแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติที่คณะผู้วิจัยกำหนดขึ้น คือ พระภิกษุสงฆ์ที่มีความรู้ด้านหลักธรรม นักวิชาการที่มีความรู้ด้านชาติพันธุ์ รวมถึงผู้ที่มีประสบการณ์และผู้ที่เป็นชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง เป็นผู้ สามารถให้ข้อมูลได้ รวมถึงมีความเป็นไปได้ที่จะเข้าไปศึกษา เป็นจำนวน ๒๐ คน โดยแบ่งสัดส่วน ดังนี้

- (๑) นักประวัติศาสตร์ ปราชญ์ท้องถิ่น จำนวน ๑ คน
- (๒) นักวิชาการ จำนวน ๒ คน
- (๓) พระสงฆ์ในศาสนา ๒ รูป
- (๔) ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน ๓ คน
- (๕) ผู้นำชุมชนในพื้นที่วิจัย ๓ คน
- (๖) ผู้นำกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง จำนวน ๓ คน
- (๗) ประชาชนในพื้นที่วิจัย จำนวน ๔ คน
- (๘) เยาวชนในพื้นที่วิจัย จำนวน ๒ คน

๒) กลุ่มเป้าหมาย การวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นการพัฒนาระบบการสร้าง ความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน โดยจัดกิจกรรมผ่านนิสิตกลุ่มชาติพันธุ์ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน จำนวน ๑๐ คน

๓.๓ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เนื่องจากการวิจัยครั้งนี้ เป็นการวิจัยแบบผสมผสานของการวิจัย ๓ ประเภท คือ การศึกษาวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research)

๑) ชนิดของเครื่องมือวิจัย การวิจัยนี้แบ่งเครื่องมือวิจัยออกเป็น ๓ ชนิด คือ ๑) แบบสัมภาษณ์ ๒) ชุดความรู้ ๓) แบบประเมินผล มีรายละเอียดของเครื่องมือแต่ละชนิดดังนี้

๑.๑) แบบสัมภาษณ์ การวิจัยนี้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างตามวัตถุประสงค์ในการวิจัย โดยแบ่งเป็น ๕ ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

ส่วนที่ ๒ ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยแท้ในบริบทของประเทศไทย ประกอบด้วยข้อคำถามเกี่ยวกับนิยามความเป็นไทย สภาพสังคม/เครือข่ายทางสังคม ของคนไทยแท้ วัฒนธรรมประเพณีของคนไทยแท้ วรรณกรรมที่สะท้อนความเป็นไทยแท้ พิธีกรรมและความเชื่อของไทยแท้ และการปรับตัวของคนไทยแท้ภายใต้การปกครองของรัฐไทย

ส่วนที่ ๓ ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน โดยวิเคราะห์ด้านประวัติความเป็นมา สภาพสังคม วัฒนธรรมประเพณี วรรณกรรม พิธีกรรม ความเชื่อ และบริบทการปรับตัวในภายใต้การปกครองของรัฐไทย

ส่วนที่ ๔ ความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

ส่วนที่ ๕ การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร ๔ เพื่อสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ประกอบด้วยหลัก ๔ ด้าน คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา

๑.๒) ชุดความรู้ เป็นชุดความรู้ในรูปแบบสื่ออินโฟกราฟฟิก จำนวน ๕ ชุด ประกอบด้วย

ชุดความรู้ที่ ๑ “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม”

ชุดความรู้ที่ ๒ “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” บทกลอน

สื่อชุดความรู้ที่ ๓ “ธรรม-ตามกฎหมาย”

ชุดความรู้ที่ ๔ “ธรรม-ตามธรรมเนียม”

ชุดความรู้ที่ ๕ “พรหมวิหาร-ธรรม”

๑.๓) แบบประเมินผล เป็นแบบประเมินที่ใช้ในการประเมินผลชุดความรู้ ใช้มาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) ๕ ระดับ คือ มากที่สุด มาก ปานกลาง น้อย และน้อยที่สุด จำนวน ๙ ข้อ มีรายละเอียดรายด้านดังนี้

ความเหมาะสม จำนวน ๓ ข้อ

ความถูกต้อง จำนวน ๓ ข้อ

ความมีประโยชน์ จำนวน ๓ ข้อ

ผู้วิจัยสร้างแบบประเมินผลโดยเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า ๕ ระดับ ตามแนวคิดของ Likert Scale^๑ โดยมีกำหนดเกณฑ์การประเมิน ดังนี้

มากที่สุด ให้คะแนน ๕ คะแนน

มาก ให้คะแนน ๔ คะแนน

ปานกลาง ให้คะแนน ๓ คะแนน

น้อย ให้คะแนน ๒ คะแนน

น้อยที่สุด ให้คะแนน ๑ คะแนน

โดยใช้เกณฑ์การแปลค่าเฉลี่ยดังนี้^๒

คะแนนเฉลี่ย ๔.๕๑ - ๕.๐๐ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

คะแนนเฉลี่ย ๓.๕๑ - ๔.๕๐ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

คะแนนเฉลี่ย ๒.๕๑ - ๓.๕๐ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

คะแนนเฉลี่ย ๑.๕๑ - ๒.๕๐ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

คะแนนเฉลี่ย ๑.๐๐ - ๑.๕๐ หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

๒) การสร้างเครื่องมือวิจัย มีขั้นตอนการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

๒.๑) สืบหาหนังสือ รายงานการวิจัย ชุดความรู้ ว่าด้วยกระบวนการสร้างเครื่องมือวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดความรู้ของกระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

๒.๒) การนำข้อมูล ความรู้ที่รวบรวมไว้มาสร้างเป็นเครื่องมือการวิจัยทั้งแบบประเมินผลและประเด็นการวิจัยอื่นๆ

๒.๓) การตรวจสอบความเที่ยงตรง เนื้อหาของเครื่องมือ และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยคณะผู้วิจัย

๒.๔) ดำเนินการออกแบบเครื่องมือการวิจัยที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยพิจารณาจากการอธิบายตามทัศนะของผู้ให้ข้อมูล

^๑ Likert, Rensis, "The Method of Constructing and Attitude Scale", *Reading in Attitude Theory and Measurement*, (Fishbein, Martin, Ed. New York: Wiley & Son, 1967), pp. 90-95.

^๒ บุญชม ศรีสะอาด, *การวิจัยเบื้องต้น*, พิมพ์ครั้งที่ ๑๐, (กรุงเทพมหานคร : สุวีริยาสาส์น, ๒๕๖๐), หน้า ๒๗.

๒.๕) การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย โดยผู้ทรงคุณวุฒิของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒.๖) การตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย โดยคณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

๒.๗) การวิเคราะห์เครื่องมือก่อนนำไปใช้ในการวิจัยตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้

๒.๘) การนำเครื่องมือไปเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่กำหนดไว้

๓.๔ การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการศึกษาวิจัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการศึกษามีขั้นตอนการดำเนินการ ดังนี้

๑) การศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องถึงองค์ความรู้ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน โดยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสาร

๒) การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบทางการ (Formal interview) แบบตัวต่อตัว ดำเนินการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๒๐ รูปหรือคน โดยใช้คำถามจากแบบสัมภาษณ์ที่สร้างตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ และให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบตามแนวความคิดของตนเองอย่างมีอิสระ ทั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินขั้นตอนการสัมภาษณ์ ดังนี้

๒.๑) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ก่อนลงสนามในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยเริ่มต้นด้วยการนัดหมาย วัน เวลา สถานที่ ที่จะสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยผู้วิจัยจะศึกษาประเด็นคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เตรียมและศึกษาวิธีใช้เครื่องมือในการบันทึกเสียง เตรียมสมุดจดบันทึก และอุปกรณ์ต่าง ๆ ให้พร้อมก่อนดำเนินการสัมภาษณ์

๒.๒) ขั้นตอนการสัมภาษณ์ ก่อนการสัมภาษณ์ ผู้วิจัยจะสนทนาร่วมกันกับผู้ให้สัมภาษณ์ แจ้งวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์ อธิบายเหตุผลและขออนุญาตใช้เครื่องบันทึกเสียง ในขณะที่สัมภาษณ์ รวมทั้งแจ้งให้ทราบว่าข้อมูลต่าง ๆ ที่บันทึกเสียงไว้ ผู้วิจัยจะเก็บไว้เป็นความลับ หากผู้ให้สัมภาษณ์ไม่ประสงค์ที่จะให้บันทึกเสียงในช่วงใด ผู้วิจัยจะไม่บันทึกเสียง

๓) พัฒนาระบบการสร้างการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ผู้วิจัยวางขั้นตอนกิจกรรมโดยการระดมความคิดเห็นจากกลุ่มนิสิตที่เป็นชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

๓.๑) จัดกิจกรรมการระดมความคิดเห็นในการวิเคราะห์ความแตกต่างของตนที่ต้องการนำเสนอสู่สังคม วิเคราะห์อะไรคือคุณค่าที่แตกต่าง อะไรคือเอกลักษณ์และตัวตนที่ต้องการสื่อ และสร้างแบบวัดระดับความเป็นไทยเพื่อใช้วัดความเป็นไทยในกลุ่มชาติพันธุ์

๓.๒) สร้างสรรค์สิ่งที่ต้องการสื่อสารในรูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์ โดยใช้หลักพรหมวิหาร ๔ เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร โดยจัดทำในรูปแบบโปสเตอร์ ที่สามารถใช้สื่อสารได้หลายช่องทาง

๓.๓) สร้างช่องทางการรับรู้ใหม่ เพื่อให้สังคมเกิดความตระหนักและมีความสนใจที่จะเข้าใจในความต่างนั้น เคารพต่อความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียม

(๓.๔) เผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน สู่สาธารณะ

๔) ประเมินผล ในขั้นตอนการประเมินผล คณะผู้วิจัยประเมินผลใน ๒ ช่องทาง คือ การประเมินผลจากผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ และผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เพื่อประเมินความถูกต้องของเนื้อหา ประโยชน์ในการใช้ และประเมินผลจากความสนใจของผู้เข้ารับการถ่ายทอดความรู้

โดยมีตารางการเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัย ดังนี้

ตารางที่ ๓.๑ ตารางการเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการวิจัย

ที่	กิจกรรมการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล	ระยะเวลา ๙ เดือน											
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
๑	การประชุมคณะผู้วิจัย ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	X											
๒	การจัดทำแบบสัมภาษณ์		X										
๓	ลงภาคสนามจัดเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ			X									
๔	สรุปผลการวิเคราะห์ข้อมูล				X	X							
๕	ทำกิจกรรมเชิงปฏิบัติการ					X	X						
๖	ออกแบบกระบวนการสร้างความเข้าใจด้วยสื่อสร้างสรรค์						X						
๗	ตรวจสอบกระบวนการสร้างความเข้าใจด้วยสื่อสร้างสรรค์							X					
๘	เผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจ								X				
๙	จัดทำรายงานการวิจัย								X	X			

ที่	กิจกรรมการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูล	ระยะเวลา ๙ เดือน											
		๑	๒	๓	๔	๕	๖	๗	๘	๙	๑๐	๑๑	๑๒
๑๐	ส่งมอบรายงานการวิจัย										X		
๑๑	ประเมินผลการนำไปใช้ประโยชน์											X	
๑๒	ปิดโครงการวิจัย												X

๓.๕ การวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล เน้นการศึกษาวิเคราะห์ทั้งการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

๑) การวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องถึงประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทย และความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง และกระเหรี่ยง ข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

๒) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analytic) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้วไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

การตรวจสอบและการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ ในขั้นแรกผู้วิจัยได้ตรวจสอบความเพียงพอของข้อมูล ข้อมูลที่ได้สามารถตอบปัญหาของการวิจัยหรือไม่ หากผู้วิจัยพบว่าได้ข้อมูลที่ไม่ตรงกัน ผู้วิจัยจะตรวจสอบข้อเท็จจริงของข้อมูลอีกครั้ง โดยการสร้างบทสรุปและการพิสูจน์บทสรุปเป็นการนำแนวคิด ทฤษฎีงานวิจัยต่าง ๆ ทางวิชาการ มาสร้างเป็นบทสรุปพร้อมกับข้อมูลที่เชื่อถือได้อีกครั้งหนึ่ง โดยเน้นความเชื่อมโยง เพื่อนำไปสู่การพิสูจน์ที่เป็นรูปธรรมและตรงต่อข้อเท็จจริงที่ปรากฏ

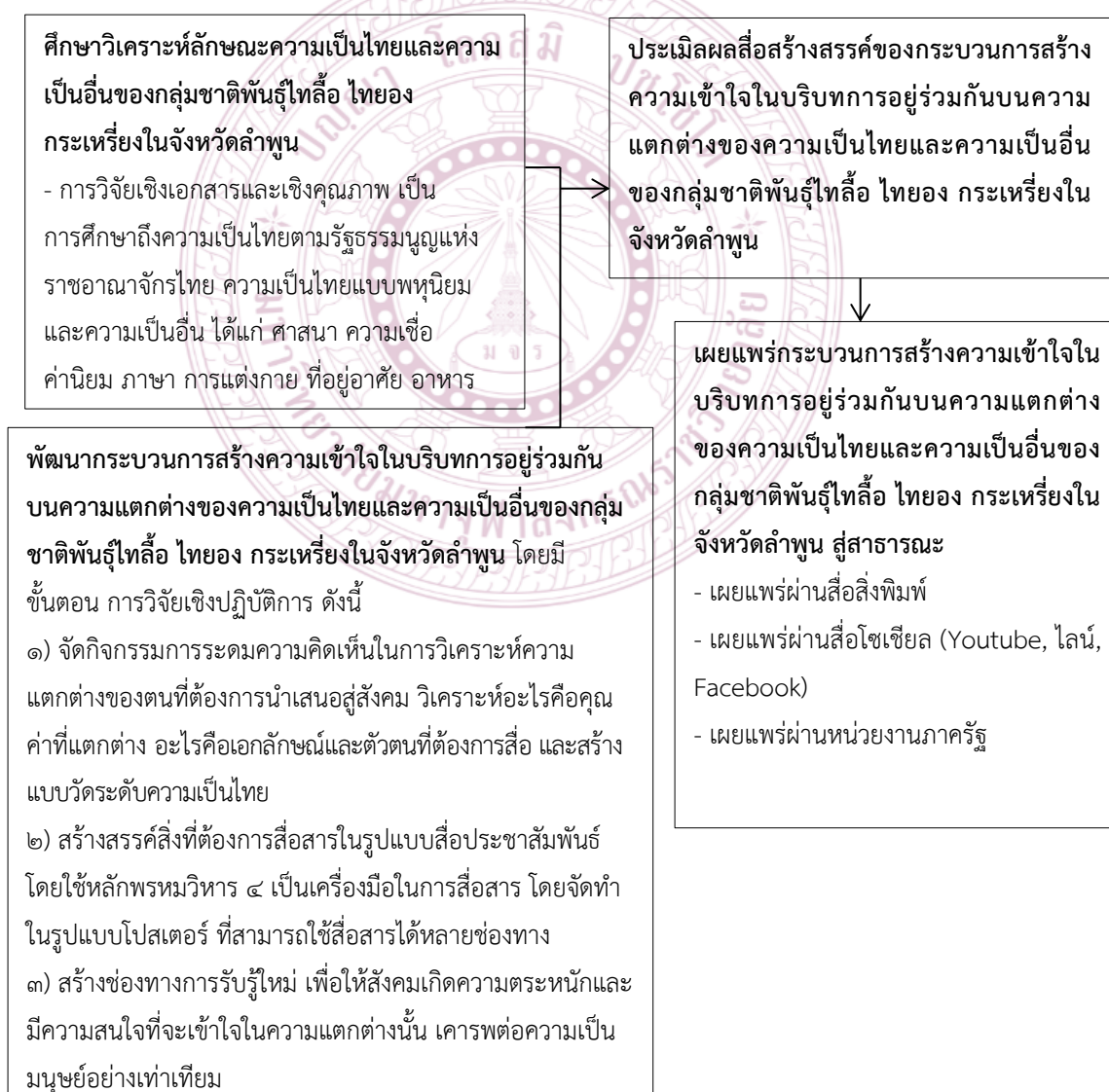
๓) การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มุ่งเน้นการวิเคราะห์จากแบบประเมินผล ใน ๒ ช่องทาง คือ การประเมินผลจากผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ และผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เพื่อประเมินความถูกต้องของเนื้อหา ประโยชน์ในการใช้ และประเมินผลจากความน่าสนใจของชุดความรู้ โดยใช้สถิติ ค่าเฉลี่ย (Mean) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation)

๓.๖ สถิติที่ใช้ในการวิจัย

การนำเสนอข้อมูลจะอยู่ในลักษณะการนำเสนอข้อมูลในเชิงสถิติ ซึ่งประกอบด้วยสถิติเชิงพรรณนา เช่น ค่าร้อยละ และการวิเคราะห์ข้อมูลที่เชื่อมโยงกับสถิติการวิจัย การพรรณนาความ (Descriptive Presentation) ในเชิงปฏิบัติการประกอบภาพถ่ายและการพรรณนาความประกอบการบรรยายเหตุการณ์ที่เกี่ยวข้องกับกระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

๓.๗ สรุประบวนการวิจัย

ผู้วิจัยสรุประบวนการวิจัย พร้อมกับผลที่ได้ในแต่ละระยะของการวิจัย ตามรายละเอียดของแผนภาพที่ ๓.๑ ดังนี้



ภาพที่ ๓.๑ กระบวนการวิจัย

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยวางแผนการบริหารแผนงานวิจัย ดำเนินการในขั้นตอนต่างๆ ดังรายละเอียดนี้

๑) ขั้นเตรียมการ

(๑) จัดประชุมทีมวิจัย เพื่อชี้แจงความรู้ความเข้าใจและจัดสร้างการจัดสร้างเครื่องมือประกอบการวิจัย ได้แก่ แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) การใช้เครื่องมืออุปกรณ์ประกอบการวิจัย ได้แก่ เครื่องบันทึกภาพและเสียง และความพร้อมของอุปกรณ์เครื่องมือสำนักงาน

(๒) การลงสำรวจข้อมูลภาคสนาม (Field Study) โดยการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นที่ ๓ อำเภอของจังหวัดลำพูน โดยการทำจดหมายและประสานงานติดต่อเพื่อขออนุญาตทำวิจัยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) เพื่อตอบวัตถุประสงค์ข้อที่ ๑ ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ร่วมกับการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

(๓) จัดพิมพ์เอกสารรายงานความก้าวหน้างานวิจัยเพื่อนำเสนอรายงานความก้าวหน้าแก่แหล่งทุนสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ เพื่อพัฒนาและปรับปรุงรายงานความก้าวหน้างานวิจัย

๒) ขั้นดำเนินการ

ขั้นดำเนินการ เป็นขั้นตอนการพื้นที่เพื่อจัดเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในขั้นตอนนี้ คณะผู้วิจัยแบ่งขั้นตอนปฏิกิริยาย่อยออกเป็น ๒ ระยะ คือ

ระยะที่ ๑ ศึกษาองค์ความรู้ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน โดยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสาร จากนั้นลงพื้นที่เพื่อการสัมภาษณ์เชิงลึกกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ เพื่อให้ได้มาซึ่งข้อมูลเชิงลึก และทำการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงเนื้อหา

ระยะที่ ๒ พัฒนาระบบการสร้างความรู้ความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ผู้วิจัยวางขั้นตอนกิจกรรมโดยการระดมความคิดเห็นจากกลุ่มนิสิตที่เป็นชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

(๑) จัดกิจกรรมการระดมความคิดเห็นในการวิเคราะห์ความแตกต่างของตนที่ต้องการนำเสนอสู่สังคม วิเคราะห์อะไรคือคุณค่าที่แตกต่าง อะไรคือเอกลักษณ์และตัวตนที่ต้องการสื่อ และระดับความเป็นไทยของกลุ่มชาติพันธุ์อยู่ในระดับใด

(๒) สร้างสรรค์สิ่งที่ต้องการสื่อสารในรูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์ โดยใช้หลักพรหมวิหาร ๔ เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร โดยจัดทำในรูปแบบโปสเตอร์ ที่สามารถใช้สื่อสารได้หลายช่องทาง

(๓) สร้างช่องทางการรับรู้ใหม่ เพื่อให้สังคมเกิดความตระหนักและมีความสนใจที่จะเข้าใจในความแตกต่างนั้น เคารพต่อความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียม

(๔) เผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูนสู่สาธารณะ

๓) ขั้นตอนประเมินผล

ในขั้นตอนการประเมินผล คณะผู้วิจัยประเมินผลใน ๒ ช่องทาง คือ การประเมินผลจากผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ และผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เพื่อประเมินความถูกต้องของเนื้อหา ประโยชน์ในการใช้ และประเมินผลจากความสนใจของชุดความรู้

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยวางเป้าหมายและตัวชี้วัดความสำเร็จของชุดโครงการวิจัยไว้ ดังนี้

๑) เป้าหมายของชุดโครงการวิจัย องค์ความรู้เพื่อสร้างสังคมที่มีการอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ มีความเท่าเทียมในสิทธิความเป็นมนุษย์ มีการเสริมพลังทางสังคม ด้วยองค์ความรู้ที่ได้จะถูกนำไปใช้ในการพัฒนาสังคม รวมทั้งเป็นกระบวนการการแก้ปัญหาอย่างเป็นรูปธรรม กระบวนการสร้างความเข้าใจนี้ จะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงของสังคมในพื้นที่จังหวัดลำพูน

๒) ตัวชี้วัดความสำเร็จของชุดโครงการวิจัย ผลผลิตจากงานวิจัยนี้ จะเกิดประโยชน์ต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงและกลุ่มชาติพันธุ์อื่น เป็นกระบวนการที่สามารถนำไปสร้างเป็นต้นแบบของความสำเร็จที่เป็นรูปธรรม สร้างผลกระทบต่อชุมชนในวงกว้าง พัฒนาคุณภาพชีวิตให้แก่ประชาชนในพื้นที่อย่างสมบูรณ์ต่อไป

แนวทางการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุเป้าหมายของชุดโครงการวิจัย ผู้วิจัยมุ่งเน้นการวิจัยโดยยึดพันธกิจของมหาวิทยาลัย ด้านการวิจัยและพัฒนา โดยวิธีสหวิทยาการ เพื่อนำองค์ความรู้ที่ค้นพบไปประยุกต์กับการพัฒนาสังคม ทั้งนี้ชุดโครงการวิจัยนี้มีการบูรณาการระหว่างศาสตร์ของนักวิจัย และบูรณาการทำงานเชิงพื้นที่แบบพหุภาคีจากหน่วยงานของรัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม และภาคการศึกษาในจังหวัดลำพูน

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยวางกลยุทธ์การบริหารจัดการชุดโครงการวิจัย เป็น ๔ ขั้นตอน คือ ขั้นวางแผน ขั้นปฏิบัติตามแผน ขั้นตรวจสอบประเมินผล และขั้นปรับปรุงการดำเนินการอย่างเหมาะสม (PDCA) มีรายละเอียดดังนี้

๑) **ขั้นวางแผน (Plan)** คณะผู้วิจัยทบทวนแนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับ ประวัติความเป็นมาของความเป็นไทย แนวคิดเกี่ยวกับความเป็นไทย ถึงอัตลักษณ์ความเป็นไทย ศึกษาความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง โดยศึกษาประวัติความเป็นมาของ อัตลักษณ์ และศึกษาบริบทการปรับตัวในภายใต้การปกครองของประเทศไทย และศึกษาหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับคนในสังคม ผู้วิจัยกำหนดใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ที่ ประกอบด้วยหลัก ๔ ประการ คือ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา เพื่อสังเคราะห์แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สร้างเครื่องมือในการวิจัยและเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบพื้นฐานที่สำคัญ ด้วยแบบสัมภาษณ์ แบบกึ่งโครงสร้าง แบบบันทึกข้อมูลและแนวทางการสังเกต สร้างกรอบแนวคิดในการวิจัย วิธีดำเนินการ กำหนดเป้าหมายหลัก สร้างความเข้าใจของคณะผู้วิจัย

๒) **ขั้นการปฏิบัติตามแผน (Do)** คณะผู้วิจัยศึกษาสภาพการณ์ที่เกี่ยวข้องกับพื้นที่ กลุ่มเป้าหมายที่ทำวิจัย ดังนี้ (๑) ศึกษาสภาพการณ์เกี่ยวกับบริบทของชุมชน เป็นการทำความเข้าใจ บริบทของชุมชนและบริบทของหน่วยงานที่รับผิดชอบ อาทิ การดำเนินกิจกรรมขององค์กรปกครอง ส่วนท้องถิ่น เก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง การวิจัยในระยะนี้เป็นการวิจัยเพื่อให้เข้าใจ สภาพการณ์และบทบาทของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับประชาชนในพื้นที่ โดยใช้วิธีการเก็บรวบรวม เชิงคุณภาพ การสนทนากลุ่ม (๒) การพัฒนา เป็นขั้นตอนการพัฒนา กระบวนการสร้างความเข้าใจใน บริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทย อง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน โดยการนำข้อมูลที่ได้จาก การสัมภาษณ์มาวิเคราะห์ สังเคราะห์ออกมา เป็นข้อมูลเพื่อสร้างเป็นแบบร่างของชุดความรู้ จากนั้นร่วมประชุมกับหน่วยงานที่มีส่วนเกี่ยวข้องอย่าง มีส่วนร่วม คณะผู้วิจัยได้ใช้แนวคิดการทำงานแบบมีส่วนร่วม [Participation] และแนวคิดการทำงาน แบบเป็นหุ้นส่วน [Partnership Model] ในขั้นตอนของการประชุมระดมสมองเพื่อหาวิธีและแนว ทางการพัฒนาชุดความรู้นี้ ผู้วิจัยนำเสนอแบบร่างของชุดความรู้ เพื่อให้เกิดการระดมสมองและให้ ข้อคิดเห็นในการร่วมกันพัฒนา เมื่อได้ข้อมูลที่สรุปชัดเจนแล้ว คณะผู้วิจัยจะนำเข้าสู่ที่ประชุมของคณะ แผนงานวิจัยและผู้มีส่วนเกี่ยวข้องต่อไป

๓) **ขั้นตรวจสอบประเมินผล (Check)** นำข้อสรุปจากการจัดประชุมระดมสมองมา ดำเนินการพัฒนาแบบร่างชุดความรู้ เพื่อจัดอบรมเชิงปฏิบัติการในกระบวนการเสริมสร้าง กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็น อื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

๔) **ขั้นการปรับปรุงการดำเนินงานอย่างเหมาะสม (Act)** คณะผู้วิจัยจะการวางมาตรการ ในการดำเนินการปรับปรุงพัฒนาระบบกลไกในการดำเนินการวิจัย เพื่อเอื้อให้เกิดการพัฒนาที่ดีขึ้น ทั้งนี้มาตรการดังกล่าว จะเป็นข้อมูลที่ใช้ในการวางแผนการดำเนินการขั้นตอนต่อไป

ในการวางแผนการบริหารความเสี่ยง คณะผู้วิจัยได้กำหนดแผนการดำเนินการวิจัยอย่างเป็นขั้นตอน (PDCA) ประชุมระดมความคิดเพื่อแก้ปัญหาและสรุปผลการดำเนินงานทุกหนึ่งเดือน นำเสนอปัญหา อุปสรรค และการปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายโดยมีการมอบหมายหน้าที่ การตรวจสอบภาระงานประจำและความก้าวหน้าของโครงการเป็นประจำทุกเดือน

การวิจัยนี้ ผู้วิจัยได้วางแผนการสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ โดยรวบรวมผู้ที่มีความรู้จากสหสาขาวิชาชีพและวิทยาการต่างๆ และหน่วยงานต่างๆ ได้มาร่วมกันดำเนินงานแผนงานวิจัยครั้งนี้ จะสามารถสร้างนักวิจัยรุ่นใหม่ จำนวน ๕ คน และผลการวิจัยนี้ นักวิจัยรุ่นใหม่สามารถนำไปต่อยอด และถอดบทเรียนจากการจัดทำเวทีประชาคม และนำเสนอต่อวงการวิชาการได้ การบริหารงานวิจัย เพื่อให้เป็นไปตามแผนและมีผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ผู้วิจัยได้ใช้หลัก PDCA คือการวางแผน การปฏิบัติ การตรวจสอบ และการดำเนินการให้เหมาะสมในการดำเนินการวิจัย โดยจัดประชุม นักวิจัยเป็นประจำ เพื่อเป็นการติดตามการดำเนินงานของนักวิจัย พร้อมทั้งอบรมระเบียบวิธีการวิจัย การวิเคราะห์ข้อมูล การประมวลผล เรียนรู้องค์ความรู้ใหม่ด้านเชิงพุทธจากที่ปรึกษาโครงการวิจัยผู้มีประสบการณ์ และแลกเปลี่ยนประสบการณ์ปัญหาในการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ ได้ปกป้องและรักษาสิทธิของผู้เข้าร่วมวิจัย โดยผ่านกระบวนการยื่นขอ ใบรับรองจริยธรรมการวิจัยในมนุษย์จากหน่วยงานต้นสังกัด หนังสือยินยอมเข้าร่วมกิจกรรมการ อบรมจากกลุ่มตัวอย่าง โดยมีหลักฐานเชิงประจักษ์

บทที่ ๔

ผลการวิจัย

การศึกษาวิจัยในบทที่ ๔ เป็นการสรุปผลการวิจัย โดยแยกประเด็นสรุปตามวัตถุประสงค์การวิจัย คือ ๑) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ๒) เพื่อพัฒนากระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ๓) เพื่อเผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน โดยมีรายละเอียดดังนี้

๔.๑ ผลการวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

การศึกษาและรวบรวมข้อมูลของลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ในหัวข้อนี้ ผู้วิจัยศึกษาเชิงเอกสารและเชิงคุณภาพ โดยแบ่งผลการวิจัยเป็นสองส่วนคือ ส่วนของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง มีรายละเอียดเริ่มจากประวัติความเป็นมาของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย ดังนี้

๔.๑.๑ ประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

ไทลื้อ กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ได้อพยพมาจากเมืองสิบสองปันนา ประเทศจีน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า “กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อในอำเภอบ้านธิ จังหวัดลำพูน ได้อพยพหนีภัยสงครามมาจากเมืองเชียงรุ่ง แคว้นสิบสองปันนา ประเทศจีนตอนใต้ มาประมาณปี พ.ศ. ๒๓๔๘ คือราว ๒๐๐ กว่าปีมาแล้ว ตั้งรกรากที่หมู่บ้านแรกคือบ้านแพะยางงามโดยการนำของพ่อหนานปัญญาอยู่กับแม่ฮ่วยชา มาจากเมืองเชียงรุ่ง สำเนียงภาษาของไทลื้อไทยจึงมีความคล้ายกับไทลื้อที่อาศัยอยู่ในมณฑลสิบสองปันนาประเทศจีน”^๑ ซึ่งข้อมูลการอพยพสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่น ที่กล่าวว่า “จากประวัติที่เล่าสืบต่อกันมา กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อในอำเภอบ้านธิ เป็นกลุ่มที่อพยพมาจากหอค้าหลวงในเมืองเชียงรุ่ง มณฑลสิบสองปันนา เนื่องจากเกิดสงครามภายในราชสำนักและการถูกรุกรานจากคอมมิวนิสต์ โดยการนำของพ่อ

^๑ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๙, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.

หนานปัญญา และแม่ฮ้อยชา รวบรวมผู้อพยพที่กระจัดกระจายขณะเดินทาง ตั้งแต่อำเภอแม่สาย อำเภอ เชียงแสน อำเภอแม่จัน อำเภอแม่สรวย จังหวัดเชียงราย และอำเภอดอยสะเก็ด จังหวัดเชียงใหม่ มาตั้งรกรากที่บ้านธิในปัจจุบัน และเรียกตนเองว่าเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ปัจจุบันมีการสืบสานเชื่อมโยงกลุ่มไทลื้อเข้าด้วยกันโดยการพบปะ รวมตัวกัน อาทิ งานไทลื้อโลก ที่จะพบคนไทลื้อจากประเทศลาว เวียดนาม จีน สหรัฐอเมริกา เป็นต้น”^๒ จากประวัติของไทลื้อดังกล่าว สรุปได้ว่า ไทลื้อกลุ่มบ้านธิ ย้ายถิ่นฐานมาจากเมืองเชียงรุ่ง มณฑลสิบสองปันนา ประเทศจีน ด้วยการหลบหนีจากภัยสงครามมาอาศัยในประเทศไทย

ไทยอง จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยอง ได้อพยพมาจากเมืองยอง ทางเหนือของเชียงตุง ประเทศพม่า ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า “ไทยองในลำพูน จากประวัติศาสตร์ ตันรัตนโกสินทร์ถูกเจ้ากาวิละเจ้าเมืองเชียงใหม่ชักชวนให้อพยพเนื่องจากอยู่ในช่วงสงครามกับพม่าและต้องการฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ จึงเกิดการกวาดต้อนกลุ่มไทยองในประมาณปี พ.ศ. ๒๓๔๘ การอพยพมาของไทยองคือ มาในลักษณะเทครัว คือมาทั้งโครงสร้างของการปกครองตั้งแต่เจ้าเมืองยันไพรพล”^๓ เมื่อคนไทยองอพยพมาอยู่ประเทศไทย ได้รับการปฏิบัติที่ดีจากเจ้ากาวิละ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า พบว่า “เมื่อมาถึงเจ้ากาวิละได้จัดสรรให้อาศัยอยู่ที่อำเภอป่าซาง ซึ่งเป็นพื้นที่รกร้างและถูกใช้เป็นที่สะสมรวบรวมกำลังคนให้เพียงพอต่อการฟื้นฟูเมืองเชียงใหม่ในอนาคต เมื่อกลุ่มไทยองมาที่ลำพูน ได้อภิสิทธิ์ในการปกครองตนเอง”^๔ การอพยพมาของไทยอง ทำให้เกิดการสร้างเมืองที่สมบูรณ์ ด้วยมีช่างฝีมือหลากหลายด้าน ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “สภาพวิถีชีวิตไทยอง ผู้ชายถนัดกลุ่มงานช่าง เครื่องเงิน เครื่องไม้ ส่วนผู้หญิงถนัดการทอผ้าฝ้าย เป็นเหตุผลส่วนหนึ่งที่เกิดการกวาดต้อนคนมาอยู่ เพราะมีฝีมือด้านช่างต่างๆ ปัจจุบันประชากรส่วนใหญ่ของจังหวัดลำพูน ร้อยละ ๘๐ คือ ไทยอง”^๕ จากประวัติความเป็นมาของไทยอง สรุปได้ว่า ไทยองอพยพมาจากเมืองยองในประเทศพม่าโดยอพยพมาทั้งโครงสร้างตั้งแต่ระดับเจ้าเมืองและไพร่ฟ้า มีทั้งช่างฝีมือชายและหญิงที่มีความรู้ความสามารถ และในปัจจุบันชาติพันธุ์ไทยองมีจำนวนมากที่สุดถึงร้อยละ ๘๐ ของประชากรทั้งหมดของจังหวัดลำพูน

กะเหรี่ยง กลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในอำเภอทุ่งหัวช้าง เป็นกะเหรี่ยงดั้งเดิมที่มีประวัติศาสตร์ยาวนาน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “กะเหรี่ยงทุ่งหัวช้างมาจากตาก ลำปาง อยู่โซนใต้ของอำเภอ มีประวัติศาสตร์ยาวนาน เป็นกะเหรี่ยงดั้งเดิม มาก่อนกะเหรี่ยงห้วยต้ม ในสมัยนั้นมีแขวงเมือง แขวงลี้ แขวงบ้านปวงทุ่งหัวช้าง”^๖ ประวัติของกะเหรี่ยงทุ่งหัวช้างคือ ไม่ทราบถิ่นอาศัยเดิม

^๒ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.

^๓ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^๔ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^๕ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, จังหวัดลำพูน, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^๖ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

ก่อนอพยพมาประเทศไทย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “กลุ่มกระเหรี่ยงในอำเภอทุ่งห้วยช้างไม่มีผู้นำชัดเจน จึงไม่ทราบถิ่นฐานเดิมก่อนอพยพมาเมืองไทย ได้แต่สันนิษฐานจากวัฒนธรรมต่างๆ ซึ่งกระเหรี่ยงแต่ละกลุ่มจะแตกต่างกันไป บางกลุ่มเคร่งครัดกันมาก”^๗ แต่คาดว่า “กระเหรี่ยงห้วยต้มมาจากพม่าลงมาเพราะครูบาส่งวัด มีการจัดที่อยู่อาศัยให้”^๘ จากประวัติความเป็นมาของชาติพันธุ์กระเหรี่ยงกลุ่มอำเภอทุ่งห้วยช้าง สรุปได้ว่า ไม่ทราบแน่ชัดถึงถิ่นฐานเดิมก่อนอพยพมาประเทศไทย แต่เป็นกลุ่มที่มาอาศัยก่อนกลุ่มกระเหรี่ยงห้วยต้มอำเภอ

๔.๑.๒ ผลการวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง ในจังหวัดลำพูน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

จากการศึกษาเอกสารของลักษณะความเป็นไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย คือเป็นคนไทยที่มีสัญชาติไทย มีสิทธิเสรีภาพ และได้รับการปฏิบัติด้วยความเท่าเทียมในความเป็นมนุษย์

๑) สัญชาติไทย

จากการศึกษาค้นคว้าทางเอกสาร พบว่า คนไทยที่ไม่ได้รับสัญชาติไทย ไม่จัดว่าเป็นคนไทย ซึ่งการเป็นประชาชนคนไทยนั้น มีข้อกำหนดของกฎหมายควบคุม ความเป็นไทยตามพระราชบัญญัติสัญชาติ พ.ศ. ๒๕๐๘ มาตรา ๗[๒] บุคคลย่อมได้สัญชาติไทยโดยการเกิด คือ ผู้เกิดโดยบิดาหรือมารดาเป็นผู้มีสัญชาติไทย ไม่ว่าจะเกิดในหรือนอกราชอาณาจักรไทย และผู้เกิดในราชอาณาจักรไทย ยกเว้นบุคคลตามมาตรา ๗ ทวิ วรรคหนึ่ง^๙

การได้รับสัญชาติไทยนั้นนำมาซึ่งสิทธิการเป็นพลเมืองของประเทศไทยภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย คือการปกครองโดยกติกามาจากประชาชน เป็นการปกครองโดยนิติรัฐ คือ รัฐที่มีการปกครองด้วยกฎหมาย และหลักแห่งกฎหมายที่เป็นธรรม หรือรัฐที่ปกครองโดยกติกามีใช้ปกครองโดยอำเภอใจ หรือใช้กำลังบังคับ โดยทุกคนจะต้องอยู่ภายใต้กติกานั้นหรือกฎหมายอย่างเสมอกัน ภายใต้การปกครองนี้ประชาชนจะต้องเสียสละความรู้ความสามารถของตนเองเพื่อประโยชน์ต่อส่วนรวมและความเจริญก้าวหน้าของการปกครองระบอบประชาธิปไตย รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช ๒๕๕๐ได้กำหนดหน้าที่สำคัญ ๆ อันจะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมของชนชาวไทยไว้ในหลาย ๆ ด้าน เช่น กำหนดให้บุคคลมีหน้าที่รักษาไว้ซึ่งชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และการปกครองในระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและยังมีหน้าที่ที่สำคัญอื่น ๆ อาทิ (๑) บุคคลมีหน้าที่ปฏิบัติตามกฎหมาย (๒) บุคคลมีหน้าที่ไปใช้สิทธิ

^๗ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^๘ สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^๙ สำนักงานคณะกรรมการกฤษฎีกา, พระราชบัญญัติสัญชาติ (ฉบับที่ ๔) พ.ศ. ๒๕๐๘, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : [http://web.krisdika.go.th/\[๓ กันยายน ๒๕๖๖\]](http://web.krisdika.go.th/[๓ กันยายน ๒๕๖๖]).

เลือกตั้ง (๓) บุคคลมีหน้าที่ป้องกันประเทศ รับราชการทหาร เสียภาษีอากร ช่วยเหลือราชการ รับการศึกษาอบรม พิทักษ์ปกป้อง และสืบสานศิลปวัฒนธรรมของชาติ ภูมิปัญญาท้องถิ่นอนุรักษทรัพย์ากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม (๔) บุคคลผู้เป็นข้าราชการ พนักงาน หรือลูกจ้างของหน่วยราชการ หน่วยงานของรัฐ หรือรัฐวิสาหกิจ หรือของราชการส่วนท้องถิ่น และเจ้าหน้าที่อื่นของรัฐ มีหน้าที่ดำเนินการให้เป็นไปตามกฎหมายเพื่อรักษาประโยชน์ส่วนรวม อำนวยความสะดวกและให้บริการแก่ประชาชนการปกครองในระบอบประชาธิปไตยจะมีความเจริญก้าวหน้าไปมากน้อยเพียงใดหรือไม่ นั่น ส่วนหนึ่งก็อยู่ที่ความรับผิดชอบของประชาชน ถ้าพื้นฐานความรับผิดชอบของประชาชนส่วนใหญ่ยังไม่ดีแล้ว การปกครองระบอบประชาธิปไตยก็มักจะขาดเสถียรภาพตามไปด้วยในเรื่องความรับผิดชอบนั้นสามารถจำแนกได้ออกเป็น ๒ ส่วนคือ ความรับผิดชอบต่อตนเองและความรับผิดชอบต่อสังคม^{๑๐}

จากผลการศึกษาเชิงเอกสาร ทำให้ทราบว่า สัญชาติไทย คือข้อกำหนดของกฎหมายควบคุมความเป็นพลเมืองของประเทศไทยภายใต้ระบบการปกครองแบบประชาธิปไตย คนไทยที่ไม่ได้รับสัญชาติไทย ไม่จัดว่าเป็นคนไทย ซึ่งการเป็นประชาชนคนไทยนั้น คือเป็นผู้ที่ได้รับสัญชาติไทย

การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ให้ข้อมูลสำคัญถึงความเป็นไทยจากการได้รับสัญชาติ พบว่า ความเป็นไทยในแง่มุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ความเป็นไทยใช้คำว่า ความเป็นรัฐ ต้องมีกฎหมาย ประชากร การอยู่ร่วมกัน รัฐไทยประกอบด้วย ๔ สถาบัน ชาติ มีอาณาเขต ประชากร กฎหมาย ศาสนา อยู่ร่วมกันได้ พระมหากษัตริย์ ปกครองด้วยประชาธิปไตยโดยมีกษัตริย์เป็นประมุข ต่างกับชาติพันธุ์ที่ลงย่อยเป็นกลุ่มๆ ไป”^{๑๑}

ไทลื้อ ในมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นชาติพันธุ์ไทลื้อ มีความคิดเห็นถึงความเป็นไทยของตนเองว่า ตนเองมีความเป็นไทยตามกฎหมาย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “ตนเองมีความเป็นไทย เนื่องจากมีบัตรประชาชน มีสัญชาติ และเชื้อชาติที่ระบุในบัตรเป็นคนไทย”^{๑๒} ซึ่งสะท้อนได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ยอมรับความเป็นไทยจากการมีสัญชาติไทย แม้ว่าเชื้อชาติจะเป็นไทลื้อก็ตาม

ไทยอง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่มีเชื้อชาติไทยอง ได้กล่าวว่า ชาติพันธุ์ทุกชาติพันธุ์ที่รัฐให้การรับรองในประเทศไทย ล้วนแต่เป็นคนไทย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า “ทุกคนเป็นไทย ไม่ว่าจะ

^{๑๐} กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์, **พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย**, (กรุงเทพมหานคร : สำนักการพิมพ์ สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร, ๒๕๕๖), หน้า ๒๙.

^{๑๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.

ชาติพันธุ์ไทยอง กระเหรี่ยง ลาว คนเมืองหรือไทวน ทั้งหมดคือคนไทย มีความภูมิใจที่เป็นคนไทย ซึ่งในปัจจุบัน กลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหลายล้วนพูดภาษาไทยกลาง และเริ่มพูดภาษาถิ่นหรือภาษาของชาติพันธุ์ลดน้อยลง”^{๑๓} ซึ่งสะท้อนได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์มีการปรับตัวและมีความภาคภูมิใจต่อการเป็นคนไทยของตน

กระเหรี่ยง จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญในมุมมองความเป็นไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยว่าด้วยสัญชาติไทยนั้น พบว่า มองว่าตนเองเป็นคนไทย แต่มีความแตกต่างกันด้านวัฒนธรรม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “หากมองความเป็นไทย คิดว่าเป็นคนไทย จากที่มีสัญชาติไทย และอยู่ในประเทศไทยมาตั้งแต่เกิด ดังนั้น มีความเป็นไทย แต่ยังดำรงชีวิตตามวิถีชาติพันธุ์กระเหรี่ยง ยังใช้ภาษาพูดของตนเอง แต่งกายด้วยชุดชาติพันธุ์ และยังคงทานอาหารของกระเหรี่ยง”^{๑๔} ความคิดเห็นดังกล่าว สะท้อนให้เห็นว่า ความเป็นไทยนั้น วัดได้จากการมีสัญชาติไทย และอาศัยอยู่ในประเทศไทย และชาติพันธุ์ที่เป็นคนไทยยังสามารถดำเนินวิถีชีวิตของตนในรูปแบบของชาติพันธุ์ได้โดยอิสระ

ข้อสังเกตจากการลงพื้นที่สัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ในพื้นที่วิจัยได้รับสัญชาติไทยครบทั้งหมด และมีอาชีพรับราชการ(ครู) เป็นผู้นำชุมชนฝ่ายปกครอง (ผู้ใหญ่บ้าน) เป็นสมาชิกองค์การบริหารส่วนตำบล เป็นต้น สะท้อนถึงการได้รับสิทธิประโยชน์ของการได้รับสัญชาติไทยที่เอื้อประโยชน์

จากการศึกษาถึงลักษณะความเป็นไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ด้านสัญชาติไทย สรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์มองว่า การที่ได้รับสัญชาติไทยนั้น มีผลทางกฎหมายโดยตรงในการเป็นคนไทย และทำให้มีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นคนไทย การได้รับสัญชาติไทยนั้นนำมาซึ่งสิทธิการเป็นพลเมืองของประเทศไทยภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย แม้จะต้องปรับตัวให้เข้ากับวิถีความเป็นไทย แต่ขณะเดียวกัน ยังสามารถดำเนินวิถีชีวิตตามรูปแบบของชาติพันธุ์ตนเองได้

๒) สิทธิและเสรีภาพ

จากการศึกษาเชิงเอกสารของความเป็นไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๖๐ พบว่า ได้กำหนดไว้ใน มาตรา ๔ ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอ

^{๑๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^{๑๕} “รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย”, ราชกิจจานุเบกษา ๑๓๔, (เมษายน ๒๕๖๐) : ๔.

ระบอบประชาธิปไตยมีหลักประชาธิปไตยในการดำรงชีวิตปฏิบัติตนตามกฎหมายและดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมซึ่งการสร้างความเป็นพลเมืองไม่ใช้การทำให้ประชาชนรู้ถึงสิทธิและหน้าที่ที่ตนเองมีแต่สิ่งที่จะต้องทำให้ประชาชนได้เรียนรู้และเข้าใจอย่างถูกต้องสิ่งแรกคือ“พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย” โดยพื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยมีหลักการ ๓ ประการคือ (๑) เคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากันมีอาจล่วงละเมิดได้การมีอิสรภาพและความเสมอภาคการยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคลโดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคมยอมรับความแตกต่างของทุกคน (๒) เคารพสิทธิเสรีภาพและกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรมโดยให้ความสำคัญต่อสิทธิเสรีภาพการมีกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรมมีหลักนิติรัฐในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมิให้ถูกละเมิดและ(๓) รับผิดชอบต่อตนเองผู้อื่นและสังคมโดยตระหนักถึงบทบาทหน้าที่ของความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยที่มุ่งเน้นเนื้อหาที่มีคุณลักษณะสำคัญในหน้าที่และความรับผิดชอบของตนเองต่อสังคมการดำรงตนเป็นประโยชน์ต่อสังคมช่วยเหลือเกื้อกูลกันใช้สติปัญญาในการแก้ไขปัญหาด้วยเหตุและผล ดังนั้น หากประชาชนได้เข้าใจในหลักพื้นฐานความเป็นพลเมืองทั้ง ๓ หลักการที่กล่าวข้างต้นอย่างถูกต้องแล้วและสามารถนำไปปฏิบัติให้เกิดผลได้ก็จะทำให้สังคมไทยพัฒนาเป็นสังคมประชาธิปไตยอย่างแท้จริง^{๑๖}

การเคารพสิทธิ เสรีภาพ และกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรม ได้แก่ การให้ความสำคัญต่อสิทธิ เสรีภาพ กฎกติกาของสังคมที่ทุกคนมีส่วนกำหนดขึ้น หลักการนี้มีองค์ประกอบย่อย ดังนี้

- รู้จักสิทธิ และเสรีภาพของตนเอง โดยรู้ว่าตนเองเป็นเจ้าของอธิปไตยและเป็นสมาชิกคนหนึ่งของสังคม
- เคารพและปกป้องสิทธิและเสรีภาพของตนเอง ของผู้อื่น และของชุมชน โดยไม่ให้ผู้ใดล่วงละเมิดอันขัดต่อกฎหมาย
- เคารพกฎกติกาสังคม โดยกฎกติกานั้นต้องตั้งอยู่บนความยุติธรรมและความชอบธรรม หากยังมีกฎกติกาใดไม่ยุติธรรมและไม่ชอบธรรม ก็ย่อมสามารถปรับปรุง แก้ไข หรือยกเลิกตามครรลองหรือเงื่อนไขที่กำหนดไว้ในกฎหมาย มิใช่ใช้วิธีการอื่นใดที่ไม่ถูกต้องตามกฎหมาย
- ยึดหลักนิติรัฐ (Rule of Law) โดยมีหลักการพื้นฐานในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของพลเมือง มิให้ถูกล่วงละเมิดโดยบุคคล กลุ่มคน หรือรัฐ^{๑๗}

^{๑๖} กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์, พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย, หน้า ๗-๙.

^{๑๗} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑.

สิทธิ เสรีภาพ นิยามความหมายได้พอสังเขป คือ

สิทธิ (Rights) หมายถึง สิทธิเป็นสิ่งที่ติดตัวมนุษย์ทุกคนตามธรรมชาติที่ได้เกิดมาเป็นมนุษย์ ซึ่งไม่มีใครล่วงละเมิดได้คนทุกคนที่เกิดมามีสิทธิที่จะมีชีวิตอยู่รอด และต้องมีชีวิตอยู่อย่างสมเกียรติและมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ความมีอยู่ของสิทธิตามธรรมชาตินี้ แม้เมื่อยังไม่มีการกฎหมายมารองรับสิทธิก็ยังมีอยู่

เสรีภาพ (Freedom) หมายถึง การที่มนุษย์สามารถทำอะไรก็ได้ภายใต้ขอบเขตของศีลธรรมอันดีงาม โดยไม่เบียดเบียนสังคม หรือไม่ล่วงล้ำสิทธิของบุคคลอื่น หรือสิทธิของส่วนรวม การใช้คำว่า สิทธิและเสรีภาพ ในปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชนของสหประชาชาติ (Universal Declaration of Human Rights) มักจะใช้คำว่าสิทธิและเสรีภาพที่จะแสดงความคิดเห็นและแสดงออก หรือสิทธิและเสรีภาพในการเลือกคู่ครองและสร้างครอบครัว เป็นต้น

สิทธิ เสรีภาพในความเป็นพลเมือง เป็นสิทธิ เสรีภาพเกี่ยวกับการที่สามารถเรียกร้องความต้องการขั้นพื้นฐานจากรัฐในฐานะที่เป็นราษฎรของรัฐได้ ซึ่งรัฐมีหน้าที่ให้การสนองตอบในรูปของบริการสาธารณะ ถือเป็นสิทธิที่จะร้องขอได้ จะรับเอาได้หรือเป็นสิทธิที่ติดตัวมาโดยเกิดขึ้นมาจากความเป็นพลเมืองหรือเป็นราษฎรของรัฐ โดยที่รัฐไม่ว่าจะปฏิเสธความรับผิดชอบหรือความช่วยเหลือด้วยการเพิกเฉยไม่กระทำการตอบสนองตามข้อเรียกร้องของประชาชน ซึ่งสิทธิและเสรีภาพที่รัฐมีหน้าที่ในการให้ความคุ้มครองได้ เช่น สิทธิและเสรีภาพในการศึกษา สิทธิของผู้บริโภค เสรีภาพในการชุมนุม เสรีภาพในการรวมตัวเป็นหมู่คณะ สิทธิการรับข้อมูลข่าวสารจากรัฐ เสรีภาพการจัดตั้งพรรคการเมือง สิทธิในการได้รับการบริการสาธารณสุข และสวัสดิการจากรัฐ สิทธิในการฟ้องหน่วยราชการ สิทธิในการมีส่วนร่วมกับรัฐ สิทธิในการคัดค้านการเลือกตั้ง สิทธิในการเข้าชื่อเสนอกฎหมายและข้อบัญญัติท้องถิ่น สิทธิในการเข้าชื่อถอดถอนผู้ดำรงตำแหน่งทางการเมืองทั้งระดับชาติ และระดับท้องถิ่น

ทั้งนี้ การใช้สิทธิในการเข้าชื่อเสนอกฎหมายนั้นมีขอบเขตจำกัดตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยพุทธศักราช ๒๕๕๐ เฉพาะกฎหมายเกี่ยวกับสิทธิและเสรีภาพของชนชาวไทยตามหมวด ๓ และเกี่ยวกับแนวนโยบายพื้นฐานแห่งรัฐตามหมวด ๕ เท่านั้น

จากที่กล่าวข้างต้นสิทธิเป็นสิ่งที่ร้องขอได้ หรือจะรับเอาได้ หรือเป็นสิทธิที่ติดตัวมาโดยเกิดขึ้นมาจากความเป็นพลเมืองของรัฐ ซึ่งการได้รับความยุติธรรมจากการใช้สิทธิสำคัญว่าการได้รับประโยชน์จากสิทธิที่เท่ากัน เช่น พลเมืองที่เป็นเด็กได้รับสิทธิการศึกษาภาคบังคับฟรี แต่พลเมืองที่เป็นผู้ใหญ่ได้รับสิทธิในการออกเสียงเลือกตั้ง และสมัครรับเลือกตั้ง ขณะที่พลเมืองที่ด้อยโอกาสจะได้รับสิทธิการสงเคราะห์จากรัฐ ทั้งที่คนปกติทั่วไปไม่ได้รับสิทธิดังกล่าว

ดังนั้น สิทธิเสรีภาพในความเป็นพลเมือง จึงเป็นสิทธิของพลเมืองที่ไม่จำเป็นว่าทุกคนจะต้องได้รับประโยชน์เท่ากันหากแต่เป็นสิทธิอะไรของใครก็เป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้อง

รับผิดชอบในการสนองตอบต่อการใช้สิทธินั้น กล่าวคือ พลเมืองที่เป็นเด็กย่อมสามารถเรียกร้องการศึกษาฟรีในภาคบังคับจากรัฐได้ เช่นเดียวกับผู้ใหญ่ก็ย่อมสามารถเรียกร้องการใช้สิทธิออกเสียงเลือกตั้งได้ ดังนั้น สิทธิเสรีภาพของพลเมืองจึงเป็นสิทธิที่สงวนไว้ให้ซึ่งเป็นหน้าที่ของรัฐที่จะต้องจัดหาให้ประชาชน^{๑๘}

การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญถึงสิทธิเสรีภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง สรบุได้ดังนี้

สภาพสังคมการกตขี่ในปัจจุบัน มีการปรับตัวภายใต้อำนาจมันเลือนกลางจนแทบจะไม่เห็น หรือสังเกตได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “สภาพสังคมการกตขี่ในปัจจุบัน การปรับตัวภายใต้อำนาจมันเลือนกลางจนไม่เห็น มันไม่มีเรื่องนั้นอีกต่อไปแล้ว ปัจจุบันนี้พยายามเอาอัตลักษณ์ที่มีอยู่มานำเสนอให้คนอื่นได้เห็น และผู้ที่มีอำนาจให้ความสนใจและหลงรักวัฒนธรรมอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ ดังนั้น ชาติพันธุ์เองควรจะแสดงสิ่งที่เป็นตัวตนออกมาและส่งเสริมไปในทางที่ดี”^{๑๙} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลอีกท่านกล่าวว่า “รัฐไม่ได้บังคับ ไม่ได้ห้าม เรื่องของการใช้ภาษาเครื่องแต่งกาย รัฐให้อิสระ จึงไม่เกิดปัญหา”^{๒๐} จากความคิดเห็นดังกล่าว สะท้อนได้ว่า ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ได้รับสิทธิและเสรีภาพในการคิดและแสดงออกตามอัตลักษณ์ของตนเอง ดังตัวอย่างการที่มีชาติพันธุ์ได้เป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า ให้สิทธิเสรีภาพในการแสดงออกถึงเอกลักษณ์ อัตลักษณ์ เกิดการยอมรับกันมากขึ้น ดังเช่น การที่มีสมาชิกรัฐสภาที่เป็นชาติพันธุ์ แต่งกายเข้ารัฐสภาด้วยชุดชาติพันธุ์ ใช้ภาษาในการสื่อสารด้วยภาษาชาติพันธุ์ ซึ่งเป็นการแสดงออกให้คนอื่นเกิดความสนใจและต้องมาศึกษาวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ ดังนั้น ความเป็นไทยและความเป็นอื่น เป็นเพียงสัญลักษณ์เดิม เพราะปัจจุบันไม่มีความแตกต่างทางความคิดแบ่งแยกความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์”^{๒๑}

ไทลื้อ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ได้กล่าวว่า กลุ่มชาติพันธุ์เข้าใจว่าได้สิทธิเท่าเทียมกับที่ภาครัฐได้ให้ และความขัดแย้งกับชาติพันธุ์อื่นๆ ยังมีอยู่บางชาติพันธุ์ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า “กลุ่มชาติพันธุ์เข้าใจว่าได้สิทธิเท่าเทียมกับที่ภาครัฐได้ให้ ต่างจากกลุ่มชาติพันธุ์จากที่ราบสูง ซึ่งไทลื้อและไทยองส่วนใหญ่อพยพมาอยู่ในพื้นที่ราบ จัดถูกจัดเป็นคนสยามหรือคนไทยภาคเหนือ ภาพไทลื้อ ไทยองจึงเป็นคนไทย สิทธิเหมือนคนไทย แม้ว่าการอพยพมาในช่วงแรกอาจรู้สึกแปลกแยก เนื่องจากมาอาศัยอยู่ในประเทศไทย แต่เมื่อได้สร้างตัวตนขึ้นมาเป็นเจ้าของพื้นที่ คือ มี

^{๑๘} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๒๑- ๒๕.

^{๑๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๒๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๒๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘, วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๖.

ที่อยู่อาศัยที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเอง จึงไม่มีความคิดที่เป็นชาติพันธุ์แอบแฝง”^{๒๒} ขณะเดียวกัน การได้อาศัยอยู่กันเป็นชุมชนเฉพาะของกลุ่มชาตินั้น สะท้อนถึงการได้รับสิทธิเสรีภาพในการดำเนินชีวิตตามวิถีของชาติพันธุ์ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ว่า “แสดงออกถึงการเป็นชาติพันธุ์ ด้วยการอาศัยอยู่กันเป็นกระจุก ไม่มีการขัดแย้งกัน อยู่ในพื้นที่ที่ได้รับการจัดสรรอย่างสงบ”^{๒๓} ซึ่งอาจจะแตกต่างจากชาติพันธุ์อื่น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ว่า “ความขัดแย้งของชาติพันธุ์อื่นๆ ยังคงมีอยู่ในบางชาติพันธุ์”^{๒๔} ข้อคิดเห็นดังกล่าว สรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อเข้าใจว่าได้รับสิทธิเท่าเทียมกับที่ภาครัฐให้ ในขณะที่กลุ่มชาติพันธุ์จากที่ราบสูงอาจไม่รู้สึกเช่นนั้น เนื่องจากทุกคนมีสิทธิเท่ากัน และสิ่งสำคัญคือการมีความเข้าใจกัน อยู่ในพื้นที่ของตนเองโดยไม่มีความขัดแย้งกัน

ไทยอง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอง มีความคิดเห็นต่อสิทธิและเสรีภาพว่า รัฐให้สิทธิและเสรีภาพตามกฎหมาย โดยเฉพาะในปัจจุบันให้สิทธิในการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “รัฐไม่ได้บังคับ ไม่ได้ห้าม เรื่องของการใช้ภาษา เครื่องแต่งกาย รัฐให้อิสระในการสืบสานวัฒนธรรมตามรากเหง้าของตนเอง”^{๒๕} ขณะเดียวกัน รัฐให้อิสระในการหาเลี้ยงชีพ ไม่กีดกันทางการค้า ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “กลุ่มไทยองเลี้ยงชีพด้วยการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าจำหน่าย ซึ่งการสร้างอาชีพให้เกิดขึ้นในชุมชนจะช่วยลดการย้ายถิ่นของประชากรเข้าสู่เมืองหลวง ดังนั้น การผลิตผ้าทอเพื่อจำหน่ายจึงเป็นแนวทางที่ช่วยให้คนไม่ย้ายถิ่นฐานได้อยู่รวมกันกับคนในครอบครัวอย่างปกติสุขและเกิดการสานต่อประเพณีวัฒนธรรมให้ดำเนินสืบต่อไปได้”^{๒๖} ด้านความขัดแย้งกับภาครัฐ ในปัจจุบันไม่มี ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ว่า “ไทยองไม่มีความขัดแย้งกับทางภาครัฐ”^{๒๗} จากข้อคิดเห็นดังกล่าว สะท้อนได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยอง มีสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมายของประเทศ และได้ใช้สิทธินั้นให้เกิดประโยชน์ต่อตนเองด้วยการสร้างอาชีพโดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นด้านการทอผ้าให้เกิดประโยชน์ต่อเศรษฐกิจฐานรากที่สำคัญในปัจจุบันของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอง

กระเหรี่ยง ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยง มีความคิดเห็นต่อสิทธิและเสรีภาพว่า กลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยงในพื้นที่จังหวัดลำพูน ได้รับสิทธิและเสรีภาพ ภายใต้ขอบเขตของศีลธรรมอันดีงาม โดยไม่เบียดเบียนสังคม หรือไม่ล่วงล้ำสิทธิของบุคคลอื่น หรือสิทธิของส่วนรวม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ในพิธีกรรมเลี้ยงผีของชาติพันธุ์กระเหรี่ยงนั้น ไม่ให้สมาชิกในหมู่บ้าน

^{๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๒๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๒๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

ออกมาข้างนอก และไม่ให้บุคคลภายนอกเข้าไปในหมู่บ้าน ผู้ที่บุกรุกเข้าไปจะได้รับโทษที่เรียกว่า การเสียผี ซึ่งที่ผ่านมาประเพณีนี้ยังได้รับการปฏิบัติอย่างต่อเนื่องและเป็นที่ยอมรับของบุคคลภายนอกที่ต้องปฏิบัติตาม และวิถีชีวิตเดิมที่ยังไม่มีการเปลี่ยนแปลงตามสภาพการณ์โลกคือ การไม่ใช้ไฟฟ้าของหมู่บ้านแห่งหนึ่งในจังหวัดลำพูน แม้ภาครัฐต้องการเข้าไปพัฒนาระบบสาธารณูปโภคให้เกิดความสะดวกมากขึ้นก็ตาม” ซึ่งสะท้อนได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยงมีสิทธิและเสรีภาพตามรากฐานของความเป็นมนุษย์ ที่สามารถดำเนินชีวิตตามวิถีประเพณีของตนได้ภายใต้ขอบเขตของศีลธรรมอันดีงามที่ไม่เป็นการเบียดเบียนผู้อื่น หรือทำให้สังคมเดือดร้อน

จากการศึกษาถึงลักษณะความเป็นไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ด้านสิทธิและเสรีภาพ สรุปได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง และกระเหรี่ยง ในจังหวัดลำพูนได้รับสิทธิและเสรีภาพในการดำเนินชีวิตตามวิถีอัตลักษณ์ของตนเองด้วยดี ทั้งด้านการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และลดการย้ายถิ่นไปทำงานในเมืองหลวง ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้อยู่ร่วมกันในชุมชน และร่วมกันสืบสานวัฒนธรรมประเพณีต่อไปได้

๓) ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

จากการศึกษาเชิงเอกสารพบความหมายศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ตามหลักสิทธิมนุษยชน หมายถึง ความเท่าเทียมของมนุษย์ทุกคนในการได้รับสิทธิพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยผ่านการปฏิบัติต่อกันระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ ด้วยความเคารพต่อสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ทั้งนี้ การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ได้แก่ การยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคลโดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคมหลักการนี้มีองค์ประกอบย่อย คือ สำคัญรู้ในคุณค่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ตระหนักในความเสมอภาคของความเป็นมนุษย์ เคารพในความหลากหลายทางสังคม วัฒนธรรม และยึดหลักอดทนอดกลั้นต่อความคิดเห็นที่แตกต่าง

ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ มนุษย์นอกเหนือจากต้องมีปัจจัยสี่เพื่อดำรงชีวิตแล้วมนุษย์ยังถูกผลักดันด้วยความปรารถนาที่จะเป็นที่ยอมรับของคนในสังคมเพื่อให้เกิดความเคารพตนเอง (self-esteem) และในส่วนนี้ได้นำไปสู่ความรู้สึกของความต้องการมีศักดิ์ศรีนั่นคือ “ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นคุณค่าที่มีลักษณะเฉพาะอันสืบเนื่องมาจากความเป็นมนุษย์และเป็นคุณค่าที่ผูกพันอยู่เฉพาะกับความเป็นมนุษย์เท่านั้นโดยไม่ขึ้นอยู่กับเงื่อนไขอื่นใดทั้งสิ้นเช่น เชื้อชาติ ศาสนา ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์นั้นจะได้รับความเคารพเสมอไม่ว่าบุคคลนั้นจะมีสถานะทางสังคมอย่างไร และยังคงมีติดตัวบุคคลตลอดไปทั้งในเวลาที่ยังมีชีวิตอยู่หรือได้สิ้นชีวิตไปแล้วศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์มีฐานะเหนือกว่าสิทธิเสรีภาพทั่วไปและเป็นคุณค่าที่มีอาจจะล่วงละเมิดได้

การเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เป็นการยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคลโดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคมสังคมปัจจุบันมักจะละเลยศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์เพราะมีการให้คุณค่าของคนแตกต่างกันสังคมทั่วไปให้คุณค่าของความเป็นคนที่สถานภาพทางสังคมของผู้นั้น เช่น

เป็นกำนัน นายทหาร นายกรัฐมนตรี ผู้พิพากษา เป็นต้น สถานภาพทางสังคมของคนแต่ละคนไม่ใช่ตัวชี้วัดว่ามนุษย์หรือคนนั้นมีศักดิ์ศรีของมนุษย์หรือไม่แต่ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์คือการให้คุณค่าความเป็นคนตามธรรมชาติของมนุษย์ ไม่ว่าจะเกิดมาพิการเป็นเด็กผู้หญิง ผู้ชาย และเกิดมาเป็นคนปัญญาอ่อน หรือยากจน คนทุกคนที่เกิดมาถือว่ามีความเท่ากัน ต้องปฏิบัติต่อกันอย่างเสมอภาคกัน เพราะการปฏิบัติต่อกันของผู้คนในสังคมอย่างเสมอภาคกันเป็นการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์และหากมีผู้กระทำความผิดก็ต้องว่าไปตามกระบวนการกฎหมายผู้ใดที่ละเมิดศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ของผู้อื่นผู้นั้นกระทำความผิดกฎหมายอย่างรุนแรงกระทำผิดต่อหลักศาสนา และกระทำผิดต่อศีลธรรมการดำรงไว้ ซึ่งศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์จะต้องกระทำโดยรัฐในเบื้องต้น ได้แก่ การพยายามขจัดตัวแปรที่จะนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำในสังคม สิ่งของรัฐต้องทำให้เกิดขึ้นให้ได้ คือ ต้องทำให้มนุษย์ที่อยู่ในสังคมอยู่ภายใต้การปกครองของรัฐดำรงชีวิตอย่างมีความสุข

กล่าวได้ว่าศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ หมายถึง ความมีอิสรภาพในการที่จะกำหนดชะตาชีวิตของตนเองทั้งสิทธิในชีวิตและร่างกาย และสิทธิในความเสมอภาคในด้านต่างๆ การได้รับการยอมรับให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมโดยปราศจากเงื่อนไข อาทิ เชื้อชาติ ศาสนา วัย และวัฒนธรรมที่แตกต่างกันอันจะนำมาซึ่งการถูกเลือกปฏิบัติและความเสมอภาคทางสังคม รวมไปถึงการถูกเลือกปฏิบัติจากคนในสังคมนั้นๆ โดยศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์ถือว่าเป็นสิ่งที่ติดตัวทุกคนมาตั้งแต่กำเนิดไม่มีใครสามารถพรากสิทธิดังกล่าวจากปัจเจกบุคคล(ความเป็นตัวตน)ได้ มนุษย์ทุกคนล้วนมีคุณค่าในตนเองซึ่งควรจะได้รับปฏิบัติอย่างเท่าเทียมกัน^{๒๘}

ความเสมอภาคของความเป็นมนุษย์ ความเสมอภาคเริ่มจากแนวคิดที่ว่าคนเรามีคุณค่าและศักดิ์ศรีเท่าเทียมกันตั้งแต่เกิดมีศักยภาพมีความสามารถที่จะเรียนรู้ได้เปลี่ยนแปลงได้ มนุษย์ต่างช่วยเหลือเกื้อกูลกันจนทำให้สังคมอยู่รอดจนทุกวันนี้แต่ละคนล้วนมีคุณูปการ(การอุดหนุนทำความดี)ต่อมวลมนุษยตามกำลังและความสามารถซึ่งแต่ละคนรักชีวิตรักเกียรติศักดิ์ศรีของตนและต้องการมีชีวิตอยู่รอดปลอดภัย มีความสุข สังคมต้องสร้างคุณค่าใหม่ที่เคารพคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ว่าจะแตกต่างหรือเหมือนกันประการใด^{๒๙}

ความเสมอภาค (Equality) ความหมายตามหลักสิทธิมนุษยชน หมายถึง ความเท่าเทียมของมนุษย์ทุกคนในการได้รับสิทธิพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยผ่านการปฏิบัติต่อกันระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ ด้วยความเคารพต่อสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์

ความหมายตามหลักกฎหมาย หมายถึง หลักการพื้นฐานของความยุติธรรม ที่กำหนดให้มีการปฏิบัติต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ อย่างเท่าเทียมกัน

^{๒๘} กลุ่มงานผลิตเอกสาร สำนักประชาสัมพันธ์, **พื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบบประชาธิปไตย**, หน้า ๑๐- ๑๒.

^{๒๙} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๓.

ความหมายตามระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การที่ประชาชนทุกคนในประเทศ มีความเสมอภาค หรือความเท่าเทียมกันในเรื่องสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน ในที่นี้หมายถึง สิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานต่อการอยู่รอด และพัฒนาตัวเองตามหลักสิทธิมนุษยชนคือ ปัจจัยสี่ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิตและร่างกาย การนับถือศาสนา การศึกษาและการรับรู้ข่าวสาร การเข้าถึงบริการสาธารณะและสวัสดิการสังคม การประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย^{๓๐}

ความหลากหลายทางสังคมวัฒนธรรม การสร้างความเป็นพลเมืองในสังคมไทย ที่ส่งเสริมความเป็นประชาธิปไตย ย่อมต้องสอดคล้องกับ “วัฒนธรรมของสังคมไทย” หากไม่สอดคล้องกันแล้ว ความเป็นพลเมืองก็ไม่มี ความหมาย หรือไม่เป็นที่ยอมรับของคนในสังคม ดังนั้น การสร้างความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยจึงต้องกระทำควบคู่กันไปกับการสร้าง “วัฒนธรรมของสังคมไทย” ที่สอดคล้องกับความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยของไทยด้วย

การสร้างวัฒนธรรมให้กับพลเมืองที่สำคัญคือ การสร้าง “วัฒนธรรมทางจิตใจ” เป็นการสร้างพลเมืองให้มีจิตสาธารณะรักความเป็นธรรม สำนึกในพันธะหน้าที่ต่อสังคมและเพื่อนมนุษย์ และมีความรู้มากพอที่จะประเมินว่าการกระทำหนึ่ง ๆ ของตนจะมีผลกระทบต่อส่วนรวมอย่างไร เพื่อจะเลือกดีที่สุกว่าตนควรจะทำอะไร และทำอย่างไร เพื่อสร้างประโยชน์ให้สังคมหรือส่วนรวม ขณะเดียวกันก็มีความกล้าหาญทางจริยธรรมคือกล้าพูด กล้าเขียน หรือกล้ากระทำในสิ่งที่ตนเชื่อว่าถูกต้องดีงามแม้ว่าตนเองจะต้องได้รับผลร้ายจากการพูด การเขียน หรือการกระทำในสิ่งที่ตนเชื่อว่าถูกต้องดีงามก็ตาม นอกจากนี้ยังต้องใจกว้าง รับฟังความคิดเห็นที่แตกต่าง โดยพร้อมที่จะพิจารณาความเห็นที่แตกต่างด้วยใจที่เป็นธรรมใจกว้างมากพอที่จะเปลี่ยนความคิดเมื่อได้รับรู้เหตุผล และข้อเท็จจริงที่ดีกว่า และเปิดโอกาสให้ผู้อื่นได้มีส่วนร่วมในความสำเร็จต่าง ๆ วัฒนธรรมทางจิตใจจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อ “พลเมืองไทย” เป็นผู้ที่ “เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์” บนพื้นฐานของความรู้ ความเข้าใจคือ มีความรู้ความเข้าใจมนุษย์ในบริบททางสังคมหรือในเงื่อนไขสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ไม่ใช่มาตรฐานของตนเองในการตัดสินคนอื่นอย่างง่าย ๆ ยอมรับความแตกต่างหลากหลาย และมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่อยู่ในบริบทหรือเงื่อนไขสภาพแวดล้อมที่แตกต่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของทัศนคติทางการเมือง หรือความผิดพลาดที่เกิดจากความไม่รู้เท่าไม่ถึงการณ์ หรือเกิดจากสถานการณ์ที่กดดัน เป็นต้น

การสร้างวัฒนธรรมความเป็นพลเมืองอีกอย่างหนึ่ง คือ การสร้างให้พลเมืองมี “วัฒนธรรมทางความรู้” เป็นการเสริมสร้างให้มีความรู้ ให้รู้จักใช้วิจารณญาณ หรือทักษะวิพากษ์ความคิดเห็น และนโยบายของทุกฝ่าย สามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างฉลาดและสร้างสรรค์ จะ

^{๓๐} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๔- ๑๕.

ทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ใช้ความรู้ และใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา แทนการใช้อำนาจเป็นหลัก เป็นการเปลี่ยน “วิถีไทย” จาก “อำนาจนิยม” เป็น “ความรู้นิยม” หรือ “ปัญญานิยม”

ในปัจจุบันการนิยาม คำว่า “ความจริง ความดี ความงาม” ในสังคมไทยได้แปรเปลี่ยนไปเพราะบริบททางเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไป โดยเฉพาะเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้เกิดการ “คิดต่าง” คือ คิดต่างบนฐานความเชื่ออีกแบบหนึ่งโดยไม่พยายามที่จะทำความเข้าใจปรากฏการณ์ต่าง ๆ ที่ซับซ้อนและรอบด้าน นั้นหมายถึง เป็นการ “คิดในกรอบ” หรือ “มองมิติเดียว” ความรู้เกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงจะช่วยให้พลเมืองไทยสามารถที่จะเข้าใจ และมีทักษะวิพากษ์ ต่อความคิดและต่อความเคลื่อนไหวในเรื่องต่าง ๆ มากยิ่งขึ้น วัฒนธรรมเดิมของไทยยังมีทักษะต่อความรู้ คือ การท่องจำ ประเด็นความรู้ที่กล่าวถึง คือ การเปลี่ยนจารีตทางความรู้หรือวัฒนธรรมเดิมของไทย เป็นวัฒนธรรมทางความรู้ของพลเมืองในระบอบประชาธิปไตย จะต้องทำให้การเรียนการสอนไม่เน้นการท่องจำเนื้อหาวิชา แต่จะต้องใช้เนื้อหาวิชาเป็นเครื่องมือในการพัฒนาวิธีคิดวิธีการสร้างความรู้ ตลอดจนวิธีการประยุกต์ใช้ความรู้ที่ตระหนักว่าคนสามารถมองเห็น “ความจริง” ต่างกัน หรือมี “ความจริง” จากหลากหลายมุมมอง ซึ่งแต่ละคนต้องสามารถมองจากมุมมองของคนอื่น ๆ หรือสามารถมองจากมุมมองของคนที่มีฐานคิดต่างกัน ไม่คิดว่าเรื่องหนึ่ง ๆ จะต้องมีความถูกต้องถูกหรือผิดที่ตายตัว แต่พร้อมจะเปลี่ยนความคิดหรือมุมมองของตนเมื่อพบคำอธิบายใหม่ที่ดีกว่า^{๓๑}

ความอดทน อดกลั้นในความแตกต่าง ความอดทน มาจากคำว่า ขันติ หมายถึง การรักษาปกติภาวะของตนไว้ได้ ไม่ว่าจะถูกกระทบกระทั่งด้วยสิ่งอันเป็นที่พึงปรารถนา หรือไม่พึงปรารถนาก็ตาม มีความมั่นคงหนักแน่นเหมือนแผ่นดิน ซึ่งไม่หวั่นไหวว่าจะมีคนทะเลาะไปมาจะเป็นของเสีย ของหอม ของสกปรกหรือของดีงามก็ตาม งานทุกชิ้นในโลกไม่ว่าจะเป็นงานเล็กงานใหญ่ ที่สำเร็จขึ้นมาได้นอกจากจะอาศัยปัญญาเป็นตัวนำแล้ว ล้วนต้องอาศัยคุณธรรมประการหนึ่งเป็นพื้นฐานจึงสำเร็จได้ คุณธรรมนั้นก็คือ “ขันติ” อดกลั้นในความแตกต่าง หมายถึง การยอมรับความแตกต่างของกันและกันว่าเป็นสิ่งที่ปกติของมนุษย์ ทั้งความแตกต่างในเรื่องกายภาพและในเรื่องพฤติกรรม ความรู้สึนึกคิดการแสดงออกซึ่งความคิดเห็น และตราบดีที่ความต่างนั้นไม่ทำความเดือดร้อนเสียหายแก่ผู้ใด การไม่กล่าวหาใครง่าย ๆ โดยไม่คิดใคร่ครวญให้รอบคอบเสียก่อน ซึ่งการอดกลั้นในความแตกต่างจะเกิดขึ้นได้ก็ต่อเมื่อมีความเคารพซึ่งกันและกันอันนำมาซึ่งการเห็นพ้องต้องกันที่จะไม่เห็นด้วยกันได้ และสามารถสร้างเอกภาพในความแตกต่างของการอยู่ร่วมกันในสังคมได้ และแน่นอนว่าความอดทน อดกลั้นของแต่ละคนย่อมไม่เหมือนกัน ขีดจำกัดของคนก็ต่างกัน การที่จะตัดสินว่าคนนั้น คนนี้ ไม่มีความอดทน อดกลั้น จะต้องพิจารณาองค์ประกอบหลาย ๆ ด้านด้วยกัน

ในหลักพื้นฐานความเป็นพลเมืองของการเคารพศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์จึงเป็น การเคารพในความเป็นคน ในความเป็นมนุษย์โดยไม่แบ่งชั้นวรรณะ ไม่ดูถูกดูแคลนกัน ไม่ถือยศ ถือ

^{๓๑} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๖- ๑๙.

ศักดิ์ ถือชาติตระกูล ถือชนชั้น และเคารพในความสามารถของกันและกัน เปิดโอกาสให้แสดงความสามารถ แสดงความคิดเห็น ให้การยกย่องชมเชย ยอมรับในความแตกต่างและพร้อมที่จะอดทนอดกลั้น และถ้าคนเคารพซึ่งกันและกันมากขึ้นเท่าใด ก็จะทำให้เกิดความเชื่อถือ ศรัทธาอันจะทำให้เกิดความรักความปรารถนาดีต่อกัน เกิดความร่วมมือที่ดีต่อกันในสังคม เพื่อสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ และร่วมกันแก้ไขปัญหาต่าง ๆ ให้สำเร็จลุล่วงไปได้^{๓๒}

จากการศึกษาเชิงเอกสาร สรุปได้ว่า ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ควรเป็นการเคารพในความเป็นคน ในความเป็นมนุษย์โดยไม่แบ่งชั้นวรรณะ ไม่ดูถูกดูแคลนกัน ไม่ถ้อยศ ถือศักดิ์ ถือชาติตระกูล ถือชนชั้น และเคารพในความสามารถของกันและกัน เปิดโอกาสให้แสดงความสามารถ แสดงความคิดเห็น ให้การยกย่องชมเชย ยอมรับในความแตกต่างและพร้อมที่จะอดทนอดกลั้น และสังคมต้องสร้างคุณค่าใหม่ที่เคารพคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ไม่ว่าจะแตกต่างหรือเหมือนกันประการใด สังคมใหม่เป็นสังคมแห่งความเป็นพลเมืองไทย คือเป็นผู้ที่เห็นคุณค่าความเป็นมนุษย์ บนพื้นฐานของความรู้ความเข้าใจคือ มีความรู้ความเข้าใจมนุษย์ในบริบททางสังคมหรือในเงื่อนไขสภาพแวดล้อมที่ต่างกัน ยอมรับความแตกต่างหลากหลาย และมีความเห็นอกเห็นใจผู้อื่นที่อยู่ในบริบทหรือเงื่อนไขสภาพแวดล้อมที่แตกต่าง การสร้างวัฒนธรรมความเป็นพลเมืองอีกอย่างหนึ่ง คือการสร้างให้พลเมืองมีวัฒนธรรมทางความรู้เป็นการเสริมสร้างให้มีความรู้ ให้รู้จักใช้วิจารณญาณ หรือทักษะวิพากษ์ความคิดเห็น และนโยบายของทุกฝ่าย สามารถมีส่วนร่วมทางการเมืองอย่างฉลาดและสร้างสรรค์ จะทำให้สังคมไทยเป็นสังคมที่ใช้ความรู้ และใช้สติปัญญาในการแก้ปัญหา แทนการใช้อำนาจเป็นหลักเป็นการเปลี่ยนวิถีไทยจากอำนาจนิยมเป็นความรู้นิยมหรือปัญญานิยม

การวิจัยเชิงคุณภาพ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง สรุปได้ดังนี้

ไทลื้อ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญถึงการได้รับความเคารพของการมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พบว่า ภายใต้การปกครองของรัฐไทยในกลุ่มไทลื้อไม่พบปัญหาใด ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อเนื่องจากอยู่บนพื้นที่ราบและเป็นชุมชนเมือง จึงไม่มีปัญหาด้านการปกครองหรือเกิดการต่อต้านกฎหมายของรัฐไทยแต่อย่างใด สำหรับการถูกบูลลี่หรือการถูกด้อยค่าในความเป็นไทลื้อที่ได้ประสบเหตุ คือ การใช้ภาษาไทลื้อในสังคมภายนอกในอดีต ซึ่งเกิดจากการที่บุคคลอื่นไม่เข้าใจภาษาไทลื้อ จึงต้องเปลี่ยนการใช้ภาษาของตนเองในการเข้าสังคมเพื่อให้การสื่อสารที่เกิดความเข้าใจกับบุคคลภายนอก”^{๓๓} จากความคิดเห็นดังกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญสะท้อนได้ว่า การไม่ยอมรับความแตกต่างของชาติพันธุ์ไทลื้อยังคงเกิดขึ้นจากเหตุปัจจัยด้านภาษาที่แตกต่างกัน การปรับตัวของไทลื้อ

^{๓๒} เรื่องเดียวกัน, หน้า ๑๙- ๒๐.

^{๓๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.

คือการเปลี่ยนภาษาของตนเองมาใช้ภาษาไทยกลางเมื่อต้องสื่อสารกับบุคคลภายนอกที่ไม่ใช่กลุ่มชาติพันธุ์ของตนเอง ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า การเปลี่ยนแปลงตนเองดังกล่าวของผู้ให้ข้อมูลสำคัญเป็นการปกป้องตนเอง เป็นจุดเริ่มต้นในการปรับตัวเข้ากับวัฒนธรรมไทย

ไทรยอง จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทรยอง ได้รับการปฏิบัติตามหลักศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ คือ ไม่ได้ถูกด้อยค่าแต่อย่างใด ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ว่า “ไทรยองไม่มีความขัดแย้งกับทางภาครัฐ ไม่มีปัญหาของการถูกด้อยค่าแต่อย่างใด โดยปัจจุบันได้รับการสนับสนุนในการเผยแพร่วัฒนธรรมอย่างกว้างขวาง”^{๓๔} ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่กล่าวว่า “คนไทรยองไม่ถือว่าตัวเองด้อย ไม่เคยโดนล้อ คนไทรยองมีการปรับตัวเข้ากับสังคม ไม่โดนบูลลี่ ซึ่งในความแตกต่างจะมีเพียงสำเนียงของภาษา อาหารที่ต่างจากไทยแท้ ปัจจุบันไทรยอง ไทลื้อ ไม่ต่างจากไทยแท้”^{๓๕} จากความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทรยองเป็นกลุ่มชนที่ได้รับการปฏิบัติทางสังคมที่ดี

กระเหรี่ยง จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญถึงศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ พบว่า ในอดีตชาติพันธุ์ถูกเหยียดเชื้อชาติ ทำให้ไม่กล้าแสดงออกถึงความเป็นชาติพันธุ์ ดังข้อมูลที่ได้จากการเข้าร่วมกลุ่มวิเคราะห์สภาพปัญหา ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า “ในอดีตพบปัญหาการถูกเหยียดเชื้อชาติจากสังคมภายนอก ทำให้ไม่กล้าใส่เสื้อของกลุ่มชาติ กลัวการถูกล้อเลียน ไม่กล้าออกจากหมู่บ้าน และถูกรบูลี่เรื่องชาติพันธุ์มาเป็นระยะเวลา ๑๕ ปี แต่ปัจจุบันมีการยอมรับมากขึ้น ทำให้กล้าที่จะแสดงออกถึงความเป็นชาติพันธุ์มากขึ้น”^{๓๖} สะท้อนได้ว่า ในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยงถูกเหยียดลดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ก่อให้เกิดแผลในใจแก่ผู้ถูกระทำ แต่เมื่อเวลาเปลี่ยนแปลง ทำให้ปัจจุบันคนในสังคมมีมุมมองที่ดีขึ้นต่อกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยง มีความเท่าเทียมกันในมิติของศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “สมัยก่อนไม่ได้ให้ความสำคัญกับกระเหรี่ยง แต่ในปัจจุบันไม่มีการแบ่งชนชั้น ไม่มีการมองไม่ดี มีความเท่าเทียมกัน”^{๓๗} ทั้งนี้ ด้วยปัจจัยทางที่กลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยงได้ผลักดันตนเองให้มีความรู้ มีการศึกษา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ว่า “ปัจจุบันไม่ได้รังเกียจหรือดูถูกกลุ่มชาติพันธุ์ เพราะมีการวางรากฐานการศึกษาให้กับตั้งแต่เด็ก ผู้ใหญ่ที่อยากให้ลูกหลานได้รับการศึกษาดีๆ ส่งไปเรียนในเมือง ทุกคนมีสิทธิเท่าเทียมกัน ไม่รังเกียจกัน ไม่ดูถูกกัน จะเห็นว่าปัจจุบันมีผู้นำเป็นชนชาติกระเหรี่ยงด้วยในบางพื้นที่”^{๓๘} ซึ่งความคิดเห็นดังกล่าวได้สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูล

^{๓๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๓๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๓๖} ผู้ให้ข้อมูลจากการรวมกลุ่มวิเคราะห์สภาพปัญหา, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^{๓๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^{๓๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

ท่านอื่นที่กล่าวว่า “ปัจจัยหนึ่งคือการมีฐานะขึ้นมา กระเหรี่ยงเป็นคนเหมือนกัน มีกระเหรี่ยงที่เป็นแพทย์ได้ เป็นนักร้องได้ ดังนั้น ความสามารถที่ปรากฏขึ้นทำให้สังคมได้รับรู้ถึงความสามารถ และยอมรับในความมีศักดิ์ศรีของมนุษย์”^{๓๙} จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญยังกล่าวเพิ่มเติมว่า “ปัจจุบันเกิดการยอมรับความเป็นชาติพันธุ์ และกลุ่มชาติพันธุ์มีความภาคภูมิใจในตนเอง ซึ่งพิจารณาได้จากการแต่งกายของกระเหรี่ยงซึ่งจะเน้นการใส่ชุดชาติพันธุ์ในการเข้าร่วมงานทางสังคมมากขึ้น ด้วยผู้สวมใส่มีความภูมิใจในตนเอง มีศักดิ์ศรี มีเกียรติเทียบเท่ากับคนในสังคม กลุ่มชาติพันธุ์ปัจจุบันจะเป็นผู้ที่มีความรู้ความสามารถและได้รับการยอมรับจากสังคม”^{๔๐} ความคิดเห็นดังกล่าว สะท้อนได้ว่า เกิดการยอมรับในความเป็นชาติพันธุ์ของกระเหรี่ยงมากขึ้น และชาติพันธุ์กระเหรี่ยงเองได้พัฒนาความรู้ความสามารถและเปิดเผยวัฒนธรรมของตนสู่สายตาของสาธารณะชนมากขึ้น

จากการศึกษาถึงลักษณะความเป็นไทยตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สรุปได้ว่า โดยรวมกลุ่มชาติพันธุ์ได้รับการปฏิบัติที่มีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แม้ในอดีตจะมีปัญหาเกี่ยวกับการไม่ยอมรับความแตกต่างของชาติพันธุ์ ทั้งด้านการแต่งกาย ด้านภาษาที่แตกต่างกัน ต่อมาจึงมีการปรับตัวมาใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสารกับสังคมภายนอก และมีการเผยแพร่เครื่องแบบการแต่งกายมากขึ้น ทำให้ปัจจุบันเกิดการยอมรับในความเป็นชาติพันธุ์มากขึ้น และกลุ่มชาติพันธุ์เองได้พัฒนาความรู้ความสามารถและเปิดเผยวัฒนธรรมของตนสู่สายตาของสาธารณะชนมากขึ้น

สรุปลักษณะความเป็นไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในด้านสัญชาติ สิทธิและเสรีภาพ และความเป็นมนุษย์ ทำให้ทราบว่า ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๓ กลุ่มนี้ ได้รับสิทธิและได้รับการปฏิบัติด้วยดีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ว่า ในการสร้างความเข้าใจบนความแตกต่างนั้น ควรนำหลักความเป็นธรรมตามกฎหมายมานำเสนอเป็นอันดับแรกตามความชอบธรรมที่กลุ่มชาติพันธุ์ควรจะได้รับทั้งในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศไทยและในฐานะความเป็นมนุษย์

๔.๑.๓ วิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยแบบพหุนิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

๑) วิเคราะห์ความเป็นไทยแบบพหุนิยม

จากการศึกษาค้นคว้า ตำรา เอกสารและงานวิจัยต่างๆ พบว่า คำว่า “ความเป็นไทย” เกิดขึ้นพร้อมกับ “ประเทศสยาม” ภายใต้การรวมศูนย์อำนาจเข้าสู่กรุงเทพมหานคร ในสมัยรัชกาลที่ ๕-๖ จากนั้น “ความเป็นไทย” ได้ถูกเปลี่ยนความหมายไปในยุคสมัย ผ่านกลุ่มการเมืองใน

^{๓๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๔๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘, วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๖.

การใช้อำนาจและกลไกของรัฐตลอดเวลา แต่ขณะเดียวกัน สุจิตต์ วงษ์เทศ ได้แสดงทัศนะไว้ว่า คำว่า “ไทยแท้” ไม่เคยมี ที่มีล้วนลูกผสม ร้อยพ่อพันแม่ ไทย ไม่ใช่ชื่อเชื้อชาติ ดังนั้น ไม่มีชนชาติไทย เชื้อชาติไทย เพราะเชื้อชาติไม่มีจริงในโลก แต่เป็นสิ่งสร้างใหม่ในยุโรปใช้ล่าเมืองขึ้น และใช้ฆ่าล้างเผ่าพันธุ์ คำว่าไทย เป็นชื่อทางวัฒนธรรม มีขึ้นจากการหล่อหลอมประสมประสานทางสังคมของคนหลายเผ่าพันธุ์ร้อยพ่อพันแม่ นับพัน ๆ ปีมาแล้ว ทางภาษาและประเพณีพิธีกรรมต่าง ๆ จนกลายเป็นไทย ที่เกิดขึ้นจากการเคลื่อนย้ายและโยกย้ายไปมาค้าขายแลกเปลี่ยนกับคนภายในพื้นเมืองดั้งเดิม แล้วมีความสัมพันธ์ทางวัฒนธรรมและสังคมประสมประสานร้อยพ่อพันแม่ตั้งแต่หลายพันปีมาแล้ว トラบจนทุกวันนี้ยังดำเนินสม่ำเสมอ ดังนั้น ความเป็นไทยของคนจะเหมารวมเหมือนกันทั้งประเทศหาได้ไม่ แต่ต้องพิจารณาต่างกันตามตำแหน่งพื้นที่ระหว่างคนทางคาบสมุทร กับคนที่อยู่ภายในภาคพื้นทวีป แม้พื้นที่เดียวกัน แต่ต่างครอบครัวก็มีที่มาต่างกันได้อีก ดังที่เกิดการกวาดต้อนผู้คน อูซาคเนย์โบราณ (ซึ่งมีไทยอยู่ด้วย) เป็นแหล่งมีพื้นที่กว้างขวางรกร้างว่างเปล่า แต่คนมีไม่มาก บ้านเมืองต่าง ๆ มักทำสงครามโดยไม่ยึดดินแดน เพราะต่างมีที่รกร้างมากอยู่แล้ว แต่กวาดต้อนผู้คนเป็นเชลย เพื่อสะสมพลังการผลิตและกำลังใช้ทำสงครามต่อไป บรรดาผู้คนที่ถูกกวาดต้อนต่างกลายเป็นประชากรของบ้านเมืองฝ่ายชนะ แล้วสืบลูกสืบหลานเติบโตในอาชีพหน้าที่การงานต่าง ๆ นานาไปก็ลืมรากเหง้าความเป็นมาแท้จริงของตน บางที่สำคัญตนเป็นคนดั้งเดิมแท้ของบ้านเมืองนั้น ตัวอย่างสำคัญ ได้แก่ คนชั้นกลางกรุงเทพฯ อวดความเป็นไทยแท้ทุกวันนี้ ซึ่งส่วนมากมีที่มาจากชาวบางกอกดั้งเดิมสมัยอยุธยา นานาชาติพันธุ์ ประสมกับเชลยจากที่ต่าง ๆ สมัยกรุงธนบุรี แล้วประสมลาวกับเขมรสมัยรัชกาลที่ ๑ จีนในสมัยรัชกาลที่ ๒ กับเชลยลาวกลุ่มใหญ่สมัยรัชกาลที่ ๓ เป็นต้น บางกลุ่มที่ถูกกวาดต้อนต่างสร้างความทรงจำทางวัฒนธรรมเป็นพลังต่อรองทางการเมืองและการตลาด เพื่อความอยู่รอดในโลกไม่เหมือนเดิม^๑

โดยในปัจจุบันนิยาม “ความเป็นไทย” มีทั้งหมดสามประการใหญ่ๆ อันได้แก่ (๑) ความเป็นไทยแบบวัฒนธรรมไทย-พุทธ คือ ความเป็นไทยในแบบฉบับ “ชาติไทย” มีจุดศูนย์กลางอยู่ที่ความเป็นชุมชนของกลุ่มคนที่มีเชื้อชาติไทย พูดภาษาไทย และมีวัฒนธรรมแบบไทยจากส่วนกลาง (๒) ความเป็นไทยแบบพหุนิยม คือ ความเป็นไทยพหุวัฒนธรรมเกิดจากกระแสโลกาภิวัตน์ การขยายตัวของตลาดและการบริโภคสินค้าที่มาจากต่างชาติ ทำให้คนไทยอยากบริโภคสินค้าโลกาภิวัตน์ แต่ก็ยังอยากคงรักษาความเป็นไทยเอาไว้ และ(๓) ความเป็นไทยแบบกษัตริย์นิยม คือ การยอมรับจากประชากรในรูปแบบของความจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์^๒

^๑ สุจิตต์ วงษ์เทศ, หนังสือพิมพ์มติชน, ฉบับวันที่ ๒๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๒.

^๒ อนุธิ์ เดชเทวพร, “ความเป็นไทย หลายหน้า : การแย่งชิงและแบ่งปันพื้นที่นิยาม”, วารสารอิเล็กทรอนิกส์(Veridian E-Journal), ปีที่ ๕ ฉบับที่ ๓ (กันยายน – สิงหาคม ๒๕๕๕): ๘๗ - ๑๐๔.

เอกลักษณ์ความเป็นไทยประกอบด้วย ชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์ และหากจำแนก อัตลักษณ์ความเป็นไทยที่ถูกนำไปเผยแพร่สู่ชาวต่างชาติที่สำคัญๆ คือ การแต่งกายด้วยชุดไทย ผ้าไทย ใช้ภาษาพูดเป็นภาษาไทย ภาษาไทยคือ การไหว้ ประกอบพิธีกรรมตามหลักทางศาสนา ตามความเชื่อพื้นบ้าน มีวิถีชีวิตที่เรียบง่าย มีประเพณีต่าง ๆ สถาปัตยกรรม เป็นปราสาท ราชวัง โบสถ์ วิหาร มินาญกรรม คือ ศิลปะการขับฟ้อน ร้องรำ และจิตกรรม เป็นภาพไทยที่ใช้เส้นอ่อนช้อยมีชีวิตชีวา ดนตรี คือ เพลงไทยเดิม เพลงสากล เพลงชาวบ้าน กีฬาได้แก่ มวยไทย กระบี่กระบอง ตะกร้อ และมีการละเล่นพื้นบ้านต่าง ๆ^{๔๓}

การแสดงออกถึงความเป็นไทย จัดหมวดหมู่ได้ ๓ ประเภท คือ (๑) ความเป็นไทยทางวัตถุ เช่น เสื้อผ้าเครื่องแต่งกาย(ผ้าถุง โจงกระเบน ผ้าซิ่น ฯลฯ) บ้านทรงไทย เครื่องดนตรีต่างๆ เช่น กลอง ระนาด ตะโพน รวมทั้งเครื่องแต่งกายของนักร้องนักแสดงแบบลิเก โขน หรือหนังใหญ่ (๒) ความเป็นไทยทางการกระทำหรือความประพฤติ หมายถึง ลักษณะกิริยาท่าทางการประพฤติปฏิบัติตัวการพูดจาไพเราะรวมถึงขนบธรรมเนียมประเพณีต่างๆ เช่น ประเพณีการบวช การแต่งงาน การทำบุญ ฯลฯ และ (๓) ความเป็นไทยทางความรู้และความคิด หมายถึง ความเป็นไทยทั้งทางวัตถุและทางการกระทำหรือความประพฤติที่มาจากความเป็นไทยทางใจ หรือความรู้ความคิดอย่างไทยเป็นตัวกำหนดการกระทำถึงความเป็นไทย^{๔๔}

ผลการวิจัยเชิงเอกสาร สรุปได้ว่า ความเป็นไทยแท้ไม่มีอยู่จริง แม้ว่าคนชั้นกลางกรุงเทพดั้งเดิมสมัยอยุธยาจะอวดความเป็นไทยแท้ แต่แท้จริงแล้วความเป็นไทยเกิดจากการประสมกับเชลยจากที่ต่าง ๆ ตั้งแต่สมัยกรุงธนบุรี ประสมลวกับเขมรสมัยรัชกาลที่ ๑ จีนในสมัยรัชกาลที่ ๒ กับเชลยลาวกลุ่มใหญ่ สำหรับมุมมองลักษณะความเป็นไทยในบริบทของประเทศไทย คือ กลุ่มคนที่มีเชื้อชาติไทย พูดภาษาไทย มีวัฒนธรรมประเพณีแบบไทยจากส่วนกลางและวัฒนธรรมตามกระแสตะวันตกแบบพหุนิยม และมีความจงรักภักดีต่อสถาบันกษัตริย์

การวิจัยเชิงคุณภาพ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญถึงลักษณะความเป็นไทยในบริบทของประเทศไทย พบว่า หากวิเคราะห์ถึงความเป็นไทยและความเป็นอื่นด้านภาษา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “หากมองความเป็นไทยในด้านสถานที่ว่าคนไทยที่ในประเทศไทยต้องเป็นคนไทย แต่ในทางเชื้อชาติอาจจะเป็กระเหรี่ยง ไทยอง ไทลื้อ แล้วสิ่งที่คนส่วนใหญ่มองถึงความเป็นไทยจะมองในแง่ของ “ภาษา” คือ การใช้ภาษาไทย แต่ไม่ได้หมายความว่าเฉพาะภาษาไทยกลางเพียงภาษาเดียว ยังหมายรวมถึงภาษาไทยเหนือ ภาษาไทยอีสาน ภาษาไทยใต้ ภาษาของชาติพันธุ์ ล้วนแต่เป็นภาษาไทยทั้งสิ้น ขณะเดียวกัน การอยู่ร่วมกันในสังคมเพื่อการสื่อสารที่สร้างความเข้าใจย่อมต้อง

^{๔๓} เฉลิมชล จันทรพร, “รูปแบบและวิธีการสื่อสารวัฒนธรรมไทยสู่ชาวต่างชาติผ่านรายการสารคดีที่มีการเผยแพร่ในสายการบินไทย, วิทยานิพนธ์, (มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาราช, ๒๕๔๘)

^{๔๔} สัญญา สัญญาวิวัฒน์, **สังคมวิทยาทัศน์**, (กรุงเทพมหานคร : เจ้าพระยาการพิมพ์, ๒๕๓๓).

ใช้ภาษาไทยในการสื่อสารเป็นหลัก ผู้ที่อาศัยในประเทศไทย ไม่ว่าจะเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ใด ย่อมต้องเคารพกฎหมาย ข้อบังคับของประเทศไทยที่กำหนดไว้ ภาษาที่ใช้ในการสื่อสารจึงต้องใช้ภาษาไทยกลางเป็นหลัก”^{๔๕} ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นว่า หากพิจารณาในเรื่องของ “ภาษา” เป็นสิ่งเดียวที่ยังก่ดทับความเป็นอื่น ด้วยว่า การบังคับให้ใช้ภาษาไทยในการเขียน ด้วยว่า ต้องอยู่ภายใต้กรอบของความเป็นไทย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ว่า “ภาษาถิ่นได้รับการยอมรับในการแสดงออก แต่ขณะเดียวกัน ยังต้องใช้ภาษาไทยในการเขียน เพราะมีการกำหนดไว้ภายใต้กรอบของความเป็นไทย และถูกหล่อหลอม สอนด้วยภาษาไทยกลาง ภาษาท้องถิ่นจึงถูกลดบทบาทลง ถึงแม้ว่าจะมีการผลักดันให้ใช้ภาษาท้องถิ่น แต่ขาดการรองรับ ดังเช่นการใช้หลักสูตรท้องถิ่นที่ผ่านมาที่ให้โรงเรียนสามารถออกแบบและสอนให้แก่นักเรียนได้ แต่หลักสูตรท้องถิ่นไม่ประสบความสำเร็จ ด้วยว่าเป็นสิ่งที่อยู่เฉพาะภายในท้องถิ่นเท่านั้น และไม่สามารถนำไปใช้เป็นคะแนนการสอบแข่งขันเข้าระดับมหาวิทยาลัยได้ เพราะการสอบต้องใช้ข้อสอบที่ออกจากส่วนกลางทั้งหมด โดยไม่มีคะแนนที่เกิดจากหลักสูตรท้องถิ่น การใช้หลักสูตรท้องถิ่นจึงเกิดขึ้นเฉพาะในท้องถิ่นหรือภายในจังหวัดเท่านั้น ไม่สามารถขยายและเติบโตต่อไปได้ ความเป็นท้องถิ่นก็คือความเป็นชาติพันธุ์ ดังนั้น ความเป็นไทย และความเป็นอื่นด้านภาษาในปัจจุบัน ยังถูกกับดักของภาษาไทยที่ต้องใช้เป็นภาษากลางอยู่”^{๔๖}

ความเป็นไทย สื่อได้จากภาษาไทยกลาง อันเป็นภาษาหลักของประเทศ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “ความเป็นไทยอันดับแรกที่ได้ชัดเจนคือ ภาษาไทย ซึ่งเป็นภาษากลางของประเทศ ปัจจุบันลักษณะสภาพสังคมความเป็นอยู่ของคนไทยภาคกลาง จะไม่ยุ่งเกี่ยวกับคนรอบข้างต่างคนต่างอยู่ ด้วยสภาพสังคมที่วุ่นวาย และมีภัยรอบด้าน การดำเนินชีวิตประจำวันของคนไทยภาคกลางจึงต้องระมัดระวังตัวอยู่เสมอ การคบค้าสมาคมจะคบเฉพาะกลุ่มคนที่สนิทสนมกัน การแต่งกายเป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ อิงกับแฟชั่นนิยมทางตะวันตก และทานอาหารที่มีความหลากหลายทั้งอาหารส่วนของภูมิภาคและอาหารต่างประเทศ สำหรับการอยู่อาศัยส่วนใหญ่จะอยู่ตึก คอนโด ส่วนบ้านโบราณ บ้านเรือนไทยจะเป็นที่พักอาศัยในกลุ่มผู้ที่ร่ำรวยและในพื้นที่การท่องเที่ยว สำหรับกรุงเทพมหานครมีประชากรแฝงจำนวนมาก และมีการอยู่อาศัยในชุมชนแออัด การดำเนินชีวิตของคนไทยภาคกลางในปัจจุบันเป็นไปด้วยความเร่งรีบ ประเพณีวัฒนธรรมได้ปฏิบัติได้เข้าร่วมเฉพาะบางโอกาส”^{๔๗} ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า ความเป็นไทยที่รับรู้ได้ประกอบด้วย ภาษาไทยกลาง ส่วนการแต่งกาย ที่อยู่อาศัยและการบริโภคอิงตามกระแสทางตะวันตก วิถีชีวิตของคนไทยภาคกลางดำเนินไปด้วยความเร่งรีบ ความคิดเห็นดังกล่าวสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่กล่าวว่า “การแต่งกายของไทย เมื่อสืบค้นเชิงลึกจะพบว่าโจงกระเบนเป็นการแต่งกายของเขมร ดังนั้น ไม่มีอะไรที่เป็น

^{๔๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๗, วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๖.

^{๔๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๘, วันที่ ๒๗ มีนาคม ๒๕๖๖.

^{๔๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๙, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.

ไทยแท้ ความเป็นไทยแท้จึงไม่มีอยู่จริง ยิ่งสมัยปัจจุบันผู้ที่เจริญด้วยวัฒนธรรมตะวันตกจะไม่ใส่ใจ กระเบนในวิถีชีวิตแล้ว ความเป็นไทยแท้จึงไม่มีอยู่”^{๔๘}

ขณะเดียวกัน ความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลท่านอื่น ได้กล่าวถึงความเป็นไทยไว้ว่า “ความเป็นไทย คนไทยมีจิตใจที่ดีงาม มีความเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ ส่วนมากนับถือศาสนาพุทธ นำหลักคำสอนเข้ามาใช้ มีอะไรก็แบ่งปันกัน”^{๔๙} ซึ่ง “คนไทยไม่เหมือนคนอื่น รักอิสระ มีเป้าหมายชีวิต คนไทยมีมิตรไมตรี มีวัฒนธรรมไม่เหมือนต่างชาติ มีการอนุรักษ์ความเป็นไทย เช่น การไหว้ผู้ใหญ่ เป็นเอกลักษณ์ของคนไทย”^{๕๐} ดังที่เมื่อนึกถึง “ความเป็นไทย จะนึกถึง รอยยิ้ม ความเป็นความอ่อนน้อม ถ่อมตัว การยกมือไหว้ สอดแทรกความเป็นไทย คนไทยมีวัฒนธรรมที่ชัดเจน คนไทยเห็นความสำคัญของวัฒนธรรมทุกอย่าง ซึ่งควรปลูกฝังให้อนุรักษ์ไว้ คนไทยใจดี มองโลกในแง่ดี เมื่อนักท่องเที่ยวมาเที่ยว อย่างน้อยควรยิ้มให้เขา”^{๕๑}

สำหรับความเป็นไทยในมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นชาติพันธุ์ไทลื้อกล่าวว่า “ความเป็นไทย ที่สะกดคำว่า ไทย ที่ใช้อักษรตัว ย จะหมายถึง ไทยภาคกลาง ขณะที่ไทในภาคเหนือ จะหมายถึง คนเมือง (ไทยวน) ไทลื้อ ไทยอง จะออกเสียงว่า ไต ดังนั้น ความหมายของ คนไทย ที่คนในภาคเหนือใช้เรียกจะหมายถึงคนไทยในภาคกลาง”^{๕๒}

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มชาติพันธุ์ไทยองได้กล่าวว่า “คำว่าไทยแท้ทุกกลุ่มคน ไม่มีคำว่าไทยแท้ มีปัจจัยหลายอย่าง ความเชื่อ เศรษฐกิจ สังคม ต่างๆ ความเป็นไทยองแท้ก็ไม่มี แต่มีการปรับตัวเข้าหา ดังนั้น ไม่มีความเป็นไทยแท้ร้อยเปอร์เซ็นต์ อยู่ที่ว่าจะแสดงออกมากน้อยแค่ไหน”^{๕๓}

ความเป็นไทยในมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นชาติพันธุ์กระเหรี่ยงกล่าวว่า “ความเป็นไทย คือ การมีความหลากหลายในการดำเนินชีวิต มีการอยู่ร่วมกันของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ และมีวัฒนธรรมการใช้ชีวิตที่หลากหลาย”^{๕๔} หากแบ่งแยกความเป็นไทยด้วยมาตรวัด ว่าใครเป็นคนไทยมากกว่ากันนั้น ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ว่า ความเป็นไทยไม่สามารถวัดกันได้ ด้วยว่าคนไทยมาจากหลายชาติพันธุ์ที่หลอมรวมกันจึงเกิดความเป็นไทยขึ้นมา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ว่า “ความเป็นไทยไม่ได้วัดกันว่าเป็นคนไทยกี่เปอร์เซ็นต์ ความเป็นไทยมาจากหลายๆ ชาติพันธุ์มารวมกัน จึงเกิดความเป็นไทย ขึ้นอยู่กับมาสังคมนั้นๆ เป็นอย่างไร ค่าของสังคมในอดีตมาจนถึงปัจจุบันวัดกันที่

^{๔๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๔๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๕๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๕๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๕๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๕๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๕๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒, วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

เงิน ที่เอาคนภาคเหนือภาคอีสานเป็นคนรับใช้เพราะเงิน คนภาคกลาง ภาคกลางเป็นแหล่งทำมาหากิน อีกอย่างคนภาคกลาง มีนิสัยต่างคนต่างอยู่ สมัยก่อนชาติพันธุ์เป็นบ้านไม้ วิถีวัฒนธรรมการกินยังมีความคงเดิมอยู่ บางพื้นที่เริ่มเปลี่ยนไปตามยุคสมัย”^{๕๕} ดังนั้นใน “ปัจจุบันไม่ว่าจะเป็นไทย คือ ความเป็นชาติพันธุ์ ได้ถูกการปรวิวรรตให้เป็นไปตามกระแสโลกาภิวัตน์ จนแทบจะไม่มี การแบ่งแยก ความเป็นอื่นแต่อย่างใด”^{๕๖}

จากข้อความดังกล่าวข้างต้นทั้งจากการศึกษาวิเคราะห์เอกสารและการสัมภาษณ์ ทำให้ทราบว่า **ความเป็นไทยแท้นั้นไม่มีอยู่จริง** ซึ่งจากสภาพปัจจุบันที่ประเทศไทยถูกรุกคืบเข้าแทนที่ด้วยวัฒนธรรมทางตะวันตกและทางวัฒนธรรมตะวันออกจากการเคลื่อนย้ายของกลุ่มคนที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ **ผู้วิจัยจึงกำหนดลักษณะความเป็นไทยแบบพหุวัฒนธรรม หรือแบบพหุนิยม** คือ ความเป็นไทยพหุวัฒนธรรมในยุคสมัยปัจจุบันที่มีการบริโภคแบบทุนนิยมแต่ยังคงรักษาความเป็นไทยไว้ ได้แก่ (๑) ศาสนา ดำเนินชีวิตตามคติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนตาย (๒) ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภูต ผี ปีศาจ (๓) ค่านิยม การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโสกว่า การทักทาย การไหว้ การละเล่น การร้องรำ เป็นต้น (๔) ภาษา การสื่อสารด้วยภาษาไทย ใช้อักษรไทย (๕) การแต่งกายด้วยผ้าไทย ชุดไทย หรือชุดสากลตามสมัยปัจจุบัน (๖) ที่อยู่อาศัย สร้างที่พักอาศัยแบบตะวันตก (๗) อาหาร ทานอาหารไทย เช่น ข้าวแช่ ต้มโคล้ง แกงป่า น้ำพริก หลน แกงส้ม ผัดกะเพรา ต้มข่าไก่ ต้มยำกุ้ง แกงเขียวหวาน ต้มจืดมะระ แกงเผ็ด แกงมัสมั่น แกงเทโพ เป็นต้น และนำไปวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยแบบพหุนิยม ได้ดังนี้

๒) ลักษณะความเป็นไทยแบบพหุนิยมของชาติพันธุ์ไทลื้อ

จากการศึกษาถึงลักษณะความเป็นไทยแบบพหุนิยมของชาติพันธุ์ไทลื้อ ผู้ให้ข้อมูลให้ความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ศาสนา/ความเชื่อ พุทธศาสนาจัดว่าเป็นศาสนาหลักของชาติไทย ซึ่งจากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ พบว่า ผู้ให้ข้อมูลมีความคิดเห็นไปในแนวทางเดียวกัน กล่าวคือ กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ นับถือพระพุทธศาสนา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ นับถือพระพุทธศาสนา เข้าวัด ฟังธรรม ร่วมกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา และใช้พิธีกรรมทางพระพุทธศาสนาในดำเนินชีวิต โดยประเพณีที่เกี่ยวข้องกับศาสนาพุทธ เช่น ประเพณีตานก๋วยสลาก (สลากภัตร) ประเพณีสงกรานต์”^{๕๗} ขณะเดียวกัน ได้สืบทอดประเพณีทางพระพุทธศาสนา คือ “ประเพณีไหว้สาพระธาตุดอยเตี๋ย มีการ ห่มผ้าพระธาตุ โดยจัดเดินขบวนขึ้นไป”^{๕๘} สะท้อนได้ว่า

^{๕๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๘, วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๕๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๕๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๕๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อนับถือพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นศาสนาหลักของชาติไทย แม้ว่าจะเป็นการนับถือมาตั้งแต่ครั้งบรรพบุรุษแต่เมื่ออพยพมาตั้งรกรากในประเทศไทยซึ่งมีการนับถือพระพุทธศาสนาเป็นหลัก จึงไม่เกิดความแตกต่างทางศาสนา ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ยังคงใช้พระพุทธศาสนาในการดำเนินชีวิตด้วยดีตลอดมา

การไหว้/ทักทาย การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโสกว่าและการกล่าวทักทายด้วยคำว่า “สวัสดี” และการไหว้ จัดเป็นความเป็นไทยที่ชัดเจนและพบเห็นได้และเป็นแบบแผนปฏิบัติของคนไทยมาแต่ช้านาน ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อได้นำไปปฏิบัติเป็นปกติในวิถีชีวิตประจำวัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “การทักทายด้วยการกล่าวคำว่า สวัสดี และการไหว้ ถูกสั่งสอนในระบบการศึกษา ซึ่งกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อเมื่อได้อพยพมาอยู่ในประเทศไทย ได้เข้ารับการศึกษาระบบของไทย ถูกสอนให้ใช้รูปแบบการไหว้ การทักทายแบบไทย ซึ่งปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อใช้การไหว้และการทักทายแบบไทยเมื่อพบปะกับบุคคลภายนอก”^{๕๙} ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อรับความเป็นไทยแบบพหุนิยมด้านการทักทายและการไหว้ มีการปรับตัวเข้ากับบริบทของสังคมไทย

ภาษา ภาษาไทย อักษรไทย จัดเป็นภาษากลางและภาษาราชการที่ใช้สื่อสารเพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกันของคนไทย สำหรับกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ มีการสื่อสารกับบุคคลภายนอกชุมชนหรือสังคมโดยใช้ภาษาไทย และใช้อักษรไทยเป็นอักษรเขียน ทั้งนี้ ด้วยระบบการศึกษาของไทยที่บังคับให้ต้องเรียน อ่าน และเขียนภาษาไทยตั้งแต่เด็ก กลุ่มชาติพันธุ์จึงถูกปลูกฝังให้ใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ความเป็นไทยเป็นการยึดเอาภาคกลางเป็นหลัก เช่น ภาษา และการแต่งกาย ภาษาไทยในสมัยก่อนมีความจำเป็นต่อการสอบเข้ามหาวิทยาลัย คือ ผู้ที่จะสอบเข้าได้ต้องพูดภาษาไทยกลางได้ ยุคนั้น คนที่เป็นชาติพันธุ์จะแยกออกมาใช้วิถีของตนเอง ในแต่ละวันไม่ได้สัมผัสภาษาไทยกลาง แต่ในปัจจุบันมีความเป็นกลางมากขึ้น มีการใช้คำทับศัพท์บ้าง และภาษาเมืองหรือคำเมืองหลายๆ คำมีการเปลี่ยนแปลงใช้เป็นภาษาไทยเป็นต้น”^{๖๐} ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า ภาษาไทยถูกให้ความสำคัญกับวิถีชีวิตเพื่อให้เกิดการปรับตัวเป็นไทยมากขึ้น จนปัจจุบันเกิดการผสมผสานใช้ภาษาไทยแทนศัพท์ของชาติพันธุ์ และมีการพูดภาษาชาติพันธุ์น้อยลง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นได้กล่าวไว้ว่า “กลุ่มชาติพันธุ์ทั้งหลายล้วนพูดภาษาไทยกลาง และเริ่มพูดภาษาถิ่นหรือภาษาของชาติพันธุ์ลดน้อยลง”^{๖๑} ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่กล่าวว่า “ทั้งนี้ การใช้ภาษาของชาติพันธุ์จะใช้ภายในชุมชนหรือกับผู้ที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์เดียวกัน แต่ปัจจุบันเด็กรุ่นใหม่เกือบทุกคนที่

^{๕๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๖๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๖๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

เริ่มใช้ภาษาไทยในการพูดโดยไม่พูดภาษาของชาติพันธุ์”^{๖๒} และหากมองในแง่มุมมองของการสืบสานวัฒนธรรมแล้ว ปัจจุบันได้ลดน้อยลงมาก ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ปัจจุบันกับอดีตแตกต่างกันมาก เด็กปัจจุบันไม่มีการสืบสานความเป็นไทลื้อต่อ คนลื้อ พ่อแม่เป็นลื้อ แต่สอนลูกพูดไทย แม้ว่าทางเทศบาลพยายามที่จะรักษาความเป็นไทลื้อก็ตาม และยังเด็กรุ่นใหม่ใช้ชีวิตในเมือง ไม่มีโอกาสช่วยงานของหมู่บ้าน”^{๖๓} สะท้อนได้ว่า ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ได้มีการปรับตัวรับความเป็นไทยด้านการใช้ภาษากับวิถีการดำเนินชีวิต

การแต่งกาย ปัจจุบันการแต่งกายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อเป็นไปตามสมัยนิยม คือ การแต่งกายในการดำเนินชีวิตประจำวันด้วยชุดสากลแบบตะวันตก ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “วัฒนธรรมการแต่งกายในสมัยก่อนแม้จะใส่กระโปรงที่ทันสมัยแต่เป็นกระโปรงที่ทอดด้วยมือ เมื่อประเทศไทยมีวิวัฒนาการรับวัฒนธรรมตะวันตก กลุ่มชาติพันธุ์เองก็รับเอาการแต่งกายของภาคกลางเข้ามาใช้ การแต่งกายประจำวันจะแต่งแบบสากล เสื้อ กางเกง กระโปรง เป็นต้น การแต่งกายตามแบบฉบับของชาติพันธุ์คือ แต่งชุดไทลื้อ เสื้อผ่าอก ป้ายเฉียงด้านหน้า เอวลอย แขนยาว สวมกับผ้าซิ่นหรือกางเกง และมีผ้าโพกหัวทั้งผู้หญิงและชาย โดยปัจจุบันนี้ สินค้า OTOP ต่างๆ มีการประยุกต์ให้ร่วมสมัยมากขึ้น การแต่งกายแบบดั้งเดิมเริ่มเลือนหายไป หรือจะใส่เฉพาะวันสำคัญตามประเพณีเท่านั้น”^{๖๔} ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อมีความเป็นไทยแบบพหุนิยม โดยรับวัฒนธรรมการแต่งกายแบบตะวันตกตามความเปลี่ยนแปลงของสภาพสังคมไทย และมีการปรับเปลี่ยนรูปแบบการแต่งกายของตนเองและนำเสนออัตลักษณ์ที่ร่วมสมัยมากขึ้น

ที่อยู่อาศัย สภาพบ้านเรือนของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อจังหวัดลำพูนในปัจจุบันได้มีการเปลี่ยนแปลงสภาพแบบผสมผสานกับตะวันตก ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “บ้านของไทลื้อดั้งเดิมจะมีใต้ถุนสูง หลังคาสูง มุงด้วยหญ้าคา ฝาบ้านทำด้วยไม้ไผ่ขัดแตะ หรือเป็นบ้านไม้มุงด้วยแป้นเกล็ด แต่ปัจจุบันบางส่วนเป็นการผสมผสานแบบตะวันตก คือมีการใช้ปูนชั้นล่าง การเปลี่ยนหลังคาใช้กระเบื้อง หรือสร้างโดยใช้แบบของตะวันตกเลย”^{๖๕} จากความคิดเห็นดังกล่าว สะท้อนได้ว่า ไทลื้อในจังหวัดลำพูน ได้ปรับเปลี่ยนสภาพของที่อยู่อาศัยให้เข้ากับบริบทของประเทศไทย ทั้งนี้ ผู้วิจัยวิเคราะห์ว่า การปรับเปลี่ยนดังกล่าวอาจเพื่อให้มีสภาพบ้านที่แข็งแรงมากขึ้น และด้วยวัสดุสร้างบ้านประเภทไม้หายาก และเพื่อความสะดวกในการดำเนินชีวิตจึงเกิดการปรับเปลี่ยนและรับเอาวัฒนธรรมความเป็นไทยเข้าสู่วิถีชีวิต

^{๖๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๖๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๖๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๖๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.

อาหาร ด้วยปัจจุบัน การประกอบอาชีพและการเล่าเรียนส่วนใหญ่จะต้องเข้าไปในเมือง ดังนั้น การรับประทานอาหารของไทยจึงเปลี่ยนแปลงตามสภาวะแวดล้อมที่อยู่อาศัยใหม่ โดยไม่อาจจะเลือกได้ จึงทำให้คนรุ่นใหม่ไม่นิยมทานอาหารไทย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “เด็กรุ่นใหม่ไม่ค่อยทานอาหารดั้งเดิม ยิ่งอาหารไทยเก่าๆ ยิ่งไม่ชอบทาน”^{๖๖} ซึ่งสอดคล้องกับความคิดเห็นของผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่กล่าวว่า “วัฒนธรรมประเพณีของไทยที่เปลี่ยนแปลงไปสำหรับคนรุ่นใหม่ คือ ด้านอาหารการกินที่มีการรับประทานอาหารที่หลากหลายมากขึ้น ด้วยต้องเข้าไปทำงานและเล่าเรียนนอกชุมชน นอกที่พักอาศัย จึงไม่สามารถที่จะรับประทานอาหารพื้นถิ่นของตนเองได้ อาหารส่วนใหญ่ที่ทานจะเป็นอาหารไทย อาหารตามสั่ง ข้าวราดแกง เช่น กระเพรา ต้มยำ พะแนง แกงเผ็ด เป็นต้น”^{๖๗} จากความคิดเห็นดังกล่าว สะท้อนได้ว่า ไทยเื้อเองไม่สามารถต้านทานสภาพการเปลี่ยนแปลงของวิถีชีวิตที่ต้องทำงานและเล่าเรียนในเมือง จึงเกิดการรับเอาวัฒนธรรมการกิน หรืออาหารของไทยจนเกิดเป็นเรื่องปกติวิสัยในชีวิต

อื่นๆ ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ไทยเื้อในจังหวัดลำพูน ยังรับค่านิยมอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยแบบพหุนิยมในด้านการร่ำร่า ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ในส่วนของการพ้อนร่ำร่าต่างๆ ทำร่ำที่ใช่เผยแพร่ถึงความเป็นไทยเื้อในปัจจุบัน คาดว่ามีการประยุกต์ใหม่โดยนำทำร่ำของไทยเข้าป้ร่วม ซึ่งจากทำร่ำเดิมจะร่ำร่าเหมือนคนดอย เครื่องดนตรีไม่ค่อยมี ไทยเื้อจริง ๆ มีเครื่องดนตรีไม่กี่ชิ้น มีกลอง ระนาดวง ต่อมาระยะหลังๆ มาเกิดการผสมผสานมาวัฒนธรรม จึงเกิดการประยุกต์ทำร่ำและเพิ่มเครื่องดนตรีให้ไพเราะมากขึ้น”^{๖๘} จากความคิดเห็นดังกล่าว สะท้อนได้ว่า ความเป็นไทยได้ถูกแทรกซึมเข้าสู่ความเป็นไทยเื้อในหลากหลายบริบท

๓) ลักษณะความเป็นไทยแบบพหุนิยมของชาติพันธุ์ไทยเื้อ

จากการศึกษาถึงลักษณะความเป็นไทยแบบพหุนิยมของชาติพันธุ์ไทยเื้อ ผู้ให้ข้อมูลให้ความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ศาสนา/ความเชื่อ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า ชาติพันธุ์ไทยเื้อนับถือพุทธศาสนา ความเป็นไทยในมุมมองของผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่เป็นชาติพันธุ์ไทยเื้อกล่าวว่า “ไทยคือความเป็นอิสระ ไทยมีหลายแบบ รวมถึงไทยภาคเหนือ คือ ล้านนา ไทดำ ไทยเื้อซึ่งนับถือศาสนาพุทธและยังนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ต่างๆ”^{๖๙} จากความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า ชาวไทยเื้อนับถือพระพุทธศาสนาเป็นทุนเดิม และมีคติความเชื่อตามหลักทางพระพุทธศาสนา รวมถึงมีความเชื่อตามแบบฉบับของไทยคือการนับถือสิ่งศักดิ์สิทธิ์ที่มองไม่เห็น

^{๖๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๖๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๖๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๖๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

การไหว้/ทักทาย การทักทายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยองในปัจจุบันที่เป็นทางการ คือ การไหว้ และการกล่าวสวัสดี ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “เมื่อครั้งอพยพมาอยู่เมืองไทย ได้ เข้าศึกษาในโรงเรียน จะถูกสอนสั่งให้รับธรรมเนียมปฏิบัติของไทย คือ การไหว้เพื่อแสดงความเคารพ ต่อผู้ใหญ่ ครูบา อาจารย์ ส่วนคำทักทายจะใช้คำว่า สวัสดี แทนภาษาถิ่นที่มีการทักทายกันในรูปแบบ อื่น ๆ เช่น กินข้าวหรือยัง ไปไหนมา สบายดีหรือเปล่า เป็นต้น ปัจจุบันไทยองรุ่นใหม่ใช้วัฒนธรรมการ ไหว้และทักทายนี้เป็นส่วนหนึ่งในวิถีชีวิต”^{๗๐} จากความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทยอง รับวัฒนธรรมความเป็นไทยเกี่ยวกับการไหว้และการทักทายเพื่อใช้ในการดำเนินชีวิตประจำวัน สะท้อนได้ว่า ระบบการศึกษาที่ส่งเสริมการรับวัฒนธรรมใหม่นี้ ส่งผลต่อการกลืนกินวัฒนธรรม รากเหง้าเดิมให้สิ้นไปได้

ภาษา ภาษาไทยมีอิทธิพลต่อกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอง ด้วยกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลง และการปรับตัวเข้าสู่สังคมไทย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ภาษามีการปรับเปลี่ยน เปลี่ยนแปลง ไปตามยุคสมัย มีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวิถีชีวิต คนรุ่นใหม่นิยมใช้ภาษาไทยในการสื่อสารและใช้ในการ เข้าสังคม แต่ไม่ได้เปลี่ยนใช้ภาษาไทยทั้งหมด การสื่อสารภายในกลุ่มไทยองยังคงมีการใช้ภาษาไทยอง ด้วยไทยองมองว่า ภาษาของตนยังเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของคนไทยอง”^{๗๑} จากความคิดเห็นดังกล่าว สะท้อนได้ว่า แม้ไทยองจะรับอิทธิพลของภาษาไทยและเกิดการนำไปใช้อย่างกว้างขวาง แต่ ขณะเดียวกัน ในชุมชนของกลุ่มไทยองยังคงมีการพูดภาษาไทยอง

การแต่งกาย ในสมัยก่อน ชาวไทยองอาศัยอยู่ในป่า ซึ่งมีอากาศเย็นตลอดทั้งปี ผ้า ทอมือที่มีความหนาจึงเหมาะกับการสวมใส่ แต่ในปัจจุบันสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงไปและร้อนขึ้น ความ นิยมการใส่ผ้าทอจึงลดลงและมีการปรับเปลี่ยนตามสภาพสังคมปัจจุบัน”^{๗๒} ความคิดเห็นดังกล่าวยัง สอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลท่านอื่นที่กล่าวว่า “การแต่งกายของไทยองเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย มีการ เปลี่ยนผ่านจากรุ่นสู่รุ่น รุ่นเก่าเสียชีวิตลงไป รุ่นเกิดขึ้นมาพร้อมรับวัฒนธรรมใหม่ ดังนั้น ปัจจุบันการแต่ง กายจึงนิยมตามแฟชั่นแบบไทยกลางและแบบตะวันตก”^{๗๓} จากความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า การ แต่งกายของชาวไทยองมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับสภาพแวดล้อม และรับวัฒนธรรมการแต่งกายของ ไทยที่นิยมตามการแต่งกายแบบตะวันตก

ที่อยู่อาศัย สภาพบ้านเรือน ที่อยู่อาศัยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอง มีการปรับเปลี่ยน ตามกระแสของโลกาภิวัตน์และความเหมาะสมต่อสภาพแวดล้อม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ความเจริญก้าวหน้าของเมืองทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงต่อสภาพบ้านเรือนที่อยู่อาศัย กลุ่มไทยองที่อาศัย

^{๗๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๗๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๗๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๗๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

อยู่ในตัวเมือง จะมีการพัฒนาอย่างรวดเร็ว จะเห็นได้จากบ้านของไทยองที่อยู่ในสังคมเมือง เกิดการเปลี่ยนแปลงไปจนแทบจะไม่มีสภาพบ้านเรือนแบบไทยองเดิม แต่ในส่วนหมู่บ้านที่ห่างจากตัวเมืองจะเปลี่ยนแปลงสภาพที่ค่อนข้างจะช้ากว่า แต่โดยรวมแล้ว ปัจจุบันรับวัฒนธรรมการสร้างที่พักอาศัยแบบกึ่งตะวันตก คือ ชั้นล่างเป็นปูน ชั้นบนเป็นไม้ หรือเปลี่ยนเป็นบ้านปูนชั้นเดียวติดดินแบบบ้านตะวันตก”^{๗๔} ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า วิวัฒนาการของกระแสสังคม ส่งผลต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพที่อยู่อาศัย ไม่ว่าจะช้าหรือเร็ว การรุกรบของวัฒนธรรมใหม่จะชนะวัฒนธรรมดั้งเดิม



ภาพที่ ๔.๑ สภาพบ้านเรือนของชาวไทยองในบ้านเหล่า ต.บ้านเรือน อ.ป่าซาง จ.ลำพูน

อาหาร วัฒนธรรมด้านอาหารของไทยองเดิม จะเน้นประเภทผัก ซึ่งมีความคล้ายคลึงกับอาหารของไทย ดังนั้น การรับวัฒนธรรมไทยเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวันในกลุ่มคนรุ่นใหม่ จึงง่าย ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “อาหารไทยองเน้นกินผัก กินน้ำพริก แกง ต้ม นึ่ง ปิ้ง หมก ย่าง ที่ทำจากพืชผัก ซึ่งไม่ค่อยต่างจากความเป็นไทยมากนัก แต่ปัจจุบันรุ่นลูกหลานเริ่มทานอาหารไทย อาหารเหนือเป็นหลักเพราะออกไปใช้ชีวิตอยู่ในเมือง ทำงานและเรียนในเมืองจึงทำให้ทานอาหารของไทยองลดน้อยลงไป”^{๗๕} ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนว่า วัตถุดิบที่ใช้ในการปรุงอาหารไม่แตกต่างกันมาก จึงทำให้เกิดการรับเอาวัฒนธรรมอื่นเข้ามาใช้ได้ง่าย และเมื่อไม่ได้อยู่ในถิ่นฐานของตนเองย่อมต้องปรับสภาพให้เข้ากับสิ่งใหม่แทน

๔) ลักษณะความเป็นไทยแบบพหุนิยมของชาติพันธุ์กระเหรี่ยง

จากการศึกษาลักษณะความเป็นไทยแบบพหุนิยมของชาติพันธุ์กระเหรี่ยง ผู้ให้ข้อมูลให้ความคิดเห็นที่สอดคล้องกัน ดังรายละเอียดต่อไปนี้

^{๗๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๗๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

ศาสนา/ความเชื่อ ชาติพันธุ์กระเหรี่ยงที่อาศัยอยู่ในจังหวัดลำพูน ส่วนใหญ่นับถือพุทธศาสนา บางส่วนนับถือตั้งแต่บรรพบุรุษ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า “ส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ ศาสนาคริสต์มีจำนวนไม่เยอะส่วนใหญ่เป็นเด็กรุ่นใหม่ เนื่องจากมีคนนับถือศาสนาคริสต์เข้ามาอยู่ มีการสืบสานศาสนาตามพ่อแม่” ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า การนับถือศาสนาพระพุทธศาสนาของกระเหรี่ยงจะนับถือตามบิดามารดา ซึ่งเมื่ออยู่ในประเทศไทยซึ่งมีศาสนาพุทธเป็นศาสนาหลัก จึงทำให้การสืบทอดค่านิยมความเชื่อนี้มีความมั่นคง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ชาติพันธุ์กระเหรี่ยงมีความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาอย่างมาก และมีการแสดงความเคารพด้วยประเพณีห่มพระธาตุและประเพณีไหว้สาพระธาตุเป็นต้น”^{๗๖} ความศรัทธาในพระพุทธศาสนายังคงสืบทอดไปยังพิธีกรรมต่าง ๆ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ในพิธีศพ สมัยก่อนจะเป็นการร้องเพลงตลอดทั้งคืน แต่ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงคือจะเป็นการนิมนต์พระมาสวดอภิธรรม”^{๗๗} ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า ชาติพันธุ์กระเหรี่ยงมีความเป็นไทยแบบพหุนิยมด้านการนับถือพระพุทธศาสนา



ภาพที่ ๔.๒ ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของชาติพันธุ์กระเหรี่ยง^{๗๘}

^{๗๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๗๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒, วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๗๘} ชมรมนิสิตปกากะญอ มจร วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา :

<https://www.facebook.com/Phrapracha> [๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗].

การไหว้/ทักทาย การอยู่ในสังคมของโรงเรียนหรืออยู่ในชนหมู่มากภายนอกถิ่นฐานของตน จะใช้วัฒนธรรมการทักทายและการไหว้แบบที่ได้ร่ำเรียนมา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ปัจจุบัน มีการผสมผสานวัฒนธรรมเพื่อให้อยู่ร่วมกันในหมู่มาก เพื่อสร้างความเข้าใจระหว่างกัน ดังเช่น การไหว้ การทักทายกันเป็นส่วนใหญ่ ทั้งในโรงเรียน ในสถานที่ทำงาน การพบปะกับคนนอกพื้นที่”^{๗๙} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญท่านอื่นที่กล่าวว่า “ส่วนใหญ่เมื่ออยู่นอกหมู่บ้าน จะใช้วัฒนธรรมการไหว้และทักทายด้วยคำว่า สวัสดี เพราะต้องยึดถือระบบทางสังคม แต่หากอยู่ในหมู่บ้าน จะใช้ภาษาถิ่นแทน”^{๘๐} จากความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า ชชาติพันธุ์กระเหรี่ยงรับวัฒนธรรมการไหว้ และการทักทาย เข้ามาใช้ในการดำเนินชีวิต

ภาษา ภาษาไทยมีการใช้เพิ่มมากขึ้น โดยเฉพาะในกลุ่มเยาวชน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “เริ่มพูดภาษาไทยมากขึ้น เนื่องจากได้รับการสอนจากโรงเรียน และเมื่อออกมาใช้ชีวิตอยู่ภายนอกชุมชนจำเป็นต้องใช้แต่ภาษาไทยเพราะใช้ภาษาตนเองสื่อสารกับผู้อื่นไม่เข้าใจ”^{๘๑} จากความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า การรับภาษาไทยมาใช้เนื่องจากได้รับการสอนสั่งจากโรงเรียนและเกิดประโยชน์ต่อการดำเนินชีวิต การใช้ภาษาไทยในการสื่อสารจึงช่วยสร้างความเข้าใจให้แก่กันได้

การแต่งกาย แม้ว่าชาติพันธุ์กระเหรี่ยงจะยังคงดำเนินชีวิตตามวิถีตนเอง แต่การแต่งกายเริ่มมีการปรับเปลี่ยน คือ มีการผสมผสานการแต่งกายแบบสากลมากขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “การแต่งกายของผู้ชายกระเหรี่ยงจะมีการสวมกางเกงยีนส์หรือกางเกงตามสมัยนิยม ส่วนเสื้อจะสวมเสื้อชาติพันธุ์ทับกับเสื้อคอปกหรือเสื้อยืด” และในส่วนของผู้หญิงผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “เมื่อออกไปทำงานต่างถิ่นส่วนใหญ่จะสวมใส่เสื้อผ้าตามกระแสนิยมของไทย เพราะมีความสะดวกและเป็นทางการมากขึ้น แต่หากอยู่ในพื้นที่ตนเองจะสวมใส่เสื้อชาติพันธุ์” จากความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า ชชาติพันธุ์กระเหรี่ยงมี

^{๗๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^{๘๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^{๘๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒, วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๖.



ภาพที่ ๔.๓ การแต่งกายของเยาวชนกระเหรี่ยงในปัจจุบัน

(นิสิตชมรมปกากะญอ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน)^{๘๒}

อาหาร ปัจจุบัน เยาวชนของชาติพันธุ์กระเหรี่ยงได้ออกมาใช้ชีวิตภายนอกถิ่นฐาน เพราะเข้าศึกษาในระดับมหาวิทยาลัยบ้าง และทำงานในเมืองบ้าง ดังนั้น การปรับตัวเข้ากับวิถีชีวิตใหม่จึงเกิดขึ้น โดยเฉพาะด้านอาหารที่ไม่สามารถจะเลือกทานอาหารของตนเองได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “จากการเปิดโอกาสทางการศึกษา เด็กชาติพันธุ์ในตำบลได้เข้าเรียนในระดับชั้นต่าง ๆ เด็กไม่สามารถที่จะเลือกรับประทานอาหารประจำวันของตนเองได้ ดังนั้น เด็กรุ่นใหม่บางส่วนไม่นิยมรับประทานอาหารถิ่นของตนเอง จึงเป็นการรับวัฒนธรรมอาหารแบบสังคมไทยหรือแบบเมืองเหนือเข้ามาในวิถีชีวิตแทน”^{๘๓}

อื่นๆ ในชุมชนดั้งเดิมเองมีการเปลี่ยนแปลงวิธีการสืบสานประเพณีให้สอดคล้องกับบริบทการดำเนินชีวิตประจำวัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “พิธีกรรมการห้ามเข้าและออกหมู่บ้าน จากเดิมไม่อนุญาตให้มีการเคลื่อนย้ายทั้งคนและพาหนะ แต่ปัจจุบันอนุญาตให้นำพาหนะไว้นอกชุมชน เพื่อกรณีเกิดเหตุฉุกเฉินจะสามารถใช้งานได้”^{๘๔} สะท้อนได้ว่า วิถีชีวิตปัจจุบันของชุมชนกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยงมีการผสมผสานวัฒนธรรม ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “ปัจจุบันมีการผสมผสานวัฒนธรรมกัน”^{๘๕} หรือ “มีการรับวัฒนธรรมอื่นๆ เข้ามา คนรุ่นใหม่ได้มีโอกาสเข้ามาเรียน

^{๘๒} ชมรมนิสิตปกากะญอ มจร วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน, [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://www.facebook.com/Phrapracha> [๘ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗].

^{๘๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^{๘๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^{๘๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒, วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

ในเมืองจนเกิดการพัฒนานในพื้นที่เลยเริ่มมีการปรับเปลี่ยน”^{๘๖} ซึ่ง “บางอย่างปรับเปลี่ยนไปในทางที่ดีขึ้น”^{๘๗} เช่น “มีการล้างเท้าก่อนเข้าบ้าน มีวัฒนธรรมคนภาคกลางเข้ามาผสมผสาน”^{๘๘}

การเปลี่ยนแปลงของค่านิยมอีกรูปแบบคือ การเปิดรับคนภายนอกชุมชนมากขึ้น ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า “ปัจจุบันบางพื้นที่ของชุมชนกะเหรี่ยงมีการเปิดรับคนนอกเข้ามาหมู่บ้าน มีการช่วยเหลือทุกคนที่เข้ามาในพื้นที่ และเกิดการชักชวนทานอาหารร่วมกัน”^{๘๙} ซึ่ง “ผู้ที่เข้ามาในหมู่บ้าน เมื่อถูกชักชวนให้ทานอาหารร่วมกัน ควรทาน เพื่อรักษาน้ำใจกัน”^{๙๐} การเปลี่ยนแปลงดังกล่าวสะท้อนได้ว่า คนกะเหรี่ยงเปิดใจยอมรับคนนอกพื้นที่มากขึ้น ซึ่งเป็นการทลายความเป็นเขา เป็นเรา ออกไป มีความใกล้ชิดกันมากขึ้น และอีกสิ่งที่มีการเปลี่ยนแปลงรับวัฒนธรรมแบบพหุนิยม คือ เรื่องการขับร้องและเพลงที่ใช้ขับร้อง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลกล่าวว่า “เริ่มมีการร้องเพลงของปัจจุบัน ร้องเพลงไทยบ้าง กะเหรี่ยงบ้าง ดนตรีเริ่มเป็นสากลขึ้นมาแทบจะหมด”^{๙๑} จากความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่าการเปลี่ยนแปลงสู่การรับความเป็นไทยแบบพหุนิยมของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงยังมีในด้านความยืดหยุ่นการปฏิสัมพันธ์กับการแบ่งปันทานน้ำใจให้กับบุคคลภายนอก และการเพลงที่ร้องเปลี่ยนตามสมัยนิยม เป็นต้น

สรุป จากการวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยแบบพหุนิยมของชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กะเหรี่ยง พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๓ กลุ่ม นับถือพระพุทธศาสนา ใช้วัฒนธรรมการไหว้และการทักทายด้วยคำว่า สวัสดี ใช้ภาษาไทยทั้งพูดและเขียน นิยมแต่งกายด้วยชุดสากลตามสมัยนิยม ขณะเดียวกัน บ้านเรือนที่อยู่อาศัยเปลี่ยนจากเดิมเป็นสมัยใหม่ แบบปูนครึ่งหลังหรือสร้างด้วยปูนทั้งหลัง สำหรับด้านอาหารมีการรับประทานอาหารไทยมากขึ้น ปรับตัวตามบริบทสังคมที่ตนเองดำรงอยู่ในปัจจุบัน

๔.๑.๔ วิเคราะห์ลักษณะความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง และกะเหรี่ยง ในจังหวัดลำพูน

การวิเคราะห์ลักษณะความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง และกะเหรี่ยง ด้านวิถีการดำเนินชีวิต สังคม วัฒนธรรม และประเพณี ประกอบด้วย ศาสนา ความเชื่อ ค่านิยม ภาษา การแต่งกาย ที่อยู่อาศัย และอาหาร ผลการวิเคราะห์มีรายละเอียดดังนี้

^{๘๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒, วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๘๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔, วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๘๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔, วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๘๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒, วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๙๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔, วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๙๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๒, วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

๑) ลักษณะความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ

ด้านศาสนา ไทลื้อนับถือพระพุทธศาสนาตั้งแต่บรรพบุรุษ เมื่ออพยพมาอยู่ประเทศไทยซึ่งเป็นเมืองพุทธจึงยังคงได้สืบสานพระพุทธศาสนาต่อเนื่อง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ในตำบลบ้านธิ ไทลื้อส่วนใหญ่ นับถือพระพุทธศาสนา มีที่นับถือคริสต์ไม่ถึงร้อยละ ๑ ปัจจุบันไทลื้อมีการเข้าวัดทำบุญตามวันสำคัญและวันเทศกาลต่าง ๆ อย่างสม่ำเสมอ โดยเฉพาะคนชราที่อยู่ในหมู่บ้าน ส่วนคนที่ทำงานจะได้ร่วมกิจกรรมเฉพาะวันสำคัญที่เป็นหยุดเท่านั้น”^{๙๒} กิจกรรมพิเศษที่สอดคล้องกับพระพุทธศาสนา คือ “ประเพณีเดินขึ้นดอย เป็นการเดินขึ้นเพื่อสักการะพระธาตุที่อยู่บนดอย”^{๙๓} ได้ก่อให้เกิดความสามัคคี ดังนั้น “การเอาวัดเป็นตัวเชื่อมในความเชื่อ ความนับถือ เพื่อไม่ให้มีความขัดแย้งกัน อยู่ร่วมกันอย่างสันติ”^{๙๔} ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อยังคงสืบสานงานด้านพระพุทธศาสนาตามสถานภาพที่ตนเองจะปฏิบัติได้

ด้านความเชื่อ ปัจจุบันความเชื่อวัฒนธรรมประเพณีของไทลื้อยังได้รับการสืบสาน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า “วัฒนธรรมประเพณีของไทลื้อที่ยังถือปฏิบัติอยู่ อาทิ การทำบุญให้แก่ผู้ล่วงลับ จะยังคงวิธีการแบบดั้งเดิม”^{๙๕} ชาวไทลื้อมีความเชื่อเรื่องผี “ไทลื้อนับถือผีเป็นหลัก”^{๙๖} และ “ผี คือกฎหมายมวลชน”^{๙๗}ซึ่งมีความเชื่อว่า “สมัยก่อนไทลื้อมีความเชื่อเรื่องผีเกือบทุกคน เชื่อว่าผีช่วยได้ ในหมู่บ้าน ต้องพึ่งผีรักษาโรค ตอนนี้อาจารย์หายไปแล้วแต่หมอ การทำพิธีขึ้นหมอ เหลือไว้เป็นหลักฐาน มีการเปลี่ยนแปลงไปตามยุคสมัย”^{๙๘} แม้ว่าปัจจุบันเทคโนโลยีเข้าถึงในหลายๆ พื้นที่ แต่ก็ยังมีความเชื่อเรื่องผีอยู่ เช่น “ความเชื่อผี จะแต่งงานกันต้องใส่ผีก่อน ถ้าผีดผีกัน จะอยู่กันไม่สุขสบาย เป็นความเชื่อ ที่สืบกันอยู่จนถึงปัจจุบัน เอาเด็กไปดูผี ว่าผีอยู่บ้านไหน ต้นตระกูลอยู่ไหน ไปบ้านนั้น เอาไก่เข้าไปหาด้วยกัน”^{๙๙} ความเชื่อเรื่องผี นอกจากผีบ้านผีเรือน ผีต้นตระกูลแล้ว ยังมีผีขุนน้ำ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ประเพณีเลี้ยงผีขุนน้ำ”^{๑๐๐} ซึ่ง “มีการจัดกิจกรรมในทุกปี”^{๑๐๑} ทั้งนี้ การอยู่ร่วมกันกับป่า ยังมีประเพณีการบวชป่า เพื่อรักษาต้นไม้ ไม่ให้ถูกตัดทำลาย กิจกรรมการบวชป่า คือ “หมู่บ้านจะจัดให้มีการ

^{๙๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๙๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๙๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๙๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๙๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๙๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๙๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๙๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๐๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๐, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๐๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

เดินขบวนและทำพิธีทางสงฆ์ประกอบด้วย”^{๑๐๒} จากความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า ฝัถูกใช้เป็นกฎของสังคมในการอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข ส่วนความเชื่ออื่นๆ คือ “มีการสืบทอดพิธีกรรม เช่น งานศพ ขึ้นบ้านใหม่ งานศพไม่เอาไปไว้วัด กลัวคนตายไม่ได้เข้าบ้าน”^{๑๐๓} ความเชื่อต่าง ๆ ของไทลื้อ ยังคงมีการสืบทอดต่อเนื่อง แม้บางความเชื่อจะเลือนหายไป แต่บางความเชื่อได้ถูกหยิบยกขึ้นมาสืบสานต่อ

ค่านิยม ชาตินิยมไทลื้อ มีวัฒนธรรมในการให้ความเคารพต่อผู้อาวุโสกว่า และครูบาอาจารย์ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ไม่เพียงแต่ให้ความเคารพต่อบรรพบุรุษเท่านั้น ชาวไทลื้อยังให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส ครูบา อาจารย์ ผู้ประสิทธิประสาทวิชาให้ แม้ว่าปัจจุบันความเข้มข้นจะลดน้อยลงแต่ยังคงมีการปฏิบัติให้เห็นอย่างต่อเนื่อง”^{๑๐๔} ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า ชาตินิยมไทลื้อ ยังคงสืบทอดวัฒนธรรมในการให้ความเคารพต่อผู้อาวุโส และครูบา อาจารย์

ภาษา ไทลื้อมีภาษาพูดและภาษาเขียนเป็นของตนเองเป็นของตนเอง จัดอยู่ในตระกูลภาษาไท และเรียกภาษาพูดว่า ไต ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ไทลื้อเป็นกลุ่มชาติพันธุ์ที่อพยพมาจากเมืองสิบสองปันทา ประเทศจีน จึงมีภาษาพูดและเขียนเป็นของตนเอง ภาษาจัดอยู่ในตระกูลไท ภาษาพูดเรียกว่า ไต โดยภาษาเขียนนั้นจะใช้อักษรธรรมของล้านนา ปัจจุบันภาษาไทลื้อจะใช้พูดเป็นส่วนใหญ่ ส่วนการเขียนจะใช้ภาษาไทยในการสื่อสาร คนแก่ในชุมชนยังคงอนุรักษ์ภาษาไทลื้อและใช้พูดในชีวิตประจำวัน ส่วนเด็กรุ่นใหม่จะใช้คำผสมระหว่างไทยวน ภาษาไทยกลาง”^{๑๐๕} ส่วนวรรณกรรมของไทลื้อ จะเด่นในด้านการเล่ากระโถง หรือการเล่าโคลงกลอน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “ปัจจุบันยังมีการเล่ากระโถง หรือการเล่าโคลงกลอนในงานประเพณีตานก๋วยสลากของไทลื้อ ซึ่งโคลงกลอนที่นำมาเล่าจะแสดงถึงภูมิปัญญาการแต่งโคลงกลอนที่มีความไพเราะและมีคุณค่าสำหรับไทลื้อ ซึ่งมีโคลงกลอนชุดหนึ่งที่มีความนิยมในการนำมาใช้และสืบทอดมาตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน และผู้เล่าโคลงกลอนของไทลื้อจะได้รับการยกย่องว่ามีจังหวะที่สอดคล้องประสานและลงตัว ไพเราะ จนได้รับรางวัล”^{๑๐๖} ตัวอย่างบันทึกที่กลุ่มชาติพันธุ์บ้านธิได้สืบสานคือ “เรื่องราวความเป็นมาของไทลื้อ นำโดยพ่อหนานปัญญา แม่ฮุยซา ซึ่งเป็นผู้นำกลุ่มไทลื้อมาอาศัยยังบ้านธิในปัจจุบัน อาจจะมีแค่ความเป็นมาไป แต่วรรณกรรมรูปเล่มไม่มี”^{๑๐๗} ซึ่งสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญอีกท่านที่กล่าวว่า วรรณกรรมที่มี “หลักฐานเชิงประจักษ์ไม่มี มีแต่เรื่องเล่าสืบทอดกันมาตั้งแต่คนรุ่นก่อน”^{๑๐๘} จากความคิดเห็นข้างต้น สะท้อนได้ว่า

^{๑๐๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๐๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๐๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๐๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๐๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๐๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๐๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

ไทลื้อมีภาษาพูดและเขียนเป็นของตนเอง ในปัจจุบันจะใช้ภาษาพูดเป็นหลัก ในชุมชนและผู้สูงอายุยังคงนิยมใช้ภาษาไทลื้อในการสื่อสาร ส่วนคนสมัยใหม่จะใช้ภาษาไทยวนและภาษากลางในการสื่อสาร

วรรณกรรมของไทยอง มีความคล้ายกับวรรณกรรมของคนเมือง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “วรรณกรรมของส่วนใหญ่คล้ายกับของคนเมืองแต่ถ้าลองไปไปศึกษาประวัติศาสตร์ของสมัยก่อนจะพบว่าพม่าตีล้านนาหลังบ้านเมืองสงบได้มีการรวบรวมคนที่หนีเข้าไปในป่าไปตีสิบสองปันนา และเกณฑ์คนจากสิบสองปันนามาอยู่มาอยู่เชียงใหม่ ลำปาง แพร่ น่าน แต่จังหวัดลำพูนถือเป็นเมืองที่ไม่สำคัญ เลยมาอยู่ลำพูนเป็นเมืองท้าย ๆ ที่คนไทยของอพยพมา ดังนั้น วรรณกรรมจึงมีการรวบรวมจากพื้นที่ต่างๆ มีความคล้ายกับวรรณกรรมล้านนา และเกิดการผสมผสานวัฒนธรรม วรรณกรรมล้านนา แต่เพียงแค่พูดเป็นภาษาของเล่าเป็นภาษาของเท่านั้น วรรณกรรมล้านนาปัจจุบันไม่มีการใช้แล้วหมดยุคสมัยไปแล้ว”^{๑๐๙}

การแต่งกาย ชาตัพันธ์ไทลื้อจะมีเครื่องแต่งกายประจำของไทลื้อ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “ไทลื้อจะแต่งชุดไทลื้อ คือสวมเสื้อปิด(เสื้อไม่มีกระดุม) เสื้อผ่าอก ป้ายเฉียงด้านหน้า เอวลอย แขนยาว สวมกับผ้าซิ่นหรือกางเกง และมีผ้าโพกหัวทั้งผู้หญิงและชาย ในอดีตด้วยวิถีชีวิตของชาวไทลื้อ คือ ชาวไทลื้อมักประกอบอาชีพเกษตรกรรมเป็นหลัก วางเว้นจึงนิยมทอผ้าเพื่อไว้ใช้สอยและถวายเป็นพุทธบูชา”^{๑๑๐} ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า ในอดีตไทลื้อจะทอผ้าเมื่อสวมใส่เอง ในปัจจุบันไทลื้อในบ้านธิด์สืบสานอัตลักษณ์การแต่งกาย โดยส่งเสริมให้เด็กรุ่นใหม่สวมใส่เมื่อมีกิจกรรมต่าง ๆ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวไว้ว่า “มีการสืบต่อรุ่นสู่รุ่น เด็กตัวเล็กตั้งแต่เริ่มงานกิจกรรม มีการใส่ชุดลื้อ”^{๑๑๑} ซึ่งได้รับการสนับสนุนแนวทางการสืบสานวัฒนธรรมของกลุ่มชาตัพันธ์ไทลื้อจากเทศบาล ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ทางเทศบาลมีแนวทางสนับสนุนการเป็นไทลื้อ มีโครงการสืบตำนานไทลื้อ เป็นเครือข่ายของไทลื้อแห่งประเทศไทย แต่ละปีจะมีงานที่จังหวัดต่างๆ เช่น ลำปาง แพร่ น่าน”^{๑๑๒} และเนื่องจาก “บ้านธิด์เป็นอำเภอที่ไม่ไกลจากเมืองลำพูน เมื่อมีกิจกรรมของจังหวัดจะถูกเชิญให้แต่งชุดไทลื้อไปร่วมกิจกรรม หน่วยงานภาครัฐเอาวัฒนธรรมแต่งกายของลื้อบ้านธิด์เข้าไปเผยแพร่ในเมือง ในงานเดินขบวน ฟ้อนรำ และเผยแพร่สู่สาธารณะในวงกว้าง และการแต่งกายด้วยชุดไทลื้อยังนิยมแต่งไปทำบุญที่วัด”^{๑๑๓} ขณะเดียวกัน ทางโรงเรียนได้ส่งเสริมให้เด็กได้แต่งชุดตามชาตัพันธ์ของตนเองในทุกวันศุกร์”^{๑๑๔}

^{๑๐๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๑๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๑๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๑, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๑๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๑๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๑๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๙, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

จากความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า ชาวไทลื้อยังมีความนิยมในการแต่งกายด้วยชุดไทลื้อ และยังคงมีความพยายามในการอนุรักษ์ สืบสานให้กับคนรุ่นใหม่ผ่านกิจกรรมการแสดงออกต่างๆ

ปัจจุบันชาวไทลื้อยังมีการทอผ้าเมื่อจำหน่ายเลี้ยงชีพ และได้รับพระราชทานลายทอจากสมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา ทรงออกแบบลายมัดหมี่พระราชทานช่างทอผ้า ชื่อลาย “ผ้ามัดหมี่ลายขอจากเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีฯ” ที่ทุกลวดลายเปี่ยมไปด้วยความหมาย อาทิ ลาย s หมายถึง Sirivannavari สมเด็จพระเจ้าลูกเธอ เจ้าฟ้าสิริวัณณวรี นารีรัตนราชกัญญา ลาย s จำนวน ๑๐ แถว หมายถึง พระบาทสมเด็จพระวชิรเกล้าเจ้าอยู่หัว รัชกาลที่ ๑๐ ลายเชิงผ้ารูปหัวใจ หมายถึง ความรักที่พระองค์มีต่อประชาชนชาวไทยทุกคน = Eternity Love เพื่อเป็นการจุดประกายความคิดในการพัฒนาลวดลายผ้า และพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าไทยให้มีความร่วมสมัยและพัฒนาผลิตภัณฑ์ผ้าไทยให้มีความร่วมสมัยสามารถก้าวสู่ระดับสากลเพื่อวิถีชุมชนที่ยั่งยืน



ภาพที่ ๔.๔ พระราชทานลายผ้ามัดหมี่ลายขอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีฯ



ภาพที่ ๔.๕ ลายผ้ามัดหมี่ลายขอเจ้าฟ้าสิริวัณณวรีฯ ที่ช่างทอบ้านอิทอ



ภาพที่ ๔.๖ เครื่องแต่งกายไทลื้อหญิงและชาย^{๑๑๕}

อาหาร พื้นเพอาหารของชาติพันธุ์ไทลื้อมีอาหารหลักคือข้าวเหนียว อาหารส่วนใหญ่เนื้อประเภทพืชผักที่ทำได้ตามธรรมชาติ เช่น หน่อไม้ เห็ด สาหร่ายน้ำจืด ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “อาหารของไทลื้อคล้ายกับอาหารของทางภาคเหนือของไทย มีอาหารหลักคือข้าวเหนียว

^{๑๑๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.

อาหารส่วนใหญ่เนื้อประเภทพืชผักที่หาได้ตามธรรมชาติ เช่น น้ำพริกปู ถั่วเน่า รดวน จิ้นส้า (ลาบ) แกงอ่อม ส้มหนึ่ง แกงหน่อไม้ หลามบอน เห็ด สาหร่ายน้ำจืด อาหารส่วนใหญ่จะเป็นประเภทแกงที่มีส่วนผสมของ พริก ข่า ตะไคร้ ใบมะกูด หอม กระเทียม เช่น แกงเห็ด แกงอ่อม แกงหน่อ ประเภทตำได้แก่ น้ำพริก เช่น น้ำพริกน้ำผัก เป็นต้น”^{๑๑๖} จากความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า ชาติพันธุ์ไทลื้อเน้นอาหารประเภทผักที่มีส่วนผสมของสมุนไพรที่มีประโยชน์ต่อร่างกาย ส่วนในสมัยปัจจุบันอาหารเหล่านี้ยังมีการสืบสานและรับประทานอย่างต่อเนื่อง แต่ก็ยังมีอาหารบางประเภทที่ใกล้สูญหาย ต้องหาวิธีการสืบสานต่อ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “เนื่องจากอาหารบางประเภทได้เริ่มเลือนหาย ดังนั้นจึงพยายามรวบรวมวัฒนธรรมไทลื้อและทำการบันทึกไว้ เช่น น้ำหนึ่ง ข้าวแคบ น้ำพริกน้ำผัก ขณะเดียวกัน การใช้ประโยชน์จากวัสดุธรรมชาติเพื่อจัดทำอุปกรณ์เครื่องใช้ เช่น การใช้ใบตาล การทำมิดที่เริ่มหายไป เพราะปัจจุบันไม่ได้ใช้มิด รังผึ้งที่สามารถทำเป็นเครื่องประดับได้ ซึ่งการจะสานต่อและให้คงอยู่อย่างยั่งยืนนั้น ต้องสามารถสร้างให้เกิดเป็นอาชีพที่จะสามารถเลี้ยงชีพคนในชุมชนได้”^{๑๑๗} ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า ภูมิปัญญาท้องถิ่นทั้งด้านอาหารและวัสดุเครื่องใช้กำลังจะเลือนหายหากไม่ได้รับการบันทึกและร่วมกันสืบสานต่อ

ที่อยู่อาศัย บ้านเรือนตามแบบฉบับของไทลื้อ ส่วนใหญ่จะเป็นเรือนไม้ สร้างจากไม้ทั้งหลังหรือผสมกับไม้ไผ่ ยกใต้ถุนสูง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวไว้ว่า “สภาพบ้านเรือนในอดีตส่วนใหญ่จะสร้างจากไม้ ยกใต้ถุนสูง สมัยก่อนการยกใต้ถุนสูงเพื่อป้องกันสัตว์ร้าย และใช้เก็บเครื่องใช้ไม้สอย หรือใช้เลี้ยงสัตว์ บนบ้านจะนิยมสร้างเตาไฟไว้ ส่วนปัจจุบันชาวไทลื้อนิยมสร้างบ้านตามสมัยนิยม ส่วนใหญ่สร้างด้วยปูนหรือปูนผสมไม้ มีทั้งแบบชั้นเดียวและสองชั้น”^{๑๑๘} จากความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า ชาติพันธุ์ไทลื้อมีการปรับตัวด้านสภาพบ้านเรือนให้ทันสมัยและเข้ากับบริบทสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน

^{๑๑๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.

^{๑๑๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๕, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๑๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๒, วันที่ ๓๐ เมษายน ๒๕๖๖.



ภาพที่ ๔.๗ เรือนไทยในอดีต (หม่อนตุต)^{๑๑๙}

อื่นๆ ปัญหาในการสืบสานวัฒนธรรมของกลุ่มไทลื้อพบว่า ผู้ลงทุนนิยมภายนอกไม่ได้ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “แหล่งรวมของลื้อคือกลุ่มอุโบสถบ้านธิ เมื่อก่อนเป็นอุโบสถเก่าแก่ แต่ตอนนี้จุดนั้นหายไปแล้ว สิ่งศักดิ์สิทธิ์หายไปกับการท่องเที่ยว เอามาทำเป็นสวนดอกไม้ สิ่งศักดิ์สิทธิ์เริ่มหายไป”^{๑๒๐} ปัจจุบันมีการส่งเสริมกิจกรรมของไทลื้ออย่างต่อเนื่องแต่ยังขาดการบันทึก ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ทุกกิจกรรมจะแต่งตัวชาติพันธุ์หมดเลย แต่ชาติที่จะมีนักวิชาการนำความรู้มาตีพิมพ์เป็นหลัก”^{๑๒๑} ซึ่งตอนนี้ “ยังไม่มีการทำตำราหลักสูตรท้องถิ่น”^{๑๒๒} จึง “สนใจอยากจะทำเป็นหลักสูตร อยากให้ทำมีการสืบสาน”^{๑๒๓} ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า การรื้อฟื้นของวัฒนธรรมใหม่และการส่งเสริมการท่องเที่ยวด้วยทุนนิยมทำให้พื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ถูกบุกรุกและในความต้องการของผู้นำคือต้องการสร้างหลักสูตรท้องถิ่นเพื่อใช้สอนแก่เด็กและเยาวชนรุ่นใหม่ให้ช่วยรักษาวัฒนธรรมประเพณีของไทลื้อไว้

๒) ลักษณะความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอง

ด้านศาสนา กลุ่มชาติพันธุ์ไทยองนับถือพระพุทธศาสนาตั้งแต่เมื่อครั้งอาศัยอยู่ในเมืองยองก่อนอพยพมาในประเทศไทย และเมื่อมาอยู่ประเทศไทยก็ยังคงยึดมั่นในพระพุทธศาสนา

^{๑๑๙} พิพิธภัณฑสถานเรือนโบราณล้านนา มช., เรือนไทยลื้อ (หม่อนตุต), [ออนไลน์], แหล่งที่มา : <https://accl.cmu.ac.th/Museum/detail/5> [๙ พฤษภาคม ๒๕๖๖].

^{๑๒๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๒๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๒๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๒๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๕, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

อย่างมั่นคง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ชาวไทยองจะเชื่อฟังพระสงฆ์และจะนับถือพระสงฆ์ ทั้งนี้ ไทยองนับถือพระพุทธศาสนาตั้งแต่บรรพบุรุษสมัยอาศัยอยู่เมืองยอง พระพุทธศาสนาเจริญรุ่งเรืองมาก และเมื่อมาอยู่ประเทศไทย ก็ยังคงยึดมั่นในพระพุทธศาสนาอย่างมั่นคงจะเห็นได้จากการเข้าวัดทำบุญในวันพระปกติ หรือในเทศกาลสำคัญๆ เช่น ทำบุญวันออกพรรษา ตักบาตรเทโวโรหณะ เป็นต้น”^{๑๒๔} และกิจกรรมที่แสดงออกถึงความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา คือ การหาบทรายเข้าวัด ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “สมัยก่อนการหาบทรายเข้าวัดจะไม่ใส่รองเท้าเข้ามาในพื้นที่วัด ด้วยมีความเชื่อว่า การเข้ามาเหยียบในพื้นที่วัดได้นำดินทรายของวัดออกมาด้วยจะทำให้ไม่ได้บุญ เป็นการนำของวัดออกมา จึงมีการหาบทรายเข้าวัดเพื่อทดแทนดินทรายที่หายไป ประเพณีอื่นๆ ที่ชาวไทยองยังคงปฏิบัติสืบต่อคือ การทอดกฐินและจุลกฐินโดยมีความเชื่อว่าจะได้อานิสงส์ของผลบุญที่มาก จะช่วยให้ครอบครัวอยู่เย็นเป็นสุขทั้งในภพนี้และภพหน้า”^{๑๒๕} ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาของชาวไทยองยังคงเหนียวแน่นและมีการสืบสานต่อเพื่อให้เกิดความสงบร่มเย็นในชีวิต

ด้านความเชื่อ ปัจจุบันความเชื่อวัฒนธรรมประเพณีของไทยองมีความคล้ายคลึงกันกับวัฒนธรรมทางภาคเหนือ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลได้กล่าวว่า “พิธีกรรมชาวยองมีเหมือนคนเหนือทั่วไปมีความคล้ายคลึงกันแต่ชื่อเรียกไม่เหมือนกัน ปัจจุบันพิธีกรรมที่หายไปคือ พิธีแต่บเกิด หรือที่เรียกว่า กูเกิด ในคำเมือง ที่เลื่อนหายไปอาจเพราะการแพทย์ปัจจุบันก้าวหน้ามากขึ้น สมัยก่อนทำพิธีเพื่อให้เด็ก ๆ ที่ป่วยกินยาไม่หาย มีความเชื่อว่าพ่อเกิด แม่เกิด รักและห่วงหาพัน การแก้ไขในสมัยก่อนเป็นการนิมนต์พระสงฆ์มาทำพิธีให้”^{๑๒๖} การสะเดาะเคราะห์กรรม การสืบชะตา การทำบุญเสาไ้บ้าน ยังเป็นกิจกรรมที่ชาวไทยองสืบสานต่อเนื่อง ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “เสาไ้บ้าน” เป็นศูนย์รวมของแต่ละกลุ่มหรือแต่ละหมู่บ้าน เสาไ้บ้านเกิดขึ้นเพื่อสร้างความรักสามัคคีและช่วยปัดเป่าสิ่งชั่วร้าย ปกป้องคุ้มกันคุ้มภัยให้กับคนในชุมชน เสาไ้บ้านอาจเทียบได้กับหลักปฏิบัติของศีล ๕ เมื่อครั้งอพยพมาสร้างหมู่บ้านใหม่ ก่อนสร้างหมู่บ้านจะสร้างเสาไ้บ้านก่อน แบ่งเป็นกลุ่มๆ แต่ละกลุ่มหรือแต่ละหมู่บ้านจะมีเสาไ้บ้านของตน และจะมีการทำบุญในช่วงเดือน ๘ เดือน ๙ ของทุกปี จะนิมนต์พระสงฆ์จำนวน ๕ รูปมาเจริญพุทธมนต์ใส่บาตรถวายภัตตาหาร โดยพิธีกรรมจะเริ่มจากการขึ้นท้าวทั้งสี่ก่อน เสาไ้บ้านจึงเป็นพื้นที่ศักดิ์สิทธิ์ที่คนยองถือว่าต้องให้ความเคารพ ยำเกรง กราบไหว้บูชา”^{๑๒๗}

^{๑๒๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๒๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๒๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๒๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.



ภาพที่ ๔.๘ เสาไถบ้านของชาติพันธุ์ไทยอง (ภาพจากบ้านเหล่า ต.บ้านเรื่อน อ.ป่าซาง จ.ลำพูน)

ค่านิยม การกตัญญูต่อพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ยังเป็นค่านิยมที่ชาติพันธุ์ไทยองปฏิบัติ ตั้งแต่อดีตจนถึงปัจจุบัน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “การแสดงความเคารพต่อบิดา มารดา ญาติ และมิตร รวมถึงครูบาอาจารย์จะสังเกตได้จากการดำหัวผู้ใหญ่ในแต่ละปีช่วงสงกรานต์ บุตรหลาน ลูกศิษย์ จะนำเครื่องดำหัวไปกราบขมาและขอพรจากผู้ใหญ่ในบ้านและผู้ใหญ่ในชุมชน และครูบาอาจารย์ ค่านิยมนี้ยังคงมีการปฏิบัติสืบต่อกันมา แม้ว่าในปัจจุบันจะลดน้อยลงไป ด้วยวิถีชีวิตของคนในรุ่นปัจจุบันจะแยกครอบครัวไปใช้ชีวิตตามลำพังมากขึ้น ครอบครัวจึงเป็นครอบครัวแบบขยายและอยู่ห่างจากชุมชนบ้านเกิด จึงทำให้ลดการปฏิสัมพันธ์กับคนในชุมชนและครอบครัวลดลง”^{๑๒๘} ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า ค่านิยมในการให้ความเคารพต่อพ่อแม่ ครูบาอาจารย์ยังคงมีอยู่และการแสดงออกอย่างเป็นรูปธรรมใน ประเพณีดำหัวในช่วงสงกรานต์

ภาษา ภาษาไทยอง เป็นภาษาที่เลียนแบบได้ยาก มีแต่ภาษาพูดไม่มีภาษาเขียน การเรียนภาษายองจึงเรียนได้ยาก การเรียนภาษายองแล้วแต่ว่าคนจะมีความสนใจในภาษายองมากน้อยแค่ไหนถึงจะสามารถเรียนรู้สามารถพูดได้ ภาษายองเป็นสิ่งที่ภาคภูมิใจเพราะคนไทยองสามารถพูดภาษายอง พูดคำเมือง พูดไทยได้ แต่หากเป็นคนเหนือพูดคำเมือง พูดไทย แต่พูดภาษายองไม่ได้ ดังนั้น ชาวไทยองจึงมีความภูมิใจในภาษาของตนเอง”^{๑๒๙} ในความคิดเห็นที่สอดคล้องกล่าวว่า “ภาษายองยังเป็นเอกลักษณ์โดดเด่นของคนไทยอง”^{๑๓๐} อย่างไรก็ตาม ด้วยกาลเวลาที่เปลี่ยนแปลงย่อมนำไปสู่การปรับตัวรับ วัฒนธรรมใหม่ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ชาวไทยองที่สูงอายุจะยังคงใช้ภาษาพูด คำศัพท์แบบ ดั้งเดิม และสำเนียงจะไม่ค่อยผิดเพี้ยน แต่ในคนรุ่นใหม่จะเกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งสำเนียงและคำศัพท์ โดยส่วนใหญ่ที่พบคือ ใช้ศัพท์ของไทยวน หรือคำเมืองเหนือ ศัพท์คำไทย หรือแม้แต่การทับศัพท์ ภาษาอังกฤษ”^{๑๓๑} ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า ชาติพันธุ์ไทยองมีภาษาพูดเป็นของตนเอง แต่ไม่มี ภาษาเขียน ปัจจุบันมีการเปลี่ยนแปลงทั้งสำเนียงและคำศัพท์ มีการใช้คำทับศัพท์ทั้งภาษาเมือง

^{๑๒๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๒๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๓๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๓๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

ภาษาไทยและภาษาอังกฤษด้วยปัจจัยของกาลเวลาที่เปลี่ยน เทคโนโลยีการสื่อสาร การศึกษาที่รับวัฒนธรรมไทยและการย้ายถิ่นฐานมาอยู่ร่วมในบริบทของชาวไทยวนหรือคนเมือง จึงถูกกลืนด้วยวัฒนธรรมดังกล่าว

การแต่งกาย การแต่งกายของชาติพันธุ์ไทยองมีเอกลักษณ์โดดเด่นโดยเฉพาะผ้าถุงหรือผ้าซิ่นที่มีลายเฉพาะตัวจากภูมิปัญญาการทอผ้า ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “ชาวไทยองในอดีตจะทอผ้าใส่เอง การทอผ้าถุงจะมีลายที่หลากหลายเช่น ผ้ายองลายเกี่ยวเขาควย ซิ่นตาคอดำ และซิ่นลายดอกแก้ว ซึ่งลายดอกแก้วนี้เป็นการประยุกต์ขึ้นมาแต่ยังคงความเป็นลายดั้งเดิม”^{๑๓๒} ซึ่ง “ในสมัยก่อนอยู่กับป่ามีอากาศเย็นตลอดทั้งปี เหมาะกับผ้ายองทอมือที่มีความหนา แต่ปัจจุบันสภาพอากาศเปลี่ยนแปลงไปจึงเกิดการประยุกต์ที่ยังคงความเป็นผ้าฝ่ายให้เข้ากับสภาพอากาศ อาจมีการนำผ้านดั้งเดิมมาใส่เต็มรูปแบบในวันงานสำคัญต่างๆ อย่างน้อยที่สุดก็ให้คนรุ่นหลังได้เห็น ได้รับรู้ว่ามีหลักฐาน ให้ได้รู้ว่าผ้าทอมือมีการใส่ยังงี มีการแต่งกายยังงี”^{๑๓๓} จากความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า ยุคสมัยที่เปลี่ยน ชาวไทยองมีการปรับเปลี่ยนให้เข้ากับวิถีชีวิต ถึงแม้ว่าการแต่งกายจะเริ่มเลือนหายไปบางส่วนแล้วแต่ยังมีการนำมาใส่ในวันเทศกาลต่าง ๆ



ภาพที่ ๔.๙ ชาติพันธุ์ไทยองในขบวนสงฆ์น้ำพระธาตุ

^{๑๓๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๓๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๓, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.



ภาพที่ ๔.๑๐ ชุดไทยองจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ผ้าโบราณเรือนยงวัดต้นแก้ว

ที่อยู่อาศัย บ้านเรือนของชาวไทยองจะสร้างด้วยไม้ ยกพื้น จะมีหมอน้ำหน้าบันไดทางขึ้นบ้าน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “บ้านของชาวไทยองในสมัยโบราณจะเป็นเรือนไม้ ยกพื้นและจะมีหมอนดินใส่น้ำที่เต็มไว้เสมอตรงหน้าบันไดสำหรับใช้ล้างเท้า บนบ้านจะมีชานพักและจะมีน้ำสำหรับดื่มพร้อมกระบวยตักน้ำใช้สำหรับดื่มทั้งเจ้าของบ้านและแขกที่มาเยี่ยมเยือน ส่วนเรือนนอนจะมีขนาดใหญ่ ห้างเดียว แต่จะใช้ผ้ากั้นซึ่งในการแบ่งห้อง บ้านไทยองจะมีเตาไฟอยู่บนบ้าน ปัจจุบันบ้านชาวไทยองแบบดั้งเดิมแทบจะไม่เหลือให้เห็น เพราะได้ถูกปรับเปลี่ยนเป็นบ้านปูน หรือปูนผสมไม้ ให้เป็นบ้านสมัยใหม่ตามความนิยม”^{๑๓๔} จากความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า บ้านที่อยู่อาศัยของชาวไทยองมีอัตลักษณ์เฉพาะตามแบบฉบับของไทยอง แต่ในปัจจุบันมีการสร้างบ้านใหม่ตามแบบสมัยนิยม บ้านแบบดั้งเดิมจึงค่อยๆ เลือนหายไป

อาหาร อาหารของไทยองมีความคล้ายกับอาหารของคนเหนือ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “อาหารของไทยองคล้ายอาหารเหนืออาหารพื้นเมือง โดยหลักคือข้าวเหนียวกับแกง น้ำพริก แอ็บ ยำ ผัด ส่วนใหญ่น้ำพริกเผ็ด เช่น ผักกาด ผักปิ้ง ผักกูด เต้า หน่อไม้ ยอดผักต่าง ๆ นำมาประกอบอาหารเป็นแกงผักกาด แกงผักแคบ จอผักปิ้ง น้ำพริกตาแดง น้ำพริกน้ำผัก คั่วมะเขือ แกงหน่อไม้ใส่น้ำปูตำเตา น้ำพริกปลาจี่ น้ำพริกอ่อง น้ำพริกปลาร้า แกงแค แกงกบ แกงหอยกกล้วย แกงอ่อม น้ำพริกผักนึ่ง ปัจจุบัน ผู้สูงอายุในชุมชนยังทานอาหารที่หาวัตถุดิบได้ ส่วนที่หาไม่ได้จะมีการประยุกต์วัตถุดิบอื่นแทน เช่น ส่วนผสมเดิมต้องใส่ยอดมะขาม แต่เมื่อไม่มียอดมะขามจะใช้แทนม(จิ้นส้ม) ใส่แทน ปัจจุบันไม่มีแกง

^{๑๓๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๓, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

แบบเดิมให้เห็นแล้ว ส่วนเด็กรุ่นใหม่ทานอาหารไทยของลดน้อยลง”^{๑๓๕} ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่าชาวไทยของมีอัตลักษณ์ด้านอาหารคล้ายกับของไทยวน โดยทานข้าวเหนียวเป็นหลักกับอาหารประเภทผักที่นำมาปรุงด้วยวิธีแกง ตำ ยำ ผัด เป็นต้น ปัจจุบันความนิยมในการทานอาหารไทยของในคนรุ่นใหม่ลดน้อยลง

๓) ลักษณะความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยง

ด้านศาสนา การนับถือศาสนาของกระเหรี่ยงในอำเภอทุ่งห้วยช้าง พบว่า ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาตามบิดามารดา ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “พระพุทธศาสนาถือเป็นศาสนาหลักของกระเหรี่ยงในอำเภอทุ่งห้วยช้าง เป็นการนับถือตามบรรพบุรุษตามที่สืบทอดต่อมายังบิดา มารดา ปัจจุบันชาวกระเหรี่ยงจะเข้าวัดฟังธรรมและทำบุญตามเทศกาลต่างๆ ตามความเชื่อทางพระพุทธศาสนาพร้อมกับความเชื่อตามบรรพบุรุษของตนเอง”^{๑๓๖} ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่าชาติพันธุ์กระเหรี่ยงกลุ่มอำเภอทุ่งห้วยช้าง ส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนาและดำเนินวิถีชีวิตที่สอดคล้องกับหลักการทางพระพุทธศาสนาพร้อมกับความเชื่อดั้งเดิมของตน

ด้านความเชื่อ จากการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ยังคงประพฤติปฏิบัติตนตามขนบธรรมเนียมดั้งเดิมตามบรรพบุรุษ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “กลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยง ยังยึดถือปฏิบัติตามขนบธรรมเนียมประเพณีวัฒนธรรมท้องถิ่น และมีปัญญายึดถือบรรพบุรุษเป็นหลัก แต่ขณะเดียวกัน มีประชากรรุ่นใหม่เข้ามาพัฒนาจึงเกิดการผสมผสานวัฒนธรรม แต่ยังมีกรยึดถือการใส่ชุดของชาติพันธุ์ การร้อง การเต้น ในงานประเพณี เช่น งานแต่ง งานศพ ส่วนใหญ่เป็นผู้สูงอายุ ประเพณีที่เคร่งครัดคือ เมื่อเข้าพิธีกรรมมีการห้ามบุคคลภายนอกเข้ารถยนต์ไม่ให้ออก คนนอกห้ามเข้าคนในห้ามออก มีการยึดถือตามกฎหมายตามเป็นจริง แต่ก็ยึดถือประเพณีที่แตกต่างกันตามที่ได้รับการสืบทอดต่อกันมา เช่น การแต่งงานข้ามชนเผ่า ยังมีกลุ่มที่ห้ามแต่งงานข้ามชนเผ่า หากฝ่าฝืนให้ย้ายออกจากชุมชน เป็นต้น”^{๑๓๗} แต่ยังมี “ความเชื่อเรื่องผี มีการนับถือผี ผีคือกฎหมายของสังคมกระเหรี่ยง ผีสร้างความกลัวให้เกิด เคารพสิทธิกันและกัน ไม่มีอาชญากรรม การปล้นจี้ แต่มีการฆ่าตัวตายสูงเพราะสิ่งที่เป็นอยู่ มีความละอาย มีความเชื่อเรื่องผีมาควบคุมทุกคน ไม่สู้หน้าใคร มีความอดอันตันใจมาก ไม่สามารถหาทางออกได้จึงนำไปสู่การฆ่าตัวตาย เป็นต้น”^{๑๓๘} จากความคิดเห็นดังกล่าว สะท้อนได้ว่า ชาติพันธุ์กระเหรี่ยงในอำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน ยังคงมีความเชื่อเรื่องผี และมีความเชื่อตามขนบธรรมเนียมต่าง ๆ ภายในชุมชนอย่างเข้มแข็ง

^{๑๓๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๖, วันที่ ๓ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๓๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^{๑๓๗} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๖, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^{๑๓๘} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

ค่านิยม ชาติพันธุ์กระเหรี่ยงยังมีค่านิยมด้านความสามัคคีกันในหมู่คณะ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “คนในชุมชนจะอยู่กันเป็นกลุ่มก้อน และยังมีการช่วยเหลือกันมีการแบ่งปันของไปช่วย เช่น งานแต่ง หากอาหารเลี้ยงแขกไม่เพียงพอ แต่ละบ้านจะนำอาหารไปร่วมในงานแต่ง อาทิ นำข้าวสารจากบ้านไปช่วย”^{๑๓๙} ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า ชาติพันธุ์กระเหรี่ยงยังคงมีค่านิยมในการอยู่ร่วมกันเป็นกลุ่มก้อนและมีความเข้มแข็งด้านความสามัคคีในหมู่คณะ

ภาษา ภาษากระเหรี่ยงจัดอยู่ในตระกูลภาษาทิเบต-พม่า ชาติพันธุ์กระเหรี่ยงในอำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน มีเพียงภาษาพูดเป็นของตนเองส่วนภาษาเขียนไม่พบว่ามี ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “จากการสืบค้นด้านภาษาพบว่า ภาษากระเหรี่ยงจัดอยู่ในตระกูลภาษาทิเบต-พม่า ส่วนกระเหรี่ยงในอำเภอทุ่งห้วยช้าง จังหวัดลำพูน พบเพียงภาษาพูด ไม่พบภาษาเขียน การสืบทอดด้านภาษา จึงเกิดจากมุขปาฐะ คือการต่อปากกันมา การท่องจำ โดยไม่มีการบันทึก”^{๑๔๐} ดังนั้น วรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยง จึงไม่มีการบันทึกเป็นลายลักษณ์อักษร จะเป็นการร้อง การขอ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “วรรณกรรมมุขกรรมปาฐะ ซึ่งไม่มีลายลักษณ์อักษร มีการร้องขอเหมือนของทางภาคเหนือ มีการขอรอบพระธาตุ วรรณกรรมเล่าเรื่องมี แต่ไม่ได้รวบรวม เรื่องนิทาน ความเชื่อ ความเป็นมาของกะเหรี่ยงมีไม่มาก”^{๑๔๑} จากความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า ชาติพันธุ์กระเหรี่ยงใช้ภาษาตระกูลทิเบต-พม่า มีเพียงภาษาพูดที่สืบทอดจากปากต่อปากโดยไม่มีการจดบันทึก

การแต่งกาย ชาติพันธุ์กระเหรี่ยงจะแต่งกายด้วยผ้าทอทั้งเสื้อ ผ้าซิ่น และกางเกง ผู้หญิงกระเหรี่ยงจัดเป็นกลุ่มที่เก่งในการทอผ้ามากที่สุดอีกชาติพันธุ์หนึ่ง เสื้อผ้าที่สวมใส่ทั้งหญิงและชายมีเอกลักษณ์ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “การทอผ้าของกระเหรี่ยงเป็นวิถีชีวิตดั้งเดิม ผู้หญิงกระเหรี่ยงจัดว่ามีความสามารถด้านภูมิปัญญาการทอผ้าไม่น้อยไปกว่าชาติพันธุ์อื่น เพราะจะวางแผนการทอตามประเภทของการใช้งานก่อนการทอ และมีการประยุกต์ลวดลายตามวิถีธรรมชาติ มีการผสมผสานกับวัตถุที่หาได้จากธรรมชาติ เช่น ลูกเดือย นำมารังสรรค์เป็นเครื่องแต่งกายที่มีเอกลักษณ์ และมีความสวยงาม การทอผ้าจะใช้กี่เอว ซึ่งเป็นที่ที่มีความสะดวก สามารถพกพาไปทอในพื้นที่อื่นๆ ได้เพียงแค่อันเชือกผูกกับเสาหรือต้นไม้กับเอวของผู้ทออีกด้านก็สามารถทอผ้าได้แล้ว”^{๑๔๒}

^{๑๓๙} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๑๔, วันที่ ๔ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๔๐} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

^{๑๔๑} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๗, วันที่ ๒ พฤษภาคม ๒๕๖๖.

^{๑๔๒} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.



ภาพที่ ๔.๑๑ แม่เสาร์ วันดี ชชาติพันธุ์กระเหรี่ยง ทอผ้าด้วยกี่เอว



ภาพที่ ๔.๑๒ การแต่งกายของกระเหรี่ยง

ชาติพันธุ์กระเหรี่ยงจะมีการแบ่งประเภทผู้หญิงที่แต่งงานกับยังไม่แต่งงานผ่านการสวมใส่เสื้อผ้า ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญกล่าวว่า “ชุดผ้าฝ้ายพื้นสีขาว ทรงกระสอบ จะเป็นเสื้อสำหรับเด็กผู้หญิงหรือหญิงสาวที่ยังไม่แต่งงาน ส่วนหญิงที่แต่งงานแล้วจะสวมใส่เสื้อผ้าที่มีสีสันมากขึ้น เช่น จะสวมเสื้อสีดำ หรือน้ำเงิน ปักลวดลายหรือทอแบบมีลวดลาย มีสีสันสดใส นุ่งกับผ้าชิ้นสีแดง ส่วนผู้ชายนั้น จะสวมเสื้อตัวยาวถึงสะโพก นุ่งกางเกงสะดอ”^{๑๔๓}

ปัจจุบันการทอผ้าของผู้หญิงกระเหรี่ยงลดลง เพราะสภาพสังคมที่เปลี่ยนแปลง คนรุ่นใหม่รับวัฒนธรรมการแต่งกายร่วมสมัยแทนการสวมใส่เสื้อผ้าที่ถักทอเอง อย่างไรก็ตาม ในตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน ได้ส่งเสริมวิถีธรรมชาติด้วยการอนุรักษ์การย้อมสีผ้าธรรมชาติและใช้สร้างเป็นอาชีพ ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “การทอผ้าในปัจจุบันได้รับความสนใจน้อยลงโดยเฉพาะในกลุ่มเด็กเยาวชนรุ่นใหม่ ดังนั้น หมู่บ้านจึงได้จัดตั้งศูนย์เรียนรู้ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติขึ้นเพื่อส่งเสริมให้เยาวชนและคนในหมู่บ้านได้สร้างเป็นอาชีพ ซึ่งในชุมชนมีปราชญ์ที่มี

^{๑๔๓} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

ความรู้ความเชี่ยวชาญการย้อมสีธรรมชาติและประสบความสำเร็จในการผลิตสินค้าส่งขายไปยังประเทศญี่ปุ่น”^{๑๔๔} ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า การแต่งกายของชาติพันธุ์กระเหรี่ยงมีอัตลักษณ์เป็นของตนเอง เสื้อผ้าที่สวมใส่มาจากการทอ ปัจจุบันคนรุ่นใหม่ทอผ้าลดน้อยลง แต่ชุมชนได้แก้ปัญหาโดยการส่งเสริมให้มิศุนย์เรียนรู้ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติเพื่อสร้างสินค้าจำหน่ายและสร้างอาชีพ



ภาพที่ ๔.๑๓ ศูนย์เรียนรู้ผ้าทอย้อมสีธรรมชาติ



ภาพที่ ๔.๑๔ คุณแม่จันทร์ คำธิยะ ผู้ผลักดันการย้อมสีผ้าธรรมชาติจนประสบความสำเร็จส่งจำหน่ายยังประเทศญี่ปุ่น



ภาพที่ ๔.๑๕ คุณซาโตริ (ชาวญี่ปุ่นที่มีความชื่นชอบในวัฒนธรรม วิถีชีวิตของกระเหรี่ยง)

^{๑๔๔} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

ที่อยู่อาศัย การปลูกเรือนอาศัยของชาติพันธุ์กระเหรี่ยง พบว่า มีลักษณะยกพื้นสูงจากดิน ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “เรือนกระเหรี่ยงจะยกพื้นสูง ทำด้วยไม้ จะมีชายและม่าน้ำ รานหน้าบ้านสำหรับรับแขก พักผ่อน ส่วนในบ้านจะมีเตาไฟอยู่ในบริเวณบ้าน ภายในห้องนอนจะแบ่งเป็นส่วนๆ บ้านถือว่าเป็นของผู้หญิง และผู้หญิงจะเป็นผู้สืบทอดฝีมือบรรพบุรุษ ซึ่งบ้านของผู้หญิงที่เป็นผู้สืบทอดพิธีกรรมจากบรรพบุรุษนั้นจะมีเตาไฟเฉพาะสำหรับพิธีกรรม ส่วนห้องข้าว(ยุ้งฉาง)จะมีทั้งแบบปลูกอยู่ข้างเรือน และแบบแยกต่างหาก สภาพบ้านเรือนแบบดั้งเดิมปัจจุบันจะไม่ค่อยมี เนื่องจากมีการปรับวิถีชีวิตใหม่ มีความทันสมัยมากขึ้น จึงมีการผสมผสานระหว่างกิ่งปูนกิ่งไม้ หรือเป็นปูนทั้งหลัง”^{๑๔๕} ความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า บ้านเรือนดั้งเดิมของกระเหรี่ยงเป็นบ้านไม้ยกพื้นสูง มีรำนน้ำสำหรับดื่ม มีเตาไฟอยู่บนบ้าน ส่วนบ้านที่มีการสืบทอดฝีมือบรรพบุรุษจะมีเตาไฟสำหรับผู้หญิงที่สืบทอดพิธีกรรมแยกต่างหาก



ภาพที่ ๔.๑๖ ลักษณะแบบบ้านดั้งเดิมภายนอกของกระเหรี่ยง



ภาพที่ ๔.๑๗ รำนน้ำหน้าบ้านแบบดั้งเดิม



ภาพที่ ๔.๑๘ เตาไฟในห้องนอนของผู้หญิงซึ่งเป็นผู้สืบทอดฝีมือของบรรพบุรุษ

^{๑๔๕} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.



ภาพที่ ๔.๑๙ หลอมข้าวของกระเหรี่ยง
(ยั้งฉาง)



ภาพที่ ๔.๒๐ ลักษณะบ้านแบบดั้งเดิมภายใน
ของกระเหรี่ยง



ภาพที่ ๔.๒๑ ลักษณะบ้านเรือนปัจจุบันของกระเหรี่ยงในตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัด
ลำพูนที่สร้างแบบผสมผสานระหว่างปูนและไม้

อาหาร พริกกระเหรี่ยงขึ้นชื่อว่าเป็นพริกที่เผ็ดมาก อาหารของกระเหรี่ยงจะมีรสชาติเผ็ดจัด ดังที่ผู้ให้ข้อมูลสำคัญได้กล่าวว่า “ชาวกระเหรี่ยงนิยมนทานอาหารที่มีรสเผ็ดจัด ดังที่พริกกระเหรี่ยงขึ้นชื่อว่าเป็นพริกที่เผ็ด ส่วนใหญ่อาหารที่ทานคือประเภท ข้าว แกง ต้ม และน้ำพริก ส่วนอาหารหลักที่กระเหรี่ยงทุกคนรู้จักคือ ข้าวเบ๊อะ (ตำพอเผาะ) วัตถุดิบที่นำมาประกอบอาหารจะมาจากป่า เช่น ผัก หน่อไม้ ส่วนเครื่องปรุงนิยมใช้ เกลือ พริก ต้นหอม ข่า ตะไคร้ ใบมะกรูด กะปิ กระเหรี่ยงมีอาหารที่หลากหลายเมนู เช่น แกงไก่ใส่หัวบุก ต้มปลาใส่ผักกูด แกงไก่ใส่หน่อไม้ดอง แกงปลาสับใส่แกงไก่ใส่หยวกกล้วย ข้าวคั่ว น้ำพริกถั่วเน่า เป็นต้น ปัจจุบันคนรุ่นใหม่ไปเรียนและทำงานในเมืองจะเปลี่ยนพฤติกรรมกรทานอาหาร ให้ความสนใจอาหารของชาติพันธุ์น้อยลง”^{๑๔๖} จากความคิดเห็นดังกล่าวสะท้อนได้ว่า ชาติพันธุ์กระเหรี่ยงนิยมนทานอาหารรสเผ็ดจัด อาหารส่วนใหญ่จะทานข้าวกับแกง น้ำพริก ปัจจุบันคนรุ่นใหม่นิยมนทานอาหารดั้งเดิมลดลง

^{๑๔๖} สัมภาษณ์ ผู้ให้ข้อมูลสำคัญลำดับที่ ๔, วันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖.

จากการวิเคราะห์ลักษณะความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง และกระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน สรุปได้ว่า แต่ละชาติพันธุ์ล้วนมีอัตลักษณ์เฉพาะของตนเอง ส่วนใหญ่จะมีภาษาพูด ส่วนภาษาเขียนจะมีเฉพาะไทลื้อที่ใช้อักษรธรรมล้านนาในการเขียน ด้านการแต่งกายจะใช้วัสดุจากธรรมชาติมารังสรรค์ให้เกิดความสวยงามและใช้วิธีการทอเป็นหลัก ส่วนอาหารจะนิยมทานผักเป็นส่วนใหญ่ และทานข้าวกับอาหารประเภทแกง ต้ม ยำ และน้ำพริก ด้านที่พักอาศัยนิยมสร้างบ้านยกพื้นสูง และมีเตาไฟบนบ้าน มีร้านน้ำดื่มไว้บนบ้าน ความเชื่อยังคงนับถือบรรพบุรุษและนับถือผีบ้านผีเรือน และผีป่า ใช้ผีเป็นกฎของชุมชน และค่านิยมยังมีการนับถือผู้อาวุโสในชุมชน และทั้ง ๓ ชาติพันธุ์นับถือพระพุทธศาสนา

๔.๑.๕ สังเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน สังเคราะห์สาระสำคัญได้ดังนี้

จากการศึกษาลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน สังเคราะห์ได้ดังนี้

๑) สังเคราะห์ความเป็นไทยตามกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

สิทธิตามกฎหมายเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่พลเมืองไทยพึงได้รับอย่างเท่าเทียม การสังเคราะห์ในครั้งนี้จัดทำขึ้นตามสถานการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันตามผลการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ และจากการสังเกตการณ์ นำมาสังเคราะห์ได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๑ ความเป็นไทยตามกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

ความเป็นไทยตามกฎหมาย	รายละเอียด	ไทลื้อ	ไทยอง	กระเหรี่ยง
สัญชาติไทย	ได้รับสัญชาติไทย	✓	✓	✓
สิทธิและเสรีภาพ	ได้รับสิทธิการเลือกตั้งต่าง ๆ	✓	✓	✓
	ได้รับสิทธิการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์	✓	✓	✓
	ได้รับการอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่น	✓	✓	✓
	ได้รับการประกอบอาชีพ	✓	✓	✓
	ได้รับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ที่อยู่อาศัย	✓	✓	✓

ความเป็นไทย ตามกฎหมาย	รายละเอียด	ไทลื้อ	ไทยอง	กระเหรี่ยง
สิทธิความเป็น มนุษย์	ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียม ในฐานะมนุษย์	✓	✓	✓
	ได้รับการเคารพในความเป็นคน	✓	✓	✓
	ไม่ดูถูก ดูแคลน ไม่ถูกบูลลี่	✓ (ในอดีต ถูกบูลลี่เรื่อง ภาษา)	✓	✓ (ในอดีตถูกบูลลี่ เรื่องชาติพันธุ์)

**๒) สังเคราะห์ความเป็นไทยแบบพหุนิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง
กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน**

ความเป็นไทยแบบพหุวัฒนธรรม หรือแบบพหุนิยม คือ ความเป็นไทยในยุคสมัย
ปัจจุบันที่มีการบริโภคแบบพหุนิยมแต่ยังคงรักษาความเป็นไทยไว้ ได้แก่ (๑) ศาสนา ดำเนินชีวิตตาม
คติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาตั้งแต่เกิดจนตาย (๒) ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ภูต ผี ปีศาจ (๓) ค่านิยม
การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโสกว่า การทักทาย การไหว้ การละเล่น การร้องรำ เป็นต้น (๔) ภาษา
การสื่อสารด้วยภาษาไทย ใช้อักษรไทย (๕) การแต่งกายด้วยผ้าไทย ชุดไทย หรือชุดสากลตามสมัย
ปัจจุบัน (๖) ที่อยู่อาศัย สร้างที่พักอาศัยแบบตะวันตก (๗) อาหาร ทานอาหารไทย เช่น ข้าวแช่ ต้มโคล้ง
แกงป่า น้ำพริก หลน แกงส้ม ผัดกะเพรา ต้มข่าไก่ ต้มยำกุ้ง แกงเขียวหวาน ต้มจืดมะระ แกงเผ็ด แกง
มัสมั่น แกงเทโพ เป็นต้น จากการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้วิจัยนำมาสังเคราะห์ได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๒ สังเคราะห์ความเป็นไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

ความเป็นไทย	รายละเอียด	ไทลื้อ	ไทยอง	กระเหรี่ยง
ศาสนา/ความเชื่อ	นับถือพระพุทธศาสนา	✓	✓	✓
	ดำเนินวิถีชีวิตตามแนวทาง พระพุทธศาสนา	✓	✓	✓
	มีคติความเชื่อเรื่องสิ่งศักดิ์สิทธิ์	✓	✓	✓
การไหว้/ทักทาย	ใช้วัฒนธรรมการไหว้	✓	✓	✓
	ทักทายด้วยคำว่า “สวัสดี”	✓	✓	✓
ภาษา	พูดภาษาไทยกลาง	✓	✓	✓
	เขียนอักษรไทย	✓	✓	✓

การแต่งกาย	แต่งตามสมัยนิยมแบบสากล	✓	✓	✓
ที่อยู่อาศัย	สร้างบ้านเรือนแบบสมัยใหม่ ปูนทั้งหลัง หรือปูนผสมไม้	✓	✓	✓
อาหาร	อาหารไทย อาหารตามสั่ง ข้าวราดแกง เช่น กระเพรา ต้มยำ พะแนง แกงเผ็ด เป็นต้น	✓	✓	✓

จากผลการสังเคราะห์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า ปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๓ กลุ่ม ได้ปรับตัวรับวัฒนธรรมใหม่แบบพหุนิยม คล้อยตามวัฒนธรรมไทยและของตะวันตก ผู้วิจัยวิเคราะห์สาเหตุที่อาจมีส่วนนำไปสู่การเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรม และยอมรับวัฒนธรรมใหม่แบบพหุนิยมของชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง และกระเหรี่ยง ดังนี้

(๑) การเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา และยุคสมัยที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้ง่ายต่อการเข้าถึงวัฒนธรรมใหม่ที่หลากหลาย โดยธรรมชาติเมื่อกระแสของสังคมเกิดความนิยมสิ่งใด ผู้คนให้ความสนใจและคล้อยตามสิ่งนั้น เช่น การแต่งกาย เดิมนิยมใส่ตามชาติพันธุ์ตนเอง แต่เมื่อเวลาเปลี่ยนรับวัฒนธรรมตะวันตกเข้ามาใช้ แล้วเกิดความสะดวกสบายและเข้ากับสภาพแวดล้อมของอากาศ จึงทำให้เกิดการยอมรับเครื่องแต่งกายใหม่โดยง่าย เป็นต้น

(๒) การรับวัฒนธรรมอื่น ความเป็นสากลการอยู่ร่วมกันในสังคม ลดความแตกต่างของอัตลักษณ์ส่วนตัว ด้วยการเปลี่ยนสภาพที่อยู่อาศัยเข้าสู่โรงเรียนและการทำงาน เป็นสังคมที่แตกต่างจากสังคมในชุมชนของตน จึงมีการปรับตัวให้เข้ากับสังคมใหม่ เพื่อไม่ให้ตนเองเกิดความแตกต่างจากคนในกลุ่มสังคมนั้น ๆ

(๓) การศึกษา จากการที่กฎหมายของประเทศไทยบังคับให้ประชาชนคนไทยต้องเข้าเรียนหนังสือ กลุ่มชาติพันธุ์เองจึงต้องปรับตัวปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับ จึงส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนใช้ระบบการเรียนตามนโยบายส่วนกลางที่ภาครัฐกำหนดเอง จึงสร้างตัวตนใหม่ เปลี่ยนแปลงสภาพเดิมของชาติพันธุ์ ดังเช่น พูดภาษาไทย เขียนภาษาไทย แทนการใช้ภาษาตามชาติพันธุ์ของตนเองในโรงเรียน เรียนรู้วัฒนธรรมไทยผ่านการแต่งกายด้วยชุดไทยในกิจกรรมของโรงเรียน ใช้วัฒนธรรมการทักทายแบบไทย คือ สวัสดี

๓) สังเคราะห์ความเป็นไทยอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

ความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน หมายถึง ความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ไม่ใช่เชื้อชาติไทยแท้ ไม่ใช่ความเป็นไทยแบบพหุวัฒนธรรมหรือแบบพหุนิยม ในงานวิจัยนี้ หมายถึง ความเป็นอื่นตามอัตลักษณ์ดั้งเดิมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง และกระ

เหรียญ ด้านวิถีการดำเนินชีวิต สังคม วัฒนธรรม และประเพณี ประกอบด้วย (๑) ศาสนา การนับถือศาสนาอื่น ๆ เช่น คริสต์ อิสลาม บรรพบุรุษ ผี (๒) คติความเชื่อ เรื่อง ผิดผี เสียผี “เกราะหยา” หรือพิธีปิดหมูบ้าน เป็นต้น (๓) ค่านิยม การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโสกว่า การทักทาย (๔) ภาษา ภาษาตระกูลไต ของไทยอง ไทลื้อ และภาษากระเหรี่ยงซึ่งจัดอยู่ในตระกูลภาษาทิเบต-พม่า (๕) การแต่งกายด้วยชุดไต ของไทยอง (๖) ที่อยู่อาศัย สร้างด้วยวัสดุธรรมชาติ เช่น ไม้ ไม้ไผ่ และมีลักษณะเรือนไม้ยกพื้นสูง หลังคาขนาดใหญ่ลาดเอียงคลุมลงมาจนถึงฝาเรือน (๗) อาหาร ทานอาหารของชาติพันธุ์ เช่น อาหารไทยอง ได้แก่ ผักกูดเตา แกงหน่อไม้ใส่น้ำปู ตำเตา น้ำพริกปลาจี่ น้ำพริกอ่อน น้ำพริกปลาร้า แกงแค แกงกบ แกงหยวกกล้วย แกงอ่อม น้ำพริกผักนึ่ง เป็นต้น อาหารไทลื้อ ได้แก่ น้ำพริกปู ถั่วเน่า รด่วน จิ้นส้า (ลาบ) แกงอ่อม ส้มหนัง แกงหน่อไม้ หลามบอน เป็นต้น อาหารกระเหรี่ยง ได้แก่ ข้าวเบือ แกงไก่ใส่หัวบุก ต้มปลาใส่ผักกูด แกงไก่ใส่หน่อไม้ดอง แกงปลาใส่ใบเส้า แกงไก่ใส่หยวกกล้วย ข้าวคั่ว น้ำพริกถั่วเน่า เป็นต้น จากข้อมูลที่ได้โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน ๑๕ รูป/คน ผู้วิจัยสังเคราะห์สรุปประเด็นได้ดังนี้

ตารางที่ ๔.๓ สังเคราะห์ความเป็นไทยอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

ความเป็นอื่นด้าน	รายละเอียด	ไทลื้อ	ไทยอง	กระเหรี่ยง (ปกากะญอ)
ศาสนา	นับถือพุทธศาสนา	✓	✓	✓
	นับถือคริสต์ศาสนา	✓ (ไม่ถึงร้อยละ ๑ ของประชากร)	✓ (ไม่ถึงร้อยละ ๑ ของประชากร)	✓ (ไม่ถึงร้อยละ ๑ ของประชากร)
	นับถือผีบรรพบุรุษ	✓	✓	✓
ความเชื่อ	นับถือผีบ้านผีเรือน	✓	✓	✓
	นับถือผีป่า	✓	✓	✓
	นับถือผีขุนน้ำ	✓	✓	✓
	ทำพิธีเสียผี	✓	✓	✓
	ใช้ผีสร้างกฎระเบียบในชุมชน	✓	✓	✓
ค่านิยม	การให้ความเคารพต่อพระภิกษุสงฆ์	✓	✓	✓
	การให้ความเคารพต่อผู้อาวุโสกว่า	✓	✓	✓

ความเป็น อื่นด้าน	รายละเอียด	ไทลื้อ	ไทยอง	กะเหรี่ยง (ปกากะญอ)
	การให้ความเคารพต่อครูบา อาจารย์	✓	✓	✓
	มีความสามัคคีในหมู่คณะ	✓	✓	✓
ภาษา	ใช้ภาษาตระกูลไท (ภาษาไต) ในการพูด	✓	✓	-
	ใช้อักษรธรรมล้านนาในการ เขียน	✓	✓	-
	ใช้ภาษาตระกูลทิเบต-พม่า	-	-	✓
การแต่ง กาย	ใส่ชุดชาติพันธุ์	✓ ไทลื้อ	✓ ชุดไทยอง	✓ ชุดกะเหรี่ยง
ที่อยู่อาศัย	เรือนสร้างด้วยไม้ ไม้ไผ่	✓	✓	✓
	เรือนไม้ยกพื้นสูง	✓	✓	✓
	มีเตาไฟบนเรือน	✓	✓	✓
	มีร้านน้ำหน้าบ้าน/บนบ้าน	✓	✓	✓
	มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิ่งที่เป็นที่บูชาอยู่บน บ้าน	✓	✓	✓
อาหาร	เน้นทานผัก เช่น หน่อไม้ ผักกาด	✓	✓	✓
	ทานอาหารประเภท แกง ต้ม ยำ น้ำพริก	✓	✓	✓
	ทานเนื้อสัตว์ประเภท หมู ไก่ ปลา กบ ปู เป็นต้น	✓	✓	✓
	เมนูอาหาร	✓ น้ำพริกปู ถั่ว เน่า รดด้วย จิ้นส้า (ลาบ) แกงอ่อม ส้ม หนัง แกง หน่อไม้ หลามบอน	✓ ผักกูด เต้า แกง หน่อไม้ใส่ข้าวปุ้น ตำเตา น้ำพริกปลาจี่ น้ำพริก อ่อง น้ำพริกปลาร้า แกงแค แกงกบ แกง หยวกกล้วย แกงอ่อม น้ำพริกผักนึ่ง	✓ ข้าวเบ๊อะ แกงไก่ใส่ หัวบุก ต้มปลาใส่ผัก กูด แกงไก่ใส่หน่อไม้ ดอง แกงปลาสับใส่ แกงไก่ใส่หยวก กล้วย ข้าวคั่ว น้ำพริกถั่วเน่า

จากผลการสังเคราะห์ดังกล่าวสะท้อนให้เห็นว่า สิ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์มีวิถีปฏิบัติที่คล้ายคลึงกันคือ การนับถือพระพุทธศาสนา นับถือผีบรรพบุรุษ และมีความเชื่อเรื่องผีในด้านต่าง ๆ มีค่านิยมนับถือผู้อาวุโส พระสงฆ์ ครูบาอาจารย์ มีการสร้างบ้านเรือนยกพื้นสูง มีเตาไฟบนบ้านและมีจุดน้ำดื่ม ส่วนอาหารแม้ว่าวิธีการปรุงที่แตกต่างกัน แต่ที่คล้ายกันคือ เน้นการทานผัก ประเภท แกง ต้ม ยำ และตำน้ำพริก ส่วนอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของแต่ละชาติพันธุ์คือ เครื่องแต่งกายที่มีลักษณะเฉพาะ แม้ว่าของไทยองและไทยงจะคล้ายคลึงกัน แต่ก็แตกต่างกันตรงการใส่ลวดลายที่มากกว่าในชุดไทลื้อ ส่วนชุดกระเหรี่ยงจะแตกต่างกันมาก มีการแบ่งประเภทเด็กสาว หญิงสาว และผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว จะสวมเสื้อผ้าที่แตกต่างกัน

๔.๒ พัฒนาระบบการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

การพัฒนาระบบการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ผู้วิจัยวางขั้นตอนกิจกรรมโดยการระดมความคิดเห็นจากกลุ่มนิสิตที่เป็นชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยมีขั้นตอนดังนี้

๔.๒.๑ กิจกรรมการระดมความคิดเห็นในการวิเคราะห์ความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

การจัดกิจกรรมการระดมความคิดเห็นในการวิเคราะห์ความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ได้จัดขึ้นในวันพฤหัสบดี ที่ ๑๔ เดือน กันยายน พ.ศ. ๒๕๖๖ เวลา ๑๓.๐๐ – ๑๕.๐๐ น. ณ ศูนย์การเรียนรู้บ้านไม้สลี ตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน จัดขึ้นเพื่อหาแนวทางในการพัฒนาระบบการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน กิจกรรมนี้ดำเนินการ ๒ กิจกรรม คือ กิจกรรมที่ ๑ “วิเคราะห์ความแตกต่างของตนที่ต้องการนำเสนอสู่สังคม” เป็นการศึกษาถึงคุณค่าที่แตกต่าง และเอกลักษณ์อันเป็นตัวตนที่ต้องการสื่อสารให้สังคมได้รับรู้ และกิจกรรมที่ ๒ “สร้างสรรค์สิ่งที่ต้องการสื่อสารในรูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์ โดยใช้หลักพรหมวิหาร ๔”

กลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมกิจกรรมคือ นิสิตที่เป็นชาติพันธุ์ไทยวน ไทลื้อ ไทยอง และกระเหรี่ยงจำนวน ๙ คน ของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ระดับชั้นปริญญาตรี

๑) กิจกรรมที่ ๑ “วิเคราะห์ความแตกต่างของคนที่ต้องการนำเสนอสู่สังคม” เป็นกิจกรรมที่นิสิตต่างร่วมกันแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับตนเองและสื่อสารให้กับคนในกลุ่มได้ทราบความเป็นมาของตนเองและชาติพันธุ์ตนเอง

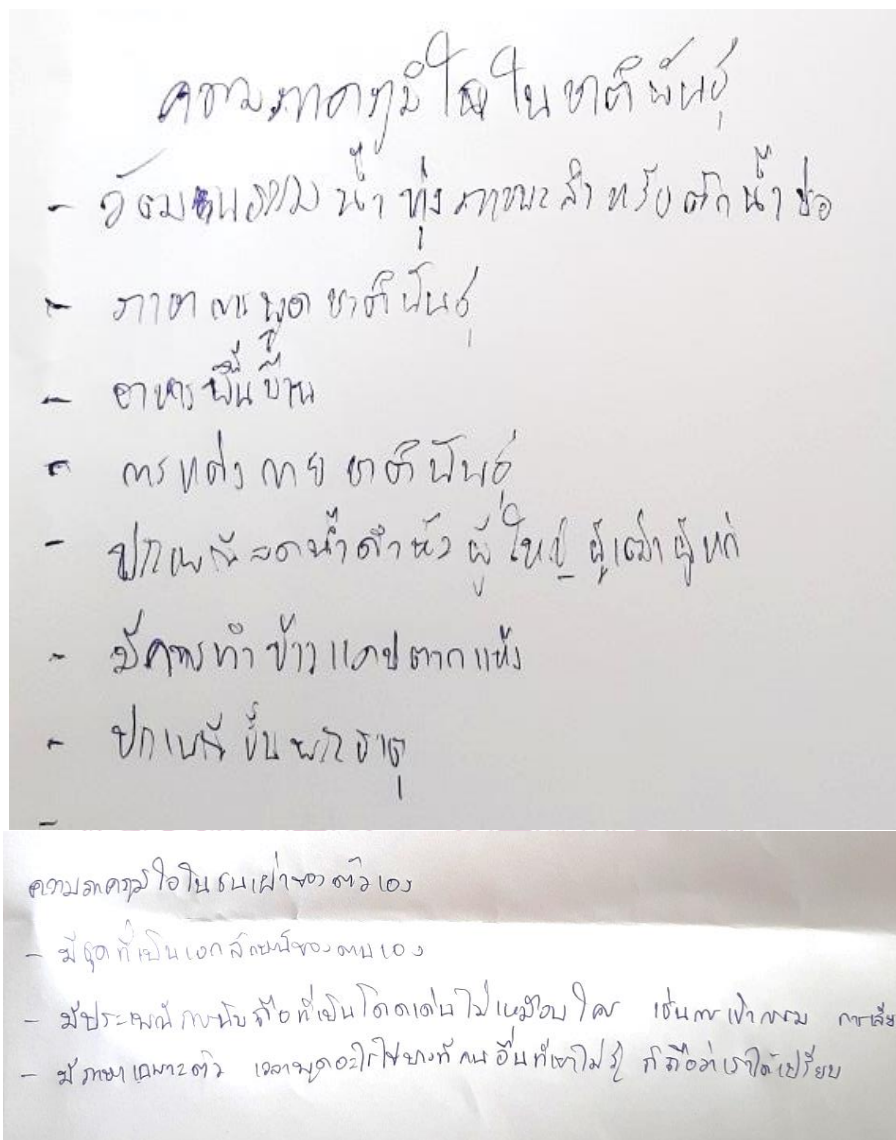


ภาพที่ ๕.๒๒ วิเคราะห์ตนเองและความแตกต่างของชาติพันธุ์

จากการวิเคราะห์ตนเองของผู้เข้าร่วมกิจกรรมกลุ่มพบว่า มีความคิดเห็นที่สอดคล้องกันว่า มีความภาคภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ของตน และตนเองเป็นคนไทยเฉกเช่นเดียวกันกับคนไทยทั้งชาติ กล่าวคือ มีการรับรองการเป็นคนไทยด้วยกฎหมาย มีสัญชาติไทย และผู้เข้าร่วมกิจกรรมทุกคน ทั้งครอบครัวในพื้นที่อยู่อาศัยได้รับสิทธิการเป็นพลเมืองไทย มีสิทธิและเสรีภาพในการศึกษา และการดำเนินชีวิตตามวิถีของชาติพันธุ์ในฐานะสิทธิความเป็นมนุษย์

ไทลื้อ ความคิดเห็นต่อความภูมิใจในชาติพันธุ์ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นชาติพันธุ์ไทลื้อ คือ ความสามารถในการประดิษฐ์ของใช้ ยกตัวอย่าง การทำน้ำทุ่ง (น้ำทุ่งเป็นภาชนะสำหรับตักน้ำในบ่อน้ำ) เป็นต้น ความภูมิใจอีกด้านคือ การมีภาษาพูดเป็นของตนเอง จึงมีความได้เปรียบทางภาษา มีอาหารพื้นบ้านที่อร่อย และการแต่งกายที่สวยงามเป็นเอกลักษณ์ของตนเอง ซึ่งปัจจุบันสามารถผลิตเสื้อ ผ้าขึ้น กระเป๋า ผ้าโพกผม จำหน่ายสร้างเป็นอาชีพได้ ไทลื้อยังคงอนุรักษ์ประเพณีการดำหัวผู้อาวุโส การแสดงความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาด้วยการเดินขึ้นดอยเพื่อไปกราบสักการะ

พระธาตุ การปฏิบัติธรรม และการเลี้ยงผีประเภทต่าง ๆ อันเป็นสิ่งที่ช่วยในการดำเนินชีวิตตามหลักของศีลธรรมอันดีงาม



ภาพที่ ๔.๒๓ ตัวอย่างผลการวิเคราะห์ความภูมิใจในชาติพันธุ์ไทลื้อ

ไทยอง ความคิดเห็นต่อความภูมิใจในชาติพันธุ์ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นชาติพันธุ์ไทลื้อ คือ ความภูมิใจที่เกิดเป็นไทยอง ภูมิใจในเอกลักษณ์ของเสื้อผ้าอาภรณ์ที่ได้รังสรรค์ขึ้น และการมีภาษาพูดที่ไพเราะเป็นของตนเอง ภูมิใจในคำสั่งสอนของปู่ย่า ตาทวดที่ได้สั่งสอน และมีอาหารที่อร่อยและมีประโยชน์ต่อร่างกาย

- ภาคภูมิใจในชาติพันธุ์
- ภาคภูมิใจที่ได้ถือกำเนิดอยู่ในชาติพันธุ์ไทย
 - ภาคภูมิใจในการแสดงตนของคนไทย
 - ภาคภูมิใจในความสามารถของคนไทย
 - ภาคภูมิใจในวัฒนธรรมประเพณีของคนไทย
 - ภาคภูมิใจในภาพลักษณ์ของคนไทย

ความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ตนเอง (ไทย)

- ดนตรีไทย
- ภาษาที่เป็นเอกลักษณ์
- ชุดไทย
- วัฒนธรรม เช่น บวชนาคที่สืบทอดมาแต่บรรพบุรุษ
- ทุกสิ่งทุกอย่างที่เกี่ยวกับคนไทย
- การสอนลูกหลาน

ภาพที่ ๔.๒๔ ตัวอย่างผลการวิเคราะห์ความภูมิใจในชาติพันธุ์ไทย

กระเหรี่ยง ความคิดเห็นต่อความภูมิใจในชาติพันธุ์ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่เป็นชาติพันธุ์กระเหรี่ยง คือ การมีเครื่องแต่งกายที่สวยงาม บ่งบอกถึงสถานะของผู้หญิงที่แต่งงานกับยังไม่ได้แต่งงาน เครื่องแต่งกายที่เกิดจากภูมิปัญญาการทอและการย้อมสีธรรมชาติที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เช่นเดียวกับการอนุรักษ์รักษาผืนป่าอันเป็นแหล่งของวัสดุที่จะนำไปจักสานเป็นอุปกรณ์เครื่องใช้ที่มีความแข็งแรง ทนทาน โดยไม่จำเป็นต้องใช้เงินซื้อหา และปายังเป็นแหล่งของอาหารที่มีประโยชน์ สะอาด ไม่มีการปนเปื้อนสารเคมี อาหารของกระเหรี่ยงจะมีเมนูที่หลากหลาย และมีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง เช่น ข้าวหนุกงา ข้าวคั่ว เป็นต้น ความภูมิใจอีกด้านคือ ความสามารถในการเอาชีวิตรอดและการปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ เช่น การหาอาหารในป่า

ประเภท หน่อ เห็ด และการปลูกข้าวเอง กระเหรี่ยงมีความอดทน ขยันขันแข็งในการหาเลี้ยงชีพ กระเหรี่ยงยังมีภาษาพูดที่เป็นอัตลักษณ์ของตนเอง

ความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์ (เห็นเป็นคณะกระเหรี่ยง)

1. ทยอยย้ายสู่เขตชาติพันธุ์ที่สงวน และไปบอกถึงสถานะของอาเภ
2. มีสูตรอาหารที่มีเอกลักษณ์เฉพาะถิ่น เช่น ข้าวเหนียว, ข้าวคั่ว
3. มีภาษาพูดที่พูดกันเฉพาะคนในกระเหรี่ยง
4. สิ่งของต่าง ๆ ที่สวยงาม ของใช้ในครัวเรือนต่าง ๆ เช่น เสื้อผ้า, ผ้า, ภาชนะ
5. คนกระเหรี่ยงมีการทำสิ่งจิปาถะต่าง ๆ ทำมาขายได้จริง ทั้งของ ทนทาน
7. คนกระเหรี่ยงมีความสามารถในการปรับตัวให้เข้ากับสังคมคนอื่นได้ง่าย เช่น เข้าไปหาเช่าที่ดิน, เข้าไปหาเช่าบ้าน, ทำนาปลูกข้าวเอง

ความภูมิใจในชาติพันธุ์ของตัวเอง

- ภูมิใจในชาติพันธุ์ ๓๐ ปีแล้ว สักวันยังสืบทอดด้วยสิ่งของวัฒนธรรมชาติ
- ชาติพันธุ์ กระเหรี่ยง มโนธรรม รักชาติ เป็น ๒๐ ปี ใน ปี ๒๕๖๓
- สิ่งของ วัฒนธรรม ของ ตนเอง

ความภูมิใจในตนเอง

- ภูมิใจในภาคใต้ตอนใต้
- ภูมิใจใน ๒๐ ปีที่ผ่านมา วัฒนธรรม ดี มีคน ๖๐๐ คนคนใจ

ภาพที่ ๔.๒๕ ตัวอย่างผลการวิเคราะห์ความภูมิใจในชาติพันธุ์กระเหรี่ยง



ภาพที่ ๔.๒๖ การนำเสนอความคิดเห็นเกี่ยวกับความภาคภูมิใจในชาติพันธุ์

สำหรับความแตกต่างของชาติพันธุ์ของผู้เข้าร่วมกิจกรรมที่ต้องการนำเสนอสู่สังคม
สรุปความแตกต่างที่เห็นเด่นชัดและต้องการนำเสนอสู่สังคม ดังนี้

(๑) การแต่งกายที่สวยงาม การแต่งกายของแต่ละชาติพันธุ์มีอัตลักษณ์ที่
แตกต่างกัน ดังเช่น กระเหรี่ยงจะมีการแบ่งชุดระหว่างเด็กหญิงกับหญิงสาวที่จะใส่ชุดสีขาว ส่วน
ผู้หญิงที่แต่งงานแล้วจะสวมเสื้อสีดำ น้ำเงิน และนุ่งผ้าถุง โดยมีการถักทอและปักลวดลายต่าง ๆ บน
เสื้อและผ้าถุงให้มีความสวยงาม ส่วนไทลื้อและไทยอง จะมีรูปแบบการแต่งกายที่คล้ายคลึงกัน และมี
เอกลักษณ์ที่สวมงามด้วยลวดลายจากผ้าถุง(ซิ่น) ที่รังสรรค์ให้มีความสวยงาม มีประวัติเรื่องราวที่ถูก
ซ่อนอยู่ในลายผ้า การถักทอที่ต้องใช้ความพยายามเพื่อให้ออกมาสวยงาม ขณะเดียวกัน ภูมิปัญญา
การแต่งลวดลายของแต่ละชาติพันธุ์ล้วนมีความหมาย

(๒) ด้านภาษา ซึ่งแต่ละชาติพันธุ์มีภาษาเฉพาะเป็นของตนเอง ดังนั้น สิ่งที่
ควรแสดงออกคือ การเผยแพร่ภาษาให้คนในสังคมได้รับรู้ ให้เข้าใจในภาษาของชาติพันธุ์

(๓) ด้านอาหาร ชาติพันธุ์นั้นเน้นการทานผัก เพราะผักจะทำให้ร่างกาย
แข็งแรง เมนูอาหารที่อร่อยของแต่ละชาติพันธุ์นั้นมีหลากหลาย เช่น ข้าวเบือ ข้าวหนุกงา ข้าวคั่ว
ของกระเหรี่ยง แกงอ่อม ข้าวแคบตากแห้ง เป็นต้น ดังนั้น สิ่งที่ต้องการนำเสนอคือ การชักชวนให้ชิม
และทานอาหารของชาติพันธุ์ หรือการฝึกทำอาหาร เช่น การทำข้าวแคบตากแห้ง เป็นต้น

(๔) ด้านวัสดุอุปกรณ์เครื่องใช้ แต่ละกลุ่มชาติพันธุ์นั้น มีการประดิษฐ์วัสดุ
อุปกรณ์ เช่น น้ำตุง (ภาชนะสำหรับตักน้ำ) ของไทลื้อ ซึ่งในปัจจุบันมีการใช้งานน้อยลง แต่ทางชุมชน
ได้เปลี่ยนการใช้งานเป็นการอุปกรณ์สำหรับตกแต่งสวน ตกแต่งบ้านเรือนแทน ดังนั้น

(๕) ด้านความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา ด้วยกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๓ กลุ่ม นับ
ถือพระพุทธศาสนาด้วยการมีศรัทธายึดมั่น ปฏิบัติตามหลักธรรมคำสอน เข้าวัดทำบุญ บำรุง
พระพุทธศาสนา ซึ่งประเพณีหลายอย่างที่มีลักษณะเด่นที่ควรเผยแพร่ให้สังคมรับรู้ในวงกว้าง คือ
ประเพณีการเดินขึ้นดอยไปสักการะพระธาตุที่ประดิษฐานอยู่บนดอย

(๖) ด้านความเชื่อ ประเพณีการบวชป่า แม้จะเพิ่งเกิดขึ้น แต่เป็นประเพณีที่
สะท้อนถึงแนวทางการแก้ไขปัญหาการตัดไม้ทำลายป่า จากที่สังคมภายนอกตีตราว่าเป็นการกระทำ
ของชาติพันธุ์ ดังนั้น การเผยแพร่พิธีบวชป่าจึงเป็นวิธีการสื่อสารให้สังคมได้รับรู้ว่า กลุ่มชาติพันธุ์มี
ความรักและหวงแหนในผืนป่า ขณะเดียวกัน การผูกผ้าสีเหลืองไว้กับต้นไม้ใหญ่จะเป็นการป้องปราม
ไม่ให้ต้นไม้ถูกตัด

๒) กิจกรรมที่ ๒ “สร้างสรรค์สิ่งที่ต้องการสื่อสารในรูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์ โดยใช้หลักพรหมวิหาร ๔”

การพัฒนากระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน เป็นการประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ซึ่งเป็นหลักธรรมอันเป็นเครื่องกำกับความประพฤติที่ประเสริฐ บริสุทธิ์หลักที่ช่วยสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของคนในสังคมไทย ประกอบด้วยหลัก ๔ ประการ คือ ๑) เมตตา ความรักใคร่ปรารถนาจะให้ผู้อื่นมีความสุข มีจิตอันแผ่ไมตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์ทั่วหน้า อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดปล่อยบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของตนและสัตว์ทั้งปวง ๒) กรุณา คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันที่จะปลดปล่อย บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ แสดงออกมาด้วยเข้าช่วยเหลือเจือจุนด้วยความเต็มใจเสมอ ๓) มุทิตา ความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีกินดี มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่น เบิกบานอยู่เสมอต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญอกงามยิ่งขึ้นไป เมื่อเห็นเขาประสบความสำเร็จอกงามยิ่งขึ้นไปก็พลอยยินดีปรีดาปราโมทย์บันเทิงใจด้วย และ ๔) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง คือ มองตามความเป็นจริง โดยวางจิตเยียบสม่ำเสมอ มั่นคง แน่วแน่เที่ยงตรงดุจตราขึง เมื่อมองเห็นบุคคลที่ได้รับผลของกรรมดีหรือกรรมชั่ว ซึ่งสมควรแก่เหตุผลที่ตนได้กระทำไว้ พร้อมทั้งจะวินิจฉัย วางตนและปฏิบัติตามความเที่ยงธรรมไม่เอนเอียงด้วยอคติ

จากการดำเนินกิจกรรมกลุ่มถึงการสร้างสรรค์สิ่งที่ต้องการสื่อสารในรูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์ โดยใช้หลักพรหมวิหาร ๔ สรุปได้ว่า ควรนำหลักของพรหมวิหารทั้ง ๔ ด้านเผยแพร่ให้สังคมได้รับรู้ถึงหลักธรรมนี้ และเชื่อมโยงเข้าการสร้างความเข้าใจในความแตกต่างผ่านวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นอัตลักษณ์เฉพาะของชาติพันธุ์ ดังนี้

(๑) เมตตา การนำเสนอควรแสดงออกถึงความรัก ความปรารถนาดี ความเป็นมิตรต่อกัน เช่น ภาพการทำงานร่วมกัน ความสามัคคี

(๒) กรุณา ควรนำเสนอการช่วยเหลือ แบ่งปันซึ่งกันและกัน เช่น การให้ความช่วยเหลือกลุ่มเด็กและเยาวชนของชาติพันธุ์ เพื่อให้เห็นว่า คนในสังคมควรจะกรุณาต่อเด็กและเยาวชนอันจะเป็นกำลังสำคัญของชาติต่อไปในอนาคต

(๓) มุทิตา ควรนำเสนอความสำเร็จหรือข้อดีของกลุ่มชาติพันธุ์ที่ดีอยู่ เช่น การชื่นชมยินดีในความสำเร็จของหน้าที่การงาน ดังที่ทราบว่ามีสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรเป็นชาติพันธุ์กระเหรี่ยง และเป็นไทลื้อ และมีอาชีพเป็นครู เป็นต้น

(๔) อุเบกขา ควรนำเสนอการวางตนเป็นกลาง เป็นผู้มีความยุติธรรมให้แก่กันโดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์

สำหรับรูปแบบของสื่อที่ควรใช้ในการสื่อสารกับสังคม คือ ควรจัดทำเป็น อินโฟกราฟิก(Infographics) และนำเสนอผ่านสื่อโซเชียล อาทิ Facebook TikTok เป็นต้น การจัดทำสื่อแบบอินโฟกราฟิกจะทำให้ข้อมูลง่ายต่อความเข้าใจ ซึ่งเหมาะสำหรับผู้คนในยุคที่ใช้เทคโนโลยีเครื่องมือสื่อสาร Social Network

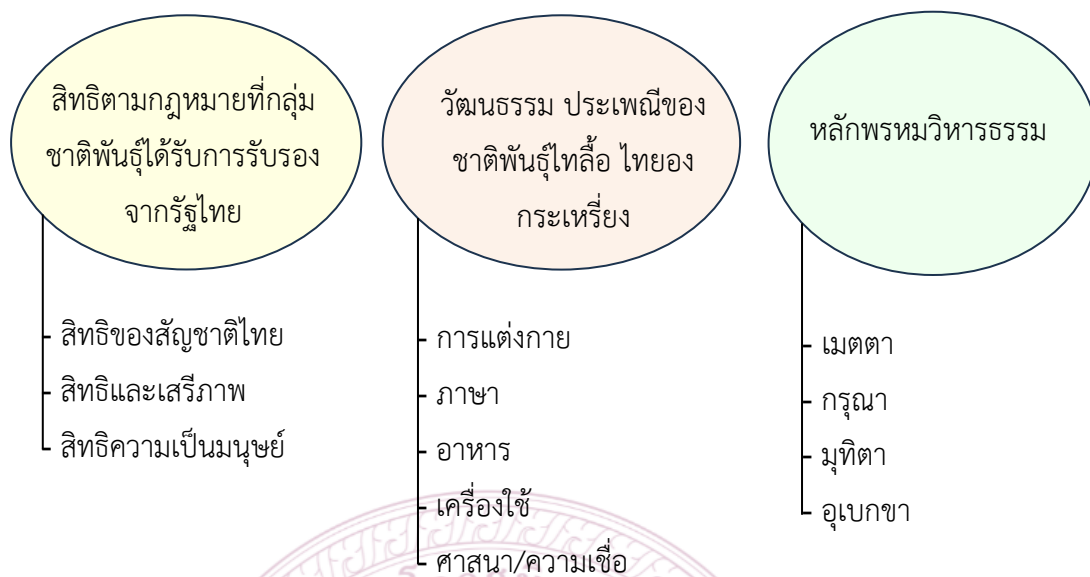
ภาษาที่ควรใช้เพื่อจัดทำสื่ออินโฟกราฟิกนั้น มีความคิดเห็นว่า ควรเป็นภาษาที่สวยงาม มีความคล้องจองกัน สอดรับประสานกัน ดังนั้น การใช้บทกลอนในการสื่อสารจึงเป็นรูปแบบที่น่าจะมีความเหมาะสมต่องานวิจัยนี้

สรุป กิจกรรมการระดมความคิดเห็นในการวิเคราะห์ความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ในการวิเคราะห์ความแตกต่างของตนที่ต้องการนำเสนอสู่สังคมนั้น พบว่า

- ๑) ควรนำเสนอความเป็นพลเมืองไทยบนพื้นฐานของกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ สิทธิเสรีภาพและความเป็นมนุษย์
- ๒) ควรนำเสนอความภูมิใจในชาติพันธุ์ผ่านวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ ในด้านการแต่งกายที่สวยงาม ด้านภาษา ด้านอาหาร ด้านความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ
- ๓) ควรนำเสนอหลักพรหมวิหารผ่านรูปภาพของชาติพันธุ์ที่แสดงถึงความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา
- ๔) ควรใช้สื่ออินโฟกราฟิกในการเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะผ่านช่องทางสื่อโซเชียลที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน
- ๕) ควรใช้บทกลอนที่มีความกระชับ ภาษาสวยงาม ไพเราะ และสอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการนำเสนอ

๔.๒.๒ การออกแบบสื่อเพื่อสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

จากผลการสังเคราะห์ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน และการระดมความคิดเห็นในการวิเคราะห์ความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ ถึงสิ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์ต้องการสื่อสารกับสังคมเพื่อสร้างความเข้าใจในความแตกต่าง ผู้วิจัยสรุปได้ ๓ ส่วน ดังแผนภาพนี้



ภาพที่ ๔.๒๗ ประเด็นสำคัญเพื่อการออกแบบสื่อ

การออกแบบสื่ออินโฟกราฟิก ผู้วิจัยออกแบบตามขั้นตอน ดังนี้



ภาพที่ ๔.๒๘ ขั้นตอนการออกแบบสื่ออินโฟกราฟิก

ขั้นตอนที่ ๑ จุดประสงค์และเป้าหมายของสื่อ เป็นการสื่อสารกับสังคมให้รับรู้ถึงความมีตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านการแสดงออกถึงสิทธิและเสรีภาพ โดยใช้วัฒนธรรมประเพณี ความเป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ในด้านศาสนา/ความเชื่อ การแต่งกาย อาหาร เป็นต้น และใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการสร้างความเข้าใจแก่คนในสังคมให้เข้าใจในอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ให้มากขึ้น

ขั้นตอนที่ ๒ เน้นสาระสำคัญ ผู้วิจัยคัดเลือกข้อมูลจากการสังเคราะห์ นำมาผลิตเป็นอินโฟกราฟิกให้ตรงประเด็นและให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่าย เพื่อให้เกิดเอกภาพ แต่ยังคงมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม ทั้งด้านภาษา ด้านอาหาร ด้านการแต่งกาย สร้างการอยู่ร่วมกันด้วยการไม่ลดค่า ไม่ด้อยค่าความเป็นอื่น ให้เห็นถึงความงามของการอยู่ร่วมกันในสังคม

ขั้นตอนที่ ๓ การค้นหาข้อมูลเชิงลึก จากการค้นหาข้อมูลเชิงลึกจากข้อสรุป ๓ ส่วนข้างต้น ทำให้ทราบว่า **“ความเป็นไทย” ควรถูกนิยามใหม่** เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกกลุ่มชาติพันธุ์ เพราะมนุษย์ทุกคนบนโลกนี้ควรได้รับความเป็น **“ธรรม”** อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งในธรรมนี้จะมี ความหมายที่หลากหลาย ธรรมที่หมายถึง **“คุณงามความดี”**, **“สภาพที่ทรงไว้”**, **“ธรรมชาติ”**, **“ความจริง”** เป็นต้น

ดังนั้น นิยาม **“ความเป็นไทย”** เพื่อให้เกิด **“ความเป็นธรรม”** จึงครอบคลุมกับ **“สิทธิทางกฎหมาย”** ที่ชาติพันธุ์พึงได้รับ **“ธรรมชาติและความเป็นจริงของธรรมเนียมหรือวัฒนธรรมประเพณีที่ปฏิบัติของวิถีการดำเนินชีวิตที่ต้องปล่อยให้ดำเนินไปตามธรรมชาติ โดยไม่ให้ใครมาเปลี่ยนแปลงหรือด้อยค่าได้ ส่วนพรหมวิหารธรรม เป็นธรรมอันประเสริฐที่จะช่วยเกื้อหนุนให้ผู้คนในสังคมอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน และมีความยุติธรรม**

ความเป็นไทย จึงไม่ควรมีองค์ประกอบของความเป็นอื่นที่เคยถูกแบ่งแยกไว้ในอดีต ซึ่งปัจจุบันถูกหลอมละลายเกือบหมด ดังนั้น การนิยามความเป็นไทยใหม่ จึงควรดำเนินการตามกระบวนการเปิดใจให้กับคนในสังคมที่ยังคงมีความคิดแบ่งแยกความเป็นไทยและความเป็นอื่น ให้เกิดมุมมอง เกิดการรับรู้ถึงสิทธิที่ชาติพันธุ์ได้รับซึ่งคนในสังคมบางส่วนอาจจะหลงลืม หรือยังมีความคิดแบ่งแยก กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทความแตกต่างของชาติพันธุ์ จึงมีองค์ประกอบ คือ

๑) การยึดหลักของกฎหมาย ว่าด้วยการได้รับ **“สัญชาติไทย”** อันนำมาซึ่งสิทธิการเป็นพลเมืองของประเทศไทยภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย ซึ่งตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ๒๕๖๐ ได้กำหนดไว้ใน มาตรา ๔ **“ศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์” “สิทธิ เสรีภาพ”** และความเสมอภาคของบุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน โดยพื้นฐานความเป็นพลเมืองในระบอบประชาธิปไตยมีหลักการ ๓ ประการคือ (๑) เคารพศักดิ์ศรีศรีความเป็นมนุษย์ที่ทุกคนเกิดมามีคุณค่าเท่ากัน มีอาจล่วงละเมิดได้การมีอิสรภาพ และความเสมอภาคการยอมรับในเกียรติภูมิของแต่ละบุคคลโดยไม่คำนึงถึงสถานภาพทางสังคม

ยอมรับความแตกต่างของทุกคน (๒) เคารพสิทธิเสรีภาพและกฎกติกาของสังคมที่เป็นธรรมโดยให้ความสำคัญต่อสิทธิเสรีภาพการมีกฎกติกาที่วางอยู่บนความยุติธรรมและชอบธรรมมีหลักนิติรัฐในการคุ้มครองสิทธิเสรีภาพมิให้ถูกละเมิดและ(๓) รับผิดชอบต่อตนเองผู้อื่นและสังคม

๒) การยึดหลักของธรรมเนียมปฏิบัติของวัฒนธรรมประเพณีต่าง ๆ ของชาติพันธุ์ ซึ่งไม่อาจล่วงละเมิดได้ บุคคลย่อมมีสิทธิในการแสดงออกที่ไม่สร้างผลกระทบเชิงลบต่อสังคมและประเทศชาติ ดังนั้น ชาติพันธุ์ที่มีอัตลักษณ์ของตนเองนั้น ต้องได้รับอิสรภาพและความเสมอภาคในการแสดงออกถึงสถานภาพของตนเอง

๓) การยึดหลักธรรม ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ ใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนาในการกำกับวิถีการดำเนินชีวิต ซึ่งหลักธรรมที่เหมาะสมต่อการอยู่ร่วมกันบนโลกย่อมต้องมีความเมตตา กรุณา ต่อกันเป็นเบื้องต้น ดังนั้น หลักธรรมที่เหมาะสมสำหรับการสร้างความเข้าใจในความแตกต่างนี้ จึงควรใช้ “หลักพรหมวิหารธรรม” เป็นเครื่องมือในการสร้างความเข้าใจ สร้างการเห็นคุณค่าต่อเพื่อนมนุษย์ และยอมรับในตัวตนของคนอื่น

ในการค้นหาข้อมูลเชิงลึก จึงทำให้ได้หัวข้อของสื่ออินโฟกราฟิกโดยใช้หัวข้อว่า “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” ดังที่ได้อธิบายไว้ข้างต้น และสรุปเป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจผ่านการเล่าเรื่องในขั้นตอนที่ ๕

ขั้นตอนที่ ๕ สร้างการเล่าเรื่อง การออกแบบในขั้นตอนนี้ ได้เชื่อมต่อข้อมูลกับรูปภาพ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน ซึ่งข้อมูลกับรูปภาพที่ควรนำมาใช้กำหนดการเล่าเรื่อง จำนวน ๕ ชุด โดยชุดสื่อชุดที่ ๒-๕ จะเป็นบทกลอนที่แต่งโดย ครูธนะกร แก้วคำปา ซึ่งเป็นครูสอนภาษาไทยในโรงเรียนของอำเภอกู่ซาง จังหวัดพะเยา รายละเอียดการสร้างการเล่าเรื่องตามกระบวนการสร้างความเข้าใจมีดังนี้

สื่อชุดความรู้ที่ ๑ ชื่อ “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” เป็นการเล่าเรื่องของ “ธรรม” ที่จะใช้เพื่อลดความแตกต่าง และสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับวิถีของชาติพันธุ์ โดย “ธรรม” นี้จะแบ่งเป็น ๓ ส่วน คือ ธรรม-ตามกฎหมาย ธรรม-ตามธรรมเนียม และพรหมวิหาร-ธรรม มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๔.๔ สร้างการเล่าเรื่องสื่อชุดความรู้ที่ ๑ ชื่อ “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม”

ชื่อเรื่อง/หัวข้อ ที่นำมาใช้	รายละเอียดข้อมูลที่นำมาใช้	ลักษณะรูปภาพที่นำมาใช้
ความเป็นไทย บนความเป็น ธรรม	- ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม - การนำเข้าสู่ข้อมูล นำเสนอประโยคว่า “ให้ “ธรรม” นำทาง ลดความต่าง สร้างความเข้าใจ ในวิถี “ชาติพันธุ์ไทย”	- ภูเขาที่บังซึ่งถึงภูมิลำเนาที่ อยู่อาศัยของชาติพันธุ์ - การแต่งกายของชาติพันธุ์ - ธงชาติไทย
ธ ร ร ม - ต า ม กฎหมาย	- สัญชาติ กล่าวถึง การยืนยันความเป็นตัวตนคน ไทย นำเสนอผ่านประโยคว่า “เราเป็นคนไทยโดย สัญชาติ” - สิทธิและเสรีภาพ กล่าวถึง การได้รับสิทธิตาม กฎหมาย นำเสนอผ่านประโยคว่า “เรามีสิทธิและ เสรีภาพตามกฎหมาย” - ความเป็นมนุษย์ กล่าวถึง ความเท่าเทียมในฐาน มนุษย์ นำเสนอผ่านประโยคว่า “เราเป็นมนุษย์ เรา ย่อมมีสิทธิความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน”	- ภาพเด็กเยาวชนในชุด ชาติพันธุ์ - ภาพความเป็นอิสระ เสรีภาพ
ธ ร ร ม - ต า ม ธรรมเนียม	- กล่าวถึง ความแตกต่างที่ไม่แปลกแยก นำเสนอ ผ่านประโยคที่ว่า “แม้แตกต่างด้วยธรรมเนียม ปฏิบัติ แต่ไม่แปลกแยก” - การแต่งกาย กล่าวถึง ความภูมิใจในชาติพันธุ์ นำเสนอผ่านประโยค “เราภูมิใจในความเป็นเรา - อาหาร กล่าวถึง ประโยชน์และรสชาติของอาหาร นำเสนอผ่านประโยคว่า “เราทานอาหารที่มี ประโยชน์ ปลอดภัย และอร่อย” - ศาสนา/ความเชื่อ กล่าวถึง การดำเนินชีวิตตาม พุทธศาสนา นำเสนอผ่านประโยคว่า “เราดำเนินวิถี ชีวิตตามธรรมในพระพุทธศาสนา”	- ภาพอาหารของชาติพันธุ์ - ภาพการทอผ้า - ภาพการไหว้สิ่งศักดิ์สิทธิ์
พรหมวิหาร- ธรรม	- กล่าวถึง คำจำกัดความของหลักพรหมวิหาร นำเสนอผ่านประโยคว่า “ธรรมอันประเสริฐของ พรหม” ผู้มีพรหมวิหารเปรียบดังผู้มีธรรมอัน ประเสริฐ	- ภาพพระสงฆ์ - การแจกลีลาของ

ชื่อเรื่อง/หัวข้อ ที่นำมาใช้	รายละเอียดข้อมูลที่นำมาใช้	ลักษณะรูปภาพที่นำมาใช้
	- เมตตา หมายถึง ให้ความรัก ประรณาคดี ความเป็นมิตรต่อกัน - กรุณา หมายถึง ให้ความช่วยเหลือ แบ่งปันซึ่งกันและกัน - อุเบกขา หมายถึง วางตนเป็นกลาง มีความยุติธรรมให้แก่กัน ไม่รังแกชาติพันธุ์ด้วยความไม่รู้กฎหมาย หรือการเอารัดเอาเปรียบ	

สื่อชุดความรู้ที่ ๒ เรื่อง “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” แบบบทกลอน เป็นการรวบรวมข้อมูลของเรื่องราวทั้งหมดของความเป็นไทย ความเป็นอื่นของชาติพันธุ์ และหลักพรหมวิหารธรรมมาเล่าเรื่อง เพื่อต้องการสื่อ ให้คนในสังคมเข้าใจในความแตกต่างของชาติพันธุ์ไทยอง กระเหรี่ยง ว่าไม่ได้เป็นคนที่แตกต่างจากคนไทย เขาก็เป็นคนไทย ดำเนินชีวิตที่ดีตามวิถีทางพระพุทธศาสนา และเขามีความภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ภูมิใจที่ได้เป็นคนไทย เหมือนกับคนไทยคนอื่น มีรายละเอียดดังนี้

ตารางที่ ๔.๕ สร้างการเล่าเรื่องสื่อชุดความรู้ที่ ๒ ชื่อ “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” แบบบทกลอน

ชื่อเรื่อง/หัวข้อ ที่นำมาใช้	รายละเอียดข้อมูลที่นำมาใช้	ลักษณะรูปภาพที่นำมาใช้
ความเป็นไทย บนความเป็น ธรรม	- แต่งบทกลอนที่กล่าวถึง ความเป็นไทย บน ความเป็นธรรม - แสดงถึงวิถีชีวิตโดยรวมของชาติพันธุ์ - แสดงถึงสิทธิและเสรีภาพ ความเท่าเทียม - แสดงถึงการสร้างสรรค์เอกลักษณ์การแต่งกาย - แสดงถึงเมตตา กรุณา ความสามัคคี	- ภาพขุนเขา - การทำบุญใส่บาตรของชาติพันธุ์ - ความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนา - การแต่งกายของชาติพันธุ์ - การแสดงออกถึงประเพณี

บทกลอนที่แต่งหัวข้อ “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม”

ขุนเขา โอบอ้อม สรรพชีวิต	มิเคยคิด เลือกรัก สมัครใคร่
หลากหลาย ชาติพันธุ์ นั้นคือ “ไท”	ล้วนภูมิใจ ในชาติเชื้อ ศาสน์อำรง
หนึ่งมนุษย์ พึงสิทธิ เสรีภาพ	แผ่นดินไทย ชิมซาบ มุ่งประสงค์
คนเท่ากัน ใจเท่าเทียม ย่อมยรรยง	อย่าเหยียบย่ำ หยั่นลง ไทยด้วยกัน
ต่างวิถี มีความเด่น เห็นเลื่องชื่อ	เอกลักษณ์ สองมือคน ชนสร้างสรรค์
เปี่ยมศรัทธา ความเชื่อ เกื้อชีวัน	ชาติพันธุ์ พร้อมพริ้ง สามัคคี
เมตตา โอบอ้อม สรรพชีวิต	บังเกิดจิต กรุณา สง่าศรี
แบ่งปัน ฉันทเพื่อน ไม่ตรี	ผืนไทยนี้ เป็นหนึ่งเดียว ใจเกลียวกลม

สื่อชุดความรู้ที่ ๓ เรื่อง “ธรรม-ตามกฎหมาย” เป็นการเล่าเรื่องผ่านกฎหมายพื้นฐานของพลเมืองไทยที่ได้รับ คือ การได้รับสัญชาติไทย สะท้อนได้ว่า เป็นคนไทยจริงๆ เมื่อเป็นพลเมืองไทยแล้วย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามที่กฎหมายให้ เช่น การใช้สิทธิใช้เสียงในการเลือกตั้ง และสิทธิความเป็นมนุษย์ ที่ทุกคนบนโลกนี้ควรปฏิบัติต่อกันด้วยความเท่าเทียม มีรายละเอียดการสร้างการเล่าเรื่อง ดังนี้

ตารางที่ ๔.๖ สร้างการเล่าเรื่องสื่อชุดความรู้ที่ ๓ ชื่อ “ธรรม-ตามกฎหมาย”

ชื่อเรื่อง/หัวข้อ ที่นำมาใช้	รายละเอียดข้อมูลที่นำมาใช้	ลักษณะรูปภาพที่นำมาใช้
ธรรม-ตาม กฎหมาย	แต่งบทกลอนที่กล่าวถึง สัญชาติ สิทธิและเสรีภาพ และความเป็นมนุษย์ - สัญชาติ : สื่อถึงการเป็นคนไทยโดยสัญชาติไทยของชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง และอยู่ใต้ร่มโพธิ์ของในหลวง - สิทธิและเสรีภาพ : การมีสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมาย เหมือนกับคนไทยทั่วไป เช่น สิทธิการเลือกตั้ง สวัสดิการต่าง ๆ ที่คนไทยพึงได้รับ รวมถึงสิทธิการเป็นเจ้าของแผ่นดิน - ความเป็นมนุษย์ : มีความเป็นมนุษย์เหมือนคนอื่น ย่อมมีสิทธิความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน จะสื่อถึงการหยุดการหยุดบุลลีในกลุ่มชาติพันธุ์	- ภาพการศึกษา - การทำกิจกรรมของกลุ่มนักศึกษา -

บทกลอนที่แต่งหัวข้อ “ธรรม-ตามกฎหมาย”

หนึ่งมนุษย์ พึงสิทธิ เสรีภาพ แผ่นดินไทย ชีมชาบ มุ่งประสงค์
คนเท่ากัน ใจเท่าเทียม ย่อมยรรยง อย่าเหยียบย่ำ หยั่นลง เราคนไทย
“อย่ายกตน ช่มท่าน” ว่าตนเด่น ต่างคนเช่น มนุษย์ สองมือไซ้
จะดีชั่ว รวยจน ผลที่ใจ เคารพใน ผู้อื่น น่าชื่นชม
สัญชาติไทย คือไทย ถิ่นไทสัน ทั่วทุกถิ่น เน้นสร้างคุณ หนุนเหมาะสม
พลเมืองรู้ หน้าที่ เกื้อสังคม ในไถ่ร่ม โพธิ์ทอง ของแผ่นดิน

สื่อชุดความรู้ที่ ๔ เรื่อง “ธรรม-ตามธรรมเนียม” กล่าวถึงธรรมเนียมปฏิบัติอันเป็นอัตลักษณ์สืบต่อกันมาของชาติพันธุ์ แม้แตกต่างด้วยธรรมเนียมปฏิบัติ แต่ไม่แปลกแยก ให้เข้าใจในความเป็นตัวตนของชาติพันธุ์ มีรายละเอียดการสร้างการเล่าเรื่อง ดังนี้

ตารางที่ ๔.๗ สื่อชุดความรู้ที่ ๔ เรื่อง “ธรรม-ตามธรรมเนียม”

ชื่อเรื่อง/หัวข้อ ที่นำมาใช้	รายละเอียดข้อมูลที่นำมาใช้	ลักษณะรูปภาพที่นำมาใช้
ธรรม-ตาม ธรรมเนียม	แต่งบทกลอนที่กล่าวถึง - ศาสนา/ความเชื่อ : สื่อถึงการนับถือพระพุทธศาสนา และการใช้ความเชื่อเพื่อกำกับการดำเนินชีวิตที่ดี - การแต่งกาย : สื่อถึงภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ไทลื้อ, ไทยอง, กะเหรี่ยง มีชุดที่สวยงาม อ่อนช้อย และต้องใช้ความพยายามในการทักทอ รังสรรค์ - อาหาร : มีอาหารของชาติพันธุ์ที่อร่อยมีคุณค่าทางโภชนาการ เน้นทานผัก สมุนไพร	- ภาพการแสดง - ภาพหนุ่มสาวที่แต่งกายด้วยชุดชาติพันธุ์ - ภาพอาหารชาติพันธุ์

บทกลอนที่แต่งในหัวข้อ “ธรรม-ตามธรรมเนียม”

ต่างวิถี มีความเด่น เห็นเลื่องชื่อ เอกลักษณ์ สองมือคน ชนสร้างสรรค์
เปี่ยมศรัทธา ความเชื่อ เกื้อชีวัน ชาติพันธุ์ พร้อมรัก สามัคคี
ถักทอด้วย สายใย ใจมุ่งมั่น ไหมเลือกสรร มนต์เสน่ห์ แห่งเส้นสี
ถักทอใจ ภูมิปัญญา กรรมวิธี เป็นเครื่องชี้ วัฒนธรรม ประจำตน
พืชผักมาก หลากสายพันธุ์ จัดสรรปรุง สมุนไพร หอมฟุ้ง ประโยชน์ล้ำ
ตามตำรับ ชาติพันธุ์ บรรพชน นำเยียมยล ยอดคุณค่า สารพัน

สื่อชุดความรู้ที่ ๕ เรื่อง “พรหมวิหาร-ธรรม” เล่าถึงการนำหลักพรหมวิหาร ๔ มาใช้เพื่อสร้างให้คนในสังคมมีความเมตตา กรุณา อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนกัน มีรายละเอียดการสร้างการเล่าเรื่อง ดังนี้

ตารางที่ ๔.๘ สื่อชุดความรู้ที่ ๕ เรื่อง “พรหมวิหาร-ธรรม”

ชื่อเรื่อง/หัวข้อที่นำมาใช้	รายละเอียดข้อมูลที่นำมาใช้	ลักษณะรูปภาพที่นำมาใช้
พรหมวิหาร-ธรรม	แต่งบทกลอนที่กล่าวถึง - ผู้ที่มีพรหมวิหารเปรียบดังผู้มีธรรมอันประเสริฐ - เมตตา : ให้มีความรัก ปราศจากอคติ เป็นมิตรต่อกัน - กรุณา : ให้ช่วยเหลือ แบ่งปันซึ่งกันและกัน - มุทิตา : ให้ชื่นชมยินดีในความสำเร็จ - อุเบกขา : ให้วางตนเป็นกลาง	- ภาพหนุ่มสาวที่แต่งกายด้วยชุดชาติพันธุ์ - ภาพคนโง่ - ภาพการแจกสิ่งของ - ภาพเด็ก

บทกลอนที่แต่งในหัวข้อ “พรหมวิหาร-ธรรม”

หากหัวใจ ไทยล้วน สามัคคี	กายวชิ เสริมสิ่ง งดงามไซ้
ทุกทวยราษฎร์ ชาติพันธุ์ แม่นไกลไกล	รวมเป็นหนึ่ง เดียวได้ ธรรมคำจูน
เมตตา รัก สามัคคี ดีทุกเมื่อ	กรุณา ช่วยเหลือ และเกื้อหนุน
มุทิตา พลอยยินดี จิตเป็นทุน	อุเบกขา ด้วยบุญ ใจเป็นกลาง
ธรรมประเสริฐ เกิดโลก ให้น่าอยู่	ยุติธรรม คำชู ไม่แบ่งข้าง
ความเป็นไทย ด้วยธรรม น้อมนำทาง	ต่างเสริมสร้าง ผดุงไทย ให้ร่มเย็น

ขั้นตอนที่ ๕ แบ่งสัดส่วนและใส่ภาพประกอบ เป็นขั้นตอนของการออกแบบกราฟิกโดยการนำข้อมูล ภาพประกอบ มาจัดวางและออกแบบตัวอักษรให้มีความเด่นและน่าสนใจ รวมถึงลดทอน สีเส้นของสื่ออินโฟกราฟิก ผู้วิจัยวางกรอบของกราฟิกโดยพิจารณาองค์ประกอบไว้ดังนี้

๑) สี จะเป็นจุดที่ดึงดูดความน่าสนใจ เป็นสิ่งที่เน้นย้ำความสำคัญ จะสื่อถึงอารมณ์ของข้อมูลที่นำมาเล่า ในงานออกแบบนี้ ผู้วิจัยใช้สีที่สดใส และแต่ละชุดของสื่อจะใช้สีที่แตกต่างกัน ทั้งตัวอักษรและสีพื้นหลัง

๒) ขนาดของสื่อ กำหนดขนาดของสื่อคือ มีขนาดความกว้าง ๕๙.๔ เซนติเมตร ยาว ๘๔.๑ เซนติเมตร ความละเอียดของภาพมีค่าเท่ากับ ๓๐๐ DPI เพื่อให้มีความคมชัดของภาพ

๓) ตัวอักษร ใช้ตัวอักษรชื่อเรื่องขนาดใหญ่ และหัวข้อรองมีขนาดลดหลั่นลงมา

๔) ภาพประกอบ ได้คัดเลือกภาพประกอบงานวิจัยโดยขออนุญาตเจ้าของภาพ และได้รับการอนุญาตโดยไม่ผิดกฎหมาย

ชุดสื่ออินโฟกราฟิกที่ออกแบบเสร็จแล้ว มีรายละเอียดดังภาพต่อไปนี้

ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม

**ให้ "ธรรม" นำทาง ลดความต่าง
สร้างความเข้าใจ ในวิถี "ชาติพันธุ์ไทย"**

ธรรม-ตามกฎหมาย

สัญชาติ : เราเป็นคนไทยโดยสัญชาติ
สิทธิและเสรีภาพ : เรามีสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมาย
ความเป็นมนุษย์ : เราเป็นมนุษย์ เราย่อมมีสิทธิความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน

ธรรม-ตามธรรมเนียม

"แม้แตกต่างด้วยธรรมเนียมปฏิบัติ แต่ไม่แปลกแยก"

การแต่งกาย : เราภูมิใจในความเป็นเรา
อาหาร : เราทานอาหารที่มีประโยชน์ ปลอดภัย และอร่อย
ศาสนา/ความเชื่อ : เราดำเนินวิถีชีวิตตามธรรมในพระพุทธศาสนา

พรหมวิหาร-ธรรม

"ธรรมอันประเสริฐของพรหม" ผู้มีพรหมวิหารเปรียบดังผู้มีธรรมอันประเสริฐ

เมตตา หมายถึง ให้ความรัก ปราบปรามดี ความเป็นมิตรต่อกัน
กรุณา หมายถึง ให้ช่วยเหลือ แบ่งปันซึ่งกันและกัน
มุทิตา หมายถึง ชื่นชมยินดีในความสาเร็จซึ่งกันและกัน
อุเบกขา หมายถึง วางตนเป็นกลาง มีความยุติธรรมให้แก่กัน
ไม่รังแกชาติพันธุ์ด้วยความไม่รักกฎหมาย หรือการเอาวัดเอาเปรียบ

จัดทำโดย
พระครูภาวนาโสภิต, ผศ. ดร. และคณะ
วิทยาลัยสงฆ์สาทร มหาวิทยาลัยมหาลาภราชวิทยาลัย

ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566

ภาพที่ ๔.๒๙ สื่อชุดความรู้ที่ ๑ “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม”

ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม



ขุนเขา โอบอ้อม สรรพชีวิต
หลากหลาย ชชาติพันธุ์ นั้นคือ “ไท”
หนึ่งมนุษย์ พึงสิทธิ เสรีภาพ
คนเท่ากัน ใจเท่าเทียม ย่อมयरรอง
ต่างวิถี มีความเด่น เห็นเลื่องชื่อ
เปี่ยมศรัทธา ความเชื่อ เกื้อชีวัน
เมตตา โอบอ้อม สรรพชีวิต
แบ่งปัน จันเพื่อน ไมตรี

มิเคยคิด เลือกรัก ส้มครัเครือ
ล้วนภูมิใจ ในชาติเชื้อ ศาสน์ธารง
แผ่นดินไทย ชิมซาบ มุ่งประสงค์
อย่าเหยียบย่ำ หยั่นลง ไทยด้วยกัน
เอกลักษณ์ ส่องมือคน ชนสร้างสรรค์
ชาติพันธุ์ พร้อมพรัก สามัคคี
บังเกิดจิต กรุณา สง่าศรี
ผืนไทยนี้ เป็นหนึ่งเดียว ใจเกลียวกลม

ผู้แต่ง นายชนะกร แก้วคำป่า (ครู)



โครงการวิจัยเรื่อง “ความเป็นไทยและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันในสังคมไทย”
จัดทำโดย พระครูภาวนาโชติ, ผศ. ดร. แสงฉน
วิทยาลัยสงฆ์สาธิต มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566

ภาพที่ ๔.๓๐ สื่อชุดความรู้ที่ ๒ “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” บทกลอน

ธรรม - ตามกฎหมาย

หนึ่งมนุษย์ ฟังสิทธิ เสรีภาพ
คนเท่ากัน ใจเท่าเทียม ย่อมขรรยง
“อย่ายกตน ข่มท่าน” ว่าตนเด่น
จะดีชั่ว รวยจน ผลที่ใจ
สัญชาติไทย คือไทย ถิ่นไทล้น
พลเมือง รู้หน้าที่ เกื้อสังคม

แผ่นดินไทย ชิมซาบ มุ่งประสงค์
อย่าเหยียบย่ำ หยั่นลง เราคนไทย
ต่างคนเช่น มนุษย์ สองมือไขว้
เคารพใน ผู้อื่น น้ำขึ้นชม
ทั่วทุกถิ่น เน้นสร้างคุณ หนุนเหมาะสม
ในได้ร่ม โพธิทอง ของแผ่นดิน

ผู้แต่ง นายชนะกร แก้วคำปา (ครู)



โครงการวิจัยเรื่อง “ความเชื่อใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาวจังหวัดสุโขทัย”
จัดทำโดย พระครูภาวนาโสภิต, ผศ. ดร. และคณะ
วิทยาลัยสงฆ์ล้านนา มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566

ภาพที่ ๔.๓๑ สื่อชุดความรู้ที่ ๓ “ธรรม-ตามกฎหมาย”

❀ ธรรม-ตามธรรมนิยม ❀

ต่างวิถี มีความเด่น เห็นเลื่องชื่อ
เปี่ยมศรัทธา ความเชื่อ เกื้อชีวิต
ถักทอด้วย สายใย ใจมุ่งมั่น
ถักทอใจ ภูมิปัญญา กรรมวิถี
พืชผักมาก หลากสายพันธุ์ จัดสรรปรุง
ตามตำรับ ชชาติพันธุ์ บรรพชน

เอกลักษณ์ สองมือคน ชนสร้างสรรค์
ชาติพันธุ์ พร้อมพรัก สามัคคี
ไหมเลือกสรร มนต์เสน่ห์ แห่งเส้นสี
เป็นเครื่องชี้ วัฒนธรรม ประจำตน
สมุนไพร หอมฟุ้ง ประโยชน์ล้ำ
น้ำเอี่ยมขล ยอดคุณค่า สารพัน

ผู้แต่ง นายชนะกร แก้วคำปา (ครู)



โครงการวิจัยเรื่อง “ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน”
จัดทำโดย พระครูภาวนาโสภิต, ผศ. ดร. และคณะ
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566

ภาพที่ ๔.๓๒ สื่อชุดความรู้ที่ ๔ “ธรรม-ตามธรรมนิยม”

พรหมวิหาร-ธรรม

หากหัวใจ ไทยล้วน สามัคคี
ทุกทวยราษฎร์ ชชาติพันธุ์ แม้นไกลใกล้

เมตตา รัก สามัคคี ดีทุกเมื่อ

มุทิตา พลอยยินดี จิตเป็นทุน
ธรรมประเสริฐ เปิดโลก ให้น่าอยู่
ความเป็นไทย ด้วยธรรม น้อมนำทาง

กายวิ เสริมสิ่ง จดงามไซ้
รวมเป็นหนึ่ง เดียวได้ ธรรมคำจูน

กรุณา ช่วยเหลือ และเกื้อหนุน

อุเบกขา ด้วยบุญ ใจเป็นกลาง
ยุติธรรม คำชู้ ไม่แบ่งข้าง
ต่างเสริมสร้าง ผดุงไทย ให้ร่มเย็น



โครงการวิจัยเรื่อง “ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน”
จัดทำโดย พระครูภาวนาโสภิต, ผศ. ดร. และคณะ
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์
วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566

ภาพที่ ๔.๓๓ สื่อชุดความรู้ที่ ๕ “พรหมวิหาร-ธรรม”

๔.๒.๓ การประเมินผลสื่อ

การประเมินผลจากผู้ทรงคุณวุฒิด้านภาษาไทย ด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ จำนวน ๓ ท่าน เพื่อประเมินความเหมาะสม ความถูกต้องและควมมีประโยชน์ในการใช้งาน จากการประเมินผล พบความคิดเห็นของผู้ทรง กล่าวว่า ความเป็นชาติพันธุ์ ทำให้ทุกชาติพันธุ์รักเคารพสิทธิของกัน มีชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์เป็นศูนย์รวมใจ ศาสนาสอนให้ทุกชาติพันธุ์เป็นคนดี การให้การศึกษา สอนให้ทุกเป็นผู้มีความรู้และเป็นพลเมืองดี

ตารางที่ ๔.๙ ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและระดับการประเมินความเหมาะสม ความถูกต้องของเนื้อหา และประโยชน์ในการใช้งาน โดยผู้เชี่ยวชาญ

หัวข้อประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับเกณฑ์ประเมิน
๑. ความเหมาะสม			
๑.๑ องค์ประกอบของชุดความรู้มีความเหมาะสมต่อการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ฯ	๔.๔๐	๐.๘๙	มาก
๑.๒ เนื้อหาของชุดความรู้มีความเหมาะสมต่อการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ฯ	๔.๖๐	๐.๕๕	มาก
๑.๓ ภาษาที่ใช้ของชุดความรู้มีความเหมาะสมต่อการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ฯ	๓.๘๐	๐.๘๔	มาก
รวม	๔.๒๗	๐.๖๔	มาก
๒. ความถูกต้อง			
๒.๑ องค์ประกอบของชุดความรู้มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ	๔.๔๐	๐.๘๙	มาก
๒.๒ เนื้อหาของชุดความรู้ความถูกต้องตามหลักวิชาการ	๔.๔๐	๐.๘๙	มาก

หัวข้อประเมิน	ค่าเฉลี่ย	S.D.	ระดับเกณฑ์ประเมิน
๒.๓ ภาษาที่ใช้มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ	๔.๒๐	๐.๘๔	มาก
รวม	๔.๓๓	๐.๕๓	มาก
๓. ความมีประโยชน์			
๓.๑ องค์ประกอบของชุดความรู้ มีประโยชน์ต่อการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ฯ	๔.๔๐	๐.๘๙	มาก
๓.๒ เนื้อหาของชุดความรู้ มีประโยชน์ต่อการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ฯ	๔.๘๐	๐.๔๕	มาก
๓.๓ ภาษาที่ใช้ของชุดความรู้ มีประโยชน์ต่อการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ฯ	๔.๒๐	๐.๘๔	มาก
รวม	๔.๔๗	๐.๓๘	มาก
รวมทั้งหมด	๔.๓๖	๐.๔๕	มาก

จากตารางที่ ๔.๙ พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสม ความถูกต้องของเนื้อหา และประโยชน์ในการใช้งาน โดยผู้เชี่ยวชาญ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.45) และเพื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความมีประโยชน์ ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.38) รองลงมาคือ ด้านความถูกต้อง ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.53) และด้านความเหมาะสม ($\bar{X}=4.27$, S.D.=0.64) ตามลำดับ

จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว สรุปได้ว่า ชุดความรู้ ผ่านเกณฑ์การประเมินผล จึงสามารถนำไปใช้ได้

๔.๓ เผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง ของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงใน จังหวัดลำพูน

การเผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของ
ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน จะใช้เป็น
ต้นแบบในการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างในนิยามของความเป็นไทย
ใหม่ คือ “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” ซึ่งธรรมที่ใช้สื่อกับสังคมภายนอกประกอบด้วย
กฎหมายที่เป็นธรรม กฎหมายที่กลุ่มชาติพันธุ์ได้รับรองเป็นเอกสิทธิ์เช่นเช่นคนไทยคือ การได้รับ
สัญชาติไทย และการได้รับสัญชาติไทยนั้น ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์มีความภาคภูมิใจในความเป็นคนไทย
รักและหวงแหนแผ่นดินไทย ดังนั้นความเป็นไทยจากการมีสัญชาติไทยจึงเป็นจุดสลายความคิดการ
แบ่งแยกความเป็นอื่น อันหมายถึงการไม่ยอมรับชาติพันธุ์ในฐานะคนไทย

สิทธิและเสรีภาพ รวมถึงความเป็นมนุษย์ ที่กลุ่มชาติพันธุ์พึงต้องได้รับการปฏิบัติอย่างเท่า
เทียมกันเช่นเดียวกับคนทั้งโลก แม้ว่ากฎหมายจะอนุญาตให้เผยแพร่อัตลักษณ์ของตนตามแนวทางที่
รัฐกำหนดให้โดยไม่แสดงออกในทางลบ แต่คนในสังคมที่ไม่ได้ใกล้ชิด ไม่ได้เปิดใจถึงตัวตนของชาติ
พันธุ์ ยังไม่เข้าใจในวิถีของชาติพันธุ์อย่างแท้จริง

ดังนั้น สื่อจึงมีบทบาทสำคัญที่จะช่วยสื่อสารยกระดับการรับรู้ของประชาชนให้รู้สภาพ
ความจริง ความเป็นไป ซึ่งอาจจะมองได้ว่าสื่อเป็นเครื่องมือที่สามารถใช้ในการสร้างให้เกิดการความ
เคารพศักดิ์ศรี คุณค่า ทั้งของตนเองและผู้อื่น การใช้สื่อให้เกิดประสิทธิภาพนั้น ควรยกระดับการรับรู้
ให้ทั่วถึงและครอบคลุมทุกภาคส่วน

การเสริมสร้างกระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของ
ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน จึงใช้
ช่องทางสื่อสารที่มีประสิทธิภาพในการส่งสารเพื่อรับรู้ของสาธารณะชน โดยดำเนินการผ่าน ๓
ช่องทาง คือ ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ผ่านสื่อโซเชียล และผ่านหน่วยงานภาครัฐ มีรายละเอียดการดำเนินการ
ดังนี้

๔.๓.๑ การเผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์

สื่อสิ่งพิมพ์จัดเป็นสื่อที่มีการตีพิมพ์เป็นลายลักษณ์อักษร ทั้งนี้ เพื่อใช้ติดต่อสื่อสาร ทำความเข้าใจกันด้วยการเขียนหรือพิมพ์เพื่อแจกจ่ายให้ผู้อ่านในกิจกรรมต่าง ๆ ในการเผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยเลือกใช้ประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์คือ ใบปลิว และโปสเตอร์ โดยนำไปเผยแพร่ในจุดต่าง ๆ ดังนี้

จุดที่ ๑ วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร และศูนย์การท่องเที่ยวจังหวัดลำพูน ด้วยสถานที่ดังกล่าวเป็นจุดรองรับนักท่องเที่ยวหลักของจังหวัดลำพูน โดยจำนวนนักท่องเที่ยวที่มาเยือนจังหวัดลำพูน มีสัดส่วนเพิ่มขึ้น ดังที่ปี ๒๕๖๕ มีนักท่องเที่ยวจำนวน ๑,๑๓๐,๓๓๐ ราย และเพิ่มขึ้นในปี ๒๕๖๖ เป็นจำนวน ๑,๒๖๕,๔๑๐ ราย เพิ่มขึ้นร้อยละ ๑๑.๙๕ การใช้สถานที่ดังกล่าวในการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดลำพูนเพิ่มมากขึ้น และจะได้เห็นถึงอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของแต่ละกลุ่มชาติพันธุ์

จุดที่ ๒ วัดบ้านเหล่าพระเจ้าตาเขียว ตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน ด้วยวัดนี้กำลังเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวที่เข้ามากราบสักการะพระเจ้าตาเขียว องค์พระศักดิ์สิทธิ์ที่มีอายุ ๑,๓๐๐ กว่าปี และมีจำนวนนักท่องเที่ยวในวันปกติ จันทร์-ศุกร์ ประมาณ ๑๐๐ ราย ส่วนวันหยุดเสาร์-อาทิตย์ มีนักท่องเที่ยวไม่ต่ำกว่า ๓๐๐ ราย ซึ่งเป็นนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาทั่วทุกสารทิศของประเทศ อาทิ มาจากจังหวัดระยอง ชลบุรี กรุงเทพฯ อยุธยา ประจวบคีรีขันธ์ สระบุรี และพื้นที่ใกล้เคียง เชียงใหม่ เชียงราย พะเยา ลำปาง เป็นต้น

การให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงอัตลักษณ์ของแต่ละชาติพันธุ์จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเปิดใจยอมรับและเห็นความเป็นชาติพันธุ์มากขึ้น นำไปสู่การมีจิตเมตตา กรุณา มุทิตา และมีอุเบกขาต่อความแตกต่างของแต่ละชาติพันธุ์ ในการเผยแพร่ใบปลิวและโปสเตอร์นี้ ผู้วิจัยกำหนดระยะเวลาในการเผยแพร่สื่อเป็นระยะเวลา ๓ เดือน ตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗-สิ้นเดือน เมษายน ๒๕๖๗ และจะเผยแพร่แบบโปสเตอร์ต่อเนื่องเป็นระยะเวลา ๑ ปี



ภาพที่ ๔.๓๔ การเสริมสร้างกระบวนการโดยการเผยแพร่สื่อสิ่งพิมพ์

๔.๓.๒ เผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง ของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ผ่านสื่อโซเชียล

ในยุคที่สื่อสังคมออนไลน์ได้รับความนิยมมาก เช่น ไลน์(Line), ดิกด็อก(TikTok), เฟสบุ๊ก (Facebook), ยูทูบ(Youtube), อินสตาแกรม(Instagram), ทวิตเตอร์(Twitter), เว็บเพจ(web page) และ บล็อก(Blog) ต่าง ๆ เป็นต้น สื่อสังคมออนไลน์จึงมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนในปัจจุบันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ในการศึกษาวิจัยนี้ จึงเลือกใช้การเสริมสร้างกระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ผ่านสื่อโซเชียลโดยเลือกใช้ช่องทางที่เหมาะสม ได้แก่ Facebook, TikTok และ Line ในการนี้ ผู้วิจัยเผยแพร่สื่อโซเชียลในช่องทางต่าง ๆ ผ่านบัญชีผู้ใช้ของคณะทีมวิจัย เว็บไซต์ (web site)มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน และติดต่อประสานงานเพื่อใช้พื้นที่เฟสบุ๊ก(Facebook)ของเครือข่ายกลุ่มนิสิตปกากะญอ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน รวมถึงเฟสบุ๊ก (Facebook) ของวัดบ้านเหล่าพระเจ้าตาเขียว

๔.๓.๓ เผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง ของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ผ่านหน่วยงานภาครัฐ

หน่วยงานภาครัฐเป็นหน่วยงานหนึ่งที่ต้องมีบทบาทสำคัญในการผสมผสานความแตกต่างให้เป็นหนึ่งเดียว เพื่อสร้างสังคมอันสงบสุขให้เกิดขึ้นในประเทศ หน่วยงานภาครัฐในระดับประเทศต้องมีนโยบายในการผลักดันให้เกิดการนำสื่อไปใช้ในวงกว้าง และหน่วยงานต่าง ๆ ต้องรับนโยบายไปปฏิบัติ การนำสื่อไปใช้นั้น ต้องพิจารณาถึงคุณค่าที่จะเกิดขึ้นจากสื่อ นั้น และต้องไม่ผิดหลักของศีลธรรม จริยธรรม และคุณธรรม และไม่ขัดต่อความเป็นมนุษย์

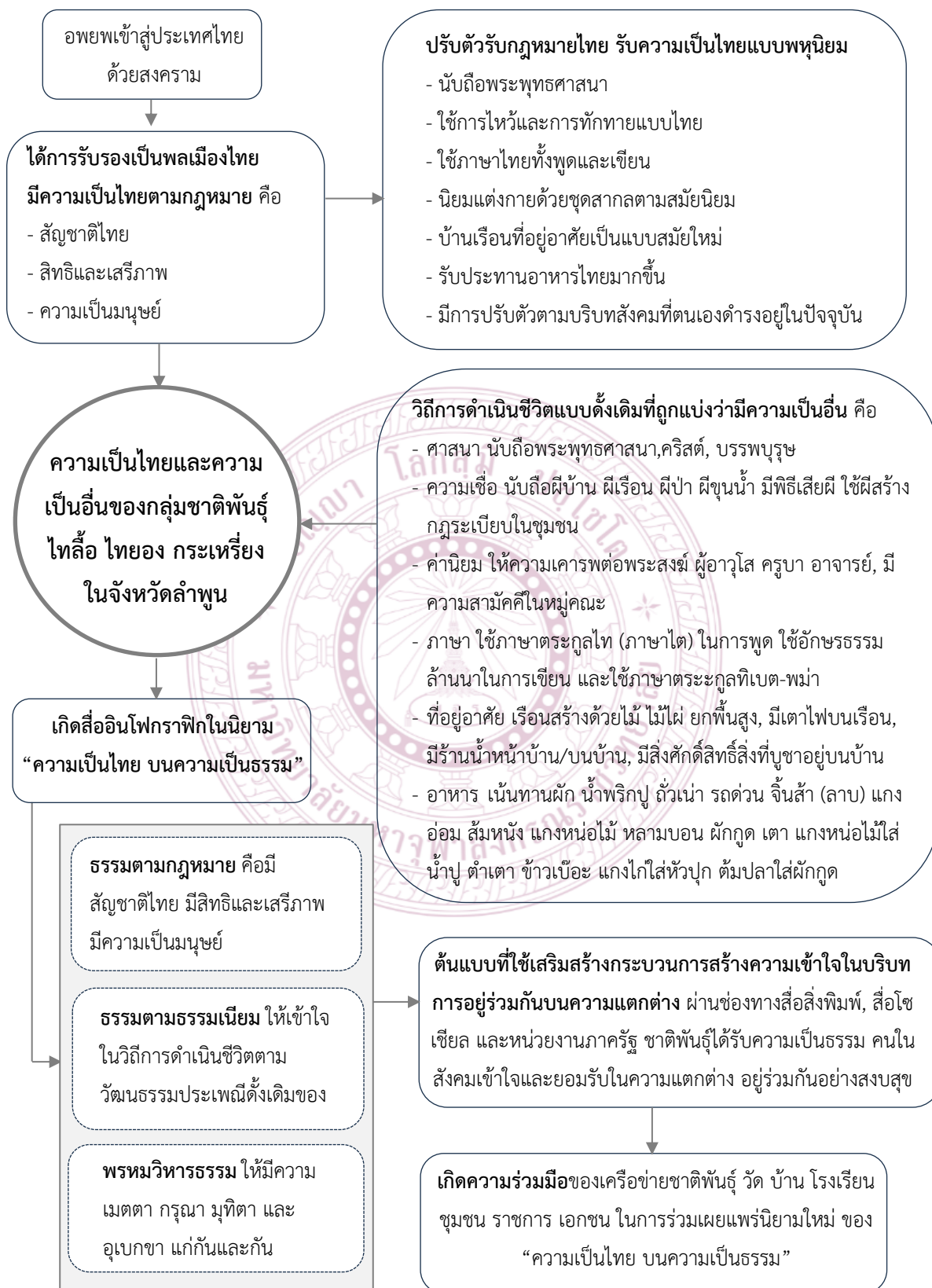
การเผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ผ่านหน่วยงานภาครัฐนั้น ผู้วิจัยได้ดำเนินการผ่านหน่วยงานภาครัฐต่าง ๆ ประกอบด้วย วัฒนธรรมจังหวัดลำพูน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำพูน ได้แก่ เทศบาลตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ, องค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้าง และเทศบาลตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง และสถาบันการศึกษาในตำบลทั้ง ๓ แห่ง และในระดับมหาวิทยาลัย คือ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

ในการเผยแพร่ของหน่วยงานภาครัฐนี้ เป็นการร่วมกันผลักดันให้เกิดกิจกรรมขึ้นในแต่ละชาติพันธุ์ โดยตัวอย่างของการเสนอแนะกิจกรรมของกลุ่มไทลื้อบ้านธิ โดยสร้างการรับรู้ประวัติความเป็นมาของไทลื้อบ้านธิ จากการนำของพ่อหนานปัญญา กับแม่ฮ้อยชา โดยสร้างเป็นอนุสาวรีย์อันเป็นจุดศูนย์รวมใจของไทลื้อบ้านธิ และใช้สถานที่ดังกล่าวในการเผยแพร่วัฒนธรรมของตนให้สาธารณชนได้รับรู้

ส่วนไทยอง และกระเหรี่ยงนอกจากมีฝีมือการทอผ้าแล้ว ยังมีภูมิปัญญาด้านการทำอาหาร ดังนั้น การจัดกิจกรรมหกรรมอาหารของชาติพันธุ์จึงเป็นกิจกรรมที่ควรนำเสนอต่อสาธารณะให้ได้มาลิ้มลองรสชาติอาหาร เป็นต้น

๔.๔ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

จากการศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน” สรุปองค์ความรู้ที่ได้ ดังนี้



ภาพที่ ๔.๓๕ องค์ความรู้ที่ได้จากการวิจัย

การศึกษาวิจัยนี้ ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้ของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน เริ่มจากการอพยพเข้ามาอาศัยในประเทศด้วยภัยสงครามทั้งการเดินทางมาด้วยตนเองและการถูกกวาดต้อนมา เมื่อมาอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้รับการรับรองทางกฎหมาย คือ ได้รับสัญชาติไทย อันนำไปสู่การเป็นพลเมืองไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ดำเนินชีวิตภายใต้กรอบของกฎหมายไทยและได้รับสิทธิเสรีภาพและได้รับการปฏิบัติในฐานะความเป็นมนุษย์ในปัจจุบัน ซึ่งในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์ได้รับการบูลลี่ในเรื่องของภาษาและความเป็นชาติพันธุ์ที่แสดงออกถึงความเป็นตัวตนผ่านเครื่องแต่งกาย โดยเฉพาะในกระเหรี่ยง และในปัจจุบันเกิดการยอมรับในความต่างมากขึ้น กลุ่มชาติพันธุ์จึงได้แสดงออกถึงควมมีตัวตนผ่านเครื่องแต่งกายตามอัตลักษณ์ของตน

จากการได้อภิสิทธิ์เป็นพลเมืองของไทย ดำเนินชีวิตภายใต้กฎหมายไทยที่มีนโยบายพัฒนาให้ประชาชนมีความรู้ผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียน โดยใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสาร เขียนภาษาไทยกลาง ทานอาหารไทย ปลุกฝังการเป็นไทยตามแบบฉบับไทยภาคกลาง การปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในการดำเนินชีวิตดังกล่าว ทำให้เด็กที่เข้าไปเรียนต้องมีการปรับตัวและรับเอาวัฒนธรรมของไทยเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน ขณะเดียวกัน ในพื้นที่ชุมชนที่อยู่อาศัยได้ถูกรุกคืบด้วยวัฒนธรรมใหม่ผ่านการปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม การค้าขาย และการเข้ามาจัดการของภาครัฐ ความเป็นชาติพันธุ์ดั้งเดิมจึงถูกแทนที่ด้วยความเป็นไทยแบบพหุวัฒนธรรม ที่นับถือพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตนตามแบบชาวพุทธไทย ใช้การทักทายด้วยคำไทย พูดและเขียนภาษาไทยกลาง นิยมแต่งกายด้วยชุดสากลหรือสมัยนิยม ปรับเปลี่ยนบ้านเรือนให้ทันสมัย และรับประทานอาหารไทยมากขึ้น สะท้อนได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์มีการปรับตัวตามบริบทสังคมที่ตนเองดำรงอยู่ในปัจจุบัน

แม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์จะถูกรุกคืบให้รับวัฒนธรรมไทยเข้ามาใช้ในการดำเนินชีวิต และกลุ่มชาติพันธุ์เองมองว่าตนเองนั้นเป็นคนไทย และมีความภูมิใจในความเป็นไทย แต่คนในสังคมยังคงมองวิถีการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมที่ถูกแบ่งแยกว่ามีความเป็นอื่น ในความเป็นอื่นที่ถูกแบ่งนั้น คือ ความแตกต่างในทางความเชื่อ เช่น การนับถือผีบ้าน ผีเรือน ผีป่า ผีขุนน้ำ มีพิธีเสียผี ใช้ผีสร้างกฎระเบียบในชุมชน ภาษาที่ใช้พูด กลุ่มไทลื้อและไทยองจะใช้ภาษาตระกูลไท (ภาษาไต) ในการพูดใช้อักษรธรรมล้านนาในการเขียน ส่วนกระเหรี่ยงใช้ภาษาตระกูลทิเบต-พม่า ที่อยู่อาศัย เรือนสร้างด้วยไม้ ไม้ไผ่ ยกพื้นสูง, มีเตาไฟบนเรือน, มีร้านน้ำหน้าบ้าน/บนบ้าน, มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิ่งที่เป็นบูชาอยู่บนบ้าน และความเป็นอื่นด้านอาหาร ที่เน้นทานผัก น้ำพริกปู ถั่วเน่า รด่วน จิ้นส้า (ลาบ) แกงอ่อม ส้มหนัง แกง

หน่อไม้ หลามบอน ผักกูด เต้า แกงหน่อไม้ใส่น้ำปู ตำเต้า ข้าวเบือะ แกงไก่ใส่หัวปูก ต้มปลาใส่ผักกูด เป็นต้น

จากการสังเคราะห์ความรู้จึงนำไปสู่การระดมความคิดเห็นในการสร้างสื่อเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจกับคนในสังคมผ่านนิสิตกลุ่มที่เป็นชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง และไทยวน จากการระดมความคิดเห็นทำให้ทราบว่า ชาติพันธุ์คนรุ่นใหม่มีความภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง การนำเสนอความเป็นตนเองนั้นควรส่งผ่านด้านเครื่องแต่งกายที่เกิดจากภูมิปัญญาของตน รวมถึงการแสดงออกในวิถีความเชื่อด้านศาสนา และนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต ส่วนเครื่องมือที่เห็นว่าจะมีความเหมาะสมต่อการสื่อสารคือ การจัดทำสื่อในรูปแบบอินโฟกราฟิก และเผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งไบปลิว โปสเตอร์ สื่อโซเชียล ฯลฯ รวมถึงการใช้บทกลอนในการนำเสนอข้อความสู่สังคม ดังนั้น ความเป็นไทย จึงควรถูกนิยามใหม่โดยการยอมรับความเป็นอื่นของชาติพันธุ์เข้าไปรวมด้วย

การเกิดสื่ออินโฟกราฟิกในนิยาม “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” ผ่านกระบวนการพัฒนา ๕ ขั้นตอน ในขั้นตอนที่ ๑ จุดประสงค์และเป้าหมายของสื่อ เป็นการสื่อสารกับสังคมให้รับรู้ถึงควมมีตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านการแสดงออกถึงสิทธิและเสรีภาพ โดยใช้วัฒนธรรมประเพณี ความเป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ในด้านศาสนา/ความเชื่อ การแต่งกาย อาหาร เป็นต้น และใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการสร้างความเข้าใจแก่คนในสังคมให้เข้าใจในอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ให้มากขึ้น ขั้นตอนที่ ๒ เน้นสาระสำคัญ โดยคัดเลือกข้อมูลจากการสังเคราะห์ นำมาผลิตเป็นอินโฟกราฟิกให้ตรงประเด็นและให้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่าย เพื่อให้เกิดเอกภาพ แต่ยังคงมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม สร้างการอยู่ร่วมกันด้วยการไม่ลดค่า ไม่ด้อยค่าความเป็นอื่น ให้เห็นถึงความงามของการอยู่ร่วมกันในสังคม ขั้นตอนที่ ๓ การค้นหาข้อมูลเชิงลึก ทำให้ทราบว่า “ความเป็นไทย” ควรถูกนิยามใหม่เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกกลุ่มชาติพันธุ์ เพราะมนุษย์ทุกคนบนโลกนี้ควรได้รับความเป็น “ธรรม” อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งในธรรมนี้จะมีความหมายที่หลากหลาย ธรรมที่หมายถึง “คุณงามความดี”, “สภาพที่ทรงไว้”, “ธรรมชาติ”, “ความจริง” เป็นต้น ผู้วิจัยจึงได้ตระหนักและเกิดความรู้ใหม่ว่า การสร้างความเข้าใจในบริบทความแตกต่างนั้น ต้องอาศัยความเป็นไทยตามกฎหมายที่ชาติพันธุ์ได้รับ อันเป็นการรับรองสิทธิความเป็นพลเมืองไทยโดยไม่มีผู้ใดคัดค้านได้ “ความเป็นไทย จึงควรอยู่บนความเป็นธรรม” ธรรมตามกฎหมาย ธรรมตามธรรมเนียมวิถีการดำเนินชีวิตที่ประกอบด้วยวัฒนธรรมประเพณี วิถีการดำเนินชีวิตที่มีการสืบทอดมาตั้งแต่เดิม และการจะให้อื่นเข้าใจในความเป็นชาติพันธุ์และยอมรับได้นั้น ผู้นั้นต้องมีใจที่ประเสริฐ มีความเมตตา กรุณาต่อผู้อื่น มีความชื่นชมยินดีให้กับผู้อื่น และมีความยุติธรรมวางตนเป็นกลางไม่เอนเอียงไปในทางเห็นผิด

เป็นชอบ ดังนั้น หลักพรหมวิหารธรรมจึงเป็นหลักธรรมที่นำมาใช้ในการสร้างความเข้าใจให้กับคนในสังคมให้การยอมรับกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้น นิยาม “ความเป็นไทย” เพื่อให้เกิด “ความเป็นธรรม” จึงครอบคลุมกับ “สิทธิทางกฎหมาย” ที่ชาติพันธุ์พึงได้รับ “ธรรมชาติและความเป็นจริงของธรรมเนียมหรือวัฒนธรรมประเพณีที่ปฏิบัติของวิถีการดำเนินชีวิตที่ต้องปล่อยให้ดำเนินไปตามธรรมชาติ โดยไม่ให้ใครมาเปลี่ยนแปลงหรือด้อยค่าได้ ส่วนพรหมวิหารธรรม เป็นธรรมอันประเสริฐที่จะช่วยเกื้อหนุนให้ผู้คนในสังคมอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน และมีความยุติธรรม ในการค้นหาข้อเท็จจริง จึงทำให้ได้หัวข้อของสื่ออินโฟกราฟิกโดยใช้หัวข้อว่า “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” และสรุปเป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจผ่านการเล่าเรื่องในขั้นตอนที่ ๔ สร้างการเล่าเรื่อง การออกแบบในขั้นตอนนี้ ได้เชื่อมต่อข้อมูลกับรูปภาพ เพื่อให้เกิดความต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน ซึ่งข้อมูลกับรูปภาพที่ควรนำมาใช้กำหนดการเล่าเรื่อง จำนวน ๕ ชุด โดยชุดสื่อชุดที่ ๒-๕ จะเป็นบทกลอนที่แต่งโดย ครูธนะกร แก้วคำปา ซึ่งเป็นครูสอนภาษาไทยในโรงเรียนของอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา รายละเอียดการสร้างการเล่าเรื่องตามกระบวนการสร้างความเข้าใจมีดังนี้

สื่อชุดความรู้ที่ ๑ ชื่อ “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” เป็นการเล่าเรื่องของ “ธรรม” ที่จะใช้เพื่อลดความแตกต่าง และสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับวิถีของชาติพันธุ์ โดย “ธรรม” นี้จะแบ่งเป็น ๓ ส่วน คือ ธรรม-ตามกฎหมาย ธรรม-ตามธรรมเนียม และพรหมวิหาร-ธรรม **สื่อชุดความรู้ที่ ๒** เรื่อง “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” แบบบทกลอน เป็นการรวบรวมข้อมูลของเรื่องราวทั้งหมดของความเป็นไทย ความเป็นอื่นของชาติพันธุ์ และหลักพรหมวิหารธรรมมาเล่าเรื่องเพื่อต้องการสื่อ ให้คนในสังคมเข้าใจในความแตกต่างของชาติพันธุ์ไทยเชื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง ว่าไม่ได้เป็นคนที่แตกต่างกันจากคนไทย เขาก็เป็นคนไทย ดำเนินชีวิตที่ดีตามวิถีทางพระพุทธศาสนา และเขามีความภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ภูมิใจที่ได้เป็นคนไทย เหมือนกับคนไทยคนอื่น **สื่อชุดความรู้ที่ ๓** เรื่อง “ธรรม-ตามกฎหมาย” เล่าเรื่องผ่านกฎหมายพื้นฐานของพลเมืองไทยที่ได้รับ คือ การได้รับสัญชาติไทย สะท้อนได้ว่า เป็นคนไทยจริงๆ เมื่อเป็นพลเมืองไทยแล้วย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามที่กฎหมายให้ เช่น การใช้สิทธิใช้เสียงในการเลือกตั้ง และสิทธิความเป็นมนุษย์ ที่ทุกคนบนโลกนี้ควรปฏิบัติต่อกันด้วยความเท่าเทียม **สื่อชุดความรู้ที่ ๔** เรื่อง “ธรรม-ตามธรรมเนียม” กล่าวถึงธรรมเนียมปฏิบัติอันเป็นอัตลักษณ์สืบต่อกันมาของชาติพันธุ์ แม้แตกต่างด้วยธรรมเนียมปฏิบัติ แต่ไม่แปลกแยก ให้เข้าใจในความเป็นตัวตนของชาติพันธุ์ และ **สื่อชุดความรู้ที่ ๕** เรื่อง “พรหมวิหาร-ธรรม” เล่าถึงการนำหลักพรหมวิหาร ๔ มาใช้เพื่อสร้างให้คนในสังคมมีความเมตตา กรุณา อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนกัน จากบทสรุปการออกแบบการเล่าเรื่องนำไปสู่ขั้นตอนที่ ๕ แบ่งสัดส่วนและใส่ภาพประกอบ เป็นขั้นตอนของการออกแบบกราฟิกโดยการนำข้อมูล ภาพประกอบ มาจัดวางและออกแบบตัวอักษรให้มีความเด่นและหน้าสนใจ รวมถึงลวดลาย สีเส้นของสื่ออินโฟกราฟิก โดย

พิจารณาถึงสีที่ใช้สีสดใส จะเป็นจุดที่ดึงดูดความน่าสนใจ เป็นสิ่งที่จะเน้นย้ำความสำคัญ จะสื่อถึงอารมณ์ของข้อมูลที่นำมาเล่า แต่ละชุดของสื่อจะใช้สีที่แตกต่างกัน ทั้งตัวอักษรและสีพื้นหลัง ขนาดของสื่อ กำหนดขนาดของสื่อคือ มีขนาดความกว้าง ๕๙.๔ เซนติเมตร ยาว ๘๔.๑ เซนติเมตร ความละเอียดของภาพมีค่าเท่ากับ ๓๐๐ DPI เพื่อให้มีความคมชัดของภาพ ตัวอักษร ใช้ตัวอักษรชื่อเรื่องขนาดใหญ่ และหัวข้อรองมีขนาดลดหลั่นลงมา และภาพประกอบ ได้คัดเลือกภาพประกอบงานวิจัย โดยขออนุญาตเจ้าของภาพ และได้รับการอนุญาตโดยไม่ผิดกฎหมาย

การออกแบบสื่อทำให้ได้ต้นแบบสื่ออินโฟกราฟิกที่ใช้สำหรับการเผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง ผู้วิจัยใช้ช่องทางการเสริมสร้างจากสื่อสิ่งพิมพ์ คือใบปลิวและโปสเตอร์ แจกจ่ายและแสดงในสถานที่ท่องเที่ยวของวัด ส่วนสื่อโซเชียลนำเสนอผ่านFacebook, TikTok, Line, Web site ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน และพื้นที่Facebookของเครือข่ายกลุ่มนิสิตปกาเกอญอ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน รวมถึงเฟสบุ๊ก(Facebook) ของวัดบ้านเหล่าพระเจ้าตาเขียว และหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ วัฒนธรรมจังหวัดลำพูน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอบ้านธิ ป่าซาง และทุ่งหัวช้าง การเสริมสร้างนี้ เพื่อให้ชาติพันธุ์ได้รับความเป็นธรรม คนในสังคมเข้าใจและยอมรับในความแตกต่าง อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข การศึกษานี้ยังก่อให้เกิดความร่วมมือของเครือข่ายชาติพันธุ์ วัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน ราชการ เอกชน ในการร่วมเผยแพร่นิยามใหม่ ของ “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” ความเป็นยูนิตี้(Unity) หรือความสามัคคีในการเคารพความแตกต่างที่หลากหลาย ให้เกียรติซึ่งกันและกันแม้ว่าจะมีความเป็นอื่น แต่ความเป็นอื่นนั้นก็มีสิ่งที่สอดคล้องประสานกัน ทั้งนี้ สังคมใดที่มีพหุวัฒนธรรมบนความเป็นธรรม ย่อมรักษาความเข้มแข็งในสังคมนั้นจะอยู่ได้นาน

บทที่ ๕

สรุป อภิปรายผลและข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน” มีวัตถุประสงค์ในการวิจัยคือ ๑) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ๒) เพื่อพัฒนาระบบการสร้างความรู้ความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ๓) เพื่อเผยแพร่กระบวนการสร้างความรู้ความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ใช้ระเบียบวิธีแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) การวิจัยเชิงเอกสาร เป็นการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง การวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญที่คัดเลือกแบบเจาะจงจากผู้ที่มีความรู้ความเชี่ยวชาญกับการศึกษาวิจัยนี้ จำนวน ๒๐ คน สาระสำคัญประเด็นการสัมภาษณ์ ทำการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analytic) สำหรับการวิจัยเชิงปฏิบัติการ เป็นการพัฒนาระบบการสร้างความรู้ความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน โดยจัดกิจกรรมผ่านความคิดของนิสิตที่เป็นชาติพันธุ์ในระดับอุดมศึกษา และเผยแพร่สู่สาธารณะ

๕.๑ สรุปผลการวิจัย

ผู้วิจัยทำการสรุปผลการวิจัยตามวัตถุประสงค์ โดยสรุปได้ดังนี้

๕.๑.๑ การวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

จากการวิจัยพบว่า การวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน มีดังนี้

๑) การวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย

ด้านสัญชาติไทย จากการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์มองว่า การที่ได้รับสัญชาติไทยนั้น มีผลทางกฎหมายโดยตรงในการเป็นคนไทย และทำให้มีความภาคภูมิใจที่ได้เป็นคนไทย การได้รับสัญชาติไทยนั้นนำมาซึ่งสิทธิการเป็นพลเมืองของประเทศไทยภายใต้ระบอบการปกครองแบบประชาธิปไตย แม้จะต้องปรับตัวให้เข้ากับวิถีความเป็นไทย แต่ขณะเดียวกัน ยังสามารถดำเนินวิถีชีวิตตามรูปแบบของชาติพันธุ์ตนเองได้

ด้านสิทธิและเสรีภาพ จากการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง และกระเหรี่ยง ในจังหวัดลำพูน ได้รับสิทธิและเสรีภาพในการดำเนินชีวิตตามวิถีอัตลักษณ์ของตนเองด้วยดี ทั้งด้านการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อการสร้างอาชีพ สร้างรายได้ และลดการย้ายถิ่นไปทำงานในเมืองหลวง ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ได้อยู่ร่วมกันในชุมชน และร่วมกันสืบสานวัฒนธรรมประเพณีต่อไปได้

ด้านศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ จากการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ได้รับการปฏิบัติที่ดีมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ แม้ในอดีตจะมีปัญหาเกี่ยวกับการไม่ยอมรับความแตกต่างของชาติพันธุ์ ทั้งด้านการแต่งกาย ด้านภาษาที่แตกต่างกัน ต่อมาจึงมีการปรับตัวมาใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสารกับสังคมภายนอก และมีการเผยแพร่รูปแบบการแต่งกายมากขึ้น ทำให้ปัจจุบันเกิดการยอมรับในความเป็นชาติพันธุ์มากขึ้น และกลุ่มชาติพันธุ์เองได้พัฒนาความรู้ความสามารถและเปิดเผยวัฒนธรรมของตนสู่สายตาของสาธารณะชนมากขึ้น

ลักษณะความเป็นไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในด้านสัญชาติ สิทธิและเสรีภาพ และความเป็นมนุษย์ ทำให้ทราบว่า ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๓ กลุ่มนี้ ได้รับสิทธิและได้รับการปฏิบัติที่ดีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ผู้วิจัยจึงวิเคราะห์ว่า ในการสร้างความเข้าใจบนความแตกต่างนั้น ควรนำหลักความเป็นธรรมตามกฎหมายมานำเสนอเป็นอันดับแรกตามความชอบธรรมที่กลุ่มชาติพันธุ์ควรจะได้รับทั้งในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศไทยและในฐานะความเป็นมนุษย์

๒) การวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยแบบพหุนิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

การวิเคราะห์ความเป็นไทยแบบพหุนิยม จากการวิจัยพบว่า ความเป็นไทยแท้นั้นไม่มีอยู่จริง ซึ่งจากสภาพปัจจุบันที่ประเทศไทยถูกรุกคืบเข้าแทนที่ด้วยวัฒนธรรมทางตะวันตกและทางวัฒนธรรมตะวันออกจากการเคลื่อนย้ายของกลุ่มคนที่ข้ามอาศัยอยู่ในประเทศไทย ดังนั้น ในงานวิจัยนี้ ผู้วิจัยจึงกำหนดลักษณะความเป็นไทยแบบพหุวัฒนธรรม หรือแบบพหุนิยม คือ ความเป็นไทยพหุ

วัฒนธรรมในยุคสมัยปัจจุบันที่มีการบริโภคแบบทุนนิยมแต่ยังคงรักษาความเป็นไทยไว้ ได้แก่ (๑) ศาสนา (๒) ความเชื่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ (๓) ค่านิยม (๔) ภาษา (๕) การแต่งกายด้วยผ้าไทย (๖) ที่อยู่อาศัย (๗) อาหาร ทานอาหารไทย

จากการวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยแบบพหุนิยมของชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๓ กลุ่ม นับถือพระพุทธศาสนา ใช้วัฒนธรรมการไหว้และการทักทายด้วยคำว่า สวัสดี ใช้ภาษาไทยทั้งพูดและเขียน นิยมแต่งกายด้วยชุดสากลตามสมัยนิยม ขณะเดียวกัน บ้านเรือนที่อยู่อาศัยเปลี่ยนจากเดิมเป็นสมัยใหม่ แบบปูนครึ่งหลังหรือสร้างด้วยปูนทั้งหลัง สำหรับด้านอาหารมีการรับประทานอาหารไทยมากขึ้น ปรับตัวตามบริบทสังคมที่ตนเองดำรงอยู่ในปัจจุบัน

๓) การวิเคราะห์ลักษณะความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง และกระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

จากการวิจัยพบว่า แต่ละชาติพันธุ์ล้วนมีอัตลักษณ์เฉพาะของตนเอง ส่วนใหญ่จะมีภาษาพูด ส่วนภาษาเขียนจะมีเฉพาะไทลื้อที่ใช้อักษรธรรมล้านนาในการเขียน ด้านการแต่งกายจะที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติมารังสรรค์ให้เกิดความสวยงามและใช้วิธีการทอเป็นหลัก ส่วนอาหารจะนิยมทานผักเป็นส่วนใหญ่ และทานข้าวกับอาหารประเภทแกง ต้ม ยำ และน้ำพริก ด้านที่พักอาศัยนิยมสร้างบ้านยกพื้นสูง และมีเตาไฟบนบ้าน มีร้านน้ำดื่มไว้บนบ้าน ความเชื่อยังคงนับถือบรรพบุรุษและนับถือผีบ้านผีเรือน และผีป่า ใช้ผีเป็นกฎของชุมชน และค่านิยมยังมีการนับถือผู้อาวุโสในชุมชน และทั้ง ๓ ชาติพันธุ์ นับถือพระพุทธศาสนา

๔) การสังเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

การสังเคราะห์ความเป็นไทยตามกฎหมายของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน จากการวิจัยพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ได้รับสิทธิตามกฎหมาย ซึ่งเป็นสิทธิขั้นพื้นฐานที่พลเมืองไทยพึงได้รับอย่างเท่าเทียม เช่น ได้รับสัญชาติไทย, ได้รับสิทธิการเลือกตั้ง, ได้รับสิทธิการแสดงออกถึงอัตลักษณ์ชาติพันธุ์, ได้รับการประกอบอาชีพ, ได้รับกรรมสิทธิ์ในที่ดิน ที่อยู่อาศัย, ได้รับการปฏิบัติอย่างเท่าเทียมในฐานะมนุษย์, ได้รับการเคารพในความเป็นคน, ไม่ถูกดูถูก ไม่ถูกบูลลี่ เป็นต้น

การสังเคราะห์ความเป็นไทยแบบพหุนิยมของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน จากการวิจัยพบว่า การเปลี่ยนแปลงของกาลเวลา และยุคสมัยที่มีความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยี ทำให้ง่ายต่อการเข้าถึงวัฒนธรรมใหม่ที่หลากหลาย โดยธรรมชาติเมื่อกระแสของสังคมเกิดความนิยมสิ่งใด ผู้คนให้ความสนใจและคล้อยตามสิ่งนั้น การปรับตัวให้เข้ากับสังคมใหม่ เพื่อไม่ให้

ตนเองเกิดความแตกต่างจากคนในกลุ่มสังคมนั้น ๆ จากการที่กฎหมายของประเทศไทยบังคับให้ประชาชนคนไทยต้องเข้าเรียนหนังสือ กลุ่มชาติพันธุ์เองจึงต้องปรับตัวปฏิบัติตามกฎหมายข้อบังคับ จึงส่งบุตรหลานเข้าโรงเรียน ซึ่งโรงเรียนใช้ระบบการเรียนตามนโยบายส่วนกลางที่ภาครัฐกำหนด จึงเปลี่ยนแปลงสภาพเดิมของชาติพันธุ์ ดังเช่น พูดภาษาไทย เขียนภาษาไทย แทนการใช้ภาษาตามชาติพันธุ์ของตนเองในโรงเรียน เรียนรู้วัฒนธรรมไทยผ่านการแต่งกายด้วยชุดไทยในกิจกรรมของโรงเรียน ใช้วัฒนธรรมการทักทายแบบไทย

การสังเคราะห์ความเป็นไทยอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน จากการวิจัยพบว่า สิ่งที่กลุ่มชาติพันธุ์มีวิถีปฏิบัติที่คล้ายคลึงกันคือ การนับถือพระพุทธศาสนา นับถือผีบรรพบุรุษ และมีความเชื่อเรื่องผีในด้านต่าง ๆ มีค่านิยมนับถือผู้อาวุโส พระสงฆ์ ครูบา อาจารย์ มีการสร้างบ้านเรือนยกพื้นสูง มีเตาไฟบนบ้านและมีจุดน้ำดื่ม ส่วนอาหารแม้ว่าวิธีการปรุงที่แตกต่างกัน แต่ที่คล้ายกันคือ เน้นการทานผัก ประเภท แกง ต้ม ยำ และตำน้ำพริก ส่วนอัตลักษณ์ที่โดดเด่นของแต่ละชาติพันธุ์คือ เครื่องแต่งกายที่มีลักษณะเฉพาะ แม้ว่าของไทลื้อและไทยองจะคล้ายคลึงกัน แต่ก็แตกต่างกันตรงการใส่สวดลายที่มากกว่าในชุดไทลื้อ ส่วนชุดกระเหรี่ยงจะแตกต่างมาก มีการแบ่งประเภทเด็กสาว หญิงสาว และผู้หญิงที่แต่งงานแล้ว จะสวมเสื้อผ้าที่แตกต่างกัน

๕.๑.๒ การพัฒนากระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

จากการวิจัยพบว่า การพัฒนากระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ได้ดังนี้

๑) การระดมความคิดเห็นในการวิเคราะห์ความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

จากการวิจัยพบว่า ควรนำเสนอความเป็นพลเมืองไทยบนพื้นฐานของกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ สิทธิเสรีภาพและความเป็นมนุษย์ นำเสนอความภูมิใจในชาติพันธุ์ผ่านวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ ในด้านการแต่งกายที่สวยงาม ด้านภาษา ด้านอาหาร ด้านความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ นำเสนอหลักพรหมวิหารผ่านรูปภาพของชาติพันธุ์ที่แสดงถึงความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา โดยรูปแบบการนำเสนอควรใช้สื่ออินโฟกราฟิกในการเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะผ่านช่องทางสื่อโซเชียลที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน และใช้บทกลอนที่มีความกระชับ ภาษาสวยงาม ไพเราะ และสอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการนำเสนอ

๒) การออกแบบสื่อเพื่อสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

จากการวิจัยพบว่า การออกแบบสื่อเพื่อสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน มีขั้นตอนการดำเนินการ ๕ ขั้นตอน คือ **ขั้นตอนที่ ๑** จุดประสงค์และเป้าหมายของสื่อ เป็นการสื่อสารกับสังคมให้รับรู้ถึงความมีตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านการแสดงออกถึงสิทธิและเสรีภาพ โดยใช้วัฒนธรรมประเพณี ความเป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ และใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการสร้างความเข้าใจแก่คนในสังคม **ขั้นตอนที่ ๒** เน้นสาระสำคัญ โดยคัดเลือกข้อมูลจากการสังเคราะห์ นำมาผลิตเป็นอินโฟกราฟิกให้ตรงประเด็นและให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่าย เพื่อให้เกิดเอกภาพ แต่ยังคงมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม **ขั้นตอนที่ ๓** การค้นหาข้อมูลเชิงลึก จากการค้นหาข้อมูลเชิงลึก พบว่า “ความเป็นไทย” ควรถูกนิยามใหม่เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกกลุ่มชาติพันธุ์ เพราะมนุษย์ทุกคนบนโลกนี้ควรได้รับความเป็น “ธรรม” อย่างเท่าเทียมกัน ความเป็นไทย จึงควรมีองค์ประกอบของความเป็นอื่นที่เคยถูกแบ่งแยกไว้ในอดีต ดังนั้น จึงทำให้ได้หัวข้อของสื่ออินโฟกราฟิกโดยใช้หัวข้อว่า “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” **ขั้นตอนที่ ๔** สร้างการเล่าเรื่อง เป็นการใช้ข้อมูลกับรูปภาพ เพื่อนำมาเล่าเรื่อง จำนวน ๕ ชุด โดยชุดสื่อชุดที่ ๒-๕ จะเป็นบทกลอน โดย สื่อชุดความรู้ที่ ๑ ชื่อ “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” เป็นการเล่าเรื่องของ “ธรรม” ที่จะใช้เพื่อลดความแตกต่าง และสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับวิถีของชาติพันธุ์ โดย “ธรรม” นี้จะแบ่งเป็น ๓ ส่วน คือ ธรรม-ตามกฎหมาย ธรรม-ตามธรรมเนียม และพรหมวิหาร-ธรรม สื่อชุดความรู้ที่ ๒ เรื่อง “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” แบบบทกลอน เป็นการรวบรวมข้อมูลของเรื่องราวทั้งหมดของความเป็นไทย ความเป็นอื่นของชาติพันธุ์ และหลักพรหมวิหารธรรมมาเล่าเรื่อง สื่อชุดความรู้ที่ ๓ เรื่อง “ธรรม-ตามกฎหมาย” เป็นการเล่าเรื่องผ่านกฎหมายพื้นฐานของพลเมืองไทยที่ได้รับ สื่อชุดความรู้ที่ ๔ เรื่อง “ธรรม-ตามธรรมเนียม” กล่าวถึงธรรมเนียมปฏิบัติอันเป็นอัตลักษณ์สืบต่อกันมาของชาติพันธุ์ แม้แตกต่างด้วยธรรมเนียมปฏิบัติ แต่ไม่แปลกแยก สื่อชุดความรู้ที่ ๕ เรื่อง “พรหมวิหาร-ธรรม” เล่าถึงการนำหลักพรหมวิหาร ๔ มาใช้เพื่อสร้างให้คนในสังคมมีความเมตตา กรุณา อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข **ขั้นตอนที่ ๕** แบ่งสัดส่วนและใส่ภาพประกอบ เป็นขั้นตอนของการออกแบบกราฟิกโดยการนำข้อมูล ภาพประกอบ มาจัดวางและออกแบบตัวอักษรให้มีความเด่นและน่าสนใจ

๓) การประเมินผลสื่อเพื่อสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

จากการวิจัยพบว่า ผลการประเมินความเหมาะสม ความถูกต้องของเนื้อหา และประโยชน์ในการใช้งาน โดยผู้เชี่ยวชาญ โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.45) และเพื่อ

พิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความมีประโยชน์ ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.38) รองลงมาคือ ด้านความถูกต้อง ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.53) และด้านความเหมาะสม ($\bar{X}=4.27$, S.D.=0.64) ตามลำดับ จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว สรุปได้ว่า ชุดความรู้ ผ่านเกณฑ์การประเมินผล จึงสามารถนำไปใช้ได้

๕.๑.๓ การเผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

การเผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน เป็นการเสริมสร้างผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ผ่านสื่อโซเชียลและผ่านหน่วยงานภาครัฐ โดยประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์ คือ โบปลิว และโปสเตอร์ โดยนำไปเผยแพร่ ๒ จุด จุดที่ ๑ วัดพระธาตุหริภุญชัยวรมหาวิหาร และศูนย์การท่องเที่ยวจังหวัดลำพูน และ จุดที่ ๒ วัดบ้านเหล่าพระเจ้าตาเขียว การให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงอัตลักษณ์ของแต่ละชาติพันธุ์จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเปิดใจยอมรับและเห็นความเป็นชาติพันธุ์มากขึ้น นำไปสู่การมีจิตเมตตา กรุณา มุทิตา และมีอุเบกขาต่อความแตกต่างของแต่ละชาติพันธุ์ โดยในการเผยแพร่โบปลิวและโปสเตอร์นี้ ได้กำหนดระยะเวลาในการเผยแพร่สื่อเป็นระยะเวลา ๓ เดือน ตั้งแต่เดือน กุมภาพันธ์ ๒๕๖๗-สิ้นเดือน เมษายน ๒๕๖๗ และจะเผยแพร่แบบโปสเตอร์ต่อเนื่องเป็นระยะเวลา ๑ ปี

การเผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจผ่านสื่อโซเชียลนั้น ด้วยว่าในยุคที่สื่อสังคมออนไลน์ได้รับความนิยมมาก สื่อสังคมออนไลน์จึงมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนในปัจจุบันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การศึกษาวิจัยนี้ จึงเลือกใช้การเผยแพร่ผ่านสื่อโซเชียล โดยเผยแพร่สื่อโซเชียลในช่องทางต่าง ๆ ผ่านบัญชีผู้ใช้งานของคณะที่มวิจัย เว็บไซต์ (web site)มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน และติดต่อประสานงานเพื่อใช้พื้นที่เฟสบุ๊ค(Facebook)ของเครือข่ายกลุ่มนิสิตปกาก่อญอ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน รวมถึงเฟสบุ๊ค(Facebook) ของวัดบ้านเหล่าพระเจ้าตาเขียว

การเผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจผ่านหน่วยงานภาครัฐ ได้ดำเนินการผ่านหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย วัฒนธรรมจังหวัดลำพูน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำพูน ได้แก่ เทศบาลตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ, องค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้าง และเทศบาลตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง และสถาบันการศึกษาในตำบลทั้ง ๓ แห่ง และในระดับมหาวิทยาลัย คือ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน โดยในการเสริมสร้างของหน่วยงานภาครัฐ เป็นการร่วมกันผลักดันให้เกิดกิจกรรมขึ้นในแต่ละชาติพันธุ์ เช่น การสร้างการรับรู้ประวัติความเป็นมาของไทลื้อบ้านธิจากการนำของพ่อหนานปัญญา กับแม่อุ้ยชา โดยสร้างเป็นอนุสาวรีย์อันเป็นจุดศูนย์รวมใจของไทลื้อ

บ้านธิ และใช้สถานที่ดังกล่าวในการเผยแพร่วัฒนธรรมของตนให้สาธารณะชนได้รับรู้ ส่วนไทยอง และกระเหรี่ยงนอกจากมีฝีมือการทอผ้าแล้ว ยังมีภูมิปัญญาด้านการทำอาหาร ดังนั้น การจัดกิจกรรมหกรรมอาหารของชาติพันธุ์จึงเป็นกิจกรรมที่ควรนำเสนอต่อสาธารณะให้ได้มาลิ้มลองรสชาติอาหาร เป็นต้น

การศึกษาความเป็นไทยและความเป็นอื่นนี้ จึงได้บทสรุปในนิยามใหม่ คือ ความเป็นไทย บทความเป็นธรรม อันเป็นแนวทางนำไปสู่แนวทางการสร้างความสมานฉันท์ ไร้ความขัดแย้งในความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี ความเป็นธรรมจะนำมาซึ่งการป้องกันการแสวงหาผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงความชอบธรรม เป็นการปกป้องกลุ่มชาติพันธุ์ให้มียืนในฐานะมนุษย์ที่มีคุณค่าและคุณภาพ สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณค่า บนพื้นฐานสิทธิความเท่าเทียมในมนุษย์ คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์

๕.๒ อภิปรายผล

จากการวิจัยเรื่อง ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง ในจังหวัดลำพูน มีประเด็นที่น่าสนใจ ดังนี้

๑) จากการวิจัยพบว่า ลักษณะความเป็นไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง ในจังหวัดลำพูน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในด้านสัญชาติ สิทธิและเสรีภาพ และความเป็นมนุษย์ ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๓ กลุ่มในจังหวัดลำพูน ได้รับสิทธิและได้รับการปฏิบัติด้วยดี ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ซึ่งตามประวัติหลังการอพยพมาเข้าร่วมกับรัฐไทยแล้วได้รับการจัดสถานะให้เป็นพลเมืองไทยโดยการมอบสัญชาติให้ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ **ชัยวัฒน์ ปะสุนะ** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ไทลื้อ: อัตลักษณ์ การโยกย้ายถิ่นฐาน และนโยบายรัฐไทยสมัยใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ สูฐานานุรูปแห่งพลเมืองไทย (พ.ศ. ๒๔๘๘-๒๕๕๘)” ผลการวิจัยพบว่า สถานะชาวไทลื้อที่อพยพในทางการเมืองและทางสังคมเป็นพื้นที่ตรงกันข้ามกัน เนื่องจากความคล้ายคลึงทางด้านสังคมและวัฒนธรรม ส่งผลให้ชาวไทลื้อในสังคมภาคเหนือ มีสถานะที่ไม่แตกต่างจากกลุ่มคนทั่วไป สามารถดำเนินชีวิตในชุมชนได้ โดยปกติ แต่ทว่าจุดเปลี่ยนสำคัญเกิดขึ้นหลังจากการอพยพเข้ามาหลังเกิดสงครามโลก ครั้งที่ ๒ ไทลื้อที่เข้ามาในประเทศไทยติดพันระของความเป็นพลเมืองของรัฐชาติ สถานะความเป็น “คนนอก” จึงเกิดขึ้นกับผู้อพยพเหล่านี้ รัฐบาลไทยต้องหาวิธีเพื่อประสานชาวไทลื้อให้เป็นส่วนหนึ่งของสังคมไทย โดยการให้สัญชาติแก่ชาวไทลื้อในฐานะพลเมืองภายใต้เงื่อนไขที่ รัฐบาลไทยกำหนด^๑ ดังนั้น ความเป็นคนนอก หรือความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ที่เกิดขึ้นนับตั้งแต่อพยพเข้ามา ในการสร้างความเข้าใจบนความต่างนั้น จึงควรนำหลักความเป็นธรรมตามกฎหมาย

^๑ ชัยวัฒน์ ปะสุนะ, “ไทลื้อ: อัตลักษณ์ การโยกย้ายถิ่นฐาน และนโยบายรัฐไทยสมัยใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ สูฐานานุรูปแห่งพลเมืองไทย (พ.ศ. ๒๔๘๘-๒๕๕๘)”, วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์, ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒, (กรกฎาคม – ธันวาคม, ๒๕๖๔): ๑-๓๐.

มานำเสนอเป็นอันดับแรกตามความชอบธรรมที่กลุ่มชาติพันธุ์ควรจะได้รับ เพื่อทลายความเป็นคนนอกหรือความเป็นอื่นให้หมดสิ้นไป แม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดลำพูนจะไม่ได้รับผลกระทบการแบ่งแยกความเป็นอื่นที่เด่นชัด แต่ความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์อื่นๆ ในประเทศยังคงเกิดเป็นประเด็นให้ได้พบเห็นบ่อยครั้ง และยังคงสร้างบาดแผลให้เกิดขึ้นแก่กลุ่มชาติพันธุ์

จากการวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยแบบพหุนิยมของชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง พบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง ๓ กลุ่ม นับถือพระพุทธศาสนา ใช้ภาษาไทยทั้งพูดและเขียน นิยมแต่งกายด้วยชุดสากลตามสมัยนิยม ขณะเดียวกัน บ้านเรือนที่อยู่อาศัยเปลี่ยนจากเดิมเป็นสมัยใหม่ แบบปูนครึ่งหลังหรือสร้างด้วยปูนทั้งหลัง สำหรับด้านอาหารมีการรับประทานอาหารไทยมากขึ้น ปรับตัวตามบริบทสังคมที่ตนเองดำรงอยู่ในปัจจุบัน ซึ่งการปรับตัวดังกล่าวนี้ สะท้อนถึงการปรับตัวเพื่อเป็นส่วนหนึ่งของรัฐไทย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ เบญจวรรณ สุขวัฒน์ ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน : การต่อรองเพื่อสิทธิทางการเมืองทางวัฒนธรรม” ผลการวิจัยพบว่า ชาวไทเขินมีการสร้างความทรงจำร่วมกันทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมกันและใช้ในการต่อรองสิทธิและอำนาจในการเข้ามาอยู่ในพื้นที่บ้านเหล่าพัฒนา รวมทั้งการใช้ทรัพยากรได้อย่างชอบธรรม ทั้งนี้ ยังมีการปรับตัวทั้งทางด้านการประกอบอาชีพ ศาสนาและความเชื่อ การแต่งกาย และวัฒนธรรม ให้สอดคล้องกับระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกของรัฐไทย มีเสรีภาพที่เท่าเทียมกับพลเมืองไทย^๒ ทั้งนี้ จากการที่กลุ่มชาติพันธุ์ได้รับการปฏิบัติที่ดีมีศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ถึงแม้ในอดีตจะมีปัญหาเกี่ยวกับการไม่ยอมรับความแตกต่างของชาติพันธุ์ ทั้งด้านการแต่งกาย ด้านภาษาที่แตกต่างกัน ต่อมาจึงมีการปรับตัวมาใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสารกับสังคมภายนอก และมีการเผยแพร่เครื่องแบบการแต่งกายมากขึ้น ทำให้ปัจจุบันเกิดการยอมรับในความเป็นชาติพันธุ์มากขึ้น การเปลี่ยนแปลงของชาติพันธุ์ในจังหวัดลำพูนจึงสอดคล้องกับชาติพันธุ์ในจังหวัดใกล้เคียง ดังปรากฏในงานวิจัยของ เกศศิริ วงศ์สองชั้น และคณะ ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปรับตัวทางวัฒนธรรมในโลกสมัยใหม่ของชาวกระเหรี่ยงหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอคลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร” ผลการวิจัยพบว่า ๑) ปัจจัยที่ส่งผลต่อความเปลี่ยนแปลง ความนิยมความสมัยใหม่และความคงทนของวัสดุในการก่อสร้าง ความคิดที่มองว่าการแต่งกายดังกล่าวไม่ทันสมัย ไม่สวยงามและไม่เหมาะที่จะใส่ไปข้างนอก การแพร่กระจายของวัฒนธรรมสมัยใหม่และการเคลื่อนย้ายทางวัฒนธรรม และการรับเอาวัฒนธรรมจากภายนอก ๒) การดำรงอยู่และการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์ คือ ชาวบ้านส่วนใหญ่เริ่มหันมาสร้างบ้านแบบบ้านปูนหรือบ้านไม้ การแต่งกายในปัจจุบันตั้งแต่วัยทำงานขึ้นไปส่วนใหญ่จะแต่งกายด้วยชุดกระเหรี่ยงครึ่ง

^๒ เบญจวรรณ สุขวัฒน์, “การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน: การต่อรองเพื่อสิทธิทางการเมืองทางวัฒนธรรม”, *ดุชนิพนธ์ปริญาปริญญาดุษฎีบัณฑิต* (ไทศึกษา), (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๘).

ท่อน ส่วนวัยรุ่นนั้นจะแต่ตัวแบบวัยรุ่นปกติทั่วไปตามแฟชั่น โดยส่วนใหญ่ใช้ภาษากะเหรี่ยงติดต่อสื่อสารกันภายในครัวเรือน แต่หากออกไปนอกหมู่บ้านก็จะสื่อสารกับคนนอกหมู่บ้านด้วยภาษาไทย^๓ การปรับตัวดังกล่าวของกลุ่มชาติพันธุ์โดยเฉพาะของกระเหรี่ยงนั้น ได้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ **เจษฎา เนตะวงศ์** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พลวัตการสร้างความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในประเทศไทยศึกษาผ่านแนวคิดฟิลด์ของบูดีเยอร์” ผลการวิจัยพบว่า ยุคทันสมัยที่ให้ความสำคัญกับการเคารพในสิทธิทางวัฒนธรรมและเคารพในคุณค่าและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ประเด็นที่เกี่ยวข้องกับความเป็นชาติพันธุ์ได้ถูกให้ความสำคัญอย่างหลากหลาย ชุมชนชาติพันธุ์กะเหรี่ยงต่างก็มีปฏิบัติการที่แสดงให้เห็นการปรับตัว และต่อรองความหมายของความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงโดยเลือกใช้ความโดดเด่นของชุมชนทั้งในด้านการอนุรักษ์วิถีวัฒนธรรม การจัดการทรัพยากรธรรมและการจัดการท่องเที่ยวเชิงนิเวศ แสดงให้เห็นกลยุทธ์ในการสะสม แสวงหา และปรับใช้ทุนภายในสนามเพื่อให้ได้รับการยอมรับและดำรงอยู่ร่วมกับการพัฒนาไปสู่ความทันสมัยได้อย่างมีคุณค่าและศักดิ์ศรี^๔

การวิเคราะห์ลักษณะความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง และกระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน จากการวิจัยพบว่า แต่ละชาติพันธุ์ล้วนมีอัตลักษณ์เฉพาะของตนเอง ส่วนใหญ่จะมีภาษาพูดส่วนภาษาเขียนจะมีเฉพาะไทลื้อที่ใช้อักษรธรรมล้านนาในการเขียน ด้านการแต่งกายจะใช้วัสดุจากธรรมชาติมารังสรรค์ให้เกิดความสวยงามและใช้วิธีการทอเป็นหลัก ส่วนอาหารจะนิยมทานผักเป็นส่วนใหญ่ และทานข้าวกับอาหารประเภทแกง ต้ม ยำ และน้ำพริก ด้านที่พักอาศัยนิยมสร้างบ้านยกพื้นสูงและมีเตาไฟอบบ้าน มีร้านน้ำดื่มไว้บนบ้าน ความเชื่อยังคงนับถือบรรพบุรุษและนับถือผีบ้านผีเรือนและผีป่า ใช้ผีเป็นกฎของชุมชน นับถือพระพุทธศาสนาและค่านิยมยังมีการนับถือผู้อาวุโสในชุมชน อัตลักษณ์ต่างๆ ของชาติพันธุ์ล้วนแสดงออกถึงคุณลักษณะเฉพาะของความเป็นชาติพันธุ์ตนเอง ซึ่งลักษณะความเป็นอื่นของชาติพันธุ์ในจังหวัดลำพูน สอดคล้องกับวิถีการดำเนินชีวิตของชาติพันธุ์ที่อยู่ในจังหวัดน่าน ดังที่ปรากฏในงานวิจัยของ **กษพวรรณ จันทรา** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ บ้านหนองบัว ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน” ผลการวิจัยพบว่า คติความเชื่อทางพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ แบ่งได้เป็น ๒ ด้าน คือความเชื่อดั้งเดิมและความเชื่อแบบพระพุทธศาสนา โดยความเชื่อดั้งเดิมเป็นความเชื่อเกี่ยวกับผีปู่ผีย่า ผีเจ้าหลวงเมืองลำ ความเชื่อเรื่องขวัญหรือวิญญูณและชะตา ส่วนความเชื่อแบบ

^๓ เกศศิริ วงศ์สองชั้น และคณะ, “การปรับตัวทางวัฒนธรรมในโลกสมัยใหม่ของชาวกระเหรี่ยงหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร”, รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔, (สถาบันวิจัย มหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร, ๒๕๖๐), หน้า ๔๓-๕๘.

^๔ เจษฎา เนตะวงศ์, “พลวัตการสร้างความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในประเทศไทยศึกษาผ่านแนวคิดฟิลด์ของบูดีเยอร์”, ปริญญาานิพนธ์, ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๖๔).

พระพุทธศาสนาเกี่ยวข้องกับชีวิตตั้งแต่เกิดจนตาย โดยเฉพาะเรื่องบาป บุญ อกุศลแห่งกรรม ประเพณีทางพระพุทธศาสนาที่สำคัญ ส่วนวัฒนธรรมพระพุทธศาสนาผสมผสานอยู่ในวิถีชีวิตประจำวันเช่น วัฒนธรรมการกิน ภาษา การทอผ้า และการแต่งกาย^๕ ขณะเดียวกันได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ **เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพิธีกรรมแห่งชีวิตชาวไทลื้อจังหวัดพะเยา” ผลการวิจัยพบว่า พิธีกรรมแห่งชีวิตชาวไทลื้อที่จังหวัดพะเยาได้แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวไทลื้อ อันได้แก่ แนวคิดของพิธีกรรม ความเชื่อ รูปแบบและข้อบัญญัติของพิธีกรรม ภาษา ตลอดจนสัญลักษณ์เฉพาะที่แสดงถึงกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ นอกจากนี้ เมื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ของพิธีกรรมแห่งชีวิตตามแนวการศึกษามิติที่ ๓ ทางคติชนวิทยาพบว่า พิธีกรรมเป็นกระบวนการสานสัมพันธ์ระหว่างชาวไทลื้อกับพลังจากนามธรรมอันสูงส่ง ผ่านผู้ประกอบพิธี ตัวบททางวรรณกรรม และอุปกรณ์ประกอบพิธี^๖

ทั้งนี้ จากการศึกษาที่พบความเชื่อด้านการสืบทอดพิธีกรรมของผู้อาวุโสฝ่ายหญิงของชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในจังหวัดลำพูนที่ยังคงมีการสืบทอดและรักษาไว้ ได้สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ **ศศิธร ศรีรัตน์** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การเปลี่ยนแปลงความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่” พบว่า ความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยง คือ พิธีเฝ้าบักกะเป็นพิธีกรรมปิดที่บุคคลภายนอกไม่สามารถเข้าร่วมได้รวมทั้งลูกเขยและสะใภ้ซึ่งเป็นการสืบทอดของฝ่าย^๗

๒) จากการใช้หลักพรหมวิหาร ให้เป็นหลักธรรมสำหรับสร้างความเข้าใจในความแตกต่าง ลดความขัดแย้ง สร้างให้คนในสังคมมีความเมตตา กรุณา อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุขนั้น เป็นทางเลือกหลักธรรมที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ **ณัฐพงศ์ รักงาม** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งและสร้างความปรองดองตามแนวทางพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดการจัดการความขัดแย้งตามแนวทางพระพุทธศาสนาสามารถแบ่งออกเป็น ๒ แนวทางด้วยกัน แนวทางแรก คือหลักธรรมในการสร้างความปรองดองและสามัคคีได้แก่ สังคหวัตถุ ๔, พรหมวิหาร ๔,

^๕ กขพรรณ จันทรา, “การดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ บ้านหนองบัว ตำบลปาคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน”, *วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา*, (บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕).

^๖ เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์, “อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพิธีกรรมแห่งชีวิตชาวไทลื้อจังหวัดพะเยา”, *วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ*, ปีที่ ๒๘, ฉบับที่ ๒, (กรกฎาคม – ธันวาคม ๒๕๖๑).

^๗ ศศิธร ศรีรัตน์, การเปลี่ยนแปลงความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่, *รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์*, (มหาวิทยาลัยราชภัฏเชียงใหม่, ๒๕๖๑).

สารณียธรรม ๖ เป็นต้น แนวทางที่สอง คือหลักธรรมที่นำมาประยุกต์ปฏิบัติเพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความปรองดองประกอบไปด้วย อคติ ๔, ฆราวาสธรรม, สัมปรีชธรรม รวมไปถึงการรักษาศีล ๕^๔

จากการระดมความคิดเห็นในการวิเคราะห์ความแตกต่างของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน จากการวิจัยพบว่า ควรนำเสนอความเป็นพลเมืองไทยบนพื้นฐานของกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ สิทธิเสรีภาพและความเป็นมนุษย์ และนำเสนอความภูมิใจในชาติพันธุ์ผ่านวัฒนธรรม ประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ ในด้านการแต่งกายที่สวยงาม ด้านภาษา ด้านอาหาร ด้านความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ โดยนำหลักพรหมวิหารมาใช้ โดยผ่านรูปภาพของชาติพันธุ์ที่แสดงถึงความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งการนำหลักพรหมวิหารมาใช้เพื่อสร้างให้คนในสังคมเกิดการยอมรับในคุณค่าของผู้อื่น โดยมีความเมตตา กรุณา เป็นที่ตั้ง มีความชื่นชมยินดีในความสำเร็จในการพัฒนาตนเองของชาติพันธุ์ให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีความยุติธรรมให้แกกัน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ และงานวิจัยของ **พระครูรัตนกรวิสุทธิ** ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พรหมวิหาร ๔ กับบทบาทและสิทธิสตรี” ผลการวิจัยพบว่า สังคมควรสนับสนุนสตรีในด้านต่าง ๆ คือด้านความเมตตา คนในสังคมการใช้เมตตาธรรมในการยอมรับบทบาทและสิทธิสตรีให้เกิดขึ้นในสังคม รวมถึงการสร้างคุณค่าและค่านิยมต่างๆ เพื่อเอื้อให้เกิดประโยชน์แก่สตรี ให้เกิดการยอมรับ รวมถึงมีความปรารถนาดีและความยินดีในสิทธิที่สตรีที่ถึงได้ด้านกรุณา ให้ความกรุณาแก่สตรี ในการแสดงบทบาทของตนเองต่อสังคม รวมถึงมีความเห็นอกเห็นใจต่อสตรีในบทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ ด้านมุทิตา ให้คนในสังคมมีความยินดี ความชื่นชม เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงานและการทำหน้าที่ของสตรีเหล่านั้น ด้านอุเบกขา สังคมควรให้ความยุติธรรม ความเสมอภาคกับสตรีในการกระทำการต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันทางเพศ^๕

๓) จากการวิจัยพบว่า มีการเผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโซเชียล และหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งการเผยแพร่ผ่านสื่อโซเชียลนั้น เป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมของคนในปัจจุบันเป็นอย่างมาก และช่องทางที่ใช้สื่อสารได้ดี และรวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ **ณัฐนรี เจนจิต** ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษา “ความเป็นไทย” ในสื่อใหม่ กรณีศึกษาโฆษณาของธุรกิจสายการบิน” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับสารทางสื่อใหม่ (New Media) สื่อออนไลน์ที่นิยมใช้คือเฟสบุ๊ค (Facebook) และ ใช้งาน

^๔ ณัฐพงศ์ รักงาม, “การจัดการความขัดแย้งและสร้างความปรองดองตามแนวทางพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดเชียงราย”, วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ, ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๐): ๑๖๙ - ๑๗๐.

^๕ พระครูรัตนกรวิสุทธิ, “พรหมวิหาร ๔ กับบทบาทและสิทธิสตรี”, วารสารพุทธมณฑล ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวุธวิกสิตาราม, ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๕): ๒๒๖-๒๒๗.

อินเทอร์เน็ตเพื่อการอัปเดตข้อมูลข่าวสารส่วนการพบเห็นงานโฆษณาของบริษัทการบินไทย พบเห็นทางสื่อโทรทัศน์มากที่สุด ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อเอกลักษณ์ "ความเป็นไทย" โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งมีความคิดเห็นว่าวัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบสานมากที่สุด^{๑๐}

๕.๓ ข้อเสนอแนะ

๕.๓.๑ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่สำคัญดังนี้

- ๑) ภาครัฐ ควรส่งเสริมความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน เพื่อสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน
- ๒) ภาครัฐ ควรสนับสนุนงบประมาณให้กับสถาบันการศึกษา รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเผยแพร่ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน เพื่อเผยแพร่ให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง
- ๓) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนานโยบายเพื่อให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ อย่างเท่าเทียม และสร้างสังคมที่มีคุณภาพและความมั่นคง

๕.๓.๒ ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

- ๑) ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำความรู้ไปสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน
- ๒) ภาครัฐ ควรเปิดช่องทางและสนับสนุนงบประมาณการให้ทุนในการสร้างความเข้าใจของคนในสังคมที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างถูกต้อง สร้างความเท่าเทียมในความเป็นมนุษย์ ให้สิทธิอันพึงมีแก่บุคคลในสังคมอย่างเท่าเทียม สร้างสังคมที่มีคุณภาพและความมั่นคง อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์

๕.๓.๓ ข้อเสนอแนะเพื่อการทบทวนครั้งต่อไป

- ๑) การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะในจังหวัดลำพูน ดังนั้น ในการศึกษารoundต่อไปควรศึกษาในพื้นที่ที่มีความเปราะบาง และพื้นที่ที่กำลังเกิดปัญหาความขัดแย้งกับระหว่างชาติพันธุ์กับหน่วยงานภาครัฐ อาทิ ปัญหาที่ดินทำกินบนดอยม่อนแจ่ม ปัญหาของจังหวัดตาก เป็นต้น

^{๑๐} ณัฐนรี เจนจัด, "ศึกษาความเป็นไทยในสื่อใหม่ กรณีศึกษาโฆษณาของธุรกิจสายการบิน", ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗).

บรรณานุกรม

๑. ภาษาไทย

ก. ข้อมูลปฐมภูมิ

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ๒๕๓๙. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๓๙.

ข. ข้อมูลทุติยภูมิ

(๑) หนังสือ :

กรมการศาสนา. พระไตรปิฎกภาษาไทย ฉบับสังคายนา เล่มที่ ๒๕. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๐.

กรมพัฒนาสังคมและสวัสดิการและองค์การทุนสำหรับเด็กแห่งสหประชาชาติ. ทำเนียบชุมชนบนพื้นที่สูง ๒๐ จังหวัดในประเทศไทย พ.ศ. ๒๕๔๕. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์, ๒๕๔๖.

กรมวิชาการ. สถาบันภาษาไทย. บรรทัดฐานภาษาไทยเล่มที่ ๑: การอ่านและการเขียน สะกดคำ พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพฯ, ๒๕๕๔.

กรมศิลปากรสำนักโบราณคดี. ระบบการบริหาร – การจัดการวัฒนธรรม. กรุงเทพมหานคร : บริษัทประชาชนจำกัด, ๒๕๔๐.

คณะกรรมการจัดพิมพ์เอกสารทางประวัติศาสตร์. ตำนานพื้นเมืองเชียงใหม่. กรุงเทพมหานคร : สำนักนายกรัฐมนตรี, ๒๕๑๔.

งามพิศ สัตย์สงวน. หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, ๒๕๔๓.

จำนง อติวัฒนสิทธิ์. สังคมวิทยา. พระนคร: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์, ๒๕๔๐.

เจ้าพระยาทิพากรวงศ์ (ขำ บุนนาค) (เรียบเรียง). พระราชพงศาวดารกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ ๑. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๓๑.

ฉลาดชาย รมิตานนท์. แนวคิดในการศึกษาอัตลักษณ์ความเป็น “ไท”. ใน สรัสวดี อ๋องสกุล และโยชิยุกิ มาซุฮาร่า (บรรณาธิการ). การศึกษาประวัติศาสตร์และวรรณกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ไท. กรุงเทพฯ: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๕๕.

ชยันต์วรรณภูติ. “บทสรุป การอภิปรายเกี่ยวกับสถานการณ์ของการวิจัยวัฒนธรรมในภาคเหนือ” ในอานันท์กาญจนพันธ์ (บก.) การวิจัยในมิติวัฒนธรรม. เชียงใหม่ : โรงพิมพ์มิ่งเมือง, ๒๕๕๒.

- ณรงค์ เส็งประชา. **มนุษย์กับสังคม**. พิมพ์ครั้งที่ ๔. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรี้นติ้ง เฮาส์. ๒๕๔๑.
- ดนัย ไชยโยธา. **สังคม วัฒนธรรม และประเพณี**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๖.
- ทวี ทองสว่าง. **วิชาพัฒนาสังคมและชุมชน. เอกสารวิชาการศึกษานอกโรงเรียน**. กรุงเทพมหานคร : กระทรวงศึกษาธิการ, ๒๕๔๖.
- บันเทิง พาพิจิตร. **ประเพณีวัฒนธรรมไทยและคติความเชื่อ**. กรุงเทพมหานคร : โอ.เอส.พรี้นติ้งเฮาส์, ๒๕๔๙.
- บุญช่วย ศรีสวัสดิ์. **ไทยสิบสองปันนา เล่ม ๑** พิมพ์ครั้งที่ ๒. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์สยาม, ๒๕๔๗.
- ประจวบ เอี่ยมผู้ช่วย. **ศิลปกรรมและวัฒนธรรมท้องถิ่น**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๒.
- ประชิด สกุนะพัฒน์. **วัฒนธรรมพื้นฐานประเพณีไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์ภูมิปัญญา, ๒๕๔๖.
- ประดิษฐ์ มัชฌิมา. **สังคมวิทยาชนบท**. กรุงเทพมหานคร : มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, ๒๕๒๒.
- พระเทพเวที(ประยุทธิ์ ประยุตโต. **การปลูกภาพิเศษ เนื่องในงานฉลอง ๑๐๐ ปี พระยานุমানราชชน** เมื่อวันที่ ๑๔ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๓๑. สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๒.
- พระมหาสมณเจ้า กรมพระยาวชิรญาณวโรรส. **พุทธศาสนสุภาษิต เล่ม ๑**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๓๗.
- พวงผกา ประเสริฐศิลป์. **พื้นฐานวัฒนธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : สถาบันราชภัฏสวนดุสิต, ๒๕๔๑.
- พิสิฐ เจริญสุข. **ปกิณกรรม**. กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๓.
- วรญา ทองอุ่น. **มนุษย์สัมพันธ์ในองค์กร**. สุรินทร์: มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์, ๒๕๔๘.
- วิจิตรวาทการ. พลตรี หลวง. **งานค้นคว้าเรื่องชนชาติไทย**. กรุงเทพมหานคร : สร้างสรรค์บุ๊คส์, ๒๕๔๙.
- วีระ บำรุงรักษ์. **ระบบการจัดวัฒนธรรมและคุณภาพมาตรฐาน**. กรุงเทพมหานคร : กรมศิลปากร, ๒๕๔๑.
- ศิริพร ณ ถลาง. **ชนชาติไทในนิทาน: แลลอดแวนคติชน และวรรณกรรมพื้นบ้าน**. กรุงเทพมหานคร : มติชน, ๒๕๔๕.
- ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). **ว่าด้วยแนวทางการศึกษาชาติพันธุ์**. กรุงเทพมหานคร : ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), ๒๕๔๗.
- สนธยา พลศรี. **หลักสังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : โอเดียนสโตร์, ๒๕๔๕.

สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี. **รวมธรรมะ**. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง, ๒๕๓๙.

สมบัติ พลายน้อย. **ประมวลหลักการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมสมัยประชาธิปไตย**.

กรุงเทพมหานคร : สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ, ๒๕๓๗.

สร้อยดี อ่องสกุล (ปริวรรต). **หลักฐานประวัติศาสตร์ในล้านนา จากเอกสารคัมภีร์ใบลานและพบบนผนัง**. เอกสารวิชาการ. สถาบันวิจัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๖.

สร้อยดี อ่องสกุล. **ประวัติศาสตร์ล้านนา**. โครงการศูนย์ส่งเสริมศิลปวัฒนธรรมมหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๒๙.

สำนักงานราชบัณฑิตยสภาวัฒนธรรม. **บทวิทยุรายการ “รู้ รัก ภาษาไทย”**. ออกอากาศทางสถานี

วิทยุกระจายเสียงแห่งประเทศไทย. เมื่อวันที่ ๗ สิงหาคม พ.ศ. ๒๕๕๕ เวลา ๗.๐๐-๗.๓๐ น.

สุชีพ ปุญญานุภาพ. **วัฒนธรรมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์มหาจุฬาราชวิทยาลัย, ๒๕๔๐.

สุเทพ สุนทรเภสัช. **มานุษยวิทยากับประวัติศาสตร์**. กรุงเทพมหานคร : เมืองโบราณ, ๒๕๔๐.

สุพัตรา สุภาพ. **สังคมวิทยา**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๖.

เสถียรโกเศศ. **ประเพณีไทย**. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์พิพิธการพิมพ์, ๒๕๒๔.

แสวง มาละแซม. **การเทศน์ : ลูกเมี่ยง ยอง มาฮอดเมี่ยงหละปูน พ.ศ. ๒๓๔๘-๒๕๕๑**. ลำพูน, ๒๕๕๑.

ไสว มาลาทอง. **คู่มือการศึกษาจริยธรรม สำหรับนักเรียน นิสิต นักศึกษา นักบริหาร นักปกครอง และประชาชนผู้สนใจทั่วไป**. กรุงเทพมหานคร : โรงพิมพ์การศาสนา, ๒๕๔๒.

หนังสืออนุสรณ์งานฌาปนกิจศพ คุณพ่อสุข เชื้อเมืองพาน. ณ วัดสันมะเค็ด ต.สันมะเค็ด อ.พาน จ. เชียงราย ๒๕ เมษายน ๒๕๓๐.

ห่อขวัญญาณ. **จดหมายเหตุรัชกาลที่ ๓ จ.ศ. ๑๒๑๑ เลขที่ ๒๓ จดหมายเหตุ เรื่อง กองทัพเมืองเชียงตุง**. ๒๕๑๔.

อดิสร ศักดิ์สูง. **พื้นฐานอารยธรรมไทย**. กรุงเทพมหานคร : สำนักพิมพ์เสมอธรรม, ๒๕๕๒.

อมรา ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. **คำจำกัดความศัพท์ในภาษาศาสตร์สังคม**. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๓๒.

อมรา พงศาพิชญ์. **วัฒนธรรม ศาสนาและชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา**. พิมพ์ครั้งที่ ๕. กรุงเทพมหานคร : จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ๒๕๔๑.

(๒) บทความในวารสาร

เกศศิริ วงศ์สองชั้น. “การปรับตัวทางวัฒนธรรมในโลกสมัยใหม่ของชาวกะเหรี่ยง หมู่บ้านกะเหรี่ยง น้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอลองลาน จังหวัดกำแพงเพชร”. **รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติ ครั้งที่ ๔** สถาบันวิจัยมหาวิทยาลัยราชภัฏกำแพงเพชร. (๒๒ ธันวาคม ๒๕๖๐): ๔๓-๕๘.

เจษฎา สอนบาลี และคณะ. “การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมพิธีกรรมทางพุทธศาสนากับการดำรงรักษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทยของจังหวัดลำพูน”. **วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ**. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๓ (กันยายน-ธันวาคม ๒๕๖๑): ๒๗๗-๒๘๔.

เจษฎา สอนบาลี และคณะ. “การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมพิธีกรรมทางพุทธศาสนากับการดำรงรักษาอัตลักษณ์กลุ่มชาติพันธุ์ไทยของจังหวัดลำพูน”. **วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ**. ปีที่ ๑๑. ฉบับที่ ๓ (เดือนกันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๑).

ชัยวัฒน์ ปะสุนะ. “ไทลื้อ: อัตลักษณ์ การโยกย้ายถิ่นฐาน และนโยบายรัฐไทยสมัยใหม่หลังสงครามโลกครั้งที่ ๒ สู่วิถีชีวิตแห่งพลเมืองไทย (พ.ศ. ๒๔๘๘-๒๕๕๘)”. **วารสารวิชาการมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. ปีที่ ๙ ฉบับที่ ๒. (กรกฎาคม - ธันวาคม, ๒๕๖๔): ๑-๓๐.

ณัฐพงศ์ รักงาม. “การจัดการความขัดแย้งและสร้างความปรองดองตามแนวทางพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโครงการหมู่บ้านรักษาศีล ๕ จังหวัดเชียงราย”. **วารสารสังคมศาสตร์วิชาการ**. ปีที่ ๑๐ ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๖๐): ๑๖๙ - ๑๗๐.

ทักษิณา พิพิธกุล. “การอนุรักษ์และการประยุกต์ภูมิปัญญาหัตถกรรมผ้าทอของคนยองในจังหวัดลำพูน”. **วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๔๕ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๕๙): ๑๓๙-๑๕๖.

ประสิทธิ์ ลิขิธา. “กระบวนการศึกษาชาติพันธุ์สัมพันธ์”. **วารสารสังคมกลุ่มน้ำโขง**. ปีที่ ๑๐. ฉบับที่ ๓. (เดือนกันยายน- ธันวาคม ๒๕๕๗).

ปรีชาเกียรติ บุญเกียรติ. (๖ มีนาคม ๒๕๕๘). สัมภาษณ์โดย ทักษิณา พิพิธกุล ที่ศูนย์ศิลปหัตถกรรมผ้าไหมยกดอกเพ็ญศิริ จังหวัดลำพูน. อ้างใน ทักษิณา พิพิธกุล. “การอนุรักษ์และการประยุกต์ภูมิปัญญาหัตถกรรมผ้าทอของคนยองในจังหวัดลำพูน”. **วารสารวิชาการ มนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์**. ปีที่ ๒๔ ฉบับที่ ๔๕ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๕๙): ๑๔๒.

ปิยมาศ มาวงค์, อติสรณ์ ประทุมถิ่น. “ไต่ยง : ประวัติศาสตร์เอกลักษณ์ทางวัฒนธรรมอาหารที่ยาวนานของบ้านดอนหลวง”. **วารสารมังรายสาร**. ปีที่ ๖ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๖๑): ๒๗-๓๕.

เปรมวิทย์ วิวัฒน์เศรษฐ์. “อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ในพิธีกรรมแห่งชีวิตชาวไทลื้อจังหวัดพะเยา”. วารสารมหาวิทยาลัยพายัพ. ปีที่ ๒๘. ฉบับที่ ๒. (เดือนกรกฎาคม- ธันวาคม ๒๕๖๑).

พระครูรัตนกรวิสุทธิ. “พรหมวิหาร ๔ กับบทบาทและสิทธิสตรี”. วารสารพุทธมคค์ ศูนย์วิจัยธรรมศึกษา สำนักเรียนวัดอาวธวิกลิตาราม. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๕): ๒๒๖-๒๒๗.

พระปลัดสุรรัศมิ์ โชติธมโม (จิตต์มัน). “การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร ๔ เพื่อการดำเนินชีวิตของชุมชนบ้านเทพราช อำเภอสหัส จังหวัดนครศรีธรรมราช”. วารสาร มจร อุบลปริทรรศน์. ปีที่ ๗ ฉบับที่ ๒ (พฤษภาคม - สิงหาคม ๒๕๖๕): ๑๒๒๗ - ๑๒๒๘.

พระอธิการทวีศักดิ์ กิตติญาโณ (วรกิจเจริญวงศ์). “การเปลี่ยนแปลงวิถีชีวิตของชุมชนกะเหรี่ยง บ้านพระบาทห้วยต้ม ตำบลนาทราย อำเภอลี้ จังหวัดลำพูน. วารสารปัญญา. ปีที่ ๒๕ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - มิถุนายน ๒๕๖๑): ๕๑.

พิทักษ์ ไปเร็ว พัทธ์ ศิริวงศ์. “วาทกรรมการสร้างความเป็นนของแรงงานข้ามชาติในประเทศไทยฐานะพลเมืองของโลก”. วารสารวิชาการ. ปีที่ ๖. ฉบับที่ ๓ (กันยายน - ธันวาคม ๒๕๕๖): ๖๑๗.

มิ่งมกล หงสาวงค์. “ไทลื้อ : วิถีชีวิตและอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรม”. วารสารศิลปกรรมศาสตร์ วิชาการวิจัยและงานสร้างสรรค์. ปีที่ ๑ ฉบับที่ ๒ (กรกฎาคม - ธันวาคม ๒๕๕๗): ๒๓๕๑-๒๓๕๕.

รัตนารณ กองศรี และคณะ. “การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ชุมชนเมืองสามไต่ในบ้านธิ จังหวัดลำพูน”. วารสารช่วงฝน. ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๒. (กรกฎาคม - ธันวาคม, ๒๕๖๔): ๑-๑๔.

วีรวัด โอภาเฉลิมพันธ์. “ที่พักอาศัยและพื้นที่ค้าขายอย่างไทยในกรุงเทพมหานคร”. Veridian E-Journal Silpakorn University ฉบับภาษาไทย สาขามนุษยศาสตร์ สังคมศาสตร์ และศิลปะ. ปีที่ ๑๑ ฉบับที่ ๑ (มกราคม - เมษายน ๒๕๖๑): ๓๘๕๖, ๓๘๕๗.

ศรีรัช ลอยสมุทร. “การวิเคราะห์วาทกรรมการสร้าง “ความเป็นอื่นคือศัตรู” ในการสื่อสารความเชื่อทางการเมืองในสื่อเครือข่ายสังคมสาธารณะ”. วารสารศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยรังสิต. ปีที่ ๑๕ ฉบับที่ ๒ (มกราคม-มิถุนายน. ๒๕๖๓): ๔๓.

สมศักดิ์ สามัคคีธรรม. “ชาติพันธุ์ และการจัดการความขัดแย้งทางชาติพันธุ์”. วารสารพัฒนสังคม. ปีที่ ๑๘. ฉบับพิเศษ (๖ พฤศจิกายน ๒๕๕๙): ๑๕๗.

สายชล สัตยานุรักษ์. “การต่อสู้บนพื้นที่ความทรงจำของคนหลากหลายชาติพันธุ์ในประเทศไทย”. วารสาร หน้าจั่ว. ฉบับที่ ๘ (กันยายน ๒๕๕๔ - สิงหาคม ๒๕๕๕): ๗๗.

องค์ สุริยเมฆะ. “สถานภาพการศึกษาชาติพันธุ์ไทลื้อ ตั้งแต่ พ.ศ. ๒๔๘๐-๒๕๔๐”. **วารสาร
รวมคำแหง**. ฉบับมนุษยศาสตร์. ปีที่ ๓๔. ฉบับ ๑ (มกราคม – มิถุนายน. ๒๕๕๘): ๑๒๗.

(๓) วิทยานิพนธ์/รายงานวิจัย :

กชพรรณ จันทรา. “การดำเนินชีวิตตามแนวพระพุทธศาสนาของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ บ้านหนองบัว
ตำบลป่าคา อำเภอท่าวังผา จังหวัดน่าน”. **วิทยานิพนธ์. ปริญญาพุทธศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาพระพุทธศาสนา**. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณ
ราชวิทยาลัย, ๒๕๖๕.

เจษฎา เนตะวงศ์. “พลวัตการสร้างความเป็นชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในประเทศไทยศึกษาผ่านแนวคิดฟิลด์
ของบูดีเยอร์”. **ปริญญานิพนธ์. ปรัชญาดุสิตบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษาศาสตร์.**
บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, ๒๕๖๔.

ณัฐรี เจนจิต. “ศึกษา “ความเป็นไทย” ในสื่อใหม่ กรณีศึกษาโฆษณาของธุรกิจสายการบิน”.
ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย: มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๗.

ธนวัฒน์ ปาลี. “การเมืองเรื่องการประกอบสร้างอัตลักษณ์ของคนยองในลำพูน”. **ศิลปศาสตรมหา
บัณฑิต**. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๕๙.

เบญจวรรณ สุขวัฒน์. “การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน : การต่อรองเพื่อสิทธิทางการเมือง
ทางวัฒนธรรม”. **ดุสิตนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ไทศึกษา)**. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๘.

เบญจวรรณ สุขวัฒน์. “การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน: การต่อรองเพื่อสิทธิทางการเมือง
ทางวัฒนธรรม”. **ดุสิตนิพนธ์ปริญญาปรัชญาดุษฎีบัณฑิต (ไทศึกษา)**. บัณฑิตวิทยาลัย :
มหาวิทยาลัยมหาสารคาม, ๒๕๕๘.

วรวิทย์ นพแก้ว และคณะ. แนวทางการจัดการเขตพื้นที่ทำกิน ที่อยู่อาศัย และการฟื้นฟูวิถีชีวิต
วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงบ้านภูเหม็น ตำบลทองหลาง อำเภอห้วยคต จังหวัด
อุทัยธานี. **รายงานฉบับสมบูรณ์**. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), ๒๕๖๓.

วิไลพร ไชยสิทธิ์ และคณะ. “การพัฒนาระบบสารสนเทศมีเดียออนไลน์ด้านวัฒนธรรมประเพณี
ของกลุ่มชาติพันธุ์ในจังหวัดราชบุรี”. **รายงานการวิจัย**. สำนักงานคณะกรรมการการวิจัย
แห่งชาติ : มหาวิทยาลัยราชภัฏหมู่บ้านจอมบึง, ๒๕๕๖.

วิไลพรรณ ใจเพียร. “ภูมิปัญญาการปลูกลำไยของชาวยอง ตำบลแม่แรง อำเภอป่าซาง จังหวัด
ลำพูน”. **วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต**. (บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัย
เชียงใหม่, ๒๕๕๒).

ศศิธร ศรีรัตน์. การเปลี่ยนแปลงความเชื่อและพิธีกรรมของกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในตำบลสะเมิงใต้ อำเภอสะเมิง จังหวัดเชียงใหม่. รายงานวิจัยฉบับสมบูรณ์. มหาวิทยาลัยราชภัฏ เชียงใหม่, ๒๕๖๑.

สุเมธ-รสสุคนธ์ ทาริยะ. ไทยอง. รายงานการวิจัย. เสนอต่อคณะสังคมศาสตร์แห่งประเทศไทย, ๒๕๓๐.

แสวง มาละแซม. ประวัติศาสตร์การเคลื่อนย้ายและการตั้งถิ่นฐานของชาวยองในเมืองลำพูน (พ.ศ. ๒๓๔๘-๒๔๔๕). วิทยานิพนธ์ ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย : มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, ๒๕๓๘.

(๔) สื่ออิเล็กทรอนิกส์

BrandThink และ Thai PBS. แคมเปญ #โคตรไทย ร่วมถอดรหัส ‘อะไรคือไทยแท้’. [ออนไลน์]. www.thaipbs.or.th/CodeThai[๓ กันยายน ๒๕๖๖].

Thai Food. อาหารไทยภาคกลาง. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : [http://www.thaifoodheritage.com/recipe_list/3?&per_page=\[๓ กันยายน ๒๕๖๖\]](http://www.thaifoodheritage.com/recipe_list/3?&per_page=[๓ กันยายน ๒๕๖๖]).

เคารพ พินิจนาม. (๒๕๕๐). "เมืองยอง" วิถีคนยองและความแปรเปลี่ยน. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล <http://prachatai.com/journal>.

ฐาปนีย์ เครือระยา. ไทลื้อ. [ออนไลน์]. แหล่งข้อมูล <https://art-culture.cmu.ac.th/Lanna/articleDetail/1256>, [๒๕๖๓].

วรวิทย์ ไชยทอง. ชาตินิยมรัฐไทยในพื้นที่เมืองเศรษฐกิจชายแดนแม่สอด : ชาตินิยมไทยในฐานะกลไกการสร้างความเป็นอื่น. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : <https://armworawit.wordpress.com>[๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๔]

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน). กลุ่มชาติพันธุ์ : กะเหรี่ยง (ปากาเกะญอ). [ออนไลน์]. <https://www.sac.or.th/databases/ethnic-groups/ethnicGroups/79>[๓ กันยายน ๒๕๖๖].

สถาบันวิจัยสังคม มหาวิทยาลัยเชียงใหม่. ความเป็นมา ศิลปวัฒนธรรม ไทยอง พม่า ลำพูน ไทย เอกสาร “ไทยอง ชีวิต ศรัทธา สล่าแผ่นดิน”. เอกสารวิชาการ. [ออนไลน์]. แหล่งที่มา : https://www.sac.or.th/databases/ethnicedb/research_detail.php?id=1823 [๑๒ สิงหาคม ๒๕๖๔].

สารานุกรมไทยสำหรับเยาวชนฯ. เล่มที่ ๑๓. เรื่องที่ ๘ อาหารไทย, อาหารไทยแท้และอาหารไทยแปลง. [ออนไลน์]. <https://saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=13&chap=8&page=t13-8-infodetail11.html>[๓ กันยายน ๒๕๖๖].

(๕) กฎระเบียบ ข้อบังคับ

“รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย”. ราชกิจจานุเบกษา ๑๓๔. (เมษายน ๒๕๖๐): ๔, ๑๘.

๒. ภาษาอังกฤษ

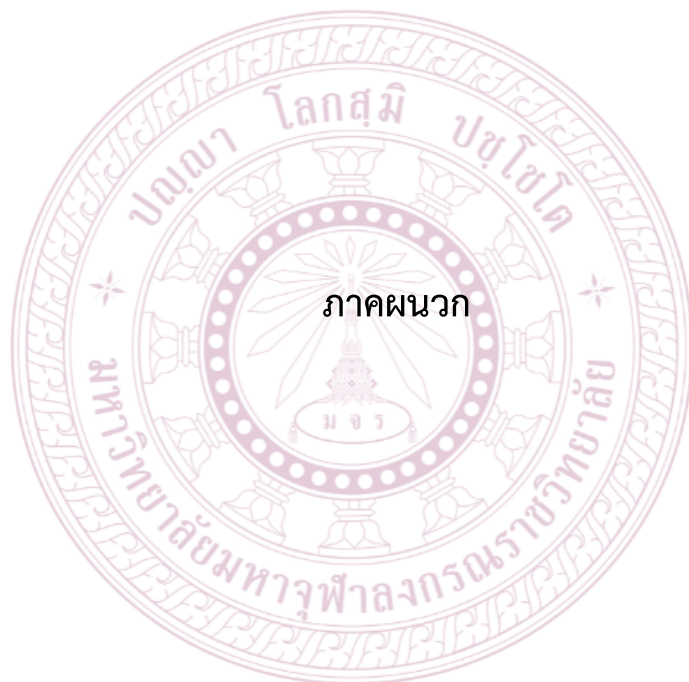
(I) Books:

Chazée. Laurent. *The People of Laos Rural and Ethnic Diversities with an Ethno – linguistic Map*. Bangkok: White Lotus Press} 2002.

J. George Scott. *Gazetteer of Upper Burma and the Shan States*. Rangoon: SUBPS, 1901.

Volker Grabowsky. (n.d.). “Forced Resettlement Campaigns in Northern Thailand During the Early Bangkok Period”







แบบสัมภาษณ์

โครงการวิจัยเรื่อง “ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง
ในจังหวัดลำพูน”

ส่วนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับผู้ให้สัมภาษณ์

๑. ชื่อ.....นามสกุล.....
๒. ผู้เชี่ยวชาญด้าน.....
๓. เชื้อชาติ/ชาติพันธุ์.....
๔. ตำแหน่งหน้าที่ในการทำงาน/ทางสังคม.....
๕. สัมภาษณ์เมื่อวันที่.....เดือน.....พ.ศ.

ส่วนที่ ๒ ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยแท้ในบริบทของประเทศไทย

๑. ความเป็นไทย ในนิยามของท่านคืออะไร
.....
.....
.....
๒. สภาพสังคม/เครือข่ายทางสังคม ของคนไทยแท้ เป็นอย่างไร
.....
.....
.....
๓. วัฒนธรรมประเพณีของคนไทยแท้ เป็นอย่างไร (การแต่งกาย, อาหาร, ที่อยู่อาศัย, ภาษา)
.....
.....
.....
๔. วรรณกรรมที่สะท้อนความเป็นไทยแท้ มีวรรณกรรมใดบ้าง
.....
.....
.....
๕. พิธีกรรมและความเชื่อของไทยแท้ เป็นอย่างไร
.....
.....
.....

๖. การปรับตัวของคนไทยภายใต้การปกครองของรัฐไทย เป็นอย่างไร

.....

.....

.....

ส่วนที่ ๓ ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

๑. วิเคราะห์ลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อด้านประวัติความเป็นมา สภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี วรรณกรรม พิธีกรรม ความเชื่อ และบริบทการปรับตัวภายใต้การปกครองของรัฐไทย

ประวัติความเป็นมา.....

.....

สภาพสังคม.....

.....

วัฒนธรรมประเพณี.....

.....

วรรณกรรม.....

.....

พิธีกรรม ความเชื่อ.....

.....

บริบทการปรับตัวภายใต้การปกครองของรัฐไทย

.....

.....

๒. วิเคราะห์ลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์ไทยองด้านประวัติความเป็นมา สภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี วรรณกรรม พิธีกรรม ความเชื่อ และบริบทการปรับตัวภายใต้การปกครองของรัฐไทย

ประวัติความเป็นมา.....

.....

.....

สภาพสังคม.....

วัฒนธรรมประเพณี.....

วรรณกรรม.....

พิธีกรรม ความเชื่อ.....

บริบทการปรับตัวในภายใต้การปกครองของประเทศไทย.....

๓. วิเคราะห์ลักษณะของกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยงด้านประวัติความเป็นมา สภาพสังคม วัฒนธรรม ประเพณี วรรณกรรม พิธีกรรม ความเชื่อ และบริบทการปรับตัวในภายใต้การปกครองของประเทศไทย
ประวัติความเป็นมา.....

สภาพสังคม.....

วัฒนธรรมประเพณี.....

วรรณกรรม.....

พิธีกรรม ความเชื่อ.....

บริบทการปรับตัวในภายใต้การปกครองของรัฐไทย

.....

.....

.....

ส่วนที่ ๔ ความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง ในจังหวัดลำพูน

๑. ความเป็นไทยแท้ กับกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ มีความแตกต่างกันด้านใดบ้าง และเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๒. ความเป็นไทยแท้ กับกลุ่มชาติพันธุ์ไทยอง มีความแตกต่างกันด้านใดบ้าง และเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๓. ความเป็นไทยแท้ กับกลุ่มชาติพันธุ์กระเหรี่ยง มีความแตกต่างกันด้านใดบ้าง และเป็นอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ ๕ การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร ๔ เพื่อสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบน ความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงใน จังหวัดลำพูน

คำชี้แจง : หลักพรหมวิหาร ๔ คือหลักธรรมอันเป็นเครื่องกำกับความประพฤติที่ประเสริฐบริสุทธิ์หลัก ที่ช่วยสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของคนในสังคมไทย ประกอบด้วย หลัก ๔ ประการ ดังนี้

๑) เมตตา ความรักใคร่ ปราปรณจะให้ผู้อื่นมีความสุข มีจิตอันแผ่ไม่ตรีและคิดทำประโยชน์แก่มนุษย์ทั่วหน้า อยากช่วยเหลือผู้อื่นให้พ้นจากความทุกข์ ใฝ่ใจที่จะปลดเปลื้องบำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของตนและสัตว์ทั้งปวง

๒) กรุณา คิดช่วยให้พ้นทุกข์ ใฝ่ใจในอันที่จะปลดเปลื้อง บำบัดความทุกข์ยากเดือดร้อนของปวงสัตว์ แสดงออกมาด้วยเข้าช่วยเหลือเจือจุนด้วยความเต็มใจเสมอ

๓) มุทิตา ความยินดีในเมื่อผู้อื่นอยู่ดีกินดี มีจิตผ่องใสบันเทิง กอปรด้วยอาการแช่มชื่น เบิกบานอยู่เสมอต่อสัตว์ทั้งหลายผู้ดำรงในปกติสุข พลอยยินดีด้วยเมื่อเขาได้ดีมีสุข เจริญงอกงามยิ่งขึ้นไป เมื่อเห็นเขาประสบความสำเร็จงอกงามยิ่งขึ้นไปก็พลอยยินดีปรีดาปราโมทย์บันเทิงใจด้วย

๔) อุเบกขา ความมีใจเป็นกลาง คือ มองตามความเป็นจริง โดยวางจิตเสียบสมาธิ มั่นคง แน่วแน่ เที่ยงตรงดุจดุจราช้าง เมื่อมองเห็นบุคคลที่ได้รับผลของกรรมดีหรือกรรมชั่ว ซึ่งสมควรแก่เหตุผลที่ตนได้กระทำไว้ พร้อมทั้งจะวินิจฉัย วางตนและปฏิบัติตามความเที่ยงธรรมไม่เอนเอียงด้วยอคติ

๑. การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ด้านเมตตา เพื่อสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

.....

๒. การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ด้านกรุณา เพื่อสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

.....

๓. การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ด้านมูทิตา เพื่อสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

๔. การประยุกต์ใช้หลักพรหมวิหาร ๔ ด้านอุเบกขา เพื่อสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ควรมีลักษณะอย่างไร

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ ๖ ข้อเสนอแนะอื่นๆ

.....

.....

.....

.....

ขอเจริญพร/ขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่าน มา ณ โอกาสนี้

แบบประเมินผล

ชุดความรู้ของสื่อสร้างสรรค์ในการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของ
ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

คำชี้แจง : โปรดทำเครื่องหมาย ✓ ลงใน □ หรือเพิ่มเติมข้อความลงในช่องว่างที่ตรงกับความคิดเห็น
ของท่าน

ตอนที่ ๑ ข้อมูลทั่วไปของผู้ประเมิน

๑. เพศ.....
๒. อายุ.....
๓. ตำแหน่ง.....
สังกัด/(ฝ่าย/ส่วนงาน).....
๔. ตำแหน่งทางวิชาการ.....
๕. วุฒิการศึกษาสูงสุด.....

ตอนที่ ๒ แบบประเมินผลเกี่ยวกับความเหมาะสม ความถูกต้อง ความมีประโยชน์ ความเป็นไปได้

หัวข้อประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
๑. ความเหมาะสม					
๑.๑ องค์ประกอบของชุดความรู้มีความ เหมาะสมต่อการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ ร่วมกันบนความแตกต่างความเป็นไทยและความเป็น อื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ฯ					
๑.๒ เนื้อหาของชุดความรู้มีความเหมาะสมต่อ การสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบน ความแตกต่างความเป็นไทยและความเป็นอื่นของ กลุ่มชาติพันธุ์ฯ					
๑.๓ ภาษาที่ใช้ของชุดความรู้มีความเหมาะสม ต่อการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบน ความแตกต่างความเป็นไทยและความเป็นอื่นของ					

หัวข้อประเมิน	ระดับความคิดเห็น				
	มากที่สุด (๕)	มาก (๔)	ปานกลาง (๓)	น้อย (๒)	น้อยที่สุด (๑)
กลุ่มชาติพันธุ์ฯ					
๒. ความถูกต้อง					
๒.๑ องค์ประกอบของชุดความรู้มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ					
๒.๒ เนื้อหาของชุดความรู้ความถูกต้องตามหลักวิชาการ					
๒.๓ ภาษาที่ใช้มีความถูกต้องตามหลักวิชาการ					
๓. ความมีประโยชน์					
๓.๑ องค์ประกอบของชุดความรู้ มีประโยชน์ต่อการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ฯ					
๓.๒ เนื้อหาของชุดความรู้ มีประโยชน์ต่อการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ฯ					
๓.๓ ภาษาที่ใช้ของชุดความรู้ มีประโยชน์ต่อการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ฯ					

ข้อเสนอแนะอื่นๆ โปรดระบุ

.....

.....

.....

ขอเจริญพรขอบคุณผู้ให้ข้อมูลทุกท่านมา ณ โอกาสนี้

ภาคผนวก
หนังสือขอเก็บข้อมูล



ที่ พิเศษ/๒๕๖๖



วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
เลขที่ ๑๔๒ หมู่ที่ ๒ ตำบลต้นธง
อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน
๕๑๐๐๐ โทร.๐๕๓-๕๖๓๑๖๓

๑๒ กุมภาพันธ์ ๒๕๖๖

เรื่อง ขอความอนุเคราะห์ให้คณะทีมวิจัยสัมภาษณ์เพื่อเก็บข้อมูลการวิจัย

เจริญพร นายเกษม ไทยใหม่ รองนายกองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้าง
จังหวัดลำพูน

สิ่งที่ส่งมาด้วย เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล จำนวน ๑ ชุด

ด้วยกระผม พระครูภาวนาโสภิต, ผศ.ดร. อาจารย์ในสังกัดของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัย และนวัตกรรม (กสว.) งบประมาณปี ๒๕๖๖ เพื่อให้ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง “ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน” โดยมีจุดประสงค์เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน เพื่อพัฒนาและเผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

ในการนี้ ด้วยท่านเป็นผู้ที่มีองค์ความรู้ ความเชี่ยวชาญที่สอดคล้องกับการศึกษาวิจัยนี้ คณะผู้วิจัยจึงขอความอนุเคราะห์จากท่านเพื่อโปรดอนุญาตให้ทีมวิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการสัมภาษณ์ ในวันที่ ๑๖ กุมภาพันธ์ พ.ศ. ๒๕๖๖ เวลา ๑๐.๐๐-๑๖.๐๐ น. ณ สำนักงานองค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนปม อำเภอทุ่งหัวช้าง จังหวัดลำพูน เพื่อให้เกิดเป็นองค์ความรู้ที่จะช่วยสร้างความเข้าใจของคนในสังคมที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างถูกต้อง สร้างความเท่าเทียมในความเป็นมนุษย์ ให้สิทธิอันพึงมีแก่บุคคลในสังคมอย่างเท่าเทียม สร้างสังคมที่มีคุณภาพและมีความมั่นคง อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ต่อไป ผู้วิจัยหวังเป็นอย่างยิ่งว่าจะได้รับความอนุเคราะห์จากท่านด้วยดี และขอเจริญพรขอบคุณในความเอื้อเฟื้อทางวิชาการ ณ โอกาสนี้

จึงเรียนขอโปรดพิจารณาอนุญาตให้ทีมวิจัยเก็บข้อมูลเพื่อการวิจัยต่อไป

ขอเจริญพร

(พระครูภาวนาโสภิต, ผศ.ดร.)

หัวหน้าโครงการวิจัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

ผู้ประสานงาน : ดร.จันทร์สม์ ตาบุลิ่ง (๐๙๓-๙๓๗๒๒๑๕),

ภาคผนวก ค
ประมวลภาพ



สำรวจพื้นที่













จัดกิจกรรมกลุ่ม พัฒนาระบวนการสร้างความเข้าใจในความแตกต่าง





การเผยแพร่





ตารางวิเคราะห์ ผลผลิต ผลลัพธ์ ผลกระทบ (output Outcome Impact)

โครงการ	ประเด็น	ตัวชี้วัด/ตัวบ่งชี้		
		ผลผลิต(Output)	ผลลัพธ์(Outcome)	ผลกระทบ(Impact)
ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ผู้วิจัย พระครูภาวนาโสภิต (บุญญวิศิษฐ์ เมืองวงศ์) วัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน 2) เพื่อพัฒนากระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน 3) เพื่อเผยแพร่กระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน	องค์ความรู้	- ต้นแบบผลิตภัณฑ์	- นำข้อมูล ความรู้ ไปใช้ในการสร้างความเข้าใจของคนในสังคมต่อกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างถูกต้อง	- ประชาชน ได้รับข้อมูลที่ถูกต้อง นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ได้ในทางปฏิบัติ ลดปัญหาความขัดแย้ง แก้ไขปัญหาข่าวลวง ปกป้องชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน
	การพัฒนากำลังคน	- นักวิจัยรุ่นใหม่ ระดับปริญญาตรี	- นำกระบวนการเรียนรู้ งานวิจัยและร่วมสร้างสรรค์	- นักวิจัยใหม่ ได้กระบวนการเรียนรู้งานวิจัยและร่วมสร้างสรรค์งานวิจัยที่มี

โครงการ	ประเด็น	ตัวชี้วัด/ตัวบ่งชี้		
		ผลผลิต(Output)	ผลลัพธ์(Outcome)	ผลกระทบ(Impact)
			งานวิจัยที่มีคุณภาพ และเกิดประโยชน์	คุณภาพ เกิดประโยชน์ทั้งต่อตนเอง ต่อสังคม และต่อประเทศชาติ
	ผลงานตีพิมพ์/ การประชุม เผยแพร่ ผลงาน/ สัมมนา ระดับชาติ	- ตีพิมพ์ผลงานในระบบฐาน TCI 2	- นำข้อมูลไปใช้ประโยชน์ด้านวิชาการ ทั้งการวิจัย การเรียนการสอน เพื่อให้เกิดการเผยแพร่และต่อยอดองค์ความรู้	- นักเรียน นักศึกษา ประชาชนทั่วไป นักวิจัย นักวิชาการ นักศึกษา สามารถนำบทความนี้ไปอ้างอิงในการทำวิจัยหรือการศึกษาอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง
	กระบวนการใหม่	- ชัดความรู้ของกระบวนการสร้างความเข้าใจ	- เป็นต้นแบบผลิตภัณฑ์ที่จะช่วยสร้างความเข้าใจของคนในสังคมที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างถูกต้อง สร้างความเท่าเทียมในความเป็นมนุษย์ ให้สิทธิอันพึงมีแก่บุคคลในสังคมอย่างเท่าเทียม สร้างสังคมที่มีคุณภาพและความ	- ช่วยสร้างความเข้าใจของคนในสังคมที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างถูกต้อง สร้างความเท่าเทียมในความเป็นมนุษย์ ให้สิทธิอันพึงมีแก่บุคคลในสังคมอย่างเท่าเทียม สร้างสังคมที่มีคุณภาพและ

โครงการ	ประเด็น	ตัวชี้วัด/ตัวบ่งชี้		
		ผลผลิต(Output)	ผลลัพธ์(Outcome)	ผลกระทบ(Impact)
			มั่นคง อยู่ร่วมกันอย่าง สมานฉันท์	ความมั่นคง อยู่ร่วมกันอย่าง สมานฉันท์ - สังคมสงบสุข มั่นคง ด้วย ความแตกต่างทางความคิด ถูกแก้ไข - ได้ทรัพยากรมนุษย์ที่มี ความสมบูรณ์ทั้ง กาย จิต สังคม และสติปัญญา



๓. ชุดความรู้



ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม

**ให้ "ธรรม" นำทาง ลดความต่าง
สร้างความเข้าใจ ในวิถี "ชาติพันธุ์ไทย"**



ธรรม-ตามกฎหมาย

สัญชาติ : เราเป็นคนไทยโดยสัญชาติ
สิทธิและเสรีภาพ : เรามีสิทธิและเสรีภาพตามกฎหมาย
ความเป็นมนุษย์ : เราเป็นมนุษย์ เราย่อมมีสิทธิความเป็นมนุษย์เท่าเทียมกัน



ธรรม-ตามธรรมเนียม

"แม้แตกต่างด้วยธรรมเนียมปฏิบัติ แต่ไม่แปลกแยก"

การแต่งกาย : เราภูมิใจในความเป็นเรา
อาหาร : เราทานอาหารที่มีประโยชน์ ปลอดภัย และอร่อย
ศาสนา/ความเชื่อ : เราดำเนินวิถีชีวิตตามธรรมในพระพุทธศาสนา









พรหมวิหาร-ธรรม

"ธรรมอันประเสริฐของพรหม" ผู้มีพรหมวิหารเปรียบดังผู้มีธรรมอันประเสริฐ

เมตตา หมายถึง ให้ความรัก ปรารถนาดี ความเป็นมิตรต่อกัน
กรุณา หมายถึง ให้ช่วยเหลือ แบ่งปันซึ่งกันและกัน
มุทิตา หมายถึง ชื่นชมยินดีในความสำเร็จซึ่งกันและกัน
อุเบกขา หมายถึง วางตนเป็นกลาง มีความยุติธรรมให้แก่กัน
ไม่รังแกชาติพันธุ์ด้วยความไม่รู้กฎหมาย หรือการเอารัดเอาเปรียบ



จัดทำโดย
พระครูภาวนาโสภิต, ผศ. ดร. และคณะ
วิทยาลัยสงฆ์สาพน มหาวชิราลงกรณราชวิทยาลัย ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566

ธรรม - ตามกฎหมาย

หนึ่งมนุษย์ พึงสิทธิ เสรีภาพ
คนเท่ากัน ใจเท่าเทียม ย่อมขรรยง
“อย่ายกตน ข่มท่าน” ว่าตนเด่น
จะดีชั่ว รวยจน ผลที่ใจ
สัญชาติไทย คือไทย ถิ่นไถลัน
พลเมือง รู้หน้าที่ เกื้อสังคม

แผ่นดินไทย ชิมซาบ มุ่งประสงค์
อย่าเหยียบย่ำ หยั่นลง เราคนไทย
ต่างคนเช่น มนุษย์ สองมือไชร้
เคารพใน ผู้อื่น น้ำขึ้นชม
ทั่วทุกถิ่น เน้นสร้างคุณ หนุนเหมาะสม
ในได้ร่ม โพธิทอง ของแผ่นดิน



โครงการวิจัยเรื่อง “ความเชื่อใจและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของผู้ไทยเชื้อ ไทยอง การแพร่กระจายในจังหวัดลำพูน”
จัดทำโดย พระครูภาวนาโลภิต, ผศ. ดร. และคณะ
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566

❀ ธรรม-ตามธรรมนิยม ❀

ต่างวิถี มีความเด่น เห็นเลื่องชื่อ
เปี่ยมศรัทธา ความเชื่อ เกื้อชีวิต
ถักทอด้วย สายใย ใจมุ่งมั่น
ถักทอใจ ภูมิปัญญา กรรมวิถี
พืชผักมาก หลากสายพันธุ์ จัดสรรปรุง
ตามตำรับ ชชาติพันธุ์ บรรพชน

เอกลักษณ์ สองมือคน ชนสร้างสรรค์
ชาติพันธุ์ พร้อมพรัก สามัคคี
ไหมเลือกสรร มนต์เสน่ห์ แห่งเส้นสี
เป็นเครื่องชี้ วัฒนธรรม ประจำตน
สมุนไพร หอมฟุ้ง ประโยชน์ล้ำ
น้ำเอี่ยมขล ยอดคุณค่า สารพัน



โครงการวิจัยเรื่อง “ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน”
จัดทำโดย พระครูภาวนาโสภิต, ผศ. ดร. และคณะ
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566

พรหมวิหาร - ธรรม

หากหัวใจ ไทยล้น สามัคคี
ทุกทวยราษฎร์ ชชาติพันธุ์ แม่นไกลใกล้

เมตตา รัก สามัคคี ดีทุกเมื่อ

มุทิตา พลอยยินดี จิตเป็นทุน
ธรรมประเสริฐ เปิดโลก ให้น่าอยู่
ความเป็นไทย ด้วยธรรม น้อมนำทาง

กายวิ เสริมสิ่ง จดงามไซ้
รวมเป็นหนึ่ง เดียวได้ ธรรมคำจูน

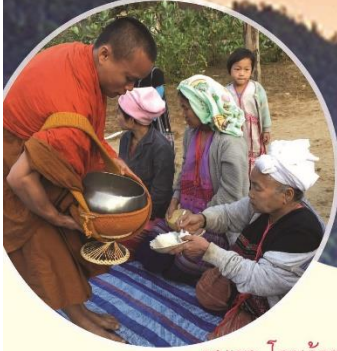
กรุณา ช่วยเหลือ และเกื้อหนุน

อุเบกขา ด้วยบุญ ใจเป็นกลาง
ยุติธรรม คำชู้ ไม่แบ่งข้าง
ต่างเสริมสร้าง ผดุงไทย ให้ร่มเย็น



โครงการวิจัยเรื่อง “ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน”
จัดทำโดย พระครูภาวนาโสธิต, ผศ. ดร. และคณะ
วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย
ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์
วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566

ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม



ขุนเขา โอบบ่อม สรรพชีวิต
หลากหลาย ชาติพันธุ์ นั้นคือ “ไท”
หนึ่งมนุษย์ พึงสิทธิ เสรีภาพ
คนเท่ากัน ใจเท่าเทียม ย่อมयरรอง
ต่างวิถี มีความเด่น เห็นเลื่องชื่อ
เปี่ยมศรัทธา ความเชื่อ เกื้อชีวัน
เมตตา โอบบ่อม สรรพชีวิต
แบ่งปัน จันเพื่อน ไม่ตรี

มิเคยคิด เลือกรัก สมัครใคร
ล้วนภูมิใจ ในชาติเชื้อ ศาสน์ธารง
แผ่นดินไทย ชิมซาบ มุ่งประสงค์
อย่าเหยียบย่ำ หยั่นลง ไทยด้วยกัน
เอกลักษณ์ ส่องมือคน ชนสร้างสรรค์
ชาติพันธุ์ พร้อมพรวัก สามัคคี
บังเกิดจิต กรุณา สง่าศรี
ผืนไทยนี้ เป็นหนึ่งเดียว ใจเกลียวกลม



โครงการวิจัยเรื่อง “ความเป็นไทยและความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกันของชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทองก กรณพ้องในจังหวัดลำปาง”
จัดทำโดย พระครูภาวนาไธยันต์, ผศ. ดร. แฉะคณะ
วิทยาลัยสงฆ์ลำปาง มหาวิทยาลัยมหาลาภราชวิทยาลัย
ได้รับทุนอุดหนุนการวิจัยจากกองทุนส่งเสริมวิทยาศาสตร์ วิจัยและนวัตกรรม พ.ศ. 2566

๔. บทความวิจัยที่เผยแพร่

ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง
ในจังหวัดลำพูน

Thainess and otherness of Tai Lue, Thai Yong, and Karen ethnic groups
in Lamphun Province

¹พระครูภวนาโสภิต (บุญญวิชิต เมืองวงศ์), ผศ.ดร., ผศ. ภราดร สุขพันธ์,
ดร.จันทรสม์ ตาปูลิง, ²บุญญาดา ประภัทรสิริ

¹Phrakru Pavanasopit (Bunyavisit Mueangwong), Asst. Prof. Dr.

Asst. Prof. Paradorn Sukhphan, Mr.Chantaras Tapuling, ²Bunyada Prapattarasiri

¹มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน, ²วิทยาลัยเทคโนโลยีชินรัตน์ลำพูน

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Lamphun Buddhist College,

Charinrat Lamphun Technology College

E-mail: bunyavisit6626@gmail.com, sukhphan2525@gmail.com, Ping_26_01@hotmail.com,

bunyada2559@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยเรื่องนี้มีวัตถุประสงค์คือ 1) เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน และ2) เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างกระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน เป็นการวิจัยเชิงเอกสาร เชิงคุณภาพ และเชิงปฏิบัติการ โดยการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูล จำนวน 20 คน และจัดกิจกรรมผ่านความคิดของนิสิต จำนวน 9 คน

ผลการศึกษาพบว่า 1) ลักษณะความเป็นไทย คือ กลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 3 กลุ่มนี้ ได้รับสิทธิและได้รับการปฏิบัติด้วยดีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ลักษณะความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์คือมีอัตลักษณ์และภาษาพูดเฉพาะของตนเอง ส่วนไทลื้อใช้อักษรธรรมล้านนาในการเขียน ด้านการแต่งกายจะใช้วัสดุจากธรรมชาติมารังสรรค์ให้เกิดความสวยงามและใช้วิธีการทอเป็นหลัก ส่วนอาหารจะนิยมนานผักเป็นส่วนใหญ่ นิยมสร้างบ้านยกพื้นสูง ยังคงนับถือบรรพบุรุษและนับถือผีบ้านผีเรือนและผีป่า ใช้ผีเป็นกฎของชุมชน และยังมีค่านิยมในการนับถือผู้อาวุโส และนับถือพระพุทธศาสนา 2) ผลการพัฒนาและเสริมสร้างกระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน พบว่าได้ออกแบบโปสเตอร์ จำนวน 5 ชุด ประกอบด้วย (1) “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” เป็นการนำเสนอถึง “ธรรม” ที่จะใช้เพื่อลดความแตกต่าง และสร้างความเข้าใจ (2) “ความเป็นไทย บนความ

เป็นธรรม” แบบบทกลอน นำเสนอความเป็นไทย ความเป็นอื่นของชาติพันธุ์ และหลักพรหมวิหารธรรม (3) “ธรรม-ตามกฎหมาย” นำเสนอกฎหมายพื้นฐานของพลเมืองไทยที่ได้รับ (4) “ธรรม-ตามธรรมเนียม” นำเสนอธรรมเนียมปฏิบัติอันเป็นอัตลักษณ์สืบต่อกันมาของชาติพันธุ์ (5) “พรหมวิหาร-ธรรม” เป็นการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้เพื่อสร้างให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข และจากการนำไปประเมินผลได้ผลโดยรวมอยู่ในระดับมากทุกด้าน การเสริมสร้างกระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่น ดำเนินการผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโซเชียล และหน่วยงานภาครัฐ โดยเผยแพร่ใบปลิว และโปสเตอร์ ในวัดที่เป็นสถานที่ท่องเที่ยวสำคัญของจังหวัดลำพูน เผยแพร่ผ่านเฟสบุ๊ก และเว็บไซต์ของวิทยาลัยสงฆ์ลำพูน และประสานความร่วมมือหน่วยงานภาครัฐในการผลักดันให้เกิดกิจกรรมขึ้นในแต่ละชาติพันธุ์ เช่น การสร้างอนุสาวรีย์เผยแพร่ประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม การจัดมหกรรมอาหารของชาติพันธุ์ เป็นต้น

คำสำคัญ: ความเป็นไทย, ธรรม, ไทลื้อ, ไทยอง, กระเหรี่ยง

Abstract

This research aimed to: 1) To study and analyze the characteristics of Thainess and otherness of Thai Lue, Thai Yong, and Karen ethnic groups in Lamphun Province. and 2) To develop a process of understanding the context of coexistence based on differences in Thainess and otherness of Thai Lue, Thai Yong, and Karen ethnic groups in Lamphun Province. This research uses documentary research, qualitative research, and action research. This research interviewed with the informant 20 people and arranged activities through the concept of 9 students.

The research results revealed that: 1) The characteristics of Thainess are that these 3 ethnic groups are entitled and treated well according to the Constitution of the Kingdom of Thailand. The otherness characteristic of ethnic groups is that they have their own unique identity and spoken language. Thai Lue uses the Dhamma Lanna script for writing. In terms of dressing, natural materials are used to create beauty and mainly use weaving methods. As for food, they mostly eat vegetables, they prefer to build houses on raised floors, still respect ancestors and respect ghosts of ghost houses and forest ghosts, use ghosts as a community rule, and also have values of respecting elders and practicing Buddhism. 2) Results of the process of understanding the context of coexistence on the differences of Thai and otherness of Thai Lue, Thai Yong, and Karen ethnic groups. In Lamphun province, there were 5 sets of poster designs as

follows: (1) "Thainess on fairness" to present "fairness" to reduce differences and create understanding, (2) "Thainess on fairness" in poetry. Presenting Thai Ethnic otherness and BrahmaVihara principle (3) "Dharma-law" Present the Basic Law of Thai Citizens Received (4) "Dharma-Tradition" describes the customs that are the inherited ethnic identity. (5) "Brahma Vihara-Dharma" is the application of the Brahma Vihara 4 principle (The four noble sentiments) to create people in society to live together happily. And from the evaluation, the overall results are at a very high level in all aspects. Strengthening the process of understanding the context of coexistence on the differences of Thai and otherness. Conducted through print media. Social media and government agencies by distributing flyers and posters. The project will be published through the Facebook page and website of Lamphun Monastic College and coordinate with government agencies to promote activities in each ethnic group, such as building monuments to spread history and culture. Organizing ethnic food fairs, etc.

Keywords; Thainess, Dharma, Tai Lue, Thai Yong, Karen.

บทนำ

คำว่า “ความเป็นไทย” มีมาตั้งแต่สมัยสมบูรณาญาสิทธิราชย์ (พ.ศ. 2435-2475) ยังคงมีอิทธิพลสูงมากในปัจจุบัน แม้ว่าจะมีการปรากฏตัวของคนหลากหลายชาติพันธุ์ในพื้นที่ทางสังคม แต่รัฐไทยจะยอมให้คนชาติพันธุ์ต่างๆ ที่เป็นคนชายขอบสามารถคงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เฉพาะในทางวัฒนธรรมและทุนทางวัฒนธรรมที่จะกลายเป็นสินค้าได้เท่านั้น จะเห็นได้ว่ายังคงมีการสืบทอดนโยบายทำให้คนทุกชาติพันธุ์มี “จิตใจแบบไทย” คือยอมรับ “ความจริง ความดี และความงามแบบไทย” ซึ่งหมายถึง การยอมรับระบบความสัมพันธ์ทางสังคมแบบแบ่งคนออกเป็นลำดับชั้น อันเป็นรากฐานของโครงสร้างการเมืองที่ผูกขาดอำนาจไว้ในกลุ่มชนชั้นนำสืบมาจนถึงปัจจุบัน ปัญหาสำคัญประการหนึ่งที่น่าไปสู่ความขัดแย้งและความรุนแรงในสังคมไทยจึงได้แก่ความหมายของ “ชาติไทย” และ “ความเป็นไทย” ที่ไม่กว้างพอสำหรับคนทุกชาติพันธุ์ในรัฐไทย โดยที่คนชาติพันธุ์ต่างๆ ถูกกดดันให้ “กลายเป็นไทย” ปัญหานี้เป็นส่วนหนึ่งของปัญหาทางการเมืองซึ่งทวีความแหลมคมขึ้นเรื่อยๆ ตั้งแต่ทศวรรษ 2510 เป็นต้นมา เมื่อการขยายตัวของระบบทุนนิยมได้เชื่อมโยงคนทุกชาติพันธุ์ในประเทศไทยเข้ามาอยู่ในระบบเศรษฐกิจการเมืองที่เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่มีความได้เปรียบเสียเปรียบอย่างมากในโครงสร้างเศรษฐกิจการเมืองที่รวมศูนย์อำนาจในการจัดการทรัพยากร โดยที่การกระจายอำนาจหรือการปกครองส่วนท้องถิ่นในหลายทศวรรษที่ผ่านมายังไม่เพิ่มอำนาจให้แก่ชาวบ้านทั่วไปเท่าที่ควร ก่อให้เกิดความขัดแย้งระหว่างคนชาติพันธุ์ต่างๆ กับ “คนไทย” (Sattayanurak, 2012)

แม้ว่าบทตามบทบัญญัติรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ปีพุทธศักราช 2560 ในมาตรา 4 ได้กำหนดศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ สิทธิ เสรีภาพ และความเสมอภาคของบุคคลว่า บุคคลย่อมได้รับความคุ้มครอง ปวงชนชาวไทยย่อมได้รับความคุ้มครองตามรัฐธรรมนูญเสมอกัน และในมาตรา 70 รัฐพึงส่งเสริมและให้ความคุ้มครองชาวไทยกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ให้มีสิทธิดำรงชีวิตในสังคมตามวัฒนธรรม ประเพณี และวิถีชีวิตดั้งเดิมตามความสมัครใจได้อย่างสงบสุข ไม่ถูกรบกวน ทั้งนี้ เท่าที่ไม่เป็นการขัดต่อความสงบเรียบร้อยหรือศีลธรรมอันดีของประชาชน หรือเป็นอันตรายต่อความมั่นคงของรัฐ หรือสุขภาพอนามัย (the government gazette vol. 134, 2017) แต่ด้วยสภาพของสังคมที่มีการแบ่งยศ แบ่งชั้น แบ่งศักดิ์นา จึงเกิดวาทกรรม “ความเป็นไทย” และ “ความเป็นอื่น” ความเป็นอื่นในมุมมองที่สะท้อนถึงการเป็นคนบ้านนอก ล้าสมัย โดยเฉพาะการมองความเป็นอื่นจากความเป็นชาติพันธุ์อื่นที่เข้ามาอาศัยอยู่ในประเทศไทย มีลักษณะการดูหมิ่นเหยียดหยามทางชาติพันธุ์ และมองว่าเป็นกลุ่มคนที่เป็นภัยต่อความมั่นคงของชาติ จากการนำเสนอข่าวในด้านการตัดไม้ทำลายป่า วาทกรรมดังกล่าวเป็นการตอกย้ำภาพลักษณ์ที่ไม่ดีแก่กลุ่มชาติพันธุ์ ทำให้ผู้ที่ไม่เข้าใจมีอคติและเกิดการเลือกปฏิบัติที่ไม่เป็นธรรมในสังคมกับกลุ่มชาติพันธุ์ ซึ่งหากมองปัญหาจะพบว่า รัฐเป็นผู้มีบทบาทในการกำหนดนโยบายควบคุมการเปลี่ยนแปลง ทั้งในด้านการเมือง เศรษฐกิจ อุดมการณ์ วัฒนธรรม เกิดผลเป็นอคติทางชาติพันธุ์ กล่าวคือ คนไทยถูกสอนให้มองชนกลุ่มน้อย ชาติพันธุ์อื่นๆ เป็นเสมือนชาติพันธุ์ที่อยู่ต่ำกว่าคนเชื้อชาติไทย และวัฒนธรรมความเป็นไทย (Chaithong, 2013) จากภาพสะท้อนของการแบ่งความเป็นไทยและความเป็นอื่นที่เกิดขึ้น นำไปสู่การต่อสู้เพื่อการรักษาสิทธิอันชอบธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ด้วยวิธีการต่าง ๆ จากการศึกษาวิจัยของ Sukwat (2015) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การปรับตัวของกลุ่มชาติพันธุ์ไทเขิน : การต่อรองเพื่อสิทธิทางการเมืองทางวัฒนธรรม” พบว่า ชาวไทเขินมีการสร้างความทรงจำร่วมกันทางด้านประวัติศาสตร์และวัฒนธรรม เพื่อสร้างจิตสำนึกร่วมกันและใช้ในการต่อรองสิทธิและอำนาจในการเข้ามาอยู่ในพื้นที่บ้านเหล่าพัฒนา มีการปรับตัวทั้งด้านการประกอบอาชีพ ศาสนาและความเชื่อ การแต่งกาย และวัฒนธรรม ให้สอดคล้องกับระดับท้องถิ่นและระดับประเทศ เพื่อสะท้อนให้เห็นถึงการเป็นส่วนหนึ่งของสมาชิกของประเทศไทย ชาวไทเขินเป็นผู้นำของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ภายในหมู่บ้านในการดำเนินการด้านกิจกรรมและการจัดการในหมู่บ้าน มีโอกาสได้รับตำแหน่งผู้นำหมู่บ้าน ให้ความร่วมมือในกิจกรรมต่างๆ ทั้งในระดับหมู่บ้านและจังหวัด และมีการรวมกลุ่มเครือข่ายชาติพันธุ์เขียงราย ทำให้สามารถใช้ต่อรองสิทธิต่างๆ ของกลุ่มชาติพันธุ์ตนเองได้ แต่อย่างไรก็ดี การขับเคลื่อนเพื่อการต่อรองของชาวไทเขินยังไม่สามารถแสดงออกได้อย่างเต็มที่เนื่องด้วยการขาดการได้รับเสรีภาพที่เท่าเทียมกับพลเมืองไทย

จังหวัดลำพูน มีประชากรที่เป็นกลุ่มชาติพันธุ์หลากหลายกลุ่ม โดยแบ่งได้เป็น 3 กลุ่มใหญ่ คือ ไทยอง ไทลื้อ และกระเหรี่ยง โดยกลุ่มชาติพันธุ์ไทยองเป็นกลุ่มประชากรที่มีจำนวนมากที่สุดในร้อยละ 80 ของประชากรทั้งหมดในจังหวัดลำพูน กลุ่มไทยองและไทลื้อได้อพยพมาจากเมืองยองและเมือง

ใกล้เคียงในสิบสองปีนั้น ย้ายมาสองช่วงใหญ่ๆ คือ ครั้งแรกเมื่อ พ.ศ. 2348 ซึ่งจากหลักฐานท้องถิ่น เรียกว่าการอพยพแบบเทครัว หรือนโยบายเก็บผักใส่ซ้าเก็บข้าใส่เมืองเมื่อในอดีต และย้ายในระยะที่สองอยู่ระหว่าง พ.ศ. 2356-2395 ปัจจุบันกลุ่มไทยอง ไทลื้อในเมืองลำพูนยังคงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมของตนเอาไว้ (Social Research Institute, Chiang Mai University, 2021) สำหรับชาติพันธุ์กะเหรี่ยงในลำพูน อพยพเข้ามาทางจังหวัดตาก ปัจจุบันมีกลุ่มชาติพันธุ์กะเหรี่ยงอาศัยในพื้นที่ 4 อำเภอ ได้แก่ อำเภอลี้ อำเภอทุ่งหัวช้าง อำเภอแม่ทา และอำเภอบ้านโฮ่ง

จากการสืบค้นงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับชาติพันธุ์ไทยอง พบการศึกษาของ เจษฎา สอนบาลี เรื่อง “การศึกษาวิเคราะห์วรรณกรรมพิธีกรรมทางพุทธศาสนากับการดำรงรักษาอัตลักษณ์ กลุ่มชาติพันธุ์ไทยองจังหวัดลำพูน” พบว่า แนวทางในการฟื้นฟูอัตลักษณ์วัฒนธรรม คือการมีส่วนร่วมในการสร้างความตระหนักโดยการถ่ายทอดความรู้จากรุ่นเก่าสู่คนรุ่นใหม่รุ่นสู่รุ่น การอาศัยความร่วมมือจากภาครัฐ เอกชน และองค์กรต่างๆ ในการขับเคลื่อนและการใช้วิกฤติให้เป็นโอกาสโดยใช้ปัจจัยที่เป็นแรงดึงดูดจากภายในและภายนอก ให้สนใจในความเป็นชาวไทยอง กลุ่มชาติพันธุ์ควรร่วมสืบทอดระบบล่มสลายของวัฒนธรรมชาติพันธุ์ และวัฒนธรรมจอมปลอม หน้ากากของการแสวงหาผลกำไรบนหนทางแห่งวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ที่กลุ่มผู้แสวงหาต้องการกำไรที่ไม่มีที่สิ้นสุด ขณะเดียวกันจากการศึกษาวิจัยของ Pipitkul (2016) เรื่อง “การอนุรักษ์และการประยุกต์ภูมิปัญญาหัตถกรรมผ้าทอของคนยองในจังหวัดลำพูน” พบว่า งานหัตถกรรมผ้าทอเป็นรากฐานที่สำคัญต่อการดำรงชีวิตของคนในสังคมเกษตรกรรม เมื่อสังคมอุตสาหกรรมได้แผ่ขยายเข้าสู่ส่วนภูมิภาคด้วยการจัดตั้งนิคมอุตสาหกรรมภาคเหนือขึ้นที่จังหวัดลำพูนเมื่อปี พ.ศ. 2526 ทักษะคติของคนรุ่นใหม่ต้องงานหัตถกรรมผ้าทอที่ต้องใช้ความชำนาญ และความวิริยะอุตสาหะเริ่มเปลี่ยนแปลงไป ผู้คนส่วนใหญ่มุ่งหน้าสู่การทำงานโรงงาน ส่งผลให้การสืบทอดภูมิปัญญาด้านงานผ้าทอมือเริ่มสูญหาย แต่ด้วยความสำนึก และตระหนักถึงคุณค่ามรดกทางปัญญาจากบรรพชนผู้นำภาคสังคมในท้องถิ่น จึงมีความเคลื่อนไหวในการสร้างแหล่งเรียนรู้ด้านชีวิตและวัฒนธรรมของคนยองในรูปแบบต่าง ๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้สังคมในวงกว้าง อาทิ หน่วยงานภาครัฐ สถาบันการศึกษา ประชาชนและเยาวชนได้เล็งเห็นคุณค่าของมรดกทางภูมิปัญญาอันเป็นรากฐานแห่งการสร้างองค์ความรู้แห่งชีวิต การกล่อมเกลาจิตใจและนำมาซึ่งความภาคภูมิใจในวัฒนธรรมของตนเองให้คงอยู่สืบไป ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาวิจัยของ Pali (2016) พบว่า การอธิบายความเป็นยองหรือสร้างอัตลักษณ์ยองที่หลากหลาย ไม่ได้เป็นไปเพื่อต่อต้าน ต่อสู้หรือต่อรองกับนโยบายภาครัฐ ดังเช่นที่ปรากฏในงานศึกษากลุ่มชาติพันธุ์อื่น ๆ ทว่าเป็นการแสดงออกเพื่อประกาศความสำเร็จ เชิดชูอัตลักษณ์ให้โดดเด่น รวมทั้งเป็นการแสวงหาอัตลักษณ์ บางอย่างเพื่อสร้างจุดเด่นให้แก่กลุ่มของตนเอง ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์และการส่งเสริมเศรษฐกิจท้องถิ่น นอกจากนั้น กระบวนการประกอบสร้างอัตลักษณ์โดยการหยิบยืมวัฒนธรรมและความเชื่อตามวิถีเดิมมาตีความใหม่เพื่ออธิบายความเป็นยองผ่านการอนุรักษ์ การจัดแสดง และกิจกรรมทางวัฒนธรรมที่

เกิดขึ้นอย่างหลากหลายไม่ได้เป็นเพียงแค่การรักษาวัฒนธรรมที่มีคุณค่า เพื่อบอกเล่าหรือยืนยันตัวตน ความเป็นของเท่านั้น แต่ยังมีเรื่องของการเมือง อำนาจ และผลประโยชน์ของคนแต่ละกลุ่มอีกด้วย จากงานวิจัยของ Wongsongchan, K. et al. (2017) เรื่อง “การปรับตัวทางวัฒนธรรมในโลก สมัยใหม่ของชาวกะเหรี่ยงหมู่บ้านกะเหรี่ยงน้ำตก ตำบลคลองลานพัฒนา อำเภอลองลาน จังหวัด กำแพงเพชร” พบว่า มีปัจจัยการปรับตัวด้านที่อยู่อาศัยโดยใช้แบบที่ทันสมัย วัสดุแข็งแรง ด้านการ แต่งกาย มีความคิดที่มองว่าการแต่งกายดังกล่าวไม่ทันสมัย ในวัยรุ่นมีการแต่งกายปกตินิยมไปตาม แฟชั่น ด้านภาษา ส่วนใหญ่ยังใช้ภาษากะเหรี่ยงติดต่อกันภายในครัวเรือน แต่สื่อสารกัน ภายนอกด้วยภาษาไทย

จากปัญหาของวาทกรรม “ความเป็นไทย” และ “ความเป็นอื่น” ที่ตอกย้ำความไม่เท่าเทียมกัน ในสิทธิความเป็นมนุษย์ตามที่รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยได้บัญญัติไว้ จากการศึกษาวิจัยที่ เกี่ยวข้องของกลุ่มชาติพันธุ์ พบเฉพาะรูปแบบการต่อสู้เพื่อสิทธิของตนด้วยทุนทางวัฒนธรรม วัตถุ ธรรมอันเป็นเอกลักษณ์ของตน สู้ต่อวิกฤตระบบล่มสลายของวัฒนธรรมชาติพันธุ์ ขณะเดียวกัน ยังพบ วัฒนธรรมปลอมที่เกิดจากการแสวงหาผลกำไรของนายทุนเป็นสิ่งที่บั่นทอนให้วัฒนธรรมถูกบิดเบือน สร้างความเข้าใจที่ผิดต่ออนุชนรุ่นต่อไปได้ ด้วยเหตุนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า “ความเป็นไทยและความเป็นอื่น” นั้น ควรที่จะเข้าไปศึกษาเรื่องดังกล่าวให้ลึกซึ้ง เพื่อนำไปสู่แนวทางการสร้างความสมานฉันท์ ไร้ความ ขัดแย้งในความแตกต่างด้านเชื้อชาติ ศาสนาและวัฒนธรรมประเพณี เพื่อป้องกันการแสวงหา ผลประโยชน์โดยไม่คำนึงถึงความชอบธรรม เพื่อปกป้องชุมชนให้มีที่ยืนในความเป็นมนุษย์ที่มีคุณค่า และคุณภาพในการดำรงชีวิตที่เหมาะสม ผลผลิตของงานวิจัยนี้ จะเป็นองค์ความรู้ใหม่ เป็นต้นแบบ ผลิตรายการใหม่ กระบวนการใหม่ที่จะส่งผลกระทบในเชิงวิชาการ เชิงชุมชน สังคม และเชิงนโยบาย อันจะเป็นประโยชน์ต่อการแก้ไขปัญหาท้าทายเร่งด่วนที่สำคัญของประเทศ คนทุกช่วงวัยได้รับการ พัฒนาให้สามารถดำรงชีวิตได้อย่างมีความสุขและมีคุณค่า บนพื้นฐานสิทธิความเท่าเทียมในมนุษย์ คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ มีความมั่นคงทางเศรษฐกิจ สังคม ประชาชนมีความรู้เท่าทัน ต่อการเปลี่ยนแปลงของสังคมไทยและสังคมโลก

วัตถุประสงค์ในการวิจัย

1. เพื่อศึกษาวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน
2. เพื่อพัฒนาและเสริมสร้างกระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความ แตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัด ลำพูน

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสานทั้งการวิจัยเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยมีรายละเอียดของการดำเนินการวิจัย ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 การศึกษาด้านเนื้อเอกสารแนวคิตฤษฎี (Documentary Study) ผู้วิจัยทำการศึกษา ค้นคว้า รวบรวมข้อมูลต่างๆจากเอกสาร ตำรา บทความวิชาการ วารสาร และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องทั้งในประเทศและต่างประเทศ โดยศึกษาเกี่ยวกับลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน และศึกษาหลักธรรมที่สามารถนำมาใช้เพื่อสร้างความเข้าใจให้กับคนในสังคม โดยผู้วิจัยกำหนดใช้หลักพรหมวิหาร 4

ขั้นตอนที่ 2 การศึกษาในภาคสนาม (Field Study) เป็นการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแหล่งข้อมูลปฐมภูมิ (primary data) โดยการคัดเลือกพื้นที่เป้าหมายแบบเจาะจง (Purposive Sampling) เพื่อรวบรวมข้อมูลพื้นที่ 3 อำเภอของจังหวัดลำพูนได้แก่ อำเภอบ้านธิ อำเภอป่าซาง และอำเภอทุ่งหัวช้าง โดยการทำจดหมายและประสานงานติดต่อเพื่อขออนุญาตทำวิจัยกับกลุ่มผู้ให้ข้อมูลสำคัญในการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยใช้แบบสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview)

ขั้นตอนที่ 3 ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คณะผู้วิจัยได้คัดเลือกผู้ให้ข้อมูลสำคัญหลักแบบเจาะจง ตามคุณสมบัติที่คณะผู้วิจัยกำหนดขึ้น จำนวน 20 คน โดยแบ่งสัดส่วนดังนี้ 1) นักประวัติศาสตร์ ปรากฏท้องถิ่น จำนวน 1 คน 2) นักวิจัยท้องถิ่น จำนวน 1 คน 3) นักวิชาการ จำนวน 3 คน 4) พระสงฆ์ในศาสนา 2 รูป 5) ผู้บริหารองค์การปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 1 คน 6) ผู้บริหารองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 3 คน 7) ผู้นำชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง จำนวน 3 คน 8) ประชาชนในพื้นที่วิจัย จำนวน 4 คน 9) เยาวชนในพื้นที่วิจัย จำนวน 2 คน

ขั้นตอนที่ 4 เครื่องมือและวิธีการที่ใช้ในการศึกษา เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย คือ 1) แบบสัมภาษณ์ 2) ชุดความรู้ 3) แบบประเมินผล โดยมีขั้นตอนในการการสร้างเครื่องมือ คือ การหาข้อมูลเกี่ยวกับกระบวนการสร้างเครื่องมือวิจัยตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาชุดความรู้ของกระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน จากนั้นนำข้อมูล ความรู้ที่รวบรวมไว้มารวบรวมเป็นเครื่องมือการวิจัยทั้งแบบประเมินผลและประเด็นการวิจัยอื่นๆ และนำไปตรวจสอบความเที่ยงตรง เนื้อหาของเครื่องมือ และความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย โดยคณะผู้วิจัย และดำเนินการออกแบบเครื่องมือการวิจัยที่ครอบคลุมและสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยพิจารณาจากการอธิบายตามทัศนะของผู้ให้ข้อมูล ซึ่งการตรวจสอบเครื่องมือการวิจัย ตรวจสอบโดยผู้ทรงคุณวุฒิของสถาบันวิจัยพุทธศาสตร์ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย และ

คณะกรรมการจริยธรรมการวิจัยของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย จากนั้นวิเคราะห์เครื่องมือก่อนนำไปใช้ในการวิจัย และนำเครื่องมือที่ได้ไปเก็บรวบรวมข้อมูลตามที่กำหนดไว้

ขั้นตอนที่ 5 การเก็บรวบรวมข้อมูลและการปฏิบัติการศึกษาวิจัยมีขั้นตอนการดำเนินการดังนี้

1) การศึกษาจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องถึงองค์ความรู้ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน โดยทำการศึกษาและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารและหลักฐานที่เกี่ยวข้อง หนังสือ รายงานการวิจัย รายงานการประชุม เอกสาร

2) การเก็บข้อมูลเชิงคุณภาพ ในการวิจัยครั้งนี้จะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลสำคัญ โดยใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบทางการ (Formal interview) แบบตัวต่อตัว ดำเนินการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ จำนวน 20 รูปหรือคน โดยใช้คำถามจากแบบสัมภาษณ์ที่สร้างตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ และให้ผู้ถูกสัมภาษณ์ตอบตามแนวความคิดของตนอย่างมีอิสระ

3) พัฒนาระบบการสร้างความรู้ความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ผู้วิจัยวางขั้นตอนกิจกรรมโดยการระดมความคิดเห็นจากกลุ่มนิสิตที่เป็นชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง ที่ศึกษาในมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย โดยจัดกิจกรรมการระดมความคิดเห็นในการวิเคราะห์ความแตกต่างของคนที่ต้องการนำเสนอสู่สังคม สร้างสรรค์สิ่งที่ต้องการสื่อสารในรูปแบบสื่อประชาสัมพันธ์ โดยใช้หลักพรหมวิหาร 4 เป็นเครื่องมือในการสื่อสาร โดยจัดทำในรูปแบบโปสเตอร์ ที่สามารถใช้สื่อสารได้หลายช่องทาง และ สร้างช่องทางการรับรู้ใหม่ เพื่อให้สังคมเกิดความตระหนักและมีความสนใจที่จะเข้าใจในความต่างนั้น เคารพต่อความเป็นมนุษย์อย่างเท่าเทียม

4) ประเมินผล ในขั้นตอนการประเมินผล คณะผู้วิจัยประเมินผลใน 2 ช่องทาง คือ การประเมินผลจากผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ และผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เพื่อประเมินความถูกต้องของเนื้อหา ประโยชน์ในการใช้ และประเมินผลจากความสนใจของผู้เข้ารับการถ่ายทอดความรู้

ขั้นตอนที่ 6 การวิเคราะห์ข้อมูล เน้นการศึกษาวิเคราะห์ทั้งการวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปฏิบัติการ (Action Research) โดยผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูล ดังนี้

1) การวิจัยในเชิงเอกสาร (Documentary Research) วิเคราะห์ สังเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการค้นคว้าจากเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องถึงประเด็นต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง และกระเหรี่ยง ข้อมูลที่ได้ ผู้วิจัยใช้วิธีการวิเคราะห์เอกสารเชิงเนื้อหา (Content Analysis) นำเสนอข้อมูลด้วยวิธีการพรรณนา

2) การวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ใช้วิธีการวิเคราะห์แบบอุปนัย (Inductive Analytic) โดยนำข้อมูลมาเรียบเรียงและจำแนกอย่างเป็นระบบ จากนั้นนำมาตีความหมาย เชื่อมโยงความสัมพันธ์และสร้างข้อสรุปจากข้อมูลต่าง ๆ ที่รวบรวมได้ โดยทำไปพร้อมกับการเก็บรวบรวมข้อมูล ทั้งนี้ เพื่อจะได้ศึกษาประเด็นต่าง ๆ ได้ลึกซึ้ง เมื่อประเด็นใดวิเคราะห์แล้ว ไม่มีความชัดเจนก็จะตามไปเก็บข้อมูลเพิ่มเติมในประเด็นต่าง ๆ เหล่านั้น เพื่อตอบคำถามหลักตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยข้อมูลเชิงคุณภาพได้นำมาวิเคราะห์เพื่อหาความเชื่อมโยง ความสัมพันธ์เชิงทฤษฎี

3) การวิเคราะห์ข้อมูลการวิจัยเชิงปฏิบัติการ มุ่งเน้นการวิเคราะห์จากแบบประเมินผล ใน 2 ช่องทาง คือ การประเมินผลจากผู้เชี่ยวชาญด้านสื่อ และผู้เชี่ยวชาญด้านสังคมศาสตร์ มนุษยศาสตร์ เพื่อประเมินความถูกต้องของเนื้อหา ประโยชน์ในการใช้ และประเมินผลจากความน่าสนใจของชุดความรู้ โดยใช้สถิติค่าความถี่ (frequency) และค่าร้อยละ (Percentage)

ผลการวิจัย

วัตถุประสงค์ที่ 1 ศึกษาวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า ลักษณะความเป็นไทยของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยในด้านสัญชาติ สิทธิและเสรีภาพ และความเป็นมนุษย์ ทำให้ทราบว่า ในปัจจุบันกลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 3 กลุ่มนี้ ได้รับสิทธิและได้รับการปฏิบัติด้วยดีตามรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย ดังนั้น ในการสร้างความเข้าใจบนความแตกต่างนั้น ควรนำหลักความเป็นธรรมตามกฎหมายมานำเสนอเป็นอันดับแรกตามความชอบธรรมที่กลุ่มชาติพันธุ์ควรจะได้รับทั้งในฐานะที่เป็นพลเมืองของประเทศไทยและในฐานะความเป็นมนุษย์

จากการวิเคราะห์ลักษณะความเป็นไทยแบบพหุนิยมของชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงพบว่า กลุ่มชาติพันธุ์ทั้ง 3 กลุ่ม นับถือพระพุทธศาสนา ใช้วัฒนธรรมการไหว้และการทักทายด้วยคำว่าสวัสดี ใช้ภาษาไทยทั้งพูดและเขียน นิยมแต่งกายด้วยชุดสากลตามสมัยนิยม ขณะเดียวกัน บ้านเรือนที่อยู่อาศัยเปลี่ยนจากเดิมเป็นสมัยใหม่ แบบปูนครึ่งหลังหรือสร้างด้วยปูนทั้งหลัง สำหรับด้านอาหารมีการรับประทานอาหารไทยมากขึ้น ปรับตัวตามบริบทสังคมที่ตนเองดำรงอยู่ในปัจจุบัน

โดยแต่ละชาติพันธุ์ล้วนมีอัตลักษณ์เฉพาะของตนเอง ส่วนใหญ่จะมีภาษาพูด ส่วนภาษาเขียนจะมีเฉพาะไทลื้อที่ใช้อักษรธรรมล้านนาในการเขียน ด้านการแต่งกายจะใช้วัสดุจากธรรมชาติมารังสรรค์ให้เกิดความสวยงามและใช้วิธีการทอเป็นหลัก ส่วนอาหารจะนิยมทานผักเป็นส่วนใหญ่ และทานข้าวกับอาหารประเภทแกง ต้ม ยำ และน้ำพริก ด้านที่พักอาศัยนิยมสร้างบ้านยกพื้นสูง และมีเตาไฟบนบ้าน มีร้านน้ำดื่มไว้บนบ้าน ความเชื่อยังคงนับถือบรรพบุรุษและนับถือผีบ้านผีเรือน และผีป่า ใช้ผีเป็นกฎของชุมชน และค่านิยมยังมีการนับถือผู้อาวุโสในชุมชน และทั้ง 3 ชาติพันธุ์นับถือพระพุทธศาสนา

วัตถุประสงค์ที่ 2 พัฒนาและเสริมสร้างกระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็ไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ผลการวิจัยพบว่า การพัฒนากระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างควรนำเสนอความเป็นพลเมืองไทยบนพื้นฐานของกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ สิทธิเสรีภาพและความเป็นมนุษย์ นำเสนอความภูมิใจในชาติพันธุ์ผ่านวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ ในด้านการแต่งกายที่สวยงาม ด้านภาษา ด้านอาหาร ด้านความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ นำเสนอหลักพรหมวิหารผ่านรูปภาพของชาติพันธุ์ที่แสดงถึงความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา โดยรูปแบบการนำเสนอควรใช้สื่ออินโฟกราฟิกในการเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะผ่านช่องทางสื่อโซเชียลที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน และใช้บทกลอนที่มีความกระชับ ภาษาสวยงาม ไพเราะ และสอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการนำเสนอ ซึ่งการออกแบบสื่อมีขั้นตอนการดำเนินการ 5 ขั้นตอน คือ

ขั้นตอนที่ 1 จุดประสงค์และเป้าหมายของสื่อ เป็นการสื่อสารกับสังคมให้รับรู้ถึงความมีตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านการแสดงออกถึงสิทธิและเสรีภาพ โดยใช้วัฒนธรรมประเพณี ความเป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ และใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการสร้างความเข้าใจแก่คนในสังคม

ขั้นตอนที่ 2 เน้นสาระสำคัญ โดยคัดเลือกข้อมูลจากการสังเคราะห์ นำมาผลิตเป็นอินโฟกราฟิกให้ตรงประเด็นและให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่าย เพื่อให้เกิดเอกภาพ แต่ยังคงมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม

ขั้นตอนที่ 3 การค้นหาข้อมูลเชิงลึก จากการค้นหาข้อมูลเชิงลึก พบว่า “ความเป็นไทย” ควรถูกนิยามใหม่เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกกลุ่มชาติพันธุ์ เพราะมนุษย์ทุกคนบนโลกนี้ควรได้รับความเป็น “ธรรม” อย่างเท่าเทียมกัน ความเป็นไทย จึงควรมีองค์ประกอบของความเป็นอื่นที่เคยถูกแบ่งแยกไว้ในอดีต ดังนั้น จึงทำให้ได้หัวข้อของสื่ออินโฟกราฟิกโดยใช้หัวข้อว่า “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม”

ขั้นตอนที่ 4 สร้างการเล่าเรื่อง เป็นการใชข้อมูลกับรูปภาพ เพื่อนำมาเล่าเรื่อง จำนวน 5 ชุด โดยชุดสื่อชุดที่ 2-5 จะเป็นบทกลอน โดย สื่อชุดความรู้ที่ 1 ชื่อ “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” เป็นการเล่าเรื่องของ “ธรรม” ที่จะใช้เพื่อลดความแตกต่าง และสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับวิถีของชาติพันธุ์ โดย “ธรรม” นี้จะแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ธรรม-ตามกฎหมาย ธรรม-ตามธรรมเนียม และพรหมวิหาร-ธรรม สื่อชุดความรู้ที่ 2 เรื่อง “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” แบบบทกลอน เป็นการรวบรวมข้อมูลของเรื่องราวทั้งหมดของความเป็นไทย ความเป็นอื่นของชาติพันธุ์ และหลักพรหมวิหารธรรมมาเล่าเรื่อง สื่อชุดความรู้ที่ 3 เรื่อง “ธรรม-ตามกฎหมาย” เป็นการเล่าเรื่องผ่านกฎหมายพื้นฐานของพลเมืองไทยที่ได้รับ สื่อชุดความรู้ที่ 4 เรื่อง “ธรรม-ตามธรรมเนียม” กล่าวถึงธรรมเนียมปฏิบัติอันเป็นอัตลักษณ์สืบต่อกันมาของชาติพันธุ์ แม้แตกต่างด้วยธรรมเนียมปฏิบัติ แต่ไม่แปลกแยก

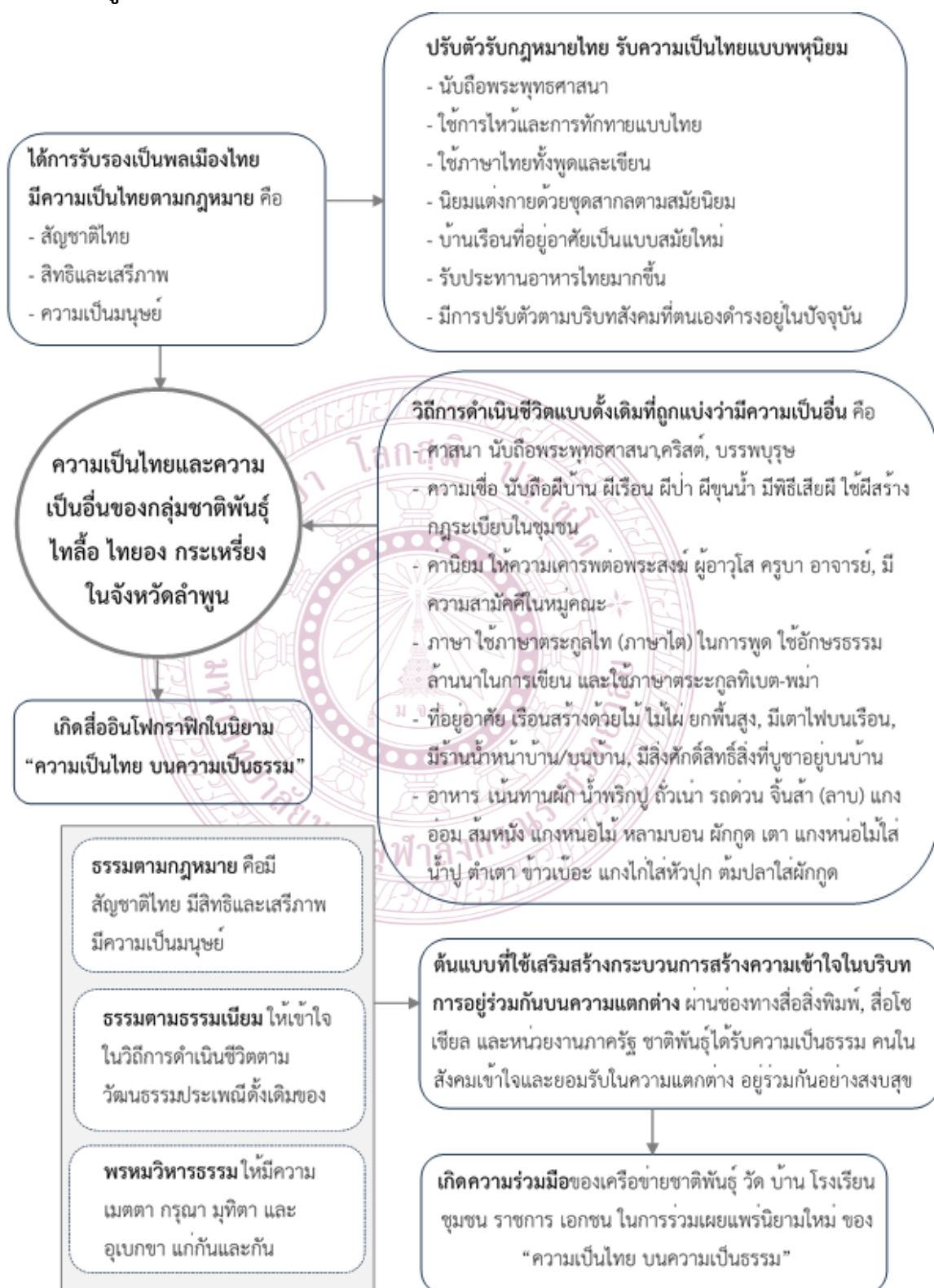
จากการประเมินผลสื่อเพื่อสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน พบว่า ผลการประเมินความเหมาะสม ความถูกต้องของเนื้อหา และประโยชน์ในการใช้งาน โดยผู้เชี่ยวชาญโดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.36$, S.D.=0.45) และเพื่อพิจารณาในแต่ละด้านพบว่า อยู่ในระดับมากทุกด้าน และพบว่าด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุด คือ ด้านความมีประโยชน์ ($\bar{X}=4.47$, S.D.=0.38) รองลงมา คือ ด้านความถูกต้อง ($\bar{X}=4.33$, S.D.=0.53) และด้านความเหมาะสม ($\bar{X}=4.27$, S.D.=0.64) ตามลำดับ จากผลการวิเคราะห์ดังกล่าว สรุปได้ว่า ชุดความรู้ ผ่านเกณฑ์การประเมินผล จึงสามารถนำไปใช้ได้

การเสริมสร้างกระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน พบว่า เป็นการเสริมสร้างผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ ผ่านสื่อโซเชียลและผ่านหน่วยงานภาครัฐ โดยประเภทของสื่อสิ่งพิมพ์คือ ใบปลิว และโปสเตอร์ โดยนำไปเผยแพร่ 2 จุด จุดที่ 1 วัดพระธาตุหริภุญชัยวรวิหาร และศูนย์การท่องเที่ยวจังหวัดลำพูน และ จุดที่ 2 วัดบ้านเหล่าพระเจ้าตาเขียว การให้นักท่องเที่ยวได้เห็นถึงอัตลักษณ์ของแต่ละชาติพันธุ์จะช่วยให้นักท่องเที่ยวเปิดใจยอมรับและเห็นความเป็นชาติพันธุ์มากขึ้น นำไปสู่การมีจิตเมตตา กรุณา มุทิตา และมีอุเบกขาต่อความแตกต่างของแต่ละชาติพันธุ์

การเสริมสร้างกระบวนการสร้างความเข้าใจผ่านสื่อโซเชียลนั้น ด้วยว่าในยุคที่สื่อสังคมออนไลน์ได้รับความนิยมมาก สื่อสังคมออนไลน์จึงมีบทบาทต่อวิถีชีวิตของคนในปัจจุบันอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ การศึกษาวิจัยนี้ จึงเลือกใช้การเผยแพร่ผ่านสื่อโซเชียล โดยเผยแพร่สื่อโซเชียลในช่องทางต่าง ๆ ผ่านบัญชีผู้ใช้ของคณะที่มิวิจัย เว็บไซต์ (web site) มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน และติดต่อประสานงานเพื่อใช้พื้นที่เฟสบุ๊ค (Facebook) ของเครือข่ายกลุ่มนิสิตปกากะญอ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน รวมถึงเฟสบุ๊ค (Facebook) ของวัดบ้านเหล่าพระเจ้าตาเขียว

การเสริมสร้างกระบวนการสร้างความเข้าใจผ่านหน่วยงานภาครัฐ ได้ดำเนินการผ่านหน่วยงานภาครัฐ ประกอบด้วย วัฒนธรรมจังหวัดลำพูน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นในจังหวัดลำพูน ได้แก่ เทศบาลตำบลบ้านธิ อำเภอบ้านธิ, องค์การบริหารส่วนตำบลตะเคียนปม อำเภอลี้ และ เทศบาลตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง และสถาบันการศึกษาในตำบลทั้ง 3 แห่ง และในระดับมหาวิทยาลัย คือ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน โดยในการเสริมสร้างของหน่วยงานภาครัฐ เป็นการร่วมกันผลักดันให้เกิดกิจกรรมขึ้นในแต่ละชาติพันธุ์ เช่น การสร้างการรับรู้ประวัติความเป็นมาของไทลื้อบ้านธิ จากการนำของพ่อหนานปัญญา กับแม่อุ้ยชา โดยสร้างเป็นอนุสาวรีย์อันเป็นจุดศูนย์รวมใจของไทลื้อบ้านธิ และใช้สถานที่ดังกล่าวในการเผยแพร่วัฒนธรรมของตนให้สาธารณะชนได้รับรู้ ส่วนไทยอง และกระเหรี่ยงนอกจากมีฝีมือการทอผ้าแล้ว ยังมีภูมิปัญญาด้านการทำอาหาร ดังนั้น การจัดกิจกรรมหรรษาอาหารของชาติพันธุ์จึงเป็นกิจกรรมที่ควรนำเสนอต่อสาธารณะให้ได้มาลิ้มลองรสชาติอาหาร เป็นต้น

องค์ความรู้ใหม่



การศึกษานี้ ผู้วิจัยค้นพบองค์ความรู้ของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของชาติพันธุ์ไทลื้อไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน เริ่มจากการอพยพเข้ามาอาศัยในประเทศด้วยภัยสงครามทั้งการเดินทางมาด้วยตนเองและการถูกกวาดต้อนมา เมื่อมาอาศัยอยู่ในประเทศไทยได้รับการรับรองทางกฎหมาย คือ ได้รับสัญชาติไทย อันนำไปสู่การเป็นพลเมืองไทยอย่างถูกต้องตามกฎหมาย ดำเนินชีวิตภายใต้กรอบของกฎหมายไทยและได้รับสิทธิเสรีภาพและได้รับการปฏิบัติในฐานะความเป็นมนุษย์ในปัจจุบัน ซึ่งในอดีตกลุ่มชาติพันธุ์ได้รับการบูลลี่ในเรื่องของภาษาและความเป็นชาติพันธุ์ที่แสดงออกถึงความแตกต่างผ่านเครื่องแต่งกาย โดยเฉพาะในกระเหรี่ยง และในปัจจุบันเกิดการยอมรับในความต่างมากขึ้น กลุ่มชาติพันธุ์จึงได้แสดงออกถึงความมีตัวตนผ่านเครื่องแต่งกายตาม อัตลักษณ์ของตน

จากการได้อภิสิทธิ์เป็นพลเมืองของไทย ดำเนินชีวิตภายใต้กฎหมายไทยที่มีนโยบายพัฒนาให้ประชาชนมีความรู้ผ่านระบบการศึกษาในโรงเรียน โดยใช้ภาษาไทยกลางในการสื่อสาร เขียนภาษาไทยกลาง ทานอาหารไทย ปลุกฝังการเป็นไทยตามแบบฉบับไทยภาคกลาง การปรับเปลี่ยนสภาพแวดล้อมในการดำเนินชีวิตดังกล่าว ทำให้เด็กที่เข้าไปเรียนต้องมีการปรับตัวและรับเอาวัฒนธรรมของไทยเข้ามาใช้ในชีวิตประจำวัน ขณะเดียวกัน ในพื้นที่ชุมชนที่อยู่อาศัยได้ถูกรุกคืบด้วยวัฒนธรรมใหม่ผ่านการปฏิสัมพันธ์กันทางสังคม การค้าขาย และการเข้ามาจัดการของภาครัฐ ความเป็นชาติพันธุ์ดั้งเดิมจึงถูกแทนที่ด้วยความเป็นไทยแบบพหุวัฒนธรรม ที่นับถือพระพุทธศาสนาและปฏิบัติตนตามแบบชาวพุทธไทย ใช้การทักทายด้วยคำไทย พูดและเขียนภาษาไทยกลาง นิยมแต่งกายด้วยชุดสากลหรือสมัยนิยม ปรับเปลี่ยนบ้านเรือนให้ทันสมัย และรับประทานอาหารไทยมากขึ้น สะท้อนได้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์มีการปรับตัวตามบริบทสังคมที่ตนเองดำรงอยู่ในปัจจุบัน

แม้ว่ากลุ่มชาติพันธุ์จะถูกรุกคืบให้รับวัฒนธรรมไทยเข้ามาใช้ในการดำเนินชีวิต และกลุ่มชาติพันธุ์เองมองว่าตนเองนั้นเป็นคนไทย และมีความภูมิใจในความเป็นไทย แต่คนในสังคมยังคงมองวิถีการดำเนินชีวิตแบบดั้งเดิมที่ถูกแบ่งแยกกว่ามีความเป็นอื่น ในความเป็นอื่นที่ถูกแบ่งนั้น คือ ความแตกต่างในทางความเชื่อ เช่น การนับถือผีบ้าน ผีเรือน ผีป่า ผีขุนน้ำ มีพิธีเสียผี ใช้ผีสร้างกฎระเบียบในชุมชน ภาษาที่ใช้พูด กลุ่มไทลื้อและไทยองจะใช้ภาษาตระกูลไท (ภาษาไต) ในการพูดใช้อักษรธรรมล้านนาในการเขียน ส่วนกระเหรี่ยงใช้ภาษาตระกูลทิเบต-พม่า ที่อยู่อาศัย เรือนสร้างด้วยไม้ ไม้ไผ่ ยกพื้นสูง, มีเตาไฟบนเรือน, มีร้านน้ำหน้าบ้าน/บนบ้าน, มีสิ่งศักดิ์สิทธิ์สิ่งที่เป็นที่บูชาอยู่บนบ้าน และความเป็นอื่นด้านอาหาร ที่เน้นทานผัก น้ำพริกบู ถั่วเน่า รดต่วน จิ้นส้า (ลาบ) แกงอ่อม ส้มหนัง แกงหน่อไม้ หลามบอน ผักกูด เต่า แกงหน่อไม้ใส่ข้าวปุ้น ตำเต่า ข้าวเบือ แกงไก่ใส่หัวปลี ต้มปลาใส่ผักกูด เป็นต้น

จากการสังเคราะห์ความรู้จึงนำไปสู่การระดมความคิดเห็นในการสร้างสื่อเพื่อใช้เป็นเครื่องมือในการทำความเข้าใจกับคนในสังคมผ่านนิสิตกลุ่มที่เป็นชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงและไทวน จากการระดมความคิดเห็นทำให้ทราบว่า ชาติพันธุ์คนรุ่นใหม่มีความภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ของตนเอง การนำเสนอความเป็นตนเองนั้นควรส่งผ่านด้านเครื่องแต่งกายที่เกิดจากภูมิปัญญาของตน

รวมถึงการแสดงออกในวิถีความเชื่อด้านศาสนา และนำหลักธรรมไปใช้ในการดำเนินชีวิต ส่วนเครื่องมือที่เห็นว่ามีเหมาะสมต่อการสื่อสารคือ การจัดทำสื่อในรูปแบบอินโฟกราฟิกและเผยแพร่ผ่านช่องทางต่าง ๆ ทั้งไปปลิว โปสเตอร์ สื่อโซเชียล ฯลฯ รวมถึงการใช้บทกลอนในการนำเสนอข้อความสู่สังคม ดังนั้น ความเป็นไทย จึงควรถูกนิยามใหม่โดยการยอมรับความเป็นอื่นของชาติพันธุ์เข้าไปรวมด้วย

การเกิดสื่ออินโฟกราฟิกในนิยาม “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” ผ่านกระบวนการพัฒนา 5 ขั้นตอน ในขั้นตอนที่ 1 จุดประสงค์และเป้าหมายของสื่อ เป็นการสื่อสารกับสังคมให้รับรู้ถึงควมมีตัวตนของกลุ่มชาติพันธุ์ผ่านการแสดงออกถึงสิทธิและเสรีภาพ โดยใช้วัฒนธรรมประเพณี ความเป็นอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ในด้านศาสนา/ความเชื่อ การแต่งกาย อาหาร เป็นต้น และใช้หลักพรหมวิหารธรรมในการสร้างความเข้าใจแก่คนในสังคมให้เข้าใจในอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ให้มากขึ้น ขั้นตอนที่ 2 เน้นสาระสำคัญ โดยคัดเลือกข้อมูลจากการสังเคราะห์ นำมาผลิตเป็นอินโฟกราฟิกให้ตรงประเด็น และให้ผู้อ่านสามารถเข้าใจได้ง่าย เพื่อให้เกิดเอกภาพ แต่ยังคงมีความหลากหลายทางวัฒนธรรม สร้างการอยู่ร่วมกันด้วยการไม่ลดค่า ไม่ด้อยค่าความเป็นอื่น ให้เห็นถึงความงามของการอยู่ร่วมกันในสังคม ขั้นตอนที่ 3 การค้นหาข้อมูลเชิงลึก ทำให้ทราบว่า “ความเป็นไทย” ควรถูกนิยามใหม่เพื่อให้เกิดความเป็นธรรมกับทุกกลุ่มชาติพันธุ์ เพราะมนุษย์ทุกคนบนโลกนี้ควรได้รับความเป็น “ธรรม” อย่างเท่าเทียมกัน ซึ่งในธรรมนี้จะมีความหมายที่หลากหลาย ธรรมที่หมายถึง “คุณงามความดี”, “สภาพที่ทรงไว้”, “ธรรมชาติ”, “ความจริง” เป็นต้น ผู้วิจัยจึงได้ตระหนักและเกิดความรู้ใหม่ว่า การสร้างความเข้าใจในบริบทความแตกต่างนั้น ต้องอาศัยความเป็นไทยตามกฎหมายที่ชาติพันธุ์ได้รับ อันเป็นการรับรองสิทธิความเป็นพลเมืองไทยโดยไม่มีผู้ใดคัดค้านได้ “ความเป็นไทย จึงควรอยู่บนความเป็นธรรม” ธรรมตามกฎหมาย ธรรมตามธรรมเนียมวิถีการดำเนินชีวิตที่ประกอบด้วยวัฒนธรรม ประเพณี วิถีการดำเนินชีวิตที่มีการสืบทอดมาตั้งแต่เดิม และการจะให้ผู้อื่นเข้าใจในความเป็นชาติพันธุ์และยอมรับได้นั้น ผู้นั้นต้องมีใจที่ประเสริฐ มีความเมตตา กรุณาต่อผู้อื่น มีความชื่นชมยินดีให้กับผู้อื่น และมีความยุติธรรมวางตนเป็นกลางไม่เอนเอียงไปในทางเห็นผิดเป็นชอบ ดังนั้น หลักพรหมวิหารธรรมจึงเป็นหลักธรรมที่นำมาใช้ในการสร้างความเข้าใจให้กับคนในสังคมให้การยอมรับกลุ่มชาติพันธุ์ ดังนั้น นิยาม “ความเป็นไทย” เพื่อให้เกิด “ความเป็นธรรม” จึงครอบคลุมกับ “สิทธิทางกฎหมาย” ที่ชาติพันธุ์พึงได้รับ “ธรรมชาติและความเป็นจริงของธรรมเนียมหรือวัฒนธรรมประเพณีที่ปฏิบัติของวิถีการดำเนินชีวิตที่ต้องปล่อยให้ดำเนินไปตามธรรมชาติ โดยไม่ให้ใครมาเปลี่ยนแปลงหรือด้อยค่าได้ ส่วนพรหมวิหารธรรม เป็นธรรมอันประเสริฐที่จะช่วยเกื้อหนุนให้ผู้คนในสังคมอยู่ร่วมกันด้วยความรัก ความเมตตา ความปรารถนาดีต่อกัน และมีความยุติธรรม ในการค้นหาข้อมูลเชิงลึก จึงทำให้ได้หัวข้อของสื่ออินโฟกราฟิกโดยใช้หัวข้อว่า “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” และสรุปเป็นกระบวนการสร้างความเข้าใจผ่านการเล่าเรื่องในขั้นตอนที่ 4 สร้างการเล่าเรื่อง การออกแบบในขั้นตอนนี้ ได้

เชื่อมต่อข้อมูลกับรูปภาพเพื่อให้เกิดความต่อเนื่องเชื่อมโยงกัน ซึ่งข้อมูลกับรูปภาพที่ควรนำมาใช้กำหนดการเล่าเรื่อง จำนวน 5 ชุด โดยชุดสี่ชุดที่ 2-5 จะเป็นบทกลอนที่แต่งโดย ครูธนะกร แก้วคำปา ซึ่งเป็นครูสอนภาษาไทยในโรงเรียนของอำเภอกุฉินารายณ์ จังหวัดพะเยา รายละเอียดการสร้างการเล่าเรื่องตามกระบวนการสร้างความเข้าใจมีดังนี้

สื่อชุดความรู้ที่ 1 ชื่อ “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” เป็นการเล่าเรื่องของ “ธรรม” ที่จะใช้เพื่อลดความแตกต่าง และสร้างความเข้าใจให้เกิดขึ้นกับวิถีของชาติพันธุ์ โดย “ธรรม” นี้จะแบ่งเป็น 3 ส่วน คือ ธรรม-ตามกฎหมาย ธรรม-ตามธรรมเนียม และพรหมวิหาร-ธรรม สื่อชุดความรู้ที่ 2 เรื่อง “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” แบบบทกลอน เป็นการรวบรวมข้อมูลของเรื่องราวทั้งหมดของความเป็นไทย ความเป็นอื่นของชาติพันธุ์ และหลักพรหมวิหารธรรมมาเล่าเรื่อง เพื่อต้องการสื่อ ให้คนในสังคมเข้าใจในความแตกต่างของชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยง ว่าไม่ได้เป็นคนที่แตกต่างกันจากคนไทย เขาก็เป็นคนไทย ดำเนินชีวิตที่ดีตามวิถีทางพระพุทธศาสนา และเขามีความภูมิใจในความเป็นชาติพันธุ์ภูมิใจที่ได้เป็นคนไทย เหมือนกับคนไทยคนอื่น สื่อชุดความรู้ที่ 3 เรื่อง “ธรรม-ตามกฎหมาย” เล่าเรื่องผ่านกฎหมายพื้นฐานของพลเมืองไทยที่ได้รับ คือ การได้รับสัญชาติไทย สะท้อนได้ว่า เป็นคนไทยจริงๆ เมื่อเป็นพลเมืองไทยแล้วย่อมมีสิทธิและเสรีภาพตามที่กฎหมายให้ เช่น การใช้สิทธิใช้เสียงในการเลือกตั้ง และสิทธิความเป็นมนุษย์ ที่ทุกคนบนโลกนี้ควรปฏิบัติต่อกันด้วยความเท่าเทียม สื่อชุดความรู้ที่ 4 เรื่อง “ธรรม-ตามธรรมเนียม” กล่าวถึงธรรมเนียมปฏิบัติอันเป็นอัตลักษณ์สืบต่อกันมาของชาติพันธุ์ แม้แตกต่างด้วยธรรมเนียมปฏิบัติ แต่ไม่แปลกแยก ให้เข้าใจในความเป็นตัวตนของชาติพันธุ์ และสื่อชุดความรู้ที่ 5 เรื่อง “พรหมวิหาร-ธรรม” เล่าถึงการนำหลักพรหมวิหาร 4 มาใช้เพื่อสร้างให้คนในสังคมมีความเมตตา กรุณา อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนกัน จากบทสรุปการออกแบบการเล่าเรื่องนำไปสู่ขั้นตอนที่ 5 แบ่งสัดส่วนและใส่ภาพประกอบ เป็นขั้นตอนของการออกแบบกราฟิกโดยการนำข้อมูล ภาพประกอบ มาจัดวางและออกแบบตัวอักษรให้มีความเด่นและน่าสนใจ รวมถึงลดทอน สีเส้นของสื่ออินโฟกราฟิก โดยพิจารณาถึงสีที่ใช้สีสดใส จะเป็นจุดที่ดึงดูดความน่าสนใจ เป็นสิ่งที่เน้นย้ำความสำคัญ จะสื่อถึงอารมณ์ของข้อมูลที่น่ามาเล่า แต่ละชุดของสื่อจะใช้สีที่แตกต่างกัน ทั้งตัวอักษรและสีพื้นหลัง ขนาดของสื่อ กำหนดขนาดของสื่อคือ มีขนาดความกว้าง 59.4 เซนติเมตร ยาว 84.1 เซนติเมตร รายละเอียดของภาพมีค่าเท่ากับ 300 DPI เพื่อให้มีความคมชัดของภาพ ตัวอักษร ใช้ตัวอักษรชื่อเรื่องขนาดใหญ่ และหัวข้อรองมีขนาดลดหลั่นลงมา และภาพประกอบ ได้คัดเลือกภาพประกอบงานวิจัยโดยขออนุญาตเจ้าของภาพ และได้รับการอนุญาตโดยไม่ผิดกฎหมาย

การออกแบบสื่อทำให้ได้ต้นแบบสื่ออินโฟกราฟิกที่ใช้สำหรับการเสริมสร้างกระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่าง ผู้วิจัยใช้ช่องทางการเสริมสร้างจากสื่อสิ่งพิมพ์ คือโบปลิวและโปสเตอร์ แจกจ่ายและแสดงในสถานที่ท่องเที่ยวของวัด ส่วนสื่อโซเชียล นำเสนอผ่าน

Facebook, TikTok, Line, Web site ของมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ ลำพูน และพื้นที่Facebookของเครือข่ายกลุ่มนิสิตปกาก่อญอ วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน รวมถึงเฟสบุ๊ค (Facebook) ของวัดบ้านเหล่าพระเจ้าตาเขียว และหน่วยงานภาครัฐ ได้แก่ วัฒนธรรมจังหวัดลำพูน องค์การปกครองส่วนท้องถิ่นอำเภอบ้านธิ ป่าซาง และทุ่งหัวช้าง การเสริมสร้างนี้ เพื่อให้ชาติพันธุ์ได้รับความ เป็นธรรม คนในสังคมเข้าใจและยอมรับในความแตกต่าง อยู่ร่วมกันอย่างสงบสุข การศึกษานี้ยัง ก่อให้เกิดความร่วมมือของเครือข่ายชาติพันธุ์ วัด บ้าน โรงเรียน ชุมชน ราชการ เอกชน ในการร่วม เผยแพร่นิยามใหม่ ของ “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” ความเป็นยูนิตี(Unity) หรือความสามัคคี ในการเคารพความแตกต่างที่หลากหลาย ให้เกียรติซึ่งกันและกันแม้ว่าจะมีความเป็นอื่น แต่ความเป็น อื่นนั้นมีสิ่งที่สอดคล้องประสานกัน ทั้งนี้ สังคมใดที่มีพหุวัฒนธรรมบนความเป็นธรรม ย่อมรักษาความ เข้มแข็งในสังคมนั้นจะอยู่ได้นาน

อภิปรายผลการวิจัย

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 พบว่า ลักษณะความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทย อง และกระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน แต่ละชาติพันธุ์ล้วนมีอัตลักษณ์เฉพาะของตนเอง ส่วนใหญ่จะมี ภาษาพูด ส่วนภาษาเขียนจะมีเฉพาะไทลื้อที่ใช้อักษรธรรมล้านนาในการเขียน ด้านการแต่งกายจะใช้วัสดุจากธรรมชาติมารังสรรค์ให้เกิดความสวยงามและใช้วิธีการทอเป็นหลัก ส่วนอาหารจะนิยมทาน ผักเป็นส่วนใหญ่ และทานข้าวกับอาหารประเภทแกง ต้ม ยำ และน้ำพริก ด้านที่พักอาศัยนิยมสร้าง บ้านยกพื้นสูง และมีเตาไฟบนบ้าน มีร้านน้ำดื่มไว้บนบ้าน ความเชื่อยังคงนับถือบรรพบุรุษและนับถือ ผีบ้านผีเรือน และผีป่า ใช้ผีเป็นกฎของชุมชน และค่านิยมยังมีการนับถือผู้อาวุโสในชุมชน อัตลักษณ์ ต่างๆ ของชาติพันธุ์ล้วนแสดงออกถึงคุณลักษณะเฉพาะของความเป็นชาติพันธุ์ตนเอง ซึ่งสอดคล้อง กับงานวิจัยของ Vivattanaset (2018) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “อัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมของชาติพันธุ์ใน พิธีกรรมแห่งชีวิตชาวไทลื้อจังหวัดพะเยา” ผลการวิจัยพบว่า พิธีกรรมแห่งชีวิตชาวไทลื้อที่จังหวัด พะเยาได้แสดงให้เห็นถึงคุณลักษณะที่เป็นอัตลักษณ์ของชาวไทลื้อ อันได้แก่ แนวคิดของพิธีกรรม ความเชื่อ รูปแบบและข้อบัญญัติของพิธีกรรม ภาษา ตลอดจนสัญลักษณ์เฉพาะที่แสดงถึงกลุ่มชาติ พันธุ์ไทลื้อ นอกจากนั้น เมื่อวิเคราะห์อัตลักษณ์ของพิธีกรรมแห่งชีวิตตามแนวการศึกษามิติที่ 3 ทาง คติชนวิทยา พบว่า พิธีกรรมเป็นกระบวนการสานสัมพันธ์ระหว่างชาวไทลื้อกับพลังจากนามธรรมอัน สูงส่ง ผ่านผู้ประกอบพิธี ตัวยุทธทางวรรณกรรม และอุปกรณ์ประกอบพิธี

ผลจากการวิจัยวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 พบว่า จากการเลือกใช้หลักพรหมวิหาร ให้เป็นหลักธรรม สำหรับสร้างความเข้าใจในความแตกต่าง ลดความขัดแย้ง สร้างให้คนในสังคมมีความเมตตา กรุณา อยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขนั้น เป็นการเลือกหลักธรรมที่เหมาะสมต่อการนำไปใช้ประโยชน์ ซึ่งสอดคล้อง กับการศึกษาวิจัยของ Rakngam (2017) ที่ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “การจัดการความขัดแย้งและสร้าง

ความปรองดองตามแนวทางพระพุทธศาสนา: กรณีศึกษาโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 จังหวัดเชียงราย” ผลการวิจัยพบว่า แนวคิดการจัดการความขัดแย้งตามแนวทางพระพุทธศาสนาสามารถแบ่งออกเป็น 2 แนวทางด้วยกัน แนวทางแรก คือหลักธรรมในการสร้างความปรองดองและสามัคคี ได้แก่ สังคหวัตถุ 4, พรหมวิหาร 4, สารณียธรรม 6 เป็นต้น แนวทางที่สอง คือหลักธรรมที่นำมาประยุกต์ปฏิบัติเพื่อลดความขัดแย้งและสร้างความปรองดองประกอบไปด้วย อคติ 4, ฆราวาสธรรม, สัมปรีชธรรม รวมไปถึงการรักษาศีล 5

ซึ่งจากการระดมความคิดเห็นควรนำเสนอความเป็นพลเมืองไทยบนพื้นฐานของกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ สิทธิเสรีภาพและความเป็นมนุษย์ และนำเสนอความภูมิใจในชาติพันธุ์ผ่านวัฒนธรรมประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ ในด้านการแต่งกายที่สวยงาม ด้านภาษา ด้านอาหาร ด้านความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ โดยนำหลักพรหมวิหารมาใช้ โดยผ่านรูปภาพของชาติพันธุ์ที่แสดงถึงความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งการนำหลักพรหมวิหารมาใช้ในการสร้างให้คนในสังคมเกิดการยอมรับในคุณค่าของผู้อื่น โดยมีความเมตตา กรุณา เป็นที่ตั้ง มีความชื่นชมยินดีในความสำเร็จในการพัฒนาตนเองของชาติพันธุ์ให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีความยุติธรรมให้แก่กัน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ได้สอดคล้องกับงานวิจัยของ Phrakhrurattanakornvisut (2022) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “พรหมวิหาร 4 กับบทบาทและสิทธิสตรี” ผลการวิจัยพบว่า สังคมควรสนับสนุนสตรีในด้านต่าง ๆ คือด้านความเมตตา คนในสังคมการใช้เมตตาธรรมในการยอมรับบทบาทและสิทธิสตรีให้เกิดขึ้นในสังคม รวมถึงการสร้างคุณค่าและค่านิยมต่างๆ เพื่อเอื้อให้เกิดประโยชน์แก่สตรี ให้เกิดการยอมรับ รวมถึงมีความปรารถนาดีและความยินดีในสิทธิที่สตรีได้ถึง ด้านกรุณา ให้ความกรุณาแก่สตรี ในการแสดงบทบาทของตนเองต่อสังคม รวมถึงมีความเห็นอกเห็นใจต่อสตรีในบทบาทและหน้าที่ต่าง ๆ ด้านมุทิตา ให้คนในสังคมมีความยินดี ความชื่นชม เพื่อเป็นขวัญและกำลังใจในการทำงานและการทำหน้าที่ของสตรีเหล่านั้น ด้านอุเบกขา สังคมควรให้ความยุติธรรม ความเสมอภาคกับสตรีในการกระทำการต่างๆ เพื่อก่อให้เกิดความเท่าเทียมกันทางเพศ

การเสริมสร้างกระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความ เป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโซเชียล และหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งการเผยแพร่ผ่านสื่อโซเชียลนั้น เป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมของคนในปัจจุบันเป็นอย่างมาก และช่องทางที่ใช้สื่อสารได้ดี และรวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ Chenchat (2014) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง “ศึกษา “ความเป็นไทย” ในสื่อใหม่ กรณีศึกษาโฆษณาของธุรกิจสายการบิน” ผลการวิจัยพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เปิดรับสารทางสื่อใหม่ (New Media) สื่อออนไลน์ที่นิยมใช้คือเฟซบุ๊ก (Facebook) และ ใช้งานอินเทอร์เน็ตเพื่อการอัปเดตข้อมูลข่าวสารส่วนการพบเห็นงานโฆษณาของบริษัทการบินไทย พบเห็นทางสื่อโทรทัศน์มาก

ที่สุด ส่วนความคิดเห็นที่มีต่อเอกลักษณ์ "ความเป็นไทย" โดยภาพรวมอยู่ในระดับดีมาก ซึ่งมีความคิดเห็นว่าวัฒนธรรมไทยเป็นสิ่งที่ควรค่าแก่การอนุรักษ์และสืบสานมากที่สุด

สรุป

การวิจัยเรื่อง “ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน” ผลการวิจัยพบว่า

1. ลักษณะความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง และกระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน โดยแต่ละชาติพันธุ์ล้วนมีอัตลักษณ์เฉพาะของตนเอง ส่วนใหญ่จะมีภาษาพูด ส่วนภาษาเขียนจะมีเฉพาะไทลื้อที่ใช้อักษรธรรมล้านนาในการเขียน ด้านการแต่งกายจะที่ใช้วัสดุจากธรรมชาติมารังสรรค์ให้เกิดความสวยงามและใช้วิธีการทอเป็นหลัก ส่วนอาหารจะนิยมทานผักเป็นส่วนใหญ่ และทานข้าวกับอาหารประเภทแกง ต้ม ยำ และน้ำพริก ด้านที่พักอาศัยนิยมสร้างบ้านยกพื้นสูง และมีเตาไฟบนบ้าน มีร้านน้ำดื่มไว้บนบ้าน ความเชื่อยังคงนับถือบรรพบุรุษและนับถือผีบ้านผีเรือน และผีป่า ใช้ผีเป็นกฎของชุมชน และค่านิยมยังมีการนับถือผู้อาวุโสในชุมชน อัตลักษณ์ต่างๆ ของชาติพันธุ์ล้วนแสดงออกถึงคุณลักษณะเฉพาะของความเป็นชาติพันธุ์ตนเอง

2. จากการระดมความคิดเห็นควรนำเสนอความเป็นพลเมืองไทยบนพื้นฐานของกฎหมายว่าด้วยสัญชาติ สิทธิเสรีภาพและความเป็นมนุษย์ และนำเสนอความภูมิใจในชาติพันธุ์ผ่านวัฒนธรรม ประเพณีอันเป็นเอกลักษณ์ของชาติพันธุ์ ในด้านการแต่งกายที่สวยงาม ด้านภาษา ด้านอาหาร ด้านความศรัทธาต่อพระพุทธศาสนาและความเชื่อต่าง ๆ โดยนำหลักพรหมวิหารมาใช้ โดยผ่านรูปภาพของชาติพันธุ์ที่แสดงถึงความเมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา ซึ่งการนำหลักพรหมวิหารมาใช้เพื่อสร้างให้คนในสังคมเกิดการยอมรับในคุณค่าของผู้อื่น โดยมีความเมตตา กรุณา เป็นที่ตั้ง มีความชื่นชมยินดีในความสำเร็จในการพัฒนาตนเองของชาติพันธุ์ให้เป็นผู้มีความรู้ความสามารถ และมีความยุติธรรมให้แก่กัน อยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข โดยรูปแบบการนำเสนอควรใช้สื่ออินโฟกราฟิกในนิยาม “ความเป็นไทย บนความเป็นธรรม” โดยในการเผยแพร่ข้อมูลสู่สาธารณะผ่านช่องทางสื่อโซเชียลที่ได้รับความนิยมในปัจจุบัน และใช้บทกลอนที่มีความกระชับ ภาษาสวยงาม ไพเราะ และสอดคล้องกับเป้าหมายที่ต้องการนำเสนอ ส่วนการเสริมสร้างกระบวนการสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน ดำเนินการผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ สื่อโซเชียล และหน่วยงานภาครัฐ ซึ่งการเผยแพร่ผ่านสื่อโซเชียลนั้น เป็นช่องทางที่ได้รับความนิยมของคนในปัจจุบันเป็นอย่างมาก และช่องทางที่ใช้สื่อสารได้ดี และรวดเร็ว ประหยัดค่าใช้จ่าย

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัย ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

1. ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1) ภาครัฐ ควรส่งเสริมความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน เพื่อสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

2) ภาครัฐ ควรสนับสนุนงบประมาณให้กับสถาบันการศึกษา รวมถึงองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการเผยแพร่ความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน เพื่อเผยแพร่ให้แก่ประชาชนอย่างทั่วถึง

3) ภาครัฐและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำผลการวิจัยไปพัฒนานโยบายเพื่อให้ประชาชนอยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์ อย่างเท่าเทียม และสร้างสังคมที่มีคุณภาพและความมั่นคง

2. ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติการ

1) ภาครัฐ และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องสามารถนำความรู้นี้ไปสร้างความเข้าใจในบริบทการอยู่ร่วมกันบนความแตกต่างของความเป็นไทยและความเป็นอื่นของกลุ่มชาติพันธุ์ไทลื้อ ไทยอง กระเหรี่ยงในจังหวัดลำพูน

2) ภาครัฐ ควรเปิดช่องทางและสนับสนุนงบประมาณการให้ทุนในการสร้างความเข้าใจของคนในสังคมที่มีต่อกลุ่มชาติพันธุ์ได้อย่างถูกต้อง สร้างความเท่าเทียมในความเป็นมนุษย์ ให้สิทธิอันพึงมีแก่บุคคลในสังคมอย่างเท่าเทียม สร้างสังคมที่มีคุณภาพและความมั่นคง อยู่ร่วมกันอย่างสมานฉันท์

3. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ เป็นการศึกษาเฉพาะในจังหวัดลำพูน ดังนั้น ในการศึกษารังต่อไปควรศึกษาในพื้นที่ที่มีความเปราะบาง และพื้นที่ที่กำลังเกิดปัญหาความขัดแย้งกับระหว่างชาติพันธุ์กับหน่วยงานภาครัฐ อาทิ ปัญหาที่ดินทำกินบนดอยม่อนแจ่ม ปัญหาของจังหวัดตาก เป็นต้น

References

- Chaithong, W. (2013). *Thai state nationalism in the Mae Sot border economic urban area: Thai nationalism as a mechanism for creating otherness*. Retrieved August 12, 2021. From <https://armworawit.wordpress.com/2013/11/29/วาทกรรมชาตินิยมของรัฐ/>.
- Chenchat, N. (2014). *A Study of "Thainess" in new media: a case study of airline business advertising*. (Master's Thesis). Chiang Mai University. Chiang Mai.

- Constitution of the Kingdom of Thailand B.E. 2560. (April 6, 2017). *the government gazette vol. 134*, pp.4, 18.
- Pali, T. (2016). *Politics of identity reconstruction among Yong People in Lamphun*. (Master's Thesis). Chiang Mai University. Chiang Mai.
- Phrakhrurattanakornvisut. (2022). The Principles of Brahmaviharas and Women's Rights. *Journal of buddhamagga*. 7(1), 269-281.
- Pipitkul, T. (2016). The Conservation and Application of Local Wisdom in Hand Woven Textiles of Yawng People in Lamphun Province. *Journal of Humanities and Social Sciences Burapha University*, 24(45), 139-156.
- Rakngam, N. (2017). Conflict Management and Reconciliation Promotion Base on Buddhist Approach: A Case Study of 5-precept Maintenance Village Project in Chiang Rai Province. *Journal of social academic*. 10(3), 169-185.
- Sattayanurak, S. (2012). The Struggle in Memory Space of Diverse Ethnic Groups in Thailand. *Najua* vol.8, 77.
- Social Research Institute, Chiang Mai University. (2008). “ไทยอง ชีวิต ศรัทธา สลัวแผ่นดิน”. Retrieved August 12, 2021. From https://www.sac.or.th/databases/ethnicredb/research_detail.php?id=1823
- Sukwat, B. (2015). *Adaptation of the Tai Khen Ethnic Group: Bargaining for Official Cultural Citizenship Rights*. (Doctoral Dissertation). Mahasarakham University. Mahasarakham.
- Vivattanasetth, P. (2018). Cultural Identity of Ethnic Group in TAI LUE'S Ritual of Life, PHAYAO Province. *PAYAP UNIVERSITY JOURNAL*, 28(2), 173–190.
- Wongsongchan, K. et al. (2017). Cultural adaptation in the modern world of Karen Karen Waterfall Village, Khlong Lan District, Kamphaeng Phet Province. *Report from the 4th National Academic Conference*. (pp. 43-58). Kamphaeng Phet: Kamphaeng Phet Rajabhat University Research Institute.

ประวัติผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล (ภาษาไทย) พระครูภาวนาโสภิต (บุญญวิศิษฐ์ เมืองวงศ์), ผศ.ดร.
 ชื่อ-สกุล (ภาษาอังกฤษ) Phrakhru Pavanasopit Bunyavisit Mueangwong, Asst. Prof. Dr.
 วันเดือนปีเกิด [REDACTED]
 ที่อยู่ ๑๐๒ หมู่ ๒ ตำบลบ้านเรือน อำเภอป่าซาง จังหวัดลำพูน
 หน่วยงานที่ติดต่อ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน
 เลขที่ ๑๙๒ หมู่ ๒ ตำบลต้นธง อำเภอเมืองลำพูน จังหวัดลำพูน
 รหัสไปรษณีย์ ๕๑๐๐๐
 โทรศัพท์/โทรสาร ๐๕๓-๕๖๓๑๖๓
 มือถือ ๐๙-๖๙๕๒-๕๑๕๙
 E-mail bunyavisit6626@gmail.com
 ประวัติการศึกษา ศน.บ.(รัฐศาสตรการปกครอง), มหาวิทยาลัยมหามกุฏราชวิทยาลัย
 รป.ม.(รัฐประศาสนศาสตร์), มหาวิทยาลัยนอร์ท-เชียงใหม่
 พร.ด.(การบริหารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์), มหาวิทยาลัยปทุมธานี

ประวัติและผลงานการทำงานปัจจุบัน

อาจารย์ประจำ มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาลัยสงฆ์ลำพูน

ความชำนาญ

ด้านการเมืองการปกครองของไทย
 ด้านการบริหารจัดการทั่วไป การจัดการทรัพยากรมนุษย์
 ศาสนา วัฒนธรรม ประเพณี

ผลงานทางวิชาการ

งานวิจัย

บทบาทองค์การบริหารส่วนตำบลในการส่งเสริมวัฒนธรรมท้องถิ่น
 การเผยแผ่พุทธศาสนาในประเทศไทย
 ขาดิพันธ์ุองกับความมั่นคงทางวัฒนธรรม บนคติความเชื่อในพระพุทธศาสนา
 ความพึงพอใจของประชาชนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น
 การประยุกต์ใช้หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของข้าราชการตำรวจ สถานีตำรวจภูธรทุ่ง
 หวังช้าง จังหวัดลำพูน
 แนวทางการพัฒนาอาชีพของสตรีในหมู่บ้านมั่นคง ตำบลต๋อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา

นวัตกรรมการสืบสานวัฒนธรรมประเพณีของจังหวัดลำพูน

บทความทางวิชาการ

การประยุกต์หลักพุทธธรรมในการปฏิบัติงานของข้าราชการสถานีตำรวจทุ่งหัวช้าง

การพัฒนาการจัดองค์กรด้านวิปัสสนาธุระ

แนวทางการพัฒนาอาชีพของสตรีในหมู่บ้านมั่นคง ตำบลต๋อม อำเภอเมือง จังหวัดพะเยา
มาพัฒนาอาชีพกับเศรษฐกิจพอเพียงของในหลวงรัชกาลที่ ๙

โยนิโสมนสิการ: วิธีแห่งปัญญาเพื่อการพัฒนาจิตด้านโควิด-๑๙

พระสกุลลำพูน : รูปแบบการขับเคลื่อนพุทธนวัตกรรมการเสริมสร้างสังคมเข้มแข็ง
ในจังหวัดลำพูน

“สติ” ตื่นรู้อยู่เสมอ : กระบวนทัศน์ใหม่เพื่อการปรับตัวของสังคมมนุษย์ในสภาวะวิกฤติ
ของโรคระบาด COVID-19

เอกสารประกอบการสอน

ธรรมาภิบาลตามแนวพระพุทธศาสนา

วิปัสสนากรรมฐานตามแนวสติปัฏฐาน ๔

หนังสือ

พระไตรปิฎกฉบับภาษาล้านนา ครั้งที่ ๑, ครั้งที่ ๒ วัดร้างเปิง ตำบลสุเทพ อำเภอเมือง
เชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ (ร่วมปริวรรต)

ประวัติวัดพระยืน

สมโภชนครหริปัญญายุ่งสุพุทธศตวรรษที่ ๑๔

ภาวนาโสภิตสาร กับการบริหารชีวิต

พระพุทธศาสนากับสังคมสงเคราะห์

พุทธธรรมาภิบาล

ธรรมาภิบาลตามแนวพระพุทธศาสนา

คู่มือชาวพุทธ ฉบับวัดพระยืน

การต่างประเทศของไทย

นโยบายการต่างประเทศของไทย

สมโภชพุทธมหาสถาน วัดพระยืน แห่งนครหริปัญญายุ่ง ครบ ๑๓๕๐

จริยธรรมทางการบริหาร

ประสบการณ์การสอนรายวิชา

ระดับปริญญาตรี

จริยธรรมทางการบริหาร

ศิลปกรรมในพระพุทธศาสนา

ธรรมประยุกต์

การพัฒนาทรัพยากรมนุษย์

ธรรมาศปฏิบัติ ๗

การจัดการทรัพยากรมนุษย์เชิงพุทธ

ศิลปกรรมในพระพุทธศาสนา

ความรู้เบื้องต้นเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

พระพุทธศาสนากับวิทยาศาสตร์

พระพุทธศาสนากับสาธารณสุข

พระพุทธศาสนากับเศรษฐศาสตร์

พระพุทธศาสนากับการพัฒนาที่ยั่งยืน

ปริญญาโท

การบริหารการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์แนวพุทธ

รัฐประศาสนศาสตร์ในพระไตรปิฎก

กรรมฐาน

